

Den Haag

Bestemmingsplan Kraayenstein 2018

Vastgesteld

Kraayenstein 2018

Inhoudsopgave

Toelichting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor het bestemmingsplan	7
1.2 Doel van het bestemmingsplan	7
1.3 Begrenzing van het plangebied	7
1.4 Geldende planologische regelingen	8
1.5 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2 Beschrijving van de bestaande situatie	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Ontstaansgeschiedenis	11
2.3 Cultureel erfgoed	11
2.4 Ruimtelijke structuur	13
2.5 Functionele structuur	18
Hoofdstuk 3 Beleidskaders	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Ruimtelijk beleid	21
3.3 Cultureel erfgoed	28
3.4 Groen	31
3.5 Water	34
3.6 Verkeer en infrastructuur	40
3.7 Wonen	46
3.8 Economie	49
3.9 Onderwijs, Welzijn en Maatschappelijke Zorg	57
3.10 Cultuur en ontspanning	60
3.11 Sport en recreatie	61
3.12 Duurzaamheids- en milieubeleid	63
3.13 Overig sectoraal beleid	67
Hoofdstuk 4 Wet en Regelgeving	69
4.1 Inleiding	69
4.2 Milieueffectrapportage	69
4.3 Externe veiligheid	69
4.4 Geluid	73
4.5 Luchtkwaliteit	74
4.6 Natuurbescherming	74
4.7 Bodem	76
Hoofdstuk 5 Planbeschrijving	79
5.1 Inleiding	79
5.2 Beschrijving van het plan	79
5.3 Ontwikkelingen	79
5.4 Duurzaamheid	81
5.5 Keuze en verantwoording van bestemmingen	84
5.6 Toelichting op de regels	86
Hoofdstuk 6 Economische uitvoerbaarheid	91
Hoofdstuk 7 Overleg en inspraak	93
7.1 Artikel 3.1.1 Bro-overleg	93
7.2 Inspraak- en participatieverordening	94

Bijlagen bij toelichting	95
Bijlage 1 Monumentale bomen (lijst)	96
Bijlage 2 Monumentale bomen (kaart)	105
Bijlage 3 Moleninventarisatie Zuid Holland 2010	107
Bijlage 4 Bezonningsonderzoek	136
Bijlage 5 Fietsparkeernormen	140
Bijlage 6 Parkeernormen	142

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het bestemmingsplan

Artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening (hierna: de Wro) bepaalt dat de gemeenteraad voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt (lid 1) en dat de bestemming van de gronden binnen een periode van tien jaar, gerekend vanaf de datum van de vaststelling van het bestemmingsplan, telkens opnieuw wordt vastgesteld (lid 2). Het vigerende bestemmingsplan "Kraayenstein 2008" is op 27 november 2008 vastgesteld.

De gemeente Den Haag stelt zodoende een nieuw bestemmingsplan voor dit gebied op.

Bestemmingsplan Kraayenstein 2008 is op 27 november 2008 vastgesteld. Op basis van de vereisten van de Wro dient het betreffende plangebied binnen 10 jaar na vaststelling van het nog vigerende bestemmingsplan Kraayenstein 2008 te worden aangepast aan de huidige beleidskaders. Daarbij dient het plan op basis van de digitaliseringsvereisten van de Wro digitaal beschikbaar te worden gesteld (op www.ruimtelijkeplannen.nl). Evenals het voorgaand bestemmingsplan gaat het in hoofdzaak om een gedetailleerd consoliderend bestemmingsplan met bestaande bebouwing en functies. In de afgelopen periode hebben er slechts beperkte ontwikkelingen plaatsgevonden.

In het plangebied zijn er vooralsnog geen ontwikkelingen aanwezig die concreet genoeg zijn om te worden meegenomen in het bestemmingsplan.

1.2 Doel van het bestemmingsplan

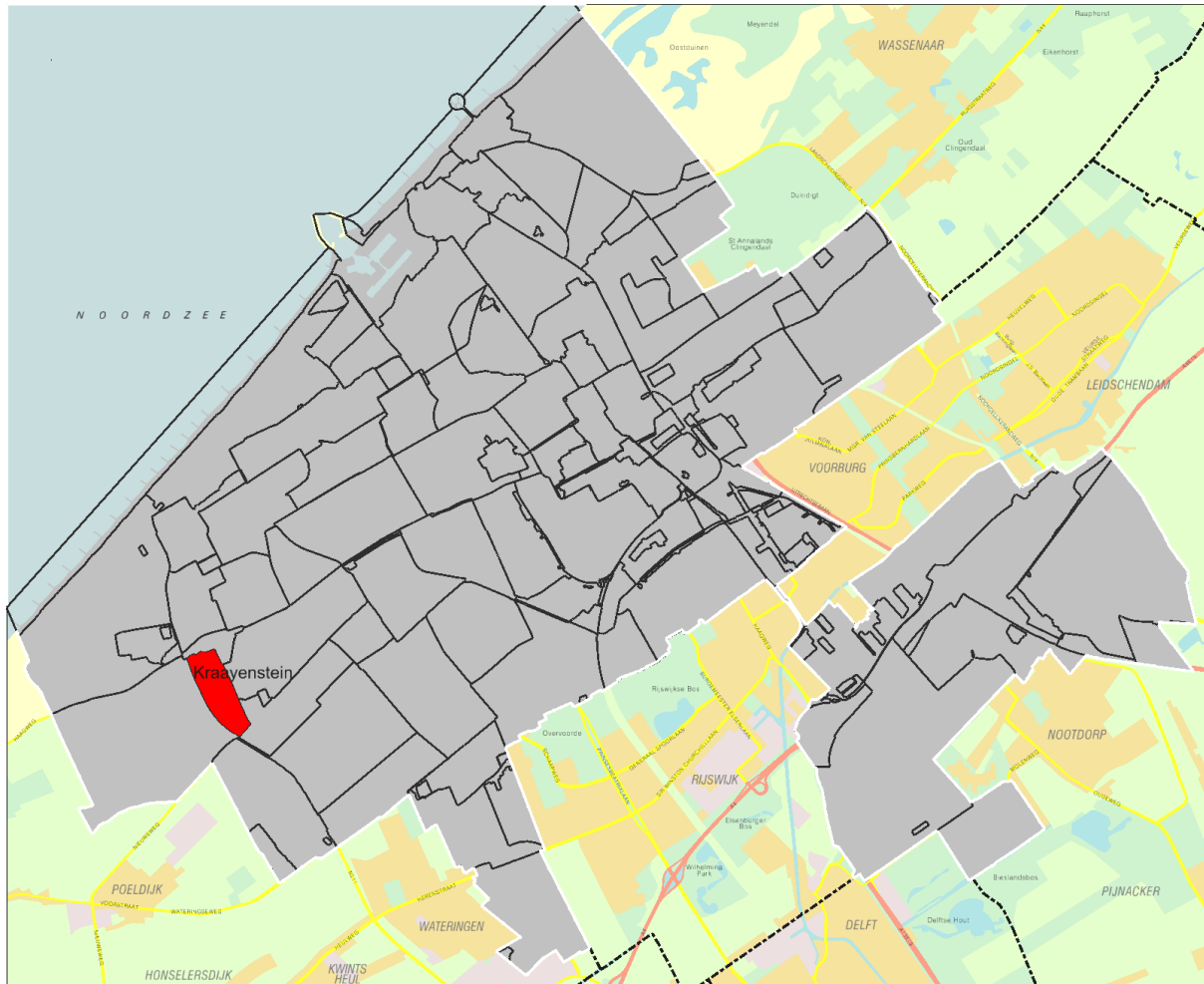
Het doel van bestemmingsplan Kraayenstein 2018 is:

- a. het vastleggen van de bestaande ruimtelijke structuur in een juridisch-planologisch kader;
- b. het actualiseren van verbeelding, toelichting en bestemmingsregels, conform de nu geldende standaarden en inzichten.

1.3 Begrenzing van het plangebied

Het plangebied ligt in het stadsdeel Loosduinen in het westen van de gemeente Den Haag. De begrenzing van het plangebied is op kaart 1 aangegeven en is, globaal, als volgt:

- a. De Brink en de Loosduinse Uitleg aan de noordzijde;
- b. de Willem III straat en de Margaretha van Hennebergweg aan de oostzijde;
- c. de Escamplaan aan de zuidzijde;
- d. de groenstructuur langs de `lozerlaan aan de westzijde.

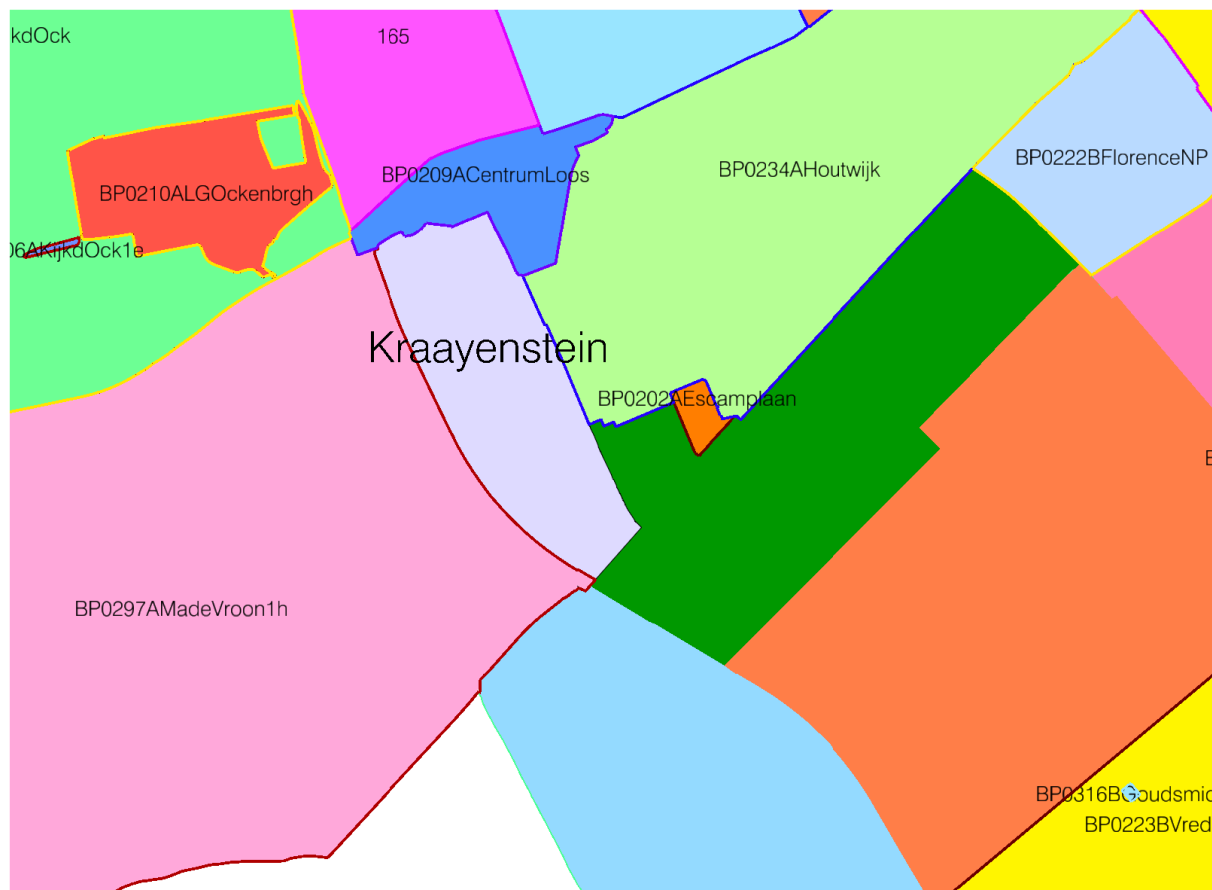
kaart 1: ligging in de stad

1.4 Geldende planologische regelingen

1.4.1 Vigerend bestemmingsplan

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 vervangt het volgende bestemmingsplan:

bestemmingsplan	vastgesteld	goedgekeurd	onherroepelijk
Kraayenstein 2008	27 november 2008	10 maart 2009	30 april 2009

kaart 2: vigerende stedenbouwkundige regelingen

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 Inleiding is de aanleiding voor het opstellen van een bestemmingsplan voor het plangebied Kraayenstein 2018 aangegeven. Ook zijn de doelen die met het bestemmingsplan worden beoogd, omschreven. Om deze doelen in een bestemmingsplan gestalte te geven wordt enerzijds in hoofdstuk Beschrijving van de bestaande situatie de bestaande situatie beschreven, anderzijds is voor de verduidelijking van een deel van de doelen in de hoofdstukken 3 Beleidskaders en 4 Wet en Regelgeving een selectie gemaakt uit de relevante beleidsnota's en regelingen die op dit plangebied van toepassing zijn. Daaruit zijn vervolgens beleidsuitspraken voor het plangebied afgeleid. Hoofdstuk 3 Beleidskaders bevat de beleidsuitspraken ten aanzien van ruimtelijk en sectoraal beleid, hoofdstuk 4 Wet en Regelgeving ten aanzien van de milieukwaliteitseisen. Bij de keuze van bestemmingen in hoofdstuk 5 Planbeschrijving, is aangegeven welke bestemmingen en bestemmingsregelingen uit deze beleidsuitspraken zijn afgeleid. In dit hoofdstuk worden buiten de planbeschrijving, ook de gekozen bestemmingen en bestemmingsregelingen globaal beschreven. Op de economische uitvoerbaarheid van dit bestemmingsplan wordt in hoofdstuk 6 Economische uitvoerbaarheid ingegaan. In hoofdstuk 7 Overleg en inspraak wordt verslag gedaan van het overleg en de inspraak.

Hoofdstuk 2 Beschrijving van de bestaande situatie

2.1 Inleiding

Om te beschrijven op welke wijze rekening wordt gehouden met de verschillende waarden in het gebied en de verhoudingen van het plangebied tot het aangrenzende gebied, worden achtereenvolgens de ontstaansgeschiedenis, het cultureel erfgoed, de ruimtelijke structuren die in de loop van de tijd zijn ontstaan en de functionele opbouw van het plangebied beschreven.

2.2 Ontstaansgeschiedenis

De wijk Kraayenstein maakt deel uit van het stadsdeel Loosduinen. Loosduinen was vanaf 1811 tot de annexatie door Den Haag begin 20st eeuw een zelfstandig dorp. De naam Loosduinen is afgeleid van de ligging van het voormalig dorp in de oude duinen. Deze duinen kwamen door natuurlijke landaanwinning steeds verder landinwaarts te liggen, waardoor ze geen rol meer speelden als verdedigingslinie en ook wel 'loze duinen' werden genoemd. Het dorp heeft een rijke historie die tegenwoordig nog steeds zichtbaar is in Kraayenstein, in de vorm van een oude abdijkerk en een kerkhof, een korenmolen en een molenaarshuis. Buiten de historische kern maakte het gebied deel uit van een tuinbouwgebied. Eind jaren '60 werd de tuinbouw verplaatst naar een nieuw tuinbouwgebied in de Oost-Madepolder. De vrijkomende gronden werden vervolgens aangewend voor woningbouw.

Zie ook het Haags gemeentearchief.

2.3 Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed omvat 'sporen, objecten en patronen/structuren die, zichtbaar of niet zichtbaar, onderdeel uitmaken van onze leefomgeving en een beeld geven van een historische situatie of ontwikkeling. Het omvat zowel het archeologisch, historisch-(steden)-bouwkundig als het historisch-landschappelijk erfgoed.

In deze paragraaf staat een beschrijving van de in het plangebied Kraayenstein 2018 aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten.

2.3.1 Cultuurhistorische waarden

Het bestemmingsplan is een belangrijk instrument om cultuurhistorische waarden in een gebied te beschermen. In 2010 is in het Besluit ruimtelijke ordening opgenomen dat gemeenten bij het maken van bestemmingsplannen rekening moeten houden met cultuurhistorische waarden. Binnen het plangebied Kraayenstein 2018 is onderzoek verricht naar de cultuurhistorische waarden; hierbij is het volgende aangetroffen:

2.3.1.1 Bebouwingsstructuur

De ruimtelijke structuur en stedenbouwkundige opzet van Kraayenstein worden mede gevormd door een duidelijk herkenbaar patroon van laagbouw en gestapelde bebouwing. De karakteristiek van beide bebouwingssoorten is het contrast ten opzichte van elkaar. Op zichzelf is de architectuur van de bebouwing niet van doorslaggevende kwaliteit. Van 'expressieve architectuur' is slechts in beperkte mate sprake.

Laagbouw

In algemene zin is de laagbouw te omschrijven als een gebied met kleinschalige woonerfbuurten. Als gevolg hiervan is geen sprake van een traditioneel stratenpatroon. Waar in een traditioneel stratenpatroon de gevelbeelden in belangrijke mate bijdragen aan de beleving van de straatprofielen, gaat het bij woonerven met name om de atmosfeer en de beleving van het gebied: de schaal, de samenhang, de intimiteit en het groen.

Hoogbouw

Bij de hoogbouw wordt het ruimtelijk beeld bepaald door de gelaagde structuur van de blokken (de bouwlagen) en de scandering van de traveeën. Bij dat laatste gaat het met name om het afwisselende patroon van open balkons en gesloten gevels.

2.3.1.2 Beplanting

Binnen het plangebied staat 1 monumentale boom. Deze boom staat ter hoogte van de M. van Hennebergweg 2/4, links van pad en betreft een meerstammige Hollandse iep. Zie hiervoor de lijst met monumentale bomen (nr. O2110) Monumentale bomen (lijst) en bijbehorende kaart Bijlage 2 bij de toelichting van van dit plan.

2.3.1.3 Beschermd stadsgezicht

Het gebied Kraayenstein 2018 is geen onderdeel van een Rijks- noch gemeentelijk beschermd stadsgezicht.

2.3.1.4 Gebouwde monumenten

Er zijn in het plangebied geen gemeentelijk monumenten die zijn aangewezen ingevolge artikel 3 van de Monumentenverordening van de gemeente Den Haag. In het plangebied zijn de volgende rijksmonumenten opgenomen:

Adres	Beschrijving
Willem III straat 40	Nederlands hervormde kerk (monumentnr. 18107) Het schip en de toren van de kerk zijn overblijfselen van de abdij van Loosduinen die kort voor 1231 door Floris IV werd gesticht.
Margeretha Hennebergerweg 2	Molenaarshuis (monumentnr. 17756). Een deels gepleisterd molenaarshuis uit de 18e eeuw. Bijzonder is onder meer de voorgevel met houten kroonlijst en vensters met zesruitsschuiframes.
Margeretha Hennebergerweg 4	Korenmolen 'de Korenaer' (monumentnr. 17890). Molen 'De Korenaer' of 'Prins Maurits' uit 1721.

Al in de 12de eeuw is in 'Losdun' door de graven van Holland een landgoed ingericht. Op een deel daarvan werd later een kapel gebouwd en een cisterciënzer nonnenklooster. In de 13de eeuw werd ter plaatse van die kapel de nog steeds bestaande abdijkerk gebouwd. Het klooster werd in 1575- in de beginjaren van de Tachtigjarige Oorlog - door Geuzen en Spanjaarden verwoest. De genoemde abdijkerk is nog steeds prominent in het plangebied aanwezig. Ook de kloostergebouwen moeten binnen de grenzen van het huidige plangebied worden gezocht. Omdat graaf Willem III de abdij het recht gaf graan te malen, werd ook een molen gebouwd. Deze molen functioneerde tot in de 16de eeuw. De precieze locatie van deze molen is onduidelijk gebleven. Het kan zijn dat het dezelfde is als die van de huidige molen 'De Korenaer' maar zeker is dat allerminst. In het plangebied herinneren drie rijksmonumenten aan de historische ontwikkeling van het gebied.

2.3.1.5 Karakteristieke gebouwen en beeldbepalende panden

Er zijn in het plangebied geen karakteristieke gebouwen en beeldbepalende panden aanwezig.

2.3.2 Archeologie

2.3.2.1 De geologische ondergrond

Het plangebied is volgens de Geologische kaart van Den Haag en Rijswijk voor ongeveer de helft gelegen in het gebied dat door strandwallen en strandvlaktes in beslag wordt genomen. De zuidelijke helft is gelegen in een door kleiafzettingen gedomineerd gebied.

Strandwallen zijn zandruggen die grofweg evenwijdig aan de kustlijn liggen en die enige duizenden jaren

voor Christus door natuurlijke processen zijn gevormd. Tussen de verschillende strandwallen, in de strandvlaktes, bleef het oppervlak laag en vochtig: daar ontstond in de loop der eeuwen een soms vrij dik pakket veen. De klei is afkomstig van overstromingen als gevolg van inbraken vanuit de Maas in de prehistorie. Daarbij zijn delen van het strandwallenlandschap deels opgeruimd en deels door de klei bedekt. De grens tussen de twee bodemtypes moet worden gezocht langs de Kraayensteinlaan.

2.3.2.2 Archeologische potenties en waarden

Al vanaf de late Steentijd (ca. 2500 v. Chr.) waren de hoger gelegen strandwallen geschikt voor menselijke bewoning. Op veel plekken binnen de gemeentegrenzen zijn er vindplaatsen op strandwallen bekend, zowel uit de prehistorie als uit de Romeinse tijd of Vroege Middeleeuwen. Ook het dorpje Loosduinen is in de middeleeuwen op een strandwal ontstaan. Strandvlaktes waren minder geschikt om op te wonen: als ze niet te nat waren, waren ze echter wel heel geschikt als akker of voor het weiden van het vee.

Kleigebieden kunnen archeologische potentie hebben wanneer er zandkopjes (de resten van strandwallen) of resten van rivierlopen (kreekruggen) in de grond aanwezig zijn. In Den Haag zijn meermalen prehistorische bewoningssporen op dit soort zandkopjes aangetroffen, terwijl de Cananefaatse inwoners van ons gebied in de Romeinse tijd de verschillende kreekruggen stelselmatig hebben uitgekozen voor de vestiging van hun boerderijen. Het zuiden van het plangebied heeft een verwachting voor het voorkomen van archeologische resten op zandkoppes of kreekruggen.

De oude kern van Loosduinen, dat is ontstaan uit een 12e eeuwse landgoed van de graven van Holland, heeft eveneens een archeologische verwachting.

De gebieden met een archeologische verwachting staan op de plankaart aangegeven met een dubbelbestemming Waarde - Archeologie.

2.4 Ruimtelijke structuur

2.4.1 Stedenbouwkundige structuur

Ruimtelijke hoofdstructuur

Voor Kraayenstein is een woonwijk ontworpen met een kenmerkende woonerfstructuur. De laagbouw in de wijk sluit aan op de historische bebouwing van Loosduinen en de historische omgeving van de molen en de kerk. De hoogbouw is direct gekoppeld aan de hoofdontsluitingsstructuur van de wijk en is zodanig gesitueerd dat deze de historische bebouwing onaangetast laat. Voor het stedenbouwkundig plan waren met name de historische bebouwing en de waterlopen (vaarroutes voor tuinders) leidend. Daarnaast speelden de relatie met de centrumvoorzieningen in Loosduinen, de openbaarvervoerbindingen en omliggende functies als bedrijventerreinen en recreatiegebieden een belangrijke rol.

Bebouwingsbeeld, stedenbouw en architectuur

De hoogbouw in de wijk vormt een s-vormig lint en bestaat uit meerdere flatgebouwen, in hoogte variërend van 4 bouwlagen aan de uiteinden van het lint tot 18 bouwlagen in het midden. Het lint dat eigenlijk uit twee delen bestaat, kwam om planeconomische en planologische redenen tot stand. In de eerste plaats noodzaakte de keuze voor een relatief groot aantal gestapelde woningen tot een relatief grote hoogte van gebouwen. Vanwege de vorm van het plangebied is er vervolgens voor gekozen de hoogbouw in een lint door de wijk te voeren. In het noordelijk deel van het plangebied is de hoogbouw zo ver mogelijk van de historische bebouwing gesitueerd. Op deze wijze is recht gedaan aan het dorps karakter van het gebied en hebben de monumentale objecten (kerk, begraafplaats, molen) zoveel mogelijk 'ruimte' behouden. Het doortrekken van dit lint in zuidelijke richting was ongewenst, omdat hierdoor over een grote lengte een harde scheidingswand tussen de stad en het buitengebied zou ontstaan. Een meer geleidelijke overgang was wenselijk. Daarom is de hoogbouw in het zuidelijk gedeelte juist zoveel mogelijk stadinwaarts gesitueerd. Bijkomend voordeel is dat de wijk hierdoor is afgeschermd van het naastgelegen bedrijventerrein Dekkershoek. Aldus zijn twee ten opzichte van elkaar verspringende hoogbouwlinten ontstaan die het plangebied in tweeën delen.

Deze tweedeling wordt versterkt door de groenstructuur en de infrastructuur. Zo'n tweedeling verkort - in de visuele beleving - de langgerektetheit of uitgestrektheid van het gebied. Tegelijkertijd is door de 'koppeling' van de beide hoogbouwlinten aan de Kraayensteinlaan voorkomen dat twee afzonderlijke 'enclaves' zijn ontstaan.

De laagbouw vormt als het ware de contramal van de hoogbouw. In het noordelijk deel vormt ze de overgang tussen de historische bebouwing en de hoogbouw, in het zuidelijk deel vormt de laagbouw een geleidelijke overgang van het open buitengebied van Madestein naar de stad. In algemene zin is de laagbouw te omschrijven als een gebied met kleinschalige woonerfbuurtten. Als gevolg hiervan is geen sprake van een traditioneel stratenpatroon. Waar in een traditioneel stratenpatroon de gevelbeelden in belangrijke mate bijdragen aan de beleving van de straatprofielen, gaat het bij woonerven met name om de atmosfeer en de beleving van het gebied: de schaal, de samenhang, de intimiteit en het groen. De woningen in Kraayenstein zijn vrijwel allemaal voorzien van een kap. De hoogte van de woningen varieert van één laag met kap (of kaplaag met dakschil) tot twee lagen met kap. De kapvormen versterken in dit geval het beeld.

Water- en groenstructuur

Met het oog op de waterhuishouding is in het stedenbouwkundig ontwerp van Kraayenstein rekening gehouden met voldoende waterbergend vermogen. Door het plangebied loopt een 'blauwe slinger' of beter gezegd een 'groenblauwe slinger' omdat vrijwel overal het water door groen wordt begeleid. Deze blauwe slinger vormt een gesloten watersysteem dat in open verbinding staat met de boezem ten westen van het plangebied. Op een aantal plaatsen in het plangebied zijn daartoe duikers gerealiseerd. Een ononderbroken circulatie van het water is van belang zowel voor de waterafvoer als voor de kwaliteit van het water. Verder grenst op een aantal plaatsen het water direct aan particuliere erven wat over het algemeen verzorgd oogt en wat vanaf de openbare weg meestal duidelijk zichtbaar is.

In het stedenbouwkundig ontwerp is overeenkomstig de tijdgeest veel zorg besteed aan de openbare ruimte, bijvoorbeeld door op de hoofdroutes het langzaam en gemotoriseerd verkeer zoveel mogelijk te scheiden. De groene hoofdstructuur begeleidt de hoofdverkeersstructuur door deze als het ware 'in te pakken'. De boombeplanting aan de Lozerlaan en de Escamplaan maakt deel uit van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. De groenstructuur langs de Lozerlaan en die in Madestein zijn onderdeel van de groenrecreatieve verbinding Kijkduin - Midden Delfland die de gemeente Den Haag wil versterken.

De groenstructuur in de wijk zelf kenmerkt zich door de flauw gebogen lijnen die zorgen voor een tuinstedelijk karakter. Op sommige plaatsen is de oorspronkelijke groenstructuur echter aangetast. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar langs De Brink, waar het groen moest wijken voor parkeerplaatsen. Het buurt- en blokgroen dat redelijk ruim aanwezig is, dient meestal als afscheiding van straten en parkeerplaatsen.

Daarnaast zijn perkjes en speelplaatsen aangelegd die soms, omgeven door bebouwing en tuinen, enigszins versholten liggen. Ook in het oude deel van de wijk rondom de molen en het museum - is relatief veel groen aanwezig. Bij de molen liggen een trapveldje en een natuurlijke speelplaats en nabij het zorgcentrum is een klein parkje aanwezig dat de entree vormt van het zorgcentrum en de abdijkerk.

De combinatie van brede straatprofielen en een regelmatige groenstructuur maken de wijk tot een aantrekkelijk verblijfsgebied. Verschillende gebruikerscategorieën (automobilisten, fietsers, voetgangers, spelende kinderen) zijn weliswaar op dezelfde openbare ruimte aangewezen maar de ruimte is zodanig ingericht dat het belang van de meest kwetsbare groepen is gewaarborgd.

2.4.2 Verkeer en infrastructuur

2.4.2.1 Gemotoriseerd verkeer

Gelegen aan de zuid-westelijke hoofdroute (Lozerlaan) is de wijk Kraayenstein niet rechtstreeks vanaf deze weg toegankelijk voor autoverkeer. Voor langzaam verkeer bestaat deze mogelijkheid wel. In plaats daarvan wordt het plangebied ontsloten via de Margaretha van Hennebergweg en de Willem III straat. Via de Escamplaan respectievelijk de Loosduinse Uitleg en/of Loosduinse Hoofdstraat kan vervolgens de Lozerlaan worden bereikt.

Voor het gemotoriseerd verkeer is het plangebied van Kraayenstein ontsloten via de volgende buurtontsluitingswegen:

1. De Kraayensteinlaan die aansluit op de Margaretha van Hennebergweg;
2. De Forellendaal die eveneens aansluit op de Margaretha van Hennebergweg;
3. De Brink die aansluit op de Loosduinse Uitleg.

Op de buurtontsluitingswegen sluiten erftoegangswegen en verblijfsgebieden aan. Deze gebieden zijn in zijn geheel 30km-zone verblijfsgebieden.

2.4.2.2 Openbaar vervoer

Het plangebied wordt door het openbaar vervoer ontsloten via een tramverbinding met het centrum van Den Haag. Tramlijn 2 eindigt in een lus aan de Kraayensteinlaan en voert via de Oude Haagweg en Den Haag CS naar Leidschendam. Verder wordt het plangebied door een aantal busverbindingen ontsloten richting Leyenburg met het OV-knooppunt bij het Haga-ziekenhuis. De haltes staan langs de Margaretha van Hennebergweg en de Escamplaan. Ook kan gebruik worden gemaakt van enkele buslijnen met haltes op korte afstand van het plangebied, bijvoorbeeld in het centrum van Loosduinen.

2.4.2.3 Langzaam verkeer

Het langzaam verkeer kan van de (vrij liggende) fietsinfrastructuur van voornoemde wegenstructuur gebruikmaken. Daarnaast zijn uitsluitend voor langzaam verkeer een aantal specifieke solitaire verbindingen gecreëerd. De eerste is een doorgaande fietsroute van de stad - via een fietsbrug over de Lozerlaan, gelegen buiten het plangebied - naar het recreatiegebied Madestein. De tweede is een voetgangerstracé - de 'promenade' - dat centraal door de wijk loopt en dat begint bij het winkelcentrum Loosduinen en eindigt in het zuidelijk deel van Kraayenstein. De promenade verbindt de woongebieden en de diverse voorzieningen waaronder het buurtwinkelcentrum en de tramhalte, maar ze kan ook recreatief en visueel als centrale promenade worden ervaren. Een belangrijk onderdeel van de promenade is de tunnel onder de trambaan en de Kraayensteinlaan. Op deze wijze kan deze weg voor het autoverkeer door de voetgangers ongelijkvloers worden gekruist. Tot slot zijn ook binnen de verblijfsgebieden verschillende verbindingen voor langzaam verkeer gecreëerd die niet door het autoverkeer kunnen worden gebruikt.

2.4.2.4 Parkeren

Het parkeerbeleid van de gemeente Den Haag is erop gericht om via een stelsel van parkeernormen voldoende parkeergelegenheid bij nieuwbouw te creëren. Zo mogelijk worden bestaande parkeerproblemen aangepakt, vaak in combinatie met flankerend beleid zoals de (her)inrichting van een weg en met beheersmaatregelen zoals de invoering van betaald parkeren met bijbehorende uitgifte van parkeervergunningen. De parkeerplaatsen die conform de parkeernormen in een nieuw (bouw)plan nodig zijn, moeten op eigen terrein worden gerealiseerd. De parkeernormen voor woningen zijn in beginsel behoefte volgend en afhankelijk van de grootte, de aard en het type van de woningen. Bij commerciële en andere niet-woonfuncties worden de parkeernormen mede bepaald door ligging in de stad en bediening van het gebied door het Openbaar Vervoer. Onder voorwaarden kan bij individuele bedrijven of instellingen maatwerk worden geleverd waarbij meestal een specifiek bedrijfsvervoerplan de basis vormt voor afspraken over parkeren. Bij het winkelcentrum is een deel van de parkeervoorzieningen aangewezen als zogenoemde groengele parkeerzone, waardoor klanten het eerste uur tegen een gering tarief mogen parkeren in de Loosduinse Hoofdstraat.

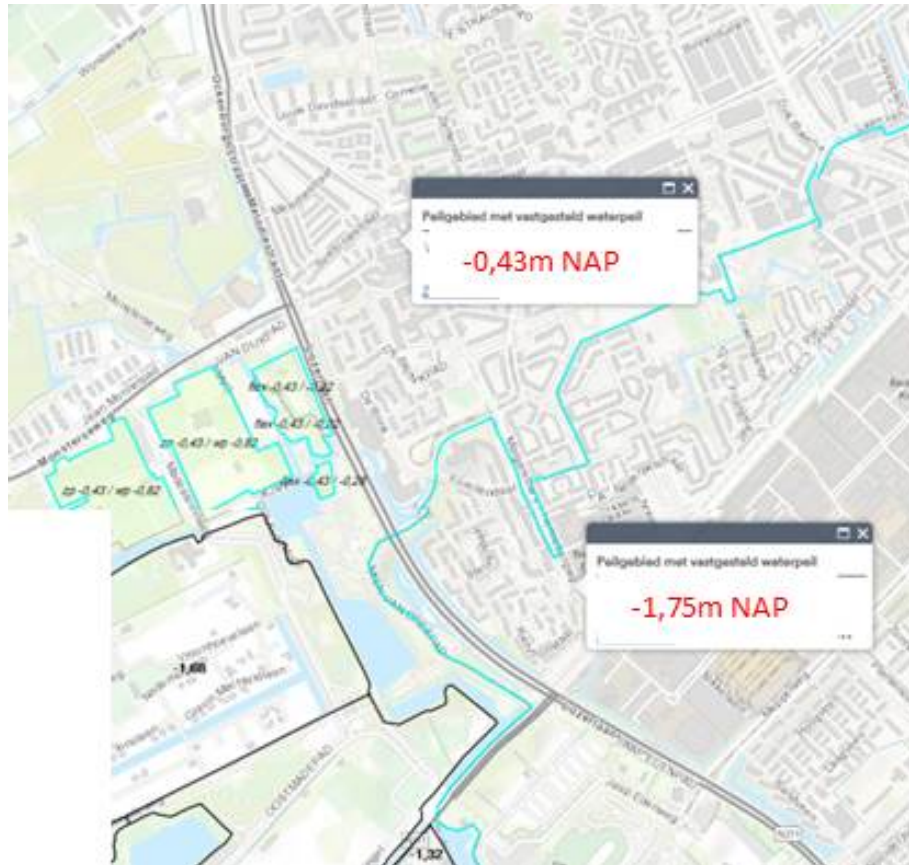
2.4.3 Inventarisatie snippergroen

Op dit moment vindt er een inventarisatie van snippergroen plaats. Op het moment van het opstellen van het bestemmingsplan zijn de resultaten nog onvoldoende concreet, waardoor de uitkomsten van deze inventarisatie niet in het bestemmingsplan zijn meegenomen.

2.4.4 Water

Een regionale waterkering doorsnijdt het plangebied.

Het noordelijk deel ligt in het boezemgebied met een waterpeil van -0,43 m NAP. Het zuidelijk deel in de Eshofpolder met een peil van -1,75 m NAP.

Afbeelding 1: boezemgebieden in Kraayenstein (bron: gemeente Den Haag)

Daarnaast liggen rioolpersleidingen aan de randen van het plangebied (zie afbeelding 2). Deze buizen hebben een diameter van 1,44 m tot 2,2 m. Rondom deze persleidingen geldt een beschermingszone: aan weerszijde van deze leidingen is het verboden gebouwen of grondverzet te plegen zonder toestemming van het Hoogheemraadschap Delfland. Deze zone bedraagt 5 m aan weerszijde van de rioolpersleiding, gemeten vanaf de buitenzijde van de buis, en is opgenomen op de plankaart.

Afbeelding 2: rioolpersleidingen nabij het plangebied (bron: gemeente Den Haag)

Met het oog op de waterhuishouding is in het stedenbouwkundig ontwerp van Kraayenstein rekening gehouden met voldoende waterbergend vermogen. Door de wijk loopt een 'blauwe slinger' of beter gezegd een 'groenblauwe slinger', omdat vrijwel overal het water door groen wordt begeleid. Deze slinger vormt een gesloten watersysteem dat in open verbinding staat met de boezem ten westen van het plangebied. Op een aantal plaatsen in het plangebied zijn daartoe duikers gerealiseerd. Op een aantal plaatsen grenst het water direct aan particuliere erven.

2.4.5 Kabels en leidingen

In de groenstrook tussen de Lozerlaan en de watergang parallel aan de Brink en de bebouwing langs de Brink ligt een hoofdwaterleiding. Verder komen geen planologisch relevante leidingen in het plangebied voor.

2.5 Functionele structuur

2.5.1 Bedrijven en Kantoren

Grootschalige bedrijvigheid komt in Kraayenstein niet voor. Er is één klein bedrijf aanwezig: een offsetdrukkerij aan de Forellendaal. Daarnaast worden in Kraayenstein aan huis verbonden bedrijven en/of beroepen gevoerd respectievelijk uitgeoefend. Het gaat hier om lichte bedrijvigheid (administratief, dienstverlening, ambachtelijk et cetera) die in of vanuit huis wordt uitgeoefend, ondergeschikt aan de woonfunctie. Verder is in de directe omgeving van het plangebied bedrijvigheid op het aangrenzend bedrijventerrein Dekkershoek. Er zijn in het plangebied geen solitaire kantoren.

2.5.2 Cultuur en Ontspanning

In het gebied bevinden verschillende voorzieningen in het kader van cultuur en ontspanning, deze concentreren zich rondom de Margaretha van Hennebergweg. Centraal staat de monumentale molen De Korenaer met aangrenzend het Loosduins Museum de Korenschuur. Nabij gelegen aan de Molenbrink bevindt zich het wijkcentrum De Wiekslag. In het buurthuis worden verschillende bijeenkomsten georganiseerd door en voor de wijk. Het buurthuis wordt ook gebruikt door verschillende verenigingen en als kinderdagverblijf.

2.5.3 Detailhandel en Horeca

In het hart deel van Kraayenstein, hoek Kraayensteinlaan - Forellenlaan, ligt een wijkwinkelcentrum met een totale brutovloeroppervlakte van ruim 1.800 m². Hier zijn naast, twee restaurants en een lunchroom, ook modezaak, een Italiaanse bakker, kaasboer en een recentelijk uitgebreide supermarkt gevestigd.

2.5.4 Dienstverlening

Er zijn verschillende praktijkruimtes voor dienstverlening aanwezig in het gebied. Zo is er een wijkcentrum aan de op de hoek Kraayensteinlaan - Forellenlaan, zijn enkele dienstverlenende bedrijven, zoals een fysiotherapeut, gevestigd. In de plint van de bebouwing van het winkelcentrum op de hoek Kraayensteinlaan - Forellenlaan zijn enkele dienstverlenende bedrijven, zoals een kapsalon, een naaiatelier/stomerij en fysiotherapeut, gevestigd.

2.5.5 Maatschappelijk

2.5.5.1 Onderwijs

Aan de Loosduinse Uitleg is een nevenvestiging van de openbare basisschool 'De Kleine Keizer' gehuisvest. Vlak voor de totstandkoming van dit plan is het gebied heringericht. Was voorheen de locatie exclusief voor onderwijsdoeleinden bestemd, sinds de herinrichting is de bestemming gemengd: 31 appartementen en de nevenvestiging van een basisschool. De appartementen zijn specifiek gebouwd voor ouderenhuisvesting. De bewoners ervan kunnen gebruikmaken van het nabijgelegen Zorgknooppunt Loosduinen.

2.5.5.2 Welzijn

In het plangebied ligt het wijkcentrum De Wiekslag. Dit centrum is gevestigd aan de Molenbrink en biedt plaats aan een groot aantal uiteenlopende activiteiten zoals verenigingsbijeenkomsten, cursussen, culturele en sportieve activiteiten, maar ook aan een kinderdagverblijf. Het wijkcentrum is enkele jaren geleden gerenoveerd. Verder is aangrenzend aan de abdijkerk een gezondheidscentrum gevestigd. Aan de Willem III straat ligt het Zorgknooppunt Loosduinen. Het is een woonzorgcentrum voor ouderen met een indicatie voor het verzorgingshuis, voor ouderen die kiezen voor een aanleunwoning en voor tijdelijke opname van ouderen, met of zonder indicatie. Ook worden vanuit het zorgknooppunt zorgdiensten aan wijkbewoners aangeboden. Het verzorgingshuis bestaat uit een centraal gelegen hoofdgebouw met een aantal (zelfstandige) aanleunwoningen. Er zijn 17 aanleunwoningen rond de abdijkerk gesitueerd. De kopbebouwing aan de Loosduinse Uitleg bestaat uit een woontoren van 12 bouwlagen.

2.5.5.3 Cultuur en ontspanning

Aan de Margaretha van Hennebergweg is sinds 1982 het Loosduins museum 'De Korenschuur' gevestigd. Dit kleine museum in een voormalige graanschuur uit 1895 geeft een impressie van de geschiedenis van Loosduinen. Het meest in het oog springend object van cultuurhistorisch erfgoed is de korenmolen 'De Korenaer' bij het museum, aan de Willem III straat. Het gaat hier om een stellingmolen die is aangewezen als beschermd rijksmonument. De huidige molen stamt uit 1721. In het verleden, sinds de 13de eeuw, hebben op dezelfde locatie verschillende molens gestaan. Het eigendom van de molen en het bijbehorend windrecht berust bij de gemeente Den Haag. Bij de molen staat een molenaarshuis dat evenals de molen zelf en ook de abdijkerk als beschermd rijksmonument is aangewezen.

2.5.6 Sport en recreatie

In Kraayenstein zijn geen overdekte of onoverdekte, particuliere of openbare sportvoorzieningen. Het speelveld nabij molen De Korenaer en wijkcentrum De Wiekslag is de enige speelvoorziening in de wijk en is ook in gebruik bij scholen voor hun buitensportlessen. De bewoners van Kraayenstein zijn voor sport en sportieve recreatie aangewezen op sportvoorzieningen direct aangrenzend aan het plangebied of verder weg, buiten de wijk. De sportvoorzieningen aan de Madesteinweg vormen daarbij de belangrijkste basis.

2.5.7 Wonen

2.5.7.1 Woningen

Kraayenstein is een gemengde woonwijk uit de periode 1970 - 1980. De woningvoorraad telt 2.165 woningen en is sterk gevarieerd. 90% van de woningen is gebouwd in de periode 1970-1980. In de periode na 1991 zijn 101 nieuwbouwwoningen gerealiseerd. Grondgebonden en gestapelde woningbouw wisselen elkaar af. Het merendeel (1102 woningen) zijn meergezinswoningen. 833 woningen zijn eengezinswoningen.

2.5.7.2 Woonschepen

In het plangebied zijn geen woonschepen aanwezig.

2.5.7.3 Woonwagens

In het plangebied zijn geen woonwagens aanwezig.

Hoofdstuk 3 Beleidskaders

3.1 Inleiding

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 vindt zijn basis in ruimtelijk beleid zoals dat in nota's en plannen van het rijk, provincie, stadsgewest en gemeente is vastgelegd. Dit hoofdstuk geeft het beleidskader dat op dit bestemmingsplan van toepassing is weer.

De eerste paragraaf gaat in op allesomvattende ruimtelijke beleid op rijks-, provinciaal-, regionaal-, gemeentelijk niveau. Daarna wordt het specifieke beleid voor een aantal relevante thema's uiteen gezet.

De 'ruimtelijke vertaling' van het beleid in de Regels en op de Verbeelding wordt beschreven in hoofdstuk 5.5 Keuze en verantwoording van bestemmingen.

3.2 Ruimtelijk beleid

3.2.1 Rijksbeleid

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012)

Op 13 maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte van het Ministerie van Infrastructuur en Ruimte van kracht geworden. De structuurvisie vervangt verschillende nota's, waaronder de Nota Ruimte, de Structuurvisie Randstad 2040 en de Nota Mobiliteit. De visie schetst de doelen, belangen en opgaven van het Rijk tot 2028 en de ambities tot 2040. Uitgangspunt is de ruimtelijke ordening zoveel mogelijk over te laten aan gemeenten en provincies (decentraal, tenzij), minder nationale belangen te benoemen, en eenvoudigere regelgeving toe te passen. De nationale belangen die worden benoemd betreffen de internationale concurrentiepositie, het gebruik van de ondergrond, het behouden en versterken van vervoer- en transportsystemen, de milieukwaliteit, de waterveiligheid en zoetwatervoorziening en behoud en versterken van natuur en cultuurhistorische waarden.

Ladder voor duurzame verstedelijking

De 'ladder voor duurzame verstedelijking' is in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte geïntroduceerd en vastgelegd als procesvereiste in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Doel van de ladder voor duurzame verstedelijking is een goede ruimtelijke ordening in de vorm van een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. Verantwoord dient te worden dat er behoefte is aan nieuwe ruimte voor woningen, werken, detailhandel en voorzieningen. Deze behoefte moet blijken uit een regionaal afgestemd programma en de afspraken gemaakt in Haaglandse gemeenten in een Regionaal Structuurplan 2020. Het Bro bepaalt dat voor bestemmingsplannen de treden van de ladder moet worden doorlopen.

De structuurvisie Infrastructuur en Ruimte raakt geen van de belangen die in het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 worden afgewogen. Het bestemmingsplan is conserverend van aard er zijn geen nieuwe ontwikkelingen voorzien.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

De Wet ruimtelijke ordening geeft aan de regering de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur (AmvB) regels te geven waarmee gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen rekening moeten houden. Het gaat daarbij niet alleen om procedureregels maar ook om de inhoud van bestemmingsplannen.

Op 30 december 2011 is het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) in werking getreden (Stb. 2011, 391). Bij het vaststellen van bestemmingsplannen, wijzigings- of uitwerkingsplannen maar ook bij projectuitvoeringsbesluiten (Crisis- en herstelwet) moeten gemeenten rekening houden met het Barro.

Een aantal projecten dat de regering van Rijksbelang vindt, wordt met het Barro dwingend geborgd in

bestemmingsplannen of in andere ruimtelijke plannen van lagere overheden. De projecten worden benoemd en middels digitale kaarten ingekaderd. Per project worden regels gegeven waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen.

Voor Den Haag zijn de binnen de gemeente gelegen militaire terreinen met de daarbij behorende zend- en ontvangstinstallaties, en het Kustfundament van belang. In 2016 is een Besluit tot wijziging van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening in verband met de herziening van de Beleidslijn kust en enige andere wijzigingen van kracht geworden.

Volgens het Barro zijn er in het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 geen projecten van Rijksbelang aanwezig waarmee bij de vaststelling van dit plan rekening moet worden gehouden.

3.2.2 Provinciaal beleid

Visie Ruimte en Mobiliteit

In de Wet ruimtelijke ordening is geregeld dat Provinciale Staten via de Provinciale Verordening regels stellen over de inhoud, toelichting of onderbouwing van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen.

De Visie Ruimte en Mobiliteit (vastgesteld op 9 juli 2014) is opgesteld vanuit de gedachte dat regels en kaders van de overheid nodig blijven, maar niet nodeloos mogen knellen. De provincie wil met de visie een uitnodigend perspectief bieden. Het beleid voor ruimte en mobiliteit bevat daarom geen eindbeeld, maar wel ambities. Deze zijn verwoord in vier rode draden door het beleid voor ruimte en mobiliteit heen en strategische doelstellingen. Bij het werk aan deze ambities is het vinden van de balans tussen duidelijkheid en flexibiliteit voor maatschappelijke initiatieven een continue opgave.

De Visie Ruimte en Mobiliteit biedt geen vastomlijnd ruimtelijk eindbeeld, maar wel een perspectief voor de gewenste ontwikkeling van Zuid-Holland als geheel. De visie geeft zekerheid over een mobiliteitsnetwerk dat op orde is en de reiziger en de vervoerder keuzevrijheid biedt, en bevat voldoende flexibiliteit om in de ruimtelijke ontwikkeling te reageren op maatschappelijke initiatieven. Dat geeft houvast voor andere ruimtelijke plannen en voor investeringen in ruimte en netwerk. Het geeft ook duidelijkheid over de randvoorwaarden die de provincie daaraan stelt.

Vier rode draden geven richting aan de gewenste ontwikkeling en het handelen van de provincie:

- beter benutten en opwaarderen van wat er is,
- vergroten van de agglomeratiekracht,
- verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit,
- bevorderen van de transitie naar een water- en energie-efficiënte samenleving.

Vanuit het besef dat stad en land één leefomgeving vormen met elkaar aanvullende kwaliteiten, kent deze Visie Ruimte en Mobiliteit een indeling in functionele in plaats van gebiedsgerichte hoofdstukken:

1. mobiliteit en bebouwde ruimte;
2. de kwaliteit van landschap, groen en erfgoed;
3. water, bodem en energie.

Deze indeling maakt ook duidelijk waar de vier 'rode draden' het nadrukkelijkst doorwerken in het beleid: het beter benutten en het vergroten van de agglomeratiekracht hoofdzakelijk bij 'mobiliteit en bebouwde ruimte', het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit hoofdzakelijk bij 'kwaliteit van landschap, groen en erfgoed' en het bevorderen van de transitie naar een water- en energie-efficiënte samenleving hoofdzakelijk bij 'water, bodem en energie'.

De Actualisering 2016 van de Visie Ruimte en Mobiliteit is op 14 december 2016 vastgesteld door Provinciale Staten en op 12 januari 2017 in werking getreden. Hiermee zijn wijzigingen doorgevoerd in de Visie ruimte en mobiliteit, het Programma ruimte, de Verordening ruimte 2014 en de Cultuurhistorische Hoofdstructuur.

Samenhang tussen visie, programma's en verordening

De Visie Ruimte en Mobiliteit beschrijft het strategische beleid van de provincie Zuid-Holland. Het operationele beleid is opgenomen in programma's. Het Programma Ruimte bevat al het ruimtelijk relevante operationele beleid en het Programma Mobiliteit het operationele mobiliteitsbeleid met daaronder allerlei uitwerkingen. Mede door het verschil in uitvoering en detailniveau, zijn de programma's voor ruimte en mobiliteit apart gehouden.

Tot slot bevat het beleid een herziene ruimtelijke regelgeving, die is uitgewerkt in de Verordening ruimte 2014. De Verordening stelt regels aan gemeentelijke bestemmingsplannen. Onderdelen daarvan zijn flexibeler dan voorheen: het doel staat voorop en niet de manier waarop dat doel bereikt moet worden. Waar duidelijkheid gevraagd is, stelt de provincie vanuit bovenlokaal belang en wettelijke taken kaders en randvoorwaarden aan ruimtelijke plannen.

De Visie Ruimte en Mobiliteit en het Programma Ruimte hebben beiden de status van structuurvisie zoals bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening. De Visie Ruimte en Mobiliteit heeft ook de status van verkeer- en vervoersplan zoals bedoeld in de Planwet Verkeer en Vervoer, paragraaf 3 ("Het provinciale verkeers- en vervoerplan"), artikel 5 en 6. De Wet ruimtelijke ordening bepaalt dat de provincie haar planologisch- juridische instrumentarium (waaronder de Verordening ruimte 2014, het inpassingsplan en de aanwijzing) kan inzetten als sprake is van een provinciaal belang.

De Verordening Ruimte bevat o.a. regels voor bebouwde ruimte en mobiliteit. Voor het stedelijke gebied is met name de Ladder voor duurzame verstedelijking van belang. De ladder is door het Rijk in het leven geroepen om een goed functioneren van het ruimtelijke ordeningssysteem te bevorderen.

De ladder voor duurzame verstedelijking voor Kraayenstein 2018 is opgenomen in 5.4.1 Ladder voor duurzame verstedelijking.

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 is in overeenstemming met het provinciale beleid zoals verwoord in de Provinciale Structuurvisie en Verordening.

Molenbiotoop

De provincie heeft de molenbiotoop regelgeving opgenomen in de verordening ruimte en in de Provinciale Structuurvisie. De molenbiotoop regelgeving dient in bestemmingsplannen te worden opgenomen.

Molenbiotoop regelgeving

In het gebied rondom een molen is een molenbeschermingszone ingesteld met een straal van 400 meter vanuit het middelpunt van de molen.

A. Binnen de straal van 100 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, mag geen bebouwing worden opgericht of beplanting aanwezig zijn, hoger dan de onderste punt van de verticaal staande wiek.

B. Binnen de straal van 100 tot 400 meter gerekend vanuit het middelpunt van de molen, moet voor wat betreft bebouwing en beplanting het volgende zijn geregeld:

- In het buitengebied mag de maximale hoogte niet meer bedragen dan 1/100 van de afstand tussen bouwwerk/beplanting en het middelpunt van de molen, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek (1 op 100 regel);
- In het stedelijk gebied mag de maximale hoogte van bebouwing/beplanting niet hoger zijn dan 1/30 van de afstand tussen bouwwerk/beplanting en het middelpunt van de molen, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek (1 op 30 regel).

Molen in stedelijk gebied

Tot de grens van het buitengebied geldt de 1 op 30 regel. De maximaal toegestane bebouwings-/beplantingshoogte op deze grens wordt in het buitengebied horizontaal doorgetrokken tot daar, waar op grond van de berekening voor het buitengebied een grotere hoogte kan worden toegestaan (1 op 100 regel, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek).

In situaties waarin de vrije windvang en het zicht op de molen reeds beperkt zijn door bebouwing en/ of beplanting is afwijking van bovengenoemd criterium mogelijk, mits de vrije windvang en het zicht op de molen niet verder beperkt worden. Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 leidt niet tot een verdere verslechtering van de molenbiotoop van molen De Korenaer.

De molen heeft zijn directe productiefunctie decennia geleden verloren (zie Bijlage 3 Moleninventarisatie Zuid Holland 2010) waarna bebouwing en bomen op beperkte afstand van de molen zijn aangebracht. Groen en cultuur vervullen een belangrijke functie voor de (lokale) samenleving. Bij het wegvallen van bestaande bomen zullen zorgvuldige afwegingen worden gemaakt voor de herplant van vervangende bomen.

3.2.3 Regionaal beleid

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) is een samenwerkingsverband van 23 gemeenten die hun krachten bundelen om het gebied beter bereikbaar te maken en het economisch vestigingsklimaat te versterken. De MRDH werkt vanuit twee agenda's: De Strategische Bereikbaarheidsagenda Vervoersautoriteit en de Agenda Economisch Vestigingsklimaat

De metropoolregio zet zich in voor:

1. Verbetering van de (internationale) bereikbaarheid van de metropoolregio;
2. Economische vernieuwing
3. Transitie naar toonaangevende duurzaamheid
4. Attractiviteit van de regio

De beleidsterreinen Verkeer en Vervoer en Economisch Vestigingsklimaat zijn in MRDH verband vastgelegd. Het Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020 (RSP)(vastgesteld in 2008 door het algemeen bestuur van het Stadsgewest Haaglanden) blijft voor de overige beleidsterreinen voornamelijk van kracht; het is een integraal plan voor:

- de ruimtelijke ontwikkeling van Haaglanden;
- het kader voor het regionale beleid op het gebied van milieu, groen, mobiliteit, wonen en economie;
- lokale plannen, zoals bestemmingsplannen.

Het RSP kijkt naar 2020 (en soms 2030) en omvat de grote lijnen voor de ambities en ontwikkelingen op verschillende terreinen. Voor Den Haag /dit bestemmingsplan hebben vooral de volgende regionale prioriteiten hun doorwerking gekregen.

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 is in overeenstemming met het regionaal beleid zoals verwoord in het Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020.

3.2.4 Gemeentelijk beleid

3.2.4.1 Wêreldstad aan Zee, Structuurvisie Den Haag 2020

De Structuurvisie Den Haag 2020 beschrijft de toekomstvisie van Den Haag op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad in regionaal perspectief tot het jaar 2020 (Rv 197 - 2005; RIS 129201). De ambitie is om van Den Haag een 'Wereldstad aan Zee' te maken door de sterke kwaliteiten van Den Haag te benutten: een internationale stad, een stad aan zee, een multiculturele stad en een monumentale residentie.

De structuurvisie gaat uit van een lichte groei van het aantal inwoners en het aantal arbeidsplaatsen in 2020. Dat betekent dat er ca 40.000 woningen moeten worden toegevoegd in de bestaande stad, door verdichting. De conserverende aard van onderhavig bestemmingsplan beoogt geen ontwikkelingen of strategische keuzen.

3.2.4.2 Agenda voor de Haagse Verdichting

De 'Agenda voor de Haagse Verdichting' (Rv 51 - 2009; RIS 159469) is een thematische uitwerking van de Structuurvisie en dient als leidraad voor de binnenstedelijke verdichting in Den Haag tot 2020. Door middel van verdichting kan de bevolkingsgroei binnen het bestaande stedelijke gebied opgevangen worden. Daarnaast kan verdichting worden aangegrepen om de stedelijke kwaliteit van Den Haag te versterken. De Haagse Verdichting houdt voor Kraayenstein 2018 in dat onderzocht wordt en invulling kan worden gegeven aan:

- optoppen (dakopbouwen);
- verruiming van mogelijkheden voor bouwen van aan- en bijgebouwen;

In de Verdichtingsagenda wordt gemeld dat verdichting met respect voor, en kennis van de cultuurhistorie, de identiteit en het karakter van Den Haag moet gebeuren.

Verdichting kan plaatsvinden door dakopbouwen op de bestaande woongebouwen toe te staan. Zodoende kunnen zittende bewoners behouden blijven voor de wijk en wordt een alternatief voor het verhuizen naar een andere wijk geboden. Een extra bouwlaag dakopbouw levert een bijdrage aan de binnenstedelijke verdichtingsopgave door toevoeging van bouwvolume daar waar dat wenselijk, mogelijk en verantwoord is. In dit bestemmingsplan is geen regeling voor dakopbouwen opgenomen.

In de paragraaf Planbeschrijving wordt de totstandkoming van en de regeling zelf nader toegelicht. Er wordt aangegeven waar wel en waar geen dakopbouwen zijn toegestaan. Gelet op de uitspraken van de Raad van State is het dakopbouwenbeleid aangescherpt. Dit doet zich met name voor in de gebieden waar de parkeerdruk hoger dan 90% is. Per bestemmingsplangebied wordt er maatwerk gemaakt. Dus afhankelijk van de parkeerdruk zal er sprake zijn van of, indien er stedenbouwkundig aanleiding is voor de mogelijkheid van dakopbouwen, het bij recht of het bij afwijking mogelijk maken van een dakopbouw.

3.2.4.3 Agenda Ruimte voor de stad

De Agenda Ruimte voor de stad (RIS295016, dec.2016) is het richtinggevend document voor de ruimtelijke ontwikkeling van de stad en als zodanig de ruimtelijke onderlegger voor de nog op te stellen Omgevingsvisie die, wanneer de nieuwe Omgevingswet van kracht wordt, ook voor gemeenten verplicht gesteld is.

Voor de Agenda Ruimte voor de Stad zijn vier transitieopgaven van belang: de ontwikkeling naar een nieuwe economie, de vraag om een inclusieve en veerkrachtige samenleving, de roep om slimme stadsontwikkeling en de opgave voor de overheid om in dit proces organiserend vermogen te tonen en ruimte te bieden voor maatschappelijk initiatief. Met behulp van negen principes voor stedelijke

ontwikkeling wordt in de Agenda Ruimte voor de Stad aangegeven hoe de ontwikkelingen gestuurd wordt:

- Kwaliteit van het proces door samen stad maken waar mogelijk ruimte aan initiatiefnemers, daarbij hoort ook experimenteerruimte die belangrijk is voor innovatie en dynamiek in de stad en ruimtelijke keuzen om antwoorden te bieden op de stedelijke en regionale opgaven.
- Ruimtelijke kwaliteit, zoals groen, cultuurhistorisch erfgoed en de buitenruimte omdat die in belangrijke mate bijdraagt aan een aantrekkelijke leefomgeving en het economisch vestigingsklimaat.
- Kwaliteit door integrale samenhang met sociaal-maatschappelijke opgaven, zoals de opgave om sociaaleconomische differentiatie, functiemenging en ruimte voor wijk economie te bevorderen in wijken waar dat nodig is gelet op bijvoorbeeld werkloosheid.

Het belang van veel lopende projecten wordt met deze agenda benadrukt. Goede uitvoering met ook oog voor de tijdelijke situatie vraagt een enorme inzet.

Daarnaast zijn er een aantal grotere strategische ontwikkelingen geagendeerd in deze agenda.

Voor het betreffende plangebied worden geen richting gevende uitspraken gedaan of conclusies getrokken; het plan is conserverend van aard. Echter is in deze agenda niet opgenomen dat voor dit specifieke plandeel van stadsdeel Loosduinen geen ruimte is voor verdichting, verduurzaming en vergroening. In het algemeen kan worden gesteld dat in de periode tot 2025 in de stad voldoende plancapaciteit aanwezig moet zijn voor het bouwen van 2000 tot 2500 woningen per jaar. Voor wat betreft dit plangebied wordt aangegeven dat in rustige gebieden het accent ligt op de bestaande woningkwaliteit, stadsherstel en optimalisatie.

Energiebeleid in Agenda Ruimte voor de Stad

De ontwikkeling naar een nieuwe circulaire economie, de vraag om een inclusieve en veerkrachtige samenleving, de roep om slimme stadsontwikkeling en ruimte voor maatschappelijk initiatief zijn bij uitstek kansen voor het thema duurzaamheid.

De gemeente Den Haag hanteert de Trias energetica.; energie besparen, energie duurzaam opwekken en een restant overblijvende energiebehoefte zo duurzaam mogelijk voorzien.

De ambitie van Den Haag is om in 2040 Klimaatneutraal zijn. Daartoe zullen tot 2023 25.000 á 30.000 woningen en 5000 bedrijfspanden klimaatneutraal gemaakt moeten worden. Voor alle 44 wijken van de stad zal op termijn een eindbeeld geschetst worden hoe klimaatneutraal er voor die wijken uit kan zien. In drie gebieden van de stad zal de gemeente het voortouw nemen. Dit zijn Den Haag Zuidwest, het Centraal Innovatie District/Binckhorst en Mariahoeve.

In een 7 tal andere wijken nemen Duurzaam Den Haag en verenigde bewoners het initiatief. Zo'n initiatief is er in de Vruchtenbuurt (RIS299076, Update Energietransitie, feb. 2018)

Tien procent van de stad heeft geen aardgas achter de voordeur, maar een vorm van collectieve verwarming, meestal stadsverwarming. Die bestaande infrastructuur is op bijgaande kaart aangegeven.

- Koesteren en versterken van de stedelijke groenstructuur.
- Verdichting combineren met vergroening en waterbuffering.
- Tijdelijke waterberging in plantsoenen.
- Waterpleinen.
- 'Zachte' verstedelijking in voormalige stadsranden met beperkte hoeveelheid verharding.
- Waterbuffering combineren met landschapsontwikkeling en recreatie.

Bij verduurzamen ligt de focus op duurzame mobiliteit, energie, flexibiliteit

Energie:

- Gasloos vanuit nieuwbouw.
- Collectieve warmtenetten.
- Opwekken van duurzame energie 'energieplekken' (zon en wind).
- Voldoende openbare ruimte voor inpassing van ondergrondse warmte- en koude netten.
- Haagse kansen: kustverdediging combineren met energieopwekking (wind en stroom).
- Bij nieuwbouw aandacht voor oriëntatie op zon (energiebesparing).
- Systemen voor energieopwekking en distributie zichtbaar maken (bewustwording).
- Duurzaamheidsmaatregelen (materialen) bv. reflecterend, doorlatend.

Verkeerskundig kader:

- Ontsluiting
- Parkeren
- Langzaam verkeer fiets- en wandelpaden bevorderen om autoverkeer te beperken.
- Ruimtelijk ontwerp van sterroutes in het hoofd fietsnet.
- Detaillering van de stedelijke ruimte voor fietsers en voetgangers (beleving en comfort).
- Korte afstanden tussen wonen, werken en voorzieningen.
- Scheiding doorgaande autoroutes en 'luwe' langzaam verkeer routes.
- Fijnmazigheid fietsroute netwerk.
- Integreren van sportvoorzieningen in de openbare ruimte (kustlandschap, landgoederen, (sport)parken, lanen).
- Veilige verbindingen tussen onderwijs-, spel- en sportvoorzieningen.
- Brede speeltrottoirs en speelstraten.
- Voldoende voorzieningen voor fietsenstalling, ook in oude wijken.

3.2.4.4 Ruimtelijk Economisch Investeringsstrategie (REIS)

De Ruimtelijke Economische Investeringsstrategie (RIS295004) komt tot stand in de context van lopende discussies, verkenningen en agenda's/visies, zoals Stad in Transitie, Agenda Ruimte voor de Stad, de nieuwe Woonvisie, de versterking van de Haagse economie, de Agenda Groen, de Binnenstadsagenda en het Regionaal Investeringsprogramma van de MRDH. Er wordt tevens gewerkt aan of voortgebouwd op drie elkaar versterkende uitvoeringsagenda's: de Agenda Ruimte voor de Stad, de Economische Agenda's en de Sociale Agenda. Deze agenda's worden onder meer uitgewerkt in vijf proposities:

1. Central Innovation District,
2. Kustontwikkeling,
3. OV-bereikbaarheid,
4. Next Generation woonwijken en
5. Vitaal gezond langer thuis wonen.

Voor het betreffende plangebied wordt ingezet op vitaal gezond langer thuis wonen.

3.3 Cultureel erfgoed

De Monumentenwet 1988 is per 1 juli 2016 vervallen. Een deel van de wet is op deze datum overgegaan naar de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de Omgevingswet, wanneer deze in 2021 in werking treedt.

Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is.

Het betreft:

- bescherming van stads- en dorpsgezichten
- vergunningen tot wijziging, sloop of verwijdering van rijksmonumenten
- verordeningen, bestemmingsplannen, vergunningen en ontheffingen op het gebied van archeologie

3.3.1 Cultuurhistorische waarde

3.3.1.1 Rijksbeschermd stadsgezicht

Een beschermd stadsgezicht is omschreven als 'groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke en structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke waarde of cultuurhistorische waarde (..)' en dat vanwege dit algemene belang en als zodanig is aangewezen.

Het plangebied Kraayenstein 2018 maakt geen deel uit van het rijksbeschermd stadsgezicht.

3.3.1.2 Provinciaal beleid

Cultuurhistorie is van groot belang voor de leefomgeving in Zuid-Holland. Tientallen eeuwen ontginnen en bouwen, wonen en werken hebben deze provincie gemaakt tot een cultuurlandschap bij uitstek. Niet alleen oude molens, boerderijlinten of stadsgezichten maar ook dijken, verkavelingspatronen en archeologische vindplaatsen getuigen daarvan. Deze cultuurhistorische waarden bepalen in sterke mate de identiteit en kwaliteit van een gebied of plek, en op die manier dus ook de leefbaarheid en het welbevinden van bewoners en bezoekers.

Het beleid voor cultureel erfgoed van provinciaal belang is vastgelegd in de provinciale Visie Ruimte en Mobiliteit (paragraaf 3.5 Instandhouding en versterking van het cultureel erfgoed) en uitgewerkt in de Verordening Ruimte. Daarnaast is het cultureel erfgoed ook opgenomen in de provinciale kwaliteitskaart van de Visie Ruimte en Mobiliteit (thema Identiteitsdragers en Landschap). Het cultureel erfgoed van Zuid-Holland is een belangrijke drager van ruimtelijke kwaliteit. Zeker in combinatie met groen en water verhoogt het erfgoed de variëteit en daarmee de aantrekkelijkheid van stad en landschap. Deze toegevoegde waarde van erfgoed bevordert de provincie op diverse manieren:

- behoud en versterking van cultuurhistorisch waardevolle structuren en ensembles die van bijzonder provinciaal belang zijn, via bescherming én passende ruimtelijke ontwikkeling,
- cultureel erfgoed vormt een integraal onderdeel van het provinciaal ruimtelijk kwaliteitsbeleid via de kwaliteitskaart en de gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit.

De cultuurhistorische, aardkundige en archeologische waarden zijn gebundeld in de cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS), die de basis vormt voor het provinciaal erfgoedbeleid. Het beschermende ruimtelijk beleid richt zich met name op een selectie van de CHS:

- cultuurhistorische kroonjuwelen,
- molen- en landgoedbiotopen,
- werelderfgoed (bestaand en potentieel).

Voor dit bestemmingsplan Kraayenstein 2018 zijn de volgende kenmerkende structuren en elementen van belang:

Molen- en landgoedbiotopen (Verordening Ruimte /Artikel 13 Molenbiotoop)

Naast de historische structuren en cultuurlandschappen richt de provincie zich in haar beleid ook op twee bijzondere typen monumenten: molens en landgoederen. Molens en landgoederen vormen een

kenmerkende combinatie van cultuurhistorie, natuur en landschap. Daarbij gaat het niet alleen om het monument op zich maar ook om zijn omgeving en ensemblewaarde. Hiervoor worden in de Verordening ruimte planologische beschermingszones (zogenoemde biotopen) opgenomen.

In onderhavig plan is de molenbiotoop opgenomen op de verbeelding en zijn regels opgenomen in het bestemmingsplan.

3.3.1.3 Gemeentelijk beleid

Den Haag is een stad met een belangrijk cultuurhistorisch erfgoed. Er zijn talrijke monumenten en 30% van de stad is beschermd stadsgezicht. De structuurvisie beschrijft de beschermde stadsgezichten als zéér waardevol en geeft aan dat deze door goed beheer hun kwaliteit zullen moeten behouden. Dat wil zeggen dat in ruimtelijke veranderingsprocessen in de stad bestaande cultuurhistorische waarden een volwaardige rol spelen. Het wil ook zeggen, dat de betreffende gebieden blijvend een betekenis hebben voor de identiteit en het karakter van de stad.

In het plangebied is geen sprake van beeldbepalende bebouwing met een hoge ensemblewaarde.

3.3.1.4 Monumentale gebouwen

In paragraaf 2.3.1.4 Gebouwde monumenten worden de monumentale gebouwen genoemd die ingevolge artikel 6 van de Monumentenwet 1988 als rijksmonument of ingevolge artikel 3 van de Monumentenverordening Den Haag zijn ingeschreven.

Voor wijzigingen, waaronder verbouwingen en onderhoud aan zowel rijks- als gemeentelijke monumenten is op grond van artikel 2.1, lid 1 onder f. of ingevolge artikel 2.2, lid 1 onder b. van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, een vergunning vereist. Toetsingscriteria zijn onder meer de architectuur- en cultuurhistorische waarden van het desbetreffende monument.

3.3.2 Archeologie

Gemeenten hebben de taak om bij de vaststelling van bestemmingsplannen rekening te houden met aanwezige en te verwachten archeologische waarden (overgangsrecht Erfgoedwet). Voor het gehele grondgebied van Den Haag heeft de gemeente een Archeologische Waarden- en Verwachtingenkaart (AWVK) opgesteld. In de Beleidsnota Archeologie 2011-2020 'In het verleden ligt het heden' (RIS 180680) geeft de gemeente aan hoe ze zorg wil dragen voor de archeologische sporen en resten in de Haagse ondergrond.

Op de gemeentedekkende AWVK komen drie eenheden voor waaraan de gemeente beleid heeft gekoppeld:

1. Terreinen met een archeologische waarde, dat wil zeggen: waarvan is vastgesteld dat er zich belangrijke archeologische sporen en resten bevinden. In het kader van de archeologische monumentenzorg stelt de gemeente hier voorwaarden aan bodemversturende activiteiten dieper dan 50 cm onder maaiveld;
2. Gebieden waar archeologische resten en sporen kunnen worden verwacht (op basis van de bodemopbouw en/of historische kaarten). Bij activiteiten met een bodemverstoring groter dan 50 m² en dieper dan 50 cm onder maaiveld stelt de gemeente hier voorwaarden voor onderzoek en bescherming van mogelijk aanwezige sporen en resten.
3. Gebieden waar geen archeologische sporen/resten (meer) worden verwacht. Hier verbindt de gemeente op het gebied van de archeologie geen voorwaarden aan bodemversturende activiteiten.

Van initiatiefnemers van activiteiten met bodemverstoringen in zones met een archeologische waarde of verwachting wordt in het kader van vergunningverlening gevraagd om de archeologische waarde van het terrein dat door de bodemingreep verstoord wordt in voldoende mate vast te stellen. In gebieden waarvan de archeologische waarde al is vastgesteld wordt ook gekeken naar de mate van bedreiging van de archeologische waarden door het bouwplan. Als blijkt dat er sprake is van een bedreiging van behoudenswaardige archeologische resten, kunnen aan de uitvoering van de geplande bodemingreep voorwaarden worden verbonden, zoals:

- technische aanpassingen zodat archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;

- het laten verrichten van een opgraving teneinde behoudenswaardige resten die verstoord zullen worden, te documenteren en veilig te stellen; of
- de activiteit die tot de bodemverstoring leidt, archeologisch te laten begeleiden.

In alle gevallen blijft de archeologische meldingsplicht van kracht (art. 5.10 en 5.11 Erfgoedwet). Dit houdt in dat wanneer bij graafwerkzaamheden vondsten worden aangetroffen waarvan de vinder redelijkerwijs moet kunnen weten dat het archeologie betreft, dit gemeld moet worden bij het bevoegd gezag. De meldingsplicht leidt niet tot een bepaling in het bestemmingsplan.

De afdeling Archeologie van de Dienst Stadsbeheer verricht namens het bevoegd gezag de taken en besluitvorming inzake de archeologische monumentenzorg.

De kosten van vooronderzoek en indien noodzakelijk opgraving of begeleiding zijn voor de initiatiefnemer. Alle archeologische werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd door een erkende archeologische partij.

Zie ook de Archeologische kaart Den Haag

Meer informatie over het archeologiebeleid van de gemeente Den Haag is te vinden op:

<https://www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/vrije-tijd-en-recreatie/kunst-en-cultuur/archeologie/beleidsnota-archeologie-2011-2020.htm>

3.4 Groen

3.4.1 Agenda Groen voor de stad

In de Agenda Groen voor de Stad (vastgesteld 15 december 2016, RIS294705) wordt geconstateerd dat door de toenemende bevolking en het bijbehorende ruimtebeslag de leefkwaliteit in het algemeen en het groen in het bijzonder soms onder druk komt te staan. Daarnaast zijn er onzekerheden en ontwikkelingen die de stad in de toekomst sterk zullen kleuren zoals de klimaatopgave, veranderingen in mobiliteit en de toenemende impact van informatietechnologie.

Omdat Den Haag een aantrekkelijke stad wil blijven voor bewoners, bezoekers en bedrijven, moeten er strategische keuzes worden gemaakt op het gebied van verdichting, vergroening en verduurzaming. De ambitie is een verdere kwalitatieve ontwikkeling van het Haagse groen, waarbij ruimte bestaat voor verandering en initiatief en bij ontwikkelingen groen toekomstbestendig wordt vormgegeven. Kortom: Groen kapitaal als basis voor een goede leefkwaliteit. In de reflectie op het vigerende beleid is geconstateerd dat vooral de nadruk is gelegd op het vastleggen van de zogenaamde Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH), het groen in de stad dat op basis van de aanwezige waarden en de betekenis daarvan extra bescherming verdient. Om de kwaliteit van het Haagse groen verder te verankeren, is de SGH herijkt. Hiervoor zijn de beschrijvingen van de Haagse groengebieden getoetst, aangepast en aangevuld en verbanden gelegd met nieuwe thema's zoals duurzaamheid, gezondheid en recreatie. Het uitgangspunt was het goede te behouden en van waarde te laten zijn voor de toekomst. Bij anticipatie is gekeken naar de wenselijke ontwikkeling van het Haagse groen in een realistische context. Het doel is het Haagse groen kwalitatief te ontwikkelen. Daarom zijn in de nota per thema de kernkwaliteiten die moeten behouden, de uitdagingen die de komende jaren zijn voorzien, de ambities en het ontwikkelpad geschetst.

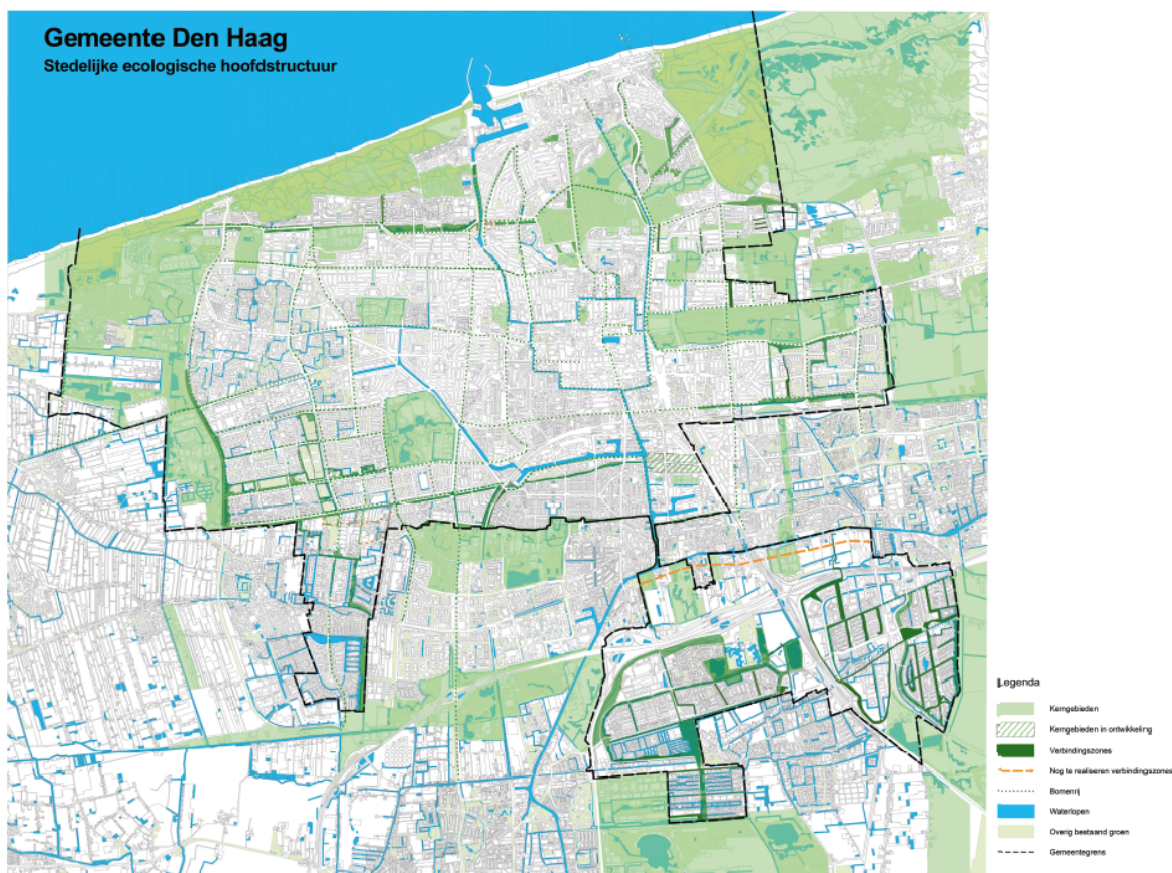
De stedelijke leefkwaliteit - en daarmee de waarde van het groen - is niet voor onze hele stad gelijk. Het is afhankelijk van gebiedskenmerken als bebouwingsgraad, aanwezigheid van infrastructuur en het gebruik van de ruimte (wonen, werken, recreatie, natuur). Voor het Haagse Groen kunnen de drie zones worden onderscheiden: de dichte stad, de halfopen stad en om de stad.

Voor het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 houdt het beleid in dat de belangrijke groenstructuren de bestemming Groen hebben gekregen.

In hoofdstuk 5 zal nader ingegaan worden op de wijze van bestemmen van de onderdelen van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur

De Groene Hoofdstructuur van Den Haag bepaalt voor een belangrijk deel het karakter van de stad. Dit groen heeft vele functies, één daarvan is de functie als stedelijke ecologische hoofdstructuur, dat wil zeggen de drager van de stedelijke natuur en verbidingsstructuur voor de omliggende natuur.

32

Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur Den Haag

De verbindingzones bestaan uit zo veel mogelijk aaneensluitend wijk- en buurtgroen. Er zijn twaalf ecologische verbindingzones in de stad onderscheiden. Per verbindingzone zijn ambitieniveau, streefbeeld, doeltypen, doelsoorten, biotoopwensen en inrichtingseisen aangegeven.

Het plangebied maakt geen onderdeel uit maar grenst wel direct aan de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur. Een deel van de groenstrook tussen de Lozerlaan en de Karperdaal is aangewezen als gemeentelijke ecologische zone.

3.4.3 Bomen

In de nota Haagse bomen “Kiezen voor kwaliteit en diversiteit” (RIS 158380) is het beleid met betrekking tot bomen in Den Haag verwoord. Het beleid rust op drie pijlers: duurzame groeiomstandigheden, meer verschillende boomsoorten en een evenredige verdeling van straatbomen over de stad.

Op 22 september 2011 is het gewijzigde initiatiefvoorstel behoudens waardige Bomen aangenomen (RIS 166340). De uitwerking van het voorstel heet: “Planbeoordeling Haagse Bomen”. Doel is om gemeentelijke bomen beter te beschermen bij gebiedsontwikkeling door tijdig de waarden van de bestaande bomen op het betreffende object in te schatten en te betrekken bij de bestuurlijke besluitvorming van (beginsel- en) bouwplannen. Op 1 oktober 2013 is de lijst met behoudens waardige Bomen uitgebreid door het Vaststellen totaalijst vijfde tranche Monumentale Bomen in Den Haag (RIS 265314).

In de Algemene Plaatselijke Verordening is de bescherming van bomen vastgelegd. Volgens de Algemene plaatselijke verordening (APV) van Den Haag, artikel 2.80 e.v., is voor het kappen van bomen een omgevingsvergunning nodig (RIS 174540). Door deze bescherming kunnen belangen zorgvuldig worden afgewogen voordat een omgevingsvergunning wordt afgegeven dan wel geweigerd. Daarnaast is een mogelijkheid opgenomen om monumentale bomen aan te wijzen. Monumentale bomen hebben een hogere beschermingsstatus. Voor een volledig overzicht van de monumentale bomen in Den Haag is op de website van de gemeente Den Haag de meest actuele lijst en kaart terug te vinden.

3.4.4 Groen en tuinen

Grote delen van Den Haag hebben een verkaveling van gesloten bouwblokken. De binnenterreinen hebben van oorsprong een rustig en groen karakter, dat waar enigszins mogelijk en geïndiceerd, behouden dient te blijven. Daarnaast is het vanuit het gezichtspunt van duurzaamheid gewenst het percentage bebouwd oppervlak te matigen. Hoe hoger dit percentage bebouwd oppervlak, hoe hoger de belasting op het Haags rioolstelsel en uiteindelijk de hoeveelheid overstort van afvalwater. Het beleid is dan ook gericht op behoud van deze belangrijke elementen (Rv 84.2011/2; RIS 181878) over behoud groen(beleving) wijken.

In dat streven moet echter óók worden betrokken de wens van bewoners om op het achtererf een bebouwingsmogelijkheid te krijgen in vorm van bijvoorbeeld een serre en een berging. De rijksoverheid is aan deze wens tegemoetgekomen door in een algemene maatregel van bestuur behorende bij de Wet omgevingsrecht een vergunningsvrije staffelregeling te geven voor het bouwen van aanbouwen en bijgebouwen in relatie tot de grootte van het achtererf. Deze regeling is opgenomen in artikel 2 sub f, bijlage II van het Besluit Omgevingsrecht (BOR).

In dit bestemmingsplan wordt bij deze regeling aangesloten.

3.5 Water

Het Hoogheemraadschap van Delfland is verantwoordelijk voor het beheer van de primaire waterkering en het waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer in het plangebied. Bij het opstellen van dit bestemmingsplan is in het kader van de watertoets overleg gevoerd over deze waterparagraaf, de plankaart en de voorschriften. Deze waterparagraaf bevat een beschrijving van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de gevolgen voor de waterhuishouding.

3.5.1 Beleidskader

Diverse beleidsstukken zijn van belang voor het thema water. De belangrijkste worden hieronder behandeld.

Europees en Rijksbeleid

De Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is december 2000 in werking getreden. De richtlijn heeft tot doel de chemische en ecologische kwaliteit van al het oppervlakte- en grondwater in Europa te verbeteren. De richtlijn stelt daartoe eisen aan het waterbeheer in alle lidstaten. Streefdatum voor het bereiken van de gewenste waterkwaliteit is 2015, met eventueel uitstel tot 2027. De doelstellingen worden uitgewerkt in (deel)stroomgebiedsbeheerplannen. In deze plannen staan de ambities en maatregelen beschreven. De Europese Kaderrichtlijn heeft, waar het de gemeente betreft, consequenties voor riolering, afkoppelen, toepassing van bouwmaterialen en het ruimtelijke beleid (inrichting van watergangen en oevers).

Nationaal

Het nationaal waterbeleid is vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2016-2021 (NWP2). Dit plan vervangt het Nationaal Waterplan 2009-2015 inclusief alle tussentijdse wijzigingen. Het NWP2 geeft het integrale kader voor het waterbeleid van het Rijk voor de komende zes jaar en geeft uitvoering aan de Europese richtlijnen voor waterkwaliteit, de mariene strategie en de overstromingsrisico's. De Stroomgebiedbeheerplannen, het Programma van maatregelen mariene strategie, de Beleidsnota Noordzee en de Overstromingsrisicobeheerplannen maken onderdeel uit van het NWP2. Tegelijk met het NWP2 is het Beheer- en ontwikkelplan voor de rijkswateren 2016-2021(Bprw) vastgesteld met daarin de operationele uitwerking van het NWP2 voor de rijkswateren: de rollen en taken van Rijkswaterstaat en de hoofdlijnen van het beheer en onderhoud. Het NWP2 geeft de hoofdlijnen, principes en richting van het nationale waterbeleid in de planperiode 2016-2021, met een vooruitblik richting 2050.

Met dit NWP2 wordt een volgende ambitieuze stap in het robuust en toekomstgericht inrichten van het landelijke watersysteem, gericht op een goede bescherming tegen overstromingen, het voorkomen van

wateroverlast en droogte en het bereiken van een goede waterkwaliteit, een duurzaam beheer en goede milieutoestand van de Noordzee en een gezond ecosysteem als basis voor welzijn en welvaart. Hierbij wordt gestreefd naar een integrale benadering, door economie (inclusief verdienvermogen), natuur, scheepvaart, landbouw, energie, wonen, recreatie en cultureel erfgoed zo veel mogelijk in samenhang met de wateropgaven te ontwikkelen. Het beleid en de maatregelen in dit Nationaal Waterplan dragen bij aan het vergroten van het waterbewustzijn in Nederland.

Provinciaal

Het beleid van de Provincie Zuid Holland is gebaseerd op het besluit van 29 juni 2016 waarin is aangegeven dat het Regionaal waterplan Zuid-Holland 2016 - 2021 bestaat uit:

- de onderdelen van de Visie Ruimte en Mobiliteit voor wat betreft de onderdelen die behoren tot het regionale waterbeleid, waaronder specifiek paragraaf 4.2: 'Water: versterking van de samenhang in identiteit, kwaliteit, en veiligheid', inclusief de kaarten 11 (Waterveiligheid) en 12 (Zoetwater-voorziening en oppervlaktewater); inclusief bijbehorende bijlagen.;
- de Voortgangsnota Europese Kaderrichtlijn Water 2015 inclusief bijlagen, vastgesteld door PS van Zuid-Holland d.d. 14 oktober 2015 en
- het provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010-2015, op de onderdelen: Waarborgen waterveiligheid, Regionale keringen (Normen compartimenteringdijken en voorlandkeringen (paragraaf 4.4.3 doelstelling 4) en Realiseren mooi en schoon water: het thema 'Water en natuur': opstelling beheerplannen voor Natura2000 gebieden, inclusief aanpak van verdroging (paragraaf 5.4.3, doelstelling 1) en het thema 'Vismigratie': opheffen vismigratieknelpunten (paragraaf 5.6.3).

Hoogheemraadschap van Delfland: Waterbeheerplan 2016-2021

In het Waterbeheerplan 5 (WBP 5) 'Strategie richting een toekomstbestendig en samenwerkingsgericht waterschap' heeft het Hoogheemraadschap van Delfland de strategie voor de uitvoering van de kerntaken voor de komende jaren beschreven. Het is de leidraad voor het handelen van Delfland in de planperiode 2016-2021 waarin de zorg voor water en veiligheid, een integrale aanpak en de toekomstbestendigheid van het watersysteem centraal staat. Bij de uitvoering van het WBP 5 staan de kerntaken vanzelfsprekend voorop:

- de waterveiligheid,
- het waterbeheer,
- de waterkwaliteit en
- het zuiveren van afvalwater.

Klimaatverandering, zeespiegelstijging verzilting en nieuwe wetten en regels veranderen het waterbeheer de komende decennia ingrijpend. Het vergroten van waterbewustzijn is daarom verweven in alle programma's en handelingen van het Hoogheemraadschap Delfland in de komende planperiode. Bovendien dwingen de complexiteit van het gebied en de omvang van de noodzakelijke investeringen tot het stellen van prioriteiten.

In het Waterbeheerplan wordt op hoofdlijnen het algemene beleidskader aangegeven voor het beheer van de waterkeringen. Met beheer wordt bedoeld 'alle activiteiten die nodig zijn om de waterkeringen op het vereiste veiligheidsniveau te houden, nu en in de toekomst. De veiligheid is hierbij altijd een harde randvoorwaarde. Hierbij wordt ook rekening gehouden met onzekerheden in klimaat en bodemdaling. Er zijn verder ook criteria gesteld voor medegebruik van de waterkeringen, bijvoorbeeld voor recreatie. Delfland participeert voorts actief in toegepast onderzoek en stimuleert innovaties.

Het hoogheemraadschap draagt zorg voor het kwantiteits- en kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater, het beheer van de waterkeringen en het kwantiteitsbeheer van het grondwater. De doelen voor de komende planperiode onderscheiden zich in twee hoofdrichtingen. Allereerst is er een bestaand fysiek systeem met een uitgebreide infrastructuur. Deze infrastructuur moet zo efficiënt en effectief mogelijk in stand worden gehouden. Daarnaast moeten delen van dit fysieke systeem worden aangepast en verder ontwikkeld.

Naast samenwerking in beheer en uitvoering van projecten, werkt het Hoogheemraadschap van Delfland ook op strategisch en bestuurlijk niveau samen met andere overheden. De bestuurlijke en ambtelijke Watertafel tussen het hoogheemraadschap en gemeenten zijn daar een voorbeeld van. Voor Delfland is de watertoets hét instrument om aan de voorkant van de planprocessen met gemeenten de waterbelangen af te wegen. Door in het watertoetsproces pro-actiever te handelen wordt eerder aangegeven welke alternatieven vanuit het water de voorkeur genieten, ook bij grote (infrastructurele) projecten.

In de steden is de nadruk steeds meer op het beheer van de openbare ruimte komen te liggen. Delfland ziet daarin kansen voor de uitoefening van zijn taken. Vooral bij reconstructies, wegonderhoud en rioolvervangingen worden hele buurten aangepakt waar de gemeente vroeger de situatie per straat bekeek. Er zijn voorbeelden van rioolvervangingsprojecten, waarbij gemeenten klimaatadaptatiemaatregelen en vergroeningsambities hebben meegenomen. Gemeenten en Delfland werken samen aan een werkwijze om bij beheer- en onderhoudsprojecten systeemverbeteringen mee te nemen.

Voor de lange termijn moet de waterveiligheid en het optimaal functioneren van het watersysteem gewaarborgd blijven. De doelen in dit kader zijn:

- de bestaande waterkeringen op orde houden;
- het systeem in stand houden en optimaal laten functioneren, zowel vanuit het oogpunt van kwaliteit als van kwantiteit;
- zorgen voor water van de juiste kwaliteit op de juiste plek;
- de ecologische waarde van het watersysteem te behouden en te versterken.

Watertoets

Eén van de instrumenten om het nieuwe waterbeleid voor de 21e eeuw vorm te geven is de watertoets. Het doel van de watertoets is waarborgen dat waterhuishoudkundige doelstellingen expliciet en op evenwichtige wijze in beschouwing worden genomen bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten. Delfland heeft de Handreiking Watertoets voor gemeenten opgesteld. In de Handreiking Watertoets (www.hhdelfland.nl/watertoets) worden de randvoorwaarden en uitgangspunten voor een plan per thema toegelicht en op welke wijze deze in het plan dienen te worden verwerkt.

Wateragenda en Toekomstbestendig Haags water!

De gemeente Den Haag en het Hoogheemraadschap van Delfland werken aan een goed waterbeheer door middel van een gezamenlijke Wateragenda Den Haag 2016-2020 (RIS 293272)

In de visie 'Toekomstbestendig Haags water!' is aangegeven hoe het watersysteem in Den Haag anno 2014 functioneert, welke knelpunten er zijn en hoe het systeem robuust te houden. Het Haagse watersysteem is op dit moment grotendeels op orde. Door kansen te benutten die zorgen voor een robuuster watersysteem en die ook bijdragen aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad, wordt het stedelijke gebied bestand tegen hevige regenbuien, periodes van droogte en hitte. In het stedelijke gebied is beperkte ruimte voor de traditionele opvang van water. Daarom is inzetten op onderzoek naar meer creatieve en innovatieve maatregelen belangrijk. Samenwerking tussen gemeente Den Haag en Delfland is daarvoor essentieel.

De ambitie is: "Den Haag heeft een goed functionerend en toekomstbestendig watersysteem dat de gevolgen van klimaatverandering en verstedelijking kan opvangen en dat bijdraagt aan een aantrekkelijke stad." Samengevat zijn de drie belangrijkste strategische pijlers om te komen tot een toekomstbestendig Haags watersysteem:

1. De basis op orde: We zorgen ervoor dat het systeem goed blijft functioneren. Eventuele negatieve effecten op de waterhuishouding moeten worden voorkomen of dienen te worden gecompenseerd.
2. Pak kansen door samen te werken en door slimme combinatie te zoeken: We moeten als

overheden het goede voorbeeld geven, tijdig kansrijke initiatieven en projecten herkennen en optrekken met partijen in de stad.

3. Kennis, onderzoek en innovatie: Kennisontwikkeling, onderzoek en innovatie is van belang om creatieve oplossingen te vinden in het voorkomen van wateroverlast en het leefbaar en aantrekkelijk houden van de stad.

Stedelijke Ecologische Verbindingszones Den Haag 2008-2018 (zie ook paragraaf 3.4.2)

Den Haag zet zich al jaren in om de ecologie in en om de stad te verbeteren en te behouden. In 2006 en 2007 heeft Den Haag daarom een inventarisatie uitgevoerd, waarin voor alle ecologische verbindingzones is bekeken of deze voldoen aan de gewenste natuurvriendelijke inrichting. Dit bleek niet het geval te zijn; de inventarisatie resulteerde in een opsomming van 300 knelpunten. In de nota Stedelijke Ecologische Verbindingszones (zie paragraaf 3.4.2) worden op hoofdlijnen alle gewenste maatregelen op het vlak van ecologie (inrichting en beheer) voor de komende tien jaar benoemd. Het uitvoeren van deze maatregelen wordt waar mogelijk gecombineerd met maatregelen vanuit het waterbeheer zoals verbreding van watergangen en aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Gemeentelijk Rioleringsplan

Uitgangspunt voor het rioleringsbeleid is "het Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020 (RIS 289287). Opgave voor dit vijfde plan (2016-2020) is de behaalde winst vast te houden en gedegen voor bereid te zijn op uitdagingen in de toekomst. In de nieuwe planperiode wordt extra nadruk gelegd op verdere verbetering van de service, op de communicatie en de samenwerking met de partners in de openbare ruimte. Daarnaast krijgt duurzaamheid extra aandacht. Als gevolg van de klimaatverandering nemen de jaarlijkse hoeveelheid neerslag en het aantal hevige regenbuien toe. Die lijn zal zich in de toekomst verder voortzetten. Den Haag kan klimaatverandering niet voorkomen. We kunnen wel maatregelen nemen die de gevolgen ervan beperken. Het vasthouden van regenwater is belangrijk en dat lukt het best in gebieden waar groen en water aanwezig is. Door aandacht bij plannen voor ontwikkeling en herstructurering van de openbare ruimte kan de stad geleidelijk meer klimaatbestendig worden gemaakt zonder dat dit extra geld kost. De klimaatverandering zal er onder meer toe leiden dat het vaker en harder zal regenen. Tegelijkertijd worden ook langere periodes van droogte verwacht. Dit zal effect hebben op de grondwaterstand. Vooral gebieden met relatief weinig oppervlaktewater zijn kwetsbaar. Met behulp van metingen en scenariostudies zijn aandachtsgebieden bepaald voor grondwater. In deze gebieden komt de gemiddelde ontwateringsdiepte in 2050 in een natte periode op een niveau waarbij hinder en overlast zou kunnen optreden. In deze aandachtsgebieden wordt intensiever gemeten en vindt bij meldingen van overlast onderzoek plaats. Bij nieuwbouwprojecten wordt in samenwerking met het hoogheemraadschap Delfland de (verplichte) watertoets uitgevoerd waarbij nu ook het grondwatersysteem wordt beschouwd. Met de uitkomsten dient dan rekening te worden gehouden bij het bepalen van de bestemming van de gronden, bijvoorbeeld met het oog op het bebouwen en daarna beheren van de openbare ruimte.

Bewoners en ondernemers zijn belangrijke partners bij het realiseren van de doelstellingen die in het Gemeentelijk Rioleringsplan worden beschreven. Eigenaren kunnen naast hun wettelijke verantwoordelijkheid, op eigen initiatief maatregelen nemen om regenwater beter vast te houden en/of vertraagd af te voeren, zoals door het aanleggen van groene daken en door het verminderen van verharding in tuinen en op binnenterreinen. Het is belangrijk dat eigenaren en ondernemers goed op de hoogte zijn van de verdeling van verantwoordelijkheden, zodat zij weten wat zij zelf moeten doen en waarvoor zij bij de gemeente terecht kunnen. De komende periode spant de gemeente zich in om die groeiende bewustwording verder te faciliteren.

3.5.2 Beleid t.a.v. het plangebied

Delfland streeft naar een duurzame, robuuste waterstructuur. Dat wil zeggen: er moet voldoende ruimte zijn voor waterberging, goede waterkwaliteit, waterkeringen en waterzuivering. Belangrijk uitgangspunt voor Delfland is dat de waterhuishouding door ruimtelijke veranderingen niet mag verslechteren (standstillbeginsel). Bestemmingsplan Kraaijenstein is conserverend van aard en streeft geen ontwikkelingen na. Om die reden is een watertoets niet noodzakelijk.

Veiligheid en waterkeringen

Bij het onderwerp veiligheid/waterkering is de vraag of de locatie ligt in de kernzone of beschermingszone van een waterkering: een zeewering, boezemkade, polderkade of de landscheiding. Binnen het plangebied Kraaijenstein zijn primaire boezem- en polderwatergangen aanwezig.

In het gebied is een waterkering aanwezig. De waterkering betreft een regionale waterkering, die de scheiding vormt tussen het boezemgebied aan de noordzijde en de Eshofpolder aan de zuidzijde van het plangebied. Om die reden zal de keurzone van deze waterkeringen als dubbelbestemming 'waterstaat-waterkering' in de regels en op de verbeelding aangegeven worden.

Waterkwaliteit

Uitgangspunt voor Delfland is dat de waterhuishouding door ruimtelijke veranderingen niet mag verslechteren (standstillbeginsel). Bestemmingsplan Kraaijenstein is conserverend van aard en streeft geen ontwikkelingen na en is van toename van verharding geen sprake.

Het plangebied ligt binnen de Eschofpolder, peil -1,75 m NAP / de boezem van Delfland (-0,43 m NAP). Op basis van de Waterbergingsvisie is een bestuursovereenkomst gesloten tussen de Gemeente Den

Haag en het Hoogheemraadschap van Delfland, die de waterberging regelt.

Watersysteemkwaliteit en ecologie

In het plangebied bevinden zich KRW-waterlichamen: het boezemwater. Gesteld is dat de waterkwaliteit hiervan niet mag verslechteren. Den Haag en Delfland hebben een bestuurlijke overeenkomst gesloten om de waterkwaliteit van deze wateren te verbeteren, bijvoorbeeld door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers of vispaaiplaatsen.

Afvalwater en riolering

Uitgangspunt voor het rioleringsbeleid is "De Leidraad Riolering" en de "Beslisboom aan- en afkoppelen verharde oppervlakken". Hierbij is het gebruik van voor het oppervlaktewater schadelijke stoffen zoals koper, zink en bitumineuze dakbedekking niet toegestaan. Voor Kraaijenstein geldt dat de thema's groen en openbare ruimte het participatieproces wordt opgestart om de kwaliteit en beleving te verbeteren.

In de zuidwestelijke hoek van het plangebied loopt een rioolpersleiding met een uitwendige diameter van 1,15 meter, zie ook de paarse lijn op onderstaande afbeelding.

3.5.3 Vergunningverlening

Een belangrijk gevolg van de Waterwet (2009) is dat de huidige vergunningstelsels uit de afzonderlijke waterbeheerwetten worden gebundeld. Dit resulteert in één vergunning, de Watervergunning. De watervergunning dekt alle activiteiten in het watersysteem. Een vergunning is nodig als activiteiten worden ondernemen in, op, boven, over of onder een oppervlaktewaterlichaam (watergang, vijver, rivier, kanaal, meer of zee) of waterkering, of als grondwater wordt onttrokken of water geïnfiltreerd wordt in de bodem.

De watertoets en de vergunningverlening blijven wel twee afzonderlijk procedures. Dit betekent dat het Hoogheemraadschap bij het verlenen van een vergunning altijd aanvullende voorwaarden kan stellen.

3.6 Verkeer en infrastructuur

3.6.1 Regionaal beleid

De gemeente Den Haag maakt onderdeel uit van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). De MRDH is sinds 2015 de samenwerking van 23 gemeenten die hun krachten hebben gebundeld om het gebied beter bereikbaar te maken en het economisch vestigingsklimaat te versterken. De MRDH bestaat uit twee pijlers, de Vervoersautoriteit (Va) en Economisch Vestigingsklimaat (EV). Ter voorbereiding op de Vervoersautoriteit is in 2013 de Strategische Bereikbaarheidsagenda (SBA) voor de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) opgesteld. De SBA is nader uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid 2016-2025 die invulling geeft aan de gezamenlijke regionale mobiliteitsopgaven in de metropoolregio. In de Uitvoeringsagenda wordt een samenhangend pakket aan maatregelen voorgesteld voor de periode 2016-2025. De Uitvoeringsagenda is vastgesteld op 1 juli 2016.

De Uitvoeringsagenda gaat er van uit dat het belang van het Openbaar Vervoer en de fiets toeneemt, mede vanwege leefbaarheid van de steden. Met het Openbaar Vervoer wordt voortgebouwd op het succes van RandstadRail en is de inzet om een schaa sprong te maken voor het Openbaar Vervoer naar de economische centra. Ook wordt ingezet op meer vraaggestuurd vervoer in combinatie met gemeentelijk vervoer voor doelgroepen op tijden en plaatsen waar het gewone Openbaar Vervoer geen oplossing is. Voor de fiets gaat de Uitvoeringsagenda uit van de realisatie van meer snelle routes en een uitbreiding van de fietsparkeerplaatsen. Voor het wegverkeer ligt de nadruk op een betere betrouwbaarheid door gecoördineerd verkeersmanagement en door het stimuleren van alternatieven voor spitsverkeer en het afbouwen van de noodzakelijke weginfrastructuur voor een goede bereikbaarheid van de economische centra. De Uitvoeringsagenda zet, voor wat betreft de verbetering van de verkeersveiligheid, in op o.a. gedragsbeïnvloeding en doelgroepenbenadering. Op het punt van de innovatie biedt de Uitvoeringsagenda ruimte voor de toepassing van nieuwe technieken en mobiliteitsdiensten samen met het bedrijfsleven en kennisinstellingen.

In de Uitvoeringsagenda staan diverse projecten en maatregelen genoemd voor de periode 2016-2025.

3.6.2 Gemeentelijk beleid

Verkeer algemeen

Den Haag groeit, er komen meer inwoners, meer banen en ook meer bezoekers. Dit zorgt voor een toename van het verkeer.

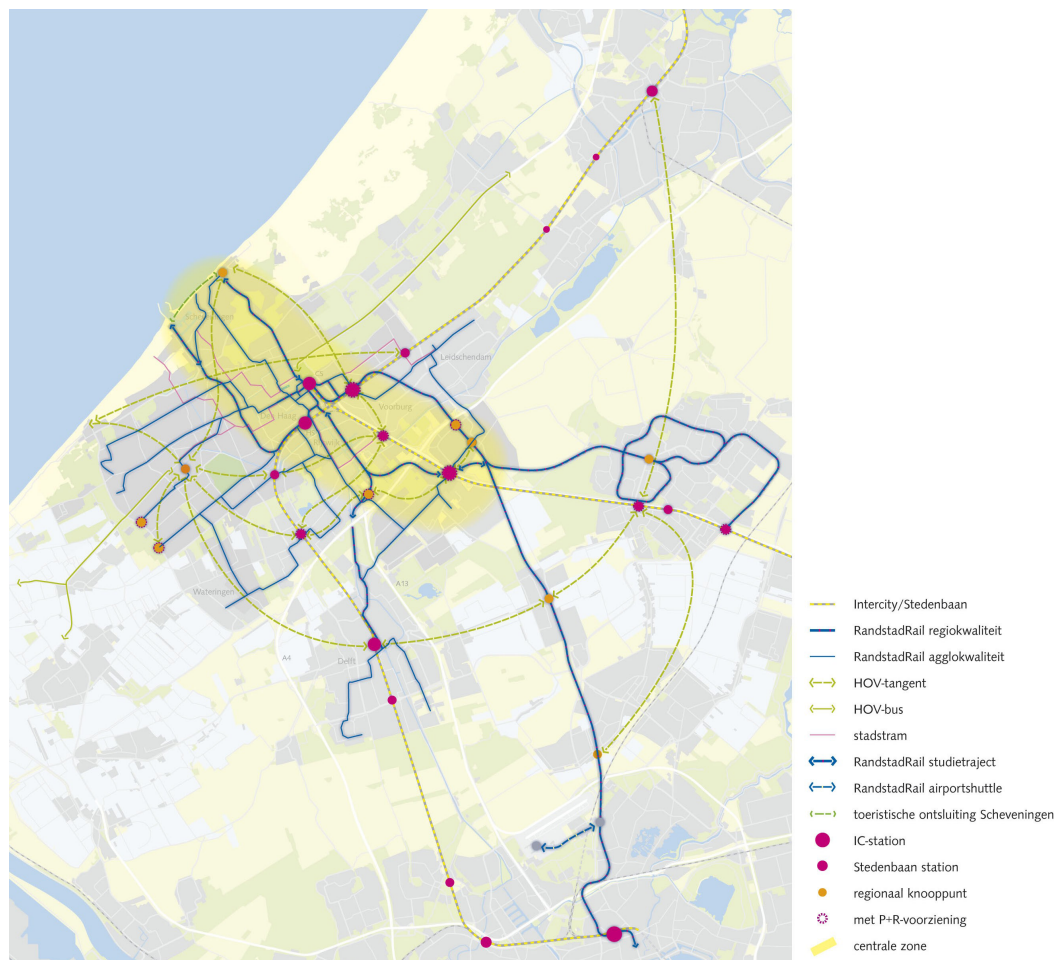
Het verkeers- en vervoersbeleid van de gemeente Den Haag voor de periode 2010 tot 2020 met een doorkijk tot 2030, is vervat in de "Haagse Nota Mobiliteit" (Rv 115 - 2011; RIS 180762). De visie in de nota is er op gericht van Den Haag een duurzaam bereikbare en een leefbare stad te maken door er voor te zorgen dat reizigers een bewuste keuze kunnen maken voor de vervoerwijze en de route die het beste bij hen past. Gerichte investeringen in het Openbaar Vervoer en de fiets, goede voorzieningen voor voetgangers, en bundeling en ordening van het autoverkeer moeten er voor zorgen dat reizigers de juiste keuzes kunnen maken.

Openbaar Vervoer

Het Openbaar Vervoer speelt een belangrijke rol als drager van ruimtelijke ontwikkelingen. Het dient te zorgen voor aantrekkelijke en snelle vervoerstromen tussen woon- en werklocaties, naar het centrum en andere belangrijke attractiepunten. De komende jaren staan binnen de gemeente Den Haag ingrijpende verbeteringen van het Openbaar Vervoer op stapel. Dat gebeurt aan de hand van de toekomstplannen van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) voor het Openbaar Vervoer. Deze ambitieuze plannen onder de naam 'Netwerk RandstadRail' gaan onder meer over het geschikt maken van bestaande tramlijnen voor breder trammaterieel en de aanleg van Parkeer+Reis-terreinen bij diverse stations. In de paragraaf Verkeer en infrastructuur (2.4.2 Verkeer en infrastructuur) zijn de tram- en busroutes voor het openbaar vervoer binnen het plangebied aangegeven.

Dienstregeling en lijnvoering van tram en bus worden jaarlijks vastgesteld door de Vervoersautoriteit van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

Onderstaande kaart over het Openbaar Vervoer laat het streefbeeld zien van het Openbaar Vervoer netwerk volgens de Haagse Nota Mobiliteit.

Autoverkeer

Het gemotoriseerde verkeer wil de gemeente zoveel mogelijk ordenen en concentreren op een stelsel van goed ingepaste stedelijke en regionale hoofdwegen (zie kaart "Hoofdstructuur wegverkeer" uit de Haagse Nota Mobiliteit) met voldoende capaciteit om een optimale doorstroming te waarborgen. Een vlotte doorstroming op de hoofdwegen zorgt ervoor dat het verkeer als vanzelf deze hoofdwegen kiest, waardoor de verkeersdruk op de woonwijken minder kan zijn. De hoofdwegen zorgen voor een goede bereikbaarheid van de grote concentraties van werkgelegenheid en voorzieningen in de stad vanuit de regio en verder. Tevens verbinden de hoofdwegen de stadsdelen en wijken onderling met elkaar. De hoofdwegen hebben een zodanige vormgeving en inpassing dat voldaan wordt aan de leefbaarheidseisen en milieunormen. In de woonwijken is doorgaand autoverkeer niet welkom. De wijkontsluitingswegen krijgen daarom op den duur een inrichting als "stadslaan": wegen met een minder dominante positie voor autoverkeer en prioriteit voor langzaam verkeer en openbaar vervoer. De erftoegangswegen krijgen een inrichting als 30 km/u zone, voor zover dat nog niet gebeurd is.

De "Nota Straten, Wegen en Lanen" (rv 10-2017, RIS 280303_150224) bevat een uitwerking van het beleid uit de Haagse Nota Mobiliteit voor de wegen in de gemeente.

- (inter)nationale hoofdweg
- regionale hoofdweg
- stedelijke hoofdweg
- wijkontsluitingsweg
- centrumring
- —> tracé onderzoeken i.k.v. gebiedsontwikkeling

Hoofdstructuur wegverkeer

Parkeren

Het parkeren en stallen van auto's neemt een belangrijke plaats in binnen het verkeer- en vervoerbeleid van de gemeente Den Haag. In de nota "Parkeerkader Den Haag 2010-2020" is het algemene parkeerbeleid vastgelegd. Dit beleid gaat vooral over het faciliteren van de parkeerbehoefte en het benutten van schaarse ruimte maar moet ook automobilisten prikkelen om meer met het openbaar vervoer te reizen of de fiets te pakken. Hoge stedelijke bebouwingsdichtheden leiden zonder adequate parkeervoorzieningen tot een vaak te zware belasting van de openbare ruimte. Dat geldt zowel voor woon- als werkfuncties maar ook voor locaties die veel bezoekers trekken. Behalve de noodzaak tot de verdeling van schaarse (openbare) parkeergelegenheid in een aantal gebieden in de stad, zijn mobiliteitsoverwegingen gericht op het streven naar een bereikbare en leefbare (woon)omgeving voor de gemeente aanleiding tot het stellen van parkeereisen bij nieuwe ontwikkelingen.

De parkeernormen en de toepassing ervan zijn uitgewerkt in de beleidsnota: "Nota Parkeernormen Den Haag" (vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2011). Nieuwbouw- en verbouwplannen

worden aan dit beleid getoetst. Aan de hand van de parkeernormen wordt parkeerbehoefte berekend en vergeleken met de voorzieningen die in het plan zijn opgenomen.

Het kan zijn dat in de visie van de initiatiefnemer de genormeerde parkeerbehoefte van de in het plan opgenomen functies afwijkt van de werkelijke parkeerbehoefte. Het is dan aan de initiatiefnemer om dit aan te tonen en goed te onderbouwen.

Uitgangspunt is dat de parkeerbehoefte van een bouwontwikkeling op het eigen terrein wordt opgelost. Soms is dat niet mogelijk en het is ook niet altijd strikt noodzakelijk. De gemeente kan onder andere de parkeerdruk en eventuele beschikbare parkeerruimte binnen loopafstand in de omgeving, meewegen. Dat geldt ook voor functies waarvan de parkeerplaatsen onderling uitwisselbaar zijn. Daarnaast kan de gemeente in afwijkende situaties maatwerk toepassen.

Aan de hand van de informatie wordt vastgesteld hoeveel parkeerplekken de initiatiefnemer op eigen terrein moet realiseren.

Parkeernormen

Bij woningbouw is het gemiddelde autobezit uitgangspunt voor de hoogte van de parkeernorm. Het gemiddelde autobezit hangt af van de oppervlakte van de woning, de plek in de stad en het type woning. Voor werken, winkels en andere voorzieningen is de functie van het gebouw en de mate van bereikbaarheid met het openbaar vervoer, bepalend voor de parkeernorm. Bij knooppunten van het openbaar vervoer geldt een lagere norm dan op plekken die minder goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. De parkeernormen worden uitgedrukt in het aantal parkeerplaatsen per woning, en bij de -meeste- overige de functies in het aantal parkeerplaatsen per 100m² bruto vloeroppervlak.

De stedenbouwkundige regels in de gemeentelijke bouwverordening over het parkeren zullen binnen afzienbare tijd worden ingetrokken. Het inlegvel met de parkeernormen uit de nota Parkeernormen Den Haag is in dit bestemmingsplan in bijlage Bouwregels opgenomen.

In de gebruiksregels van de voorschriften is het verder mogelijk om de parkeernormen en/of het toepassingskader te wijzigen indien daar aanleiding toe bestaat en er een bestuurlijk besluit aan ten grondslag ligt.

Fietsverkeer

Het fietsverkeer krijgt vanwege het milieuvriendelijke karakter en de fysiek zwakkere positie ten opzichte van het gemotoriseerde verkeer, bijzondere aandacht. Door het aanbieden van een aantrekkelijk hoogwaardig netwerk van veilige fietsroutes wordt het gebruik van deze vervoerswijze gestimuleerd. Binnen het stelsel van hoofdfietsroutes is een net van 'sterroutes' aangegeven. De sterroutes vormen de belangrijkste doorgaande routes die de woongebieden met het stadscentrum, de knooppunten van Openbaar Vervoer en het buitengebied verbinden. Onderstaande kaart toont het streefbeeld voor het fietsnetwerk van doorgaande routes uit de Haagse Nota Mobiliteit. Daarnaast is er de nodige aandacht voor het stallen van fietsen, zowel bij woningen als bij werklocaties, maar ook bij de grotere attractiepunten zoals scholen, winkelgebieden, stations en recreatiebestemmingen. De publieke voorzieningen voor de fiets maken integraal onderdeel uit van de inrichting van de openbare ruimte.

Fiets parkeren

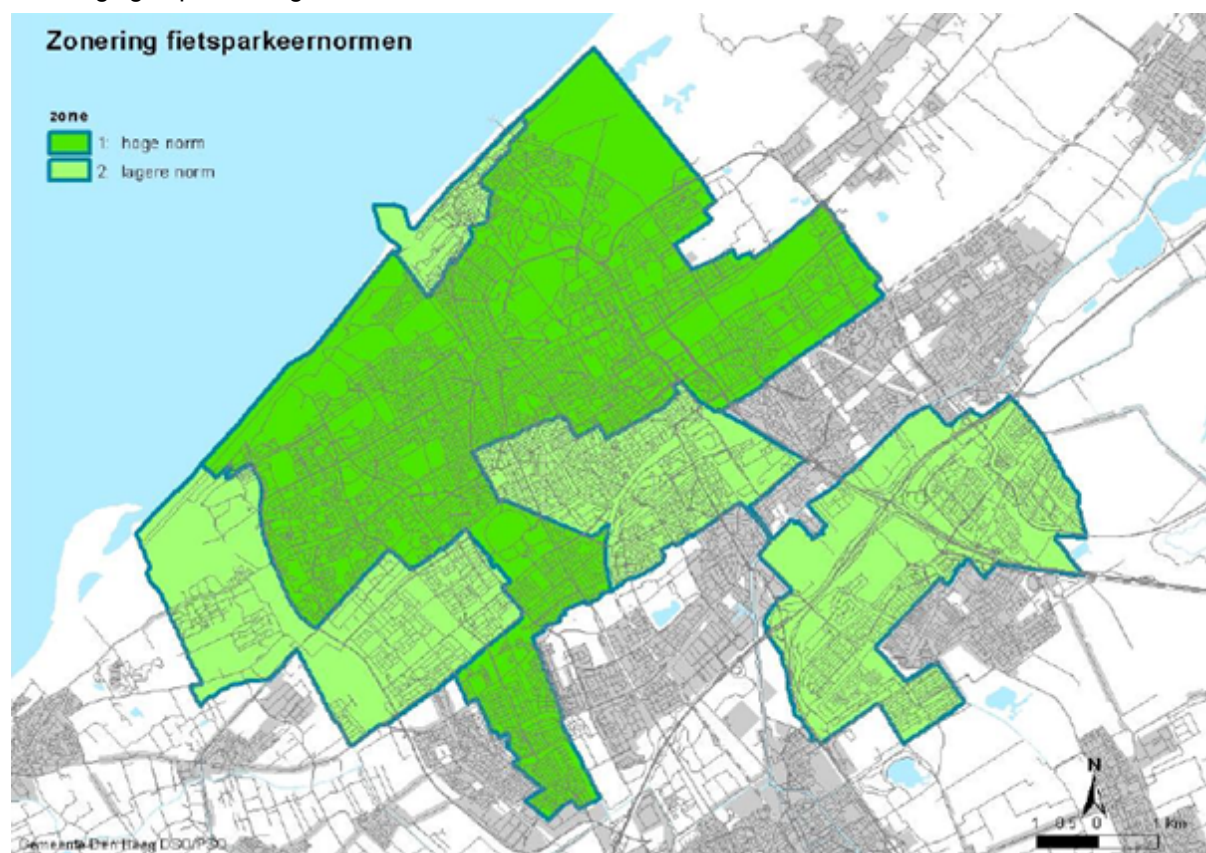
De aantrekkelijkheid van een reis per fiets wordt mede bepaald door de beschikbaarheid en kwaliteit van de fietsparkeervoorziening bij herkomst en bestemming. Daarnaast wil de gemeente voorkomen dat de kwaliteit van de buitenruimte onder druk komt te staan doordat fietsen teveel geparkeerd worden op plaatsen met een intensief gebruik van de openbare ruimte. Om die reden gaat de gemeente uit van het faciliteren en sturen op het stallen van fietsen bij belangrijke bestemmingen of bestemmingsgebieden. Daarnaast hanteert de gemeente fietsparkeernormen bij nieuwbouw en verbouw van kantoren, bedrijven en voorzieningen. Het gemeentelijke beleid ten aanzien van het stallen van fietsen is vastgelegd in de

“Beleidsregels Fietsparkeernormen Den Haag 2016” (RIS 294386).

Fietsparkeernormen

De gemeente Den Haag heeft in de “Beleidsregels Fietsparkeernormen Den Haag 2016” normen vastgesteld voor de aanwezigheid van fietsparkeerplaatsen bij kantoren, bedrijven en voorzieningen. Deze fietsparkeernormen worden toegepast bij nieuwbouw en verbouw waarvoor een omgevingsvergunning verplicht is. Bij de bepaling van de fietsparkeernormen is het faciliteren van het groeiende fietsgebruik het uitgangspunt geweest.

Voor het fietsparkeren bij woningen is de eis uit het bouwbesluit van toepassing, waarin is aangegeven dat bij woningen een berging aanwezig is. De aanvrager van een omgevingsvergunning voor een woongebouw kan in de aanvraag verzoeken om afwijking van de prestatie-eisen die het Bouwbesluit stelt aan buitenbergingen, anders genoemd verzoeken om toepassing van gelijkwaardigheid. In de “Beleidsregels Bergingen nieuwe woongebouwen Den Haag 2017” (RIS297288) staat aangegeven onder welke voorwaarden collectieve fietsstallingen kunnen worden gebouwd in plaats van afzonderlijke fietsbergingen per woning.

De fietsparkeerbehoefte van een ontwikkeling met een niet-woonfunctie wordt berekend aan de hand van het bouwplan en de daarbij behorende parkeernorm. Tenslotte worden de afspraken tussen ontwikkelaar en gemeente vastgelegd voor de nieuw- en verbouwplannen waarmee het beoogde gebruik van de fietsparkeeroplossingen kan worden bewaakt. De gemeente hanteert voor functies, die in de Nota Parkeernormen Den Haag onder de noemer Kantoren, Bedrijven en Voorzieningen staan, een norm van 1 fietsparkeerplaats per 3 medewerkers.

Het overzicht met de fietsparkeernormen uit de “Beleidsregels Fietsparkeernormen Den Haag 2016” is in dit bestemmingsplan in Bijlage 5 van de voorschriften opgenomen

3.6.2.1 Parkeersituatie

Het parkeerbeleid van Den Haag is opgenomen in het Parkeerkader Den Haag 2010-2020 (RIS 168473A). In juni 2015 heeft een update van dit parkeerbeleid plaatsgevonden door middel van de "Parkeerbrief 2015: aanpak parkeerdossier" (RIS 283326). In deze brief is een indeling gemaakt in drie typen woongebieden naar aanleiding van parkeerdrukmetingen, daarnaast is nog sprake van een restcategorie waarbij geen recente cijfers beschikbaar zijn.

In Kraayenstein is de parkeerdruk in sommige delen van het plangebied hoog. Op basis van parkeertellingen blijkt de parkeerdruk op maatgevende momenten nog wel lager te zijn dan 90%. Mede vanwege de ligging van Kraayenstein richting de rand van de stad is het autobezit relatief hoog. Parkeren is daarmee een aandachtspunt. Bij aanvragen voor een uitrit (alleen mogelijk bij erftoegangswegen) wordt beoordeeld of bij het toestaan van een uitrit de parkeercapaciteit op de openbare weg voldoende blijft voor het parkeren door bezoekers.

Voor nieuw- of verbouwplannen geldt de voorwaarde dat op eigen terrein parkeergelegenheid moet worden gerealiseerd. Dit beleid en het bijbehorende toetsingskader zijn vastgelegd in de Nota Parkeernormen Den Haag (RIS 181571). De normen welke in bijlage 4 van de Nota Parkeernormen Den Haag zijn opgenomen, zijn als 3 bij de regels van dit bestemmingsplan gevoegd.

Op 3 maart 2016 is een aanpassing van het parkeerbeleid vastgesteld door de raad. Deze aanpassing van het beleid houdt in dat er bij uitbreiding van het vloeroppervlak van bestaande woningen geen parkeertoets meer hoeft plaats te vinden. Dit betekent dat het toevoegen van dakopbouwen niet leidt tot een hogere parkeerdruk of parkeereis en zijn deze bij recht mogelijk gemaakt.

3.7 Wonen

3.7.1 Regionale woonvisie

De negen gemeenten in de regio Haaglanden vormen al jaren een gezamenlijke woningmarktregio. Na het opheffen van het Stadsgewest Haaglanden in 2014 is de samenwerking voortgezet middels een bestuurlijke tafel Wonen. Om de woningmarktregio verder te versterken is in 2017 een nieuwe regionale woonvisie opgesteld voor de periode 2017 – 2021 (Ris-nummer 296460).

De regionale woonvisie kiest er voor om te streven naar een ongedeelde regionale woningmarkt. Dit wil zeggen een woningmarkt waar er voor alle inwoners voldoende betaalbare en gewenste woningen verspreid over de gemeenten in de regio beschikbaar zijn. De regionale woonvisie benoemt daarnaast meerdere gezamenlijke opgaven op het gebied van sociale woningbouw, woningbouwprogrammering, duurzaamheid, wonen en zorg en verbetering van het bestaande vastgoed. Dit is vertaald naar de volgende doelstellingen:

- Een regionaal afgestemd woningbouwprogramma, waarmee tot 2020 jaarlijks 5.000 woningen worden toegevoegd aan de woningmarktregio.
- Hierbij aandacht te hebben voor de opgave om meer stedelijke woonmilieus toe te voegen.
- Gezamenlijk de opgave voor nieuwe sociale woningen in de regio (circa 12.000 tot 2025) op te pakken, en gelijk ook oog te hebben voor de kwaliteit en betaalbaarheid van de huidige voorraad.
- Het aandeel middeldure huurwoningen verhogen binnen het totale nieuwbouwprogramma.
- Om in 2050 tot een CO₂- neutrale of energie-neutrale regio te kunnen zetten de gemeenten in op een volledige energietransitie van de gebouwde omgeving.
- Regionaal de intentie om in 2018 geen woningen meer te bouwen met een aardgasaansluiting.
- Intensievere samenwerking op het gebied van wonen en zorg. Dit middels een uniform registratiesysteem voor aangepaste woningen, en het gezamenlijk afspreken van het uitgangspunt dat wanneer een bewoner uit de regio wil verhuizen naar een andere gemeente in de regio, hun zorg- en/of begeleidingstoekenning moet kunnen meeverhuizen.

3.7.2 Woonvisie Den Haag 2017-2030

Het woonbeleid is vastgelegd in de Woonvisie Den Haag 2017-2030 (RIS296833, 29 juni 2017). Den Haag is een groeiende stad in een tijd waarin veranderingen steeds sneller gaan en die de maatschappelijke en economische verhoudingen blijvend veranderen. Het is een uitdaging om mensen, bedrijven en banen aan de stad te blijven binden. Om een fijne, leefbare en groene woonstad te blijven moeten we zorgen dat de sociaaleconomische verschillen niet te groot worden en moeten we overstappen op een nieuwe vorm van energievoorziening.

Den Haag heeft een gunstige uitgangspositie als aantrekkelijke woonstad. De unieke ligging aan zee, het levendige centrumgebied, prettige woonwijken en een sterk internationaal profiel. Om deze positie nog verder te versterken zet de woonvisie in op een 'stedelijke, attractieve en inclusieve stad in 2030'. Dit betekent dat Den Haag meer onderscheidende en aantrekkelijke stedelijke woonmilieus biedt, dat wonen in de stad betaalbaar is voor iedereen én wijken op de toekomst zijn voorbereid en meer gemengd zijn. Het (sloop-)nieuwbouw, transformatie- en verbeterprogramma geeft ruim baan aan deze ambitie en volgt de groei van de stad.

De gemeente Den Haag gaat voor de langere termijn uit van een jaarlijks netto bouwprogramma van 2000-2500 woningen. De ruimte om te groeien is beperkt. Den Haag zal zich voor groei moeten richten op binnenstedelijke locaties (de zogenaamde inbreidingslocaties), transformatie van bestaande gebouwen en gemengde woon-werkgebieden. Daarbij wordt ingezet op differentiatie in architectuur en woningtypen. Het is van belang om hierbij zorgvuldig om te gaan met bestaand groen en bestaande wijken. Een andere uitdaging is het verkleinen van de sociaaleconomische verschillen tussen wijken.

De woonvisie zet in op:

1. Een meer sociaal-inclusieve stad.
2. Het verder uitbouwen van Den Haag als aantrekkelijke en gastvrije woonstad.
3. Een meer toekomstbestendige woningvoorraad. Dit heeft zowel betrekking op de duurzaamheid van woningen als op de levensloopbestendigheid van woningen.

Ad 1) Een meer sociaal-inclusieve stad.

Een aantrekkelijke en gastvrije stad is sociaal inclusief: een stad zonder te grote sociaaleconomische verschillen. De aanwezigheid en spreiding van voldoende betaalbare woningen in de stad voor minder financieel draagkrachtige huishoudens is hierin een belangrijke opgave.

Voor de woningbouwproductie is dit vertaald in een gemiddelde woningbouwproductie van:

- 30% sociale huurwoningen voor de hele stad;
- 20% middeldure huurwoningen (€710-900 euro, prijspeil 2017);
- en een streven naar 25% middeldure koopwoningen.

Daarbij sturen we op een meer evenwichtige spreiding van de sociale woningbouw over de stad

Ook wordt ingezet op het borgen van voldoende betaalbare woningen voor kwetsbare groepen en wordt gestuurd op de verbetering en vernieuwing van kwetsbare wijken, o.a. via de aanpak 'Nieuwe Generatie Stadswijken'. Streven is meer differentiatie in de woningvoorraad aan te brengen. Eventuele afname van de sociale voorraad in deze wijken dient elders in de stad, maar ook in de regio te worden gecompenseerd

Ad 2) Het verder uitbouwen van Den Haag als aantrekkelijke en gastvrije woonstad.

Dit is een voorwaarde voor het vasthouden en aantrekken van stedelijk talent. Doel is om voor deze groepen die bijdragen aan het internationale, gastvrije, levendige en economische profiel van Den Haag nog meer onderscheidende stedelijke woon(werk)milieus te ontwikkelen. In het bouwprogramma wordt daarom nadrukkelijk rekening gehouden met de woonvoorkeuren van stedelijke doelgroepen young urban professionals, stedelijke gezinnen, studenten, empty-nesters en expats.

Ad 3) Een meer toekomstbestendige woningvoorraad.

Het streven is dat in 2030 de woningvoorraad voldoet aan de duurzame en woontechnische eisen. Dit betekent dat het onderhoud van woningen op orde is en dat in 2030 tenminste 50% van de woningen wordt verwarmd met een niet-fossiele warmtebron. Voor nieuwbouw betekent dit dat woningen niet

langer zijn aangesloten op het gasnet. Verder wordt ingezet op een groter en gevarieerder aanbod aan geschikte woningen en woonzorgvormen voor (langer) zelfstandig thuis wonen.

De woningvoorraad van Kraayenstein bestaat uit ca. 55% koopwoningen, 25% particuliere huurwoningen en 20% sociale huurwoningen. Het woningbezit is dus behoorlijk gedifferentieerd. Met het oog op differentiatie van wijken en compensatie van mogelijke afname van sociale huur in kwetsbare wijken elders (zoals hierboven beschreven), heeft bij nieuwbouwmogelijkheden in Kraayenstein sociale huur in het woningprogramma prioriteit, mede afhankelijk van de lokale inpassingsmogelijkheden.

De gemiddelde leeftijd van de bewoners van Kraayenstein is hoger dan gemiddeld in de gemeente Den Haag. Met name de categorie 20 - 64 jaar is gestegen. Vanuit het beleid dat ouderen langer zelfstandig blijven wonen betekent dit dat het belangrijk is dat nieuwbouw bij voorkeur goed toegankelijk en levensloopbestendig moet zijn.

3.7.3 Werkwoningen

De werkwoning is een flexibel woonconcept waarbij de werk-, bedrijfs- of praktijkfunctie is gekoppeld aan of geïntegreerd in de woonfunctie. De werkwoning komt ook voor onder de naam atelier- bedrijfs-, of praktijkwoning. In de nota 'Werkwoningen in de Haagse regio' (Commissiebrief - 2000; RIS 72582) worden potentiële ontwikkelingslocaties genoemd voor werkwoningen. Genoemd worden overgangsgebieden tussen woonwijken en bedrijfsterreinen, en gebieden langs doorgaande wegen en langs spoorwegen.

In de bestemming "Wonen" is (standaard, op basis van jurisprudentie) ruimte voor het uitoefenen van een aan huis verbonden beroep of bedrijf. Hieronder wordt verstaan: het bedrijfsmatig verlenen van diensten op administratief, juridisch, medisch, therapeutisch, kunstzinnig, ontwerptechnisch, cosmetisch of hiermee gelijk te stellen gebied, dan wel het uitoefenen van een ambacht geheel of gedeeltelijk door middel van handwerk. Voorbeelden hiervan zijn een architect, schoonheidsspecialiste of edelsmid. Een aan huis verbonden beroep of bedrijf is toegestaan op voorwaarde dat de woonfunctie van het perceel daardoor niet wordt aangetast.

3.7.4 Kadembeleid Woon- en Bedrijfsboten

Conform het Kadembeleid Woon- en bedrijfsboten (2000) telt Den Haag 17 locaties waar woonboten blijvend zijn afgemeerd. Om het vaak ongereguleerd gebruik van de kade in de gewenste richting te leiden, uitwassen een halt toe te roepen en om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren is een regeling voor het gebruik van de kades opgesteld. Voor het gebruik is een kadevergunning vereist waarin is opgenomen wat wel en niet mogelijk is. In beginsel is een berging en/of een terrasafschieding mogelijk. De mogelijkheden zijn afhankelijk van de situatie ter plaatse. Zo zijn gebruik voor opslag en reclame-uitingen alleen toegestaan op die plaatsen die daarvoor zijn aangewezen.

Onderhavig plangebied maakt geen onderdeel uit van de 17 locaties waar woonboten afgemeerd zijn of kunnen worden.

3.7.5 Bouwkundig splitsen

Op 18 februari 2014 is door Burgemeester en Wethouders de beleidsregel vastgesteld (RIS 270113) die bepaalt dat in een periode van tien jaar na het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor het vergroten van een woning door middel van een dakopbouw ten behoeve van het gebruik, zij geen medewerking verlenen aan een aanvraag tot bouwkundig splitsen van de betreffende woning met dakopbouw in meerdere zelfstandige woningen.

Op 19 april 2017 is de Woonvisie Den Haag 2017-2030 vastgesteld. In deze visie staat de redeneerlijn voor één stedelijke beleidslijn met betrekking tot bouwkundig splitsen. De regels zijn vastgelegd middels een algemeen verbod in de Algemene Bouwregels. Onder bepaalde criteria kan worden afgeweken van het verbod. Deze criteria zijn opgenomen in de algemene afwijkingsregels.

3.8 Economie

Algemeen: beleidsvisie Kracht van Kwaliteit

De economische visie van Den Haag is vastgelegd in de nota "Kracht van kwaliteit" (Rv 126 - 2011; RIS 181227). De toekomst voor de Nederlandse economie in de mondiale concurrentiestrijd ligt bij kennis, creativiteit en stedelijke kwaliteit. De uitdaging voor de stad Den Haag is om de omstandigheden te creëren waaronder de economie van de stad ook op de langere termijn kansen biedt voor werk, inkomen en ontplooiing van alle Haagse burgers.

De strategie voor de Haagse economie kan worden samengevat in de volgende speerpunten:

- Internationale stad van Vrede en Recht – de unieke branding van Den Haag;
Den Haag heeft een uniek profiel als internationale stad van Vrede en Recht. Daarmee heeft de stad internationale bekendheid verworven. Dit profiel spreekt ook bedrijven en instellingen buiten die sector nadrukkelijk aan en heeft daarom ook in het economische domein een wervend karakter – een “sterk merk”. In de internationale zone zijn veel van deze organisaties geconcentreerd.
- Kracht van de stad: quality of life – aantrekkelijke stad voor werkers, bewoners en bezoekers;
Den Haag bezit een breed palet aan winkels, horeca, cultuur en historie. Samen met strand en duinen ontstaat hierdoor een uniek woon- en leefklimaat. Den Haag versterkt zijn positie als tweede toeristische stad van Nederland. Het centrum (Binnenstad, stationsgebieden, Beatrixkwartier), Scheveningen en Internationale Zone zijn gebieden met veel werkgelegenheid en bezoekers en vormen daarmee de economische kerngebieden van de stad. Hier wordt gewerkt aan versterking van het aanbod aan kwaliteitswinkels, horeca en recreatieve functies.
- Economische structuur – sterke clusters, vitaal mkb;
Den Haag zet actief in op de ontwikkeling van kennis en bedrijvigheid binnen het cluster Veiligheid onder de noemer The Hague Security Delta. Den Haag combineert zijn inzet op internationale instellingen en zakelijke dienstverleners (met name in de clusters energie, it en telecom en financiële dienstverlening).
Daarnaast is ook veel aandacht nodig voor kleine en middelgrote bedrijven, zowel in de economische kerngebieden als in de wijken. Voor deze bedrijvigheid is ook meer kleinschalige bedrijfsruimte hard nodig. Den Haag is een stad met een sterke, kennisintensieve zakelijke dienstensector, die bijna een kwart van de werkgelegenheid omvat. Den Haag is daarom aantrekkelijk voor (hoofd)kantoren, internationale bedrijven en instellingen. De spin off hiervan is van groot belang voor de lokale economie en banen voor alle niveaus in het mkb. Den Haag zet daarom vol in op de (ruimtelijke) kwaliteit en de bereikbaarheid van toplocaties voor kantoren en instellingen.
- Arbeidsmarkt – talent en vakmanschap
De kwaliteit van het arbeidsaanbod zal - door vergrijzing, schaarste aan vakmensen en tekort aan kenniswerkers - in de nabije toekomst een doorslaggevende vestigingsfactor worden. We zetten daarom actief in op de komst van academische instellingen en versterking en verbreding van het hoger onderwijs met onder meer topopleidingen.

Daarnaast is het van belang dat er alle ruimte is in de stad voor middelbaar beroepsonderwijs, praktijkonderwijs en voorzieningen die de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt verbeteren.

De strategische kaders van de Economische Visie zijn in 2015 doorvertaald in twee economische agenda's. Het college heeft daarbij gekozen voor drie strategische lijnen gericht op de ontwikkeling van economie en werkgelegenheid:

- Versnellen van de transitie naar een internationaal concurrerende, innovatieve kenniseconomie met sterke economische sectoren. Dit wordt uitgewerkt in de Agenda Kenniseconomie;
- Het versterken van de stedelijke economie door de omzet- en groeimogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf in onze stad te vergroten. De Agenda Stedelijke Economie zet hiervoor de prioriteiten op een rij;
- Aanvalsplan Den Haag maakt werk en Aanvalsplan jeugdwerkloosheid. Inzet hiervan: meer mensen uit de bijstand en aan het werk, op school of een combinatie daarvan.

Agenda Kenniseconomie

Op 23 maart 2015 heeft het college de Agenda Kenniseconomie vastgesteld (RIS281394). Deze Agenda vormt een propositie aan de partners in de stad en de regio om verder te werken aan de economische transitie van Den Haag. Een dynamische economie waarbinnen bedrijven, instellingen, onderwijs en overheden investeren in kennis en talent en daarbij alert inspelen op kansen die innovaties en maatschappelijke veranderingen bieden. De ambitie is om de komende jaren het aanwezige potentieel optimaal te benutten. De inzet is daarbij gericht op het versterken van de economische structuur via de clusters Vrede en Recht, The Hague Security Delta, Finance en Legal, IT/TECH (waaronder telecom) en Energie. Kansrijke ontwikkelingen liggen ook in de verbindingen (cross overs) tussen deze clusters, zoals Smart City, big data voor toepassingen bij vraagstukken rond vrede en recht en arbitrage. Nieuwe thema's als Food, Water, Zorg en Circulaire economie zijn daarbij ook aan de orde.

Agenda Stedelijke Economie

Op 23 maart 2015 heeft het college tevens de Agenda Stedelijke Economie vastgesteld (RIS281393). Den Haag maakt werk van goede dienstverlening in combinatie met lage lasten en minder regeldruk voor bedrijven in de stad. Ook de beschikbaarheid van passende (kleinschalige) bedrijfsruimte - met name op binnenstedelijke bedrijventerreinen - die tegemoet komt aan snel veranderende behoeften en eisen van bijvoorbeeld de maakindustrie speelt daarbij een rol. De komende jaren blijven we hierop krachtig inzetten, onder andere met voortzetting van het programma voor kleinschalige bedrijfsruimte, het Ondernemersportaal en de verbetering van de dienstverlening. Vier sporen worden gevolgd:

Startup economy - aantrekken en vasthouden van jonge veelbelovende ondernemingen (startups) en creatief talent om de transitie naar een innovatieve economie te versnellen. We ontwikkelen in de stad het creatief ecosysteem. Daarbij gaat het om sterke economische clusters om diensten en producten aan te bieden en samen te ontwikkelen, ruimte voor cross overs en Smart City-projecten, inspirerende netwerken voor uitwisseling van kennis en diensten, voldoende getalenteerde professionals, toegang tot start- en/of doorgroeikapitaal, (fysieke) voorzieningen en programma's om te experimenteren, uiteenlopende vormen van universitair en hoger onderwijs en bovenal een heldere profilering.

Toerisme - meer toeristen verleiden om Den Haag te bezoeken, langer in onze stad te verblijven en daarmee meer geld uitgeven. De ambitie van het college is om het toerisme met minimaal 3% per jaar te laten groeien. Dit willen we mede bereiken door meer toeristen meerdaags in onze stad te laten verblijven en een groter aandeel van de overnachtingen van de G4 in Den Haag te realiseren. Prioriteit ligt daarvoor bij versterking van de kwaliteit van onze belangrijkste toeristische gebieden (Binnenstad en Scheveningen), uitbreiding van het toeristisch aanbod in de breedte en een grotere economische impact van evenementen op de stad.

Acquisitie internationale congressen en bedrijven - meer internationale congressen aantrekken vanwege de hoge bestedingen per congresbezoeker en meer internationale bedrijven naar Den Haag halen voor groei van onze belangrijke economische clusters. Hiervoor wordt ingezet op kwaliteitsgroei van de internationale zone, kantorenlocaties en versterking het aanbod aan congresvoorzieningen.

Branding - kwaliteitsimpuls branding en marketing Den Haag.

Op 23 maart 2015 heeft het college het Aanvalsplan Werkgelegenheid, "Den Haag maakt werk", gepresenteerd (RIS281391). Hoofdpijnen van de inzet:

- Meer werk voor werklozen
- Meer jongeren op school of aan het werk
- Meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (incl. mensen met arbeidshandicap) aan het werk.

Dit doet de gemeente samen met werkgevers, sociale partners, het UWV, onderwijsinstellingen. Er wordt nadrukkelijk gebruik gemaakt van de infrastructuur en de kracht van de stadsdelen en wijken.

3.8.1 Bedrijven

3.8.1.1 Functiemengingstrategie

De gemeente Den Haag heeft een verdichtingsopgave. Om deze verdichtingsopgave te realiseren en het grondgebruik te optimaliseren is functiemenging een goed instrument. In de notitie 'Functiemengingstrategie (Rv 88 - 2005; RIS127027): Mengen van bedrijven en wonen' komt de functiemenging van praktijk- kantoor- en bedrijfsruimte met wonen aan de orde.

Menging kan plaatsvinden op het niveau van een pand, een blok of een heel deelgebied. De omvang is afhankelijk van het type locatie. Een werkruimte (kantoor/bedrijf/praktijk) kleiner dan ongeveer 100 m² mag gevestigd zijn in woonstraten. Voor een werkruimte tussen 100 en 500 m² geldt dat deze langs de doorgaande wegen een plaats kan krijgen. Bedrijven die groter zijn dan 500 m² zouden op een bedrijventerrein of kantorenlocatie een plaats moeten krijgen. Vooral combinatiegebouwen met praktijk - en kantoorruimte (tandarts, kapper en accountantskantoor) en wonen moeten worden gestimuleerd.

De VNG heeft de handreiking 'Bedrijven en milieuzonering' opgesteld. In de handreiking staan uitgebreide lijsten met richtafstanden die aangehouden moeten worden om voldoende afstand te houden tussen milieubelastende activiteiten en gevoelige functies zoals wonen.

In de richtafstandenlijst zijn bedrijven ingedeeld in milieucategorieën, waarbij per bedrijf is aangegeven wat de afstand tot een rustige woonwijk dient te zijn. Deze afstanden kunnen als basis worden gehanteerd, maar zijn indicatief. Er kan, afhankelijk van het omgevingstype, van worden afgeweken. Bij het omgevingstype 'gemengd gebied' kunnen de afstanden uit de richtafstandenlijst bijvoorbeeld met één afstandstap worden verminderd.

Een aparte staat van bedrijfsactiviteiten voor functiemenging is als bijlage bij dit bestemmingsplan opgenomen. Ze vermeldt welke bedrijfsactiviteiten uit oogpunt van hinder en gevaar goed inpasbaar zijn in gebieden met functiemenging (stadscentra, winkelcentra, woonwerkgebieden met kleinschalige vooral ambachtelijke bedrijvigheid, gebieden langs stadstoegangswegen met meerdere functies).

Er is in deze lijst gekozen voor een andere categorieaanduiding dan in de algemene richtafstandenlijst:

- Categorie A betreft activiteiten die zodanig weinig milieubelastend voor hun omgeving zijn dat deze aanpandig aan woningen kunnen worden uitgevoerd. De eisen uit het bouwbesluit voor scheiding tussen wonen en bedrijven zijn daarbij toereikend;
- Categorie B betreft de activiteiten die in gemengd gebied kunnen worden uitgeoefend, echter met een zodanige milieubelasting voor hun omgeving dat zij bouwkundig afgescheiden van woningen en andere gevoelige functies dienen plaats te vinden;
- Categorie C betreft activiteiten zoals genoemd onder B, waarbij vanwege de relatief grote verkeersaantrekkende werking een ontsluiting op de hoofdinfrastructuur is aangewezen.

Voor de toelaatbaarheid van deze activiteiten gelden de volgende randvoorwaarden:

- het gaat om kleinschalige, meest ambachtelijke bedrijvigheid;
- productie en/of laad- en loswerkzaamheden vinden alleen in de dagperiode plaats;
- de activiteiten (inclusief opslag) geschieden hoofdzakelijk inpandig;
- activiteiten uit categorie C beschikken daarnaast over een goede aansluiting op de hoofdinfrastructuur.

Zie hiervoor ook de Staat van bedrijfsactiviteiten bij functiemenging in de bijlagen van de regels.

In bestemmingsplan Kraayenstein 2018 zijn in het centrumgebied op de hoek Kraayensteinlaan - Forellenlaan enkele bedrijven aanwezig. In de regels van de bestemming Gemengd is bepaald dat op begane grond bedrijven categorie A uit de Staat van bedrijfsactiviteiten bij functiemenging en dienstverlening is toegestaan.

Binnen de bestemming Wonen - 1 en Wonen - 2 zijn bedrijven en beroepen aan huis toegestaan en is de aanwezige drukkerij met een functieaanduiding bedrijf (b) op de verbeelding aangegeven.

3.8.2 Detailhandel

3.8.2.1 Provinciaal beleid

De provincie stuurt op (boven)regionaal niveau op de inrichting van de ruimte in Zuid-Holland. De Visie ruimte en mobiliteit (VRM), vastgesteld op 9 juli 2014, geeft op hoofdlijnen sturing aan de ruimtelijke ordening en maatregelen op het gebied van verkeer en vervoer.

Het provinciale detailhandelsbeleid, binnen de VRM vastgelegd in het Programma Ruimte, is erop gericht om de detailhandelsstructuur zoveel als mogelijk te versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en de beschikbaarheid en bereikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen. Voor alle winkelgebieden, zowel regulier als perifeer, geldt dat kwalitatieve verbetering leidend is ten opzichte van kwantitatieve versterking. Dit ter voorkoming van verdere leegstand en het disfunctioneren van de structuur.

De provinciale detailhandelsstructuur bestaat uit drie categorieën: 'te ontwikkelen centra', 'te optimaliseren centra' en de 'overige aankoopplaatsen'. De eerste twee categorieën omvatten het geheel aan hoofd- en ondersteunende centra met een bovenlokale functie. De overige aankoopplaatsen vervullen een lokale functie.

Te ontwikkelen centra

Voor deze categorie centra wordt gestreefd naar een opwaardering van de detailhandelsfunctie in termen van kwaliteit (winkelbestand en openbare ruimte), parkeren en bereikbaarheid en imago/beleving. Onder voorwaarde van het toepassen van de Ladder voor duurzame verstedelijking, kan voor deze categorie sprake zijn van uitbreiding van het winkelareaal. Het gaat om de volgende locaties:

- Internationale centra: Den Haag centrum en Rotterdam centrum;
- Nieuwe centra: Zoetermeer Stadshart, Rijswijk in de Bogaard, Rotterdam Alexandrium I, Rotterdam Zuidplein en Leidschendam Leidsenhage;
- Historische binnensteden: Leiden centrum, Delft binnenstad, Dordrecht binnenstad en Gouda binnenstad.

Te optimaliseren centra

De andere aankoopplaatsen met een bovenlokale functie krijgen de status 'Optimaliseren' volgens het 'nee-tenzij-principe'. Dit betekent dat gewerkt wordt aan de verbetering van de (concurrentie)positie met alle denkbare middelen, in principe zonder netto toevoeging van winkelmeters. Een eventueel beperkte uitbreiding van winkelmeters staat in het teken van structuurverbetering van het centrum.

Overige aankoopplaatsen

De overige aankoopplaatsen zullen veelal niet in omvang kunnen groeien omdat zij soms minder toekomstperspectief hebben. Zij komen dan in aanmerking voor herstructurering (facelift, herprofilering of functieverandering) met aandacht voor de leefbaarheid van kleine kernen en buurten. Voor deze categorie centra kan eventuele groei van het winkelopervlak in de volgende drie situaties aan de orde zijn:

1. Mede uit het oogpunt van leefbaarheid, kan dynamiek in de dagelijkse sector binnen de bestaande structuur in principe ruimte worden geboden.
2. Het voorzieningenniveau houdt logischerwijs niet altijd gelijke tred met de bevolkingsgroei. Een sterke bevolkingsgroei (die recent plaats heeft gevonden of aanstaande is) kan daarom een rechtvaardiging bieden voor een beperkte toename van het winkelopervlak.
3. Saldering als gevolg van herstructurering kan tot slot eveneens een reden zijn voor een beperkte toename van het winkelopervlak.

Vanwege de bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. In de Verordening ruimte is aangegeven dat nieuwe detailhandel binnen of aansluitend aan een bestaande winkelconcentratie moet worden gerealiseerd. Voor (ontwerp)-bestemmingsplannen die

nieuwe detailhandel groter dan 2000 m² bruto vloeroppervlak binnen de centra mogelijk maken, moet worden aangetoond dat het woon- en leefklimaat en de ruimtelijke kwaliteit niet onevenredig wordt aangetast. Het gaat daarbij onder meer om het voorkomen van onaanvaardbare leegstand. Met het oog hierop is advies nodig van het Regionaal Economisch Overleg (REO) en wordt zonodig een distributieplanologisch onderzoek (DPO) uitgevoerd. De provincie biedt ruimte voor een aantal uitzonderingen op de hoofdregel dat detailhandel in de bestaande centra moet plaatsvinden.

Vanuit ruimtelijke overwegingen en het beleid om bedrijventerreinen voor reguliere bedrijven te behouden, wordt uitbreiding van de perifere, solitaire en verspreide detailhandel zeer terughoudend benaderd. Buiten de centra van steden, dorpen en wijken wordt alleen ruimte geboden aan enkele specifieke branches die vanwege aard of omvang van de goederen niet goed inpasbaar zijn in centra.

Het huidige winkelvoeroppervlak kan in omvang verminderd worden om de detailhandelsstructuur ruimtelijk optimaal te kunnen laten functioneren. De regio Haaglanden vormt hierop een uitzondering. Door vermindering van winkelvoeroppervlak en planvoorraad wordt verder disfunctioneren van de detailhandelsstructuur voorkomen en de ruimtelijke kwaliteit niet verder aangetast. Het overzicht van de winkelleegstand toont de noodzaak aan om detailhandelsontwikkelingen vooral te concentreren in de provinciale structuur voor reguliere detailhandel en op PDV-locaties en tegelijkertijd het (plan)aanbod te reduceren.

3.8.2.2 Regionaal beleid

De metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) neemt taken over van het in 2015 opgeheven Stadsgewest Haaglanden. De MRDH is een samenwerkingsverband van 23 gemeenten die hun krachten bundelen om het gebied beter bereikbaar te maken en het economisch vestigingsklimaat te versterken.

Het door het Stadsgewest Haaglanden in november 2013 vastgestelde Regionale structuurvisie detailhandel 2013-2020 blijft uitgangspunt voor het beleid in de regio.

Het Stadsgewest Haaglanden streeft naar kwalitatieve versterking van het winkelaanbod in de regio, om ruimte te bieden aan (de groei van) de consumentenvraag vanuit Haaglanden en omgeving en het bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven. Vanuit deze visie op detailhandel adviseert het Stadsgewest de provincie Zuid-Holland over detailhandelsontwikkelingen en –initiatieven in de regio.

Plannen van meer dan 2.000 m² bvo in bestaande en nieuwe winkelconcentraties en ontwikkelingen op perifere locaties groter dan 1.000 m² bvo worden getoetst door het Stadsgewest Haaglanden.

Nieuwe initiatieven dienen te passen binnen de volgende doelstellingen:

1. Samenhang en complementariteit in de voorgestelde detailhandelsstructuur.
2. Optimalisering/uitbreiding van een winkelgebied mag niet leiden tot een andere verzorgingsfunctie binnen de structuur (lokaal, regionaal, bovenregionaal).
3. Ruimtelijke concentratie van winkelvoorzieningen.
4. Behoud en versterking van de bestaande winkelstructuur. Primaire locaties zijn de bestaande winkelconcentratiegebieden.
5. Bewaken evenwicht detailhandel tussen centrumgebieden en grootschalige concentraties.
6. Het behouden van een gezond perspectief voor de kernverzorgende centra en de stadsdeel-, wijk- en buurtwinkelcentra.
7. Streven naar multifunctionaliteit en de integratie van detailhandel met andere functies.
8. Structuurverstorende effecten op bestaande winkelconcentratiegebieden zijn niet toelaatbaar.
9. Initiatieven dienen de bestaande identiteit, positionering en profilering van winkelgebieden te versterken en de aantrekkelijkheid te vergroten.

De 'Ladder voor duurzame verstedelijking' (SER-ladder) is als inspiratiekader gebruikt om detailhandelsinitiatieven in de regio Haaglanden te kunnen beoordelen. De ladder is door het Rijk in het leven geroepen om een goed functioneren van het ruimtelijke ordeningssysteem te bevorderen. Om de regio te kunnen laten instemmen met een initiatief, dient een initiatief aan een aantal criteria te voldoen.

3.8.2.3 Gemeentelijk beleid

Op 23 juni 2005 heeft de gemeenteraad van Den Haag de 'Detailhandelsnota - Den Haag' vastgesteld. De nota geeft de ontwikkelingsrichting aan voor de detailhandel in Den Haag. De concentratie op bestaande locaties in de hoofdwinkelstructuur is uitgangspunt van deze nota. Er worden geen nieuwe stadsdeelcentra en nieuwe concentraties van grootschalige solitaire detailhandel toegevoegd. De gemeente streeft ernaar dat iedere Hagenaar binnen een straal van 1.000 meter zijn dagelijkse boodschappen kan doen.

Hoofdwinkelstructuur

Den Haag zet in op een versterking van de hoofdwinkelstructuur. In de hoofdwinkelstructuur bevinden zich de belangrijkste winkelconcentraties van Den Haag. De hoofdwinkelstructuur wordt bepaald op basis van de detailhandelsmonitor. Volgens de detailhandelsmonitor 2013 maken 68 winkelgebieden deel uit van deze structuur. Winkelgebieden worden tot de hoofdwinkelstructuur gerekend als zij duidelijk als concentratie herkenbaar zijn, waarbij het winkelgebied of minimaal een buurtverzorgende functie heeft of een herkenbaar thema; 'een winkelgebied is een kerngebied met minimaal 5 winkels geclusterd of 3 winkels geclusterd waarvan minimaal een trekker van 200 m²'.

Rek en krimp

Vastgesteld, in Actieprogramma Den Haag Winkelstad - RIS 179496

Onder de rek- en krimp gebieden kunnen een aantal uiteinden van langgerekte stedelijke winkelstraten en soms ook straten die vlak bij grotere winkelgebieden liggen ('schaduwstraten') worden verstaan. Daarnaast gaat het om solitaire gebieden die niet tot de hoofdwinkelstructuur worden gerekend en daar ook niet op aansluiten met een variatie aan functies, waaronder detailhandel. Deze gebieden vragen in de huidige tijden om een andere benadering, met een brede bestemming, met vestigingsmogelijkheden voor winkels (zoals starters) en ruimte voor andere bedrijvigheid. Hier wordt het toekomstperspectief bepaald door de markt.

Plangebied

In het plangebied behoort winkelcentrum Kraayenstein tot de hoofdwinkelstructuur en zijn op die manier in dit bestemmingsplan verwerkt. Voor de rek- en krimpgebieden is aangegeven dat bij de herziening van het betreffende bestemmingsplan de bestemming wordt verbreed. Het accent van het detailhandelbeleid zal dus vooral liggen op behoud en versterking van de hoofdwinkelstructuur.

Markten, straathandel en kiosken

Het beleid rondom handel in de buitenruimte is vastgelegd in de Nota markten, Straathandel en Kiosken 2016-2021 (RIS 283882, 2015). Ambitie is: levendige handel in een aantrekkelijke buitenruimte. Dat moet leiden tot een gelijk speelveld met meer banen, meer ruimte voor ondernemerschap, meer kwaliteit, meer diversiteit, meer klanten, meer bezoekers van buiten de stad en betere inbedding in de omgeving.

In de Nota wordt een belangrijk onderscheid gemaakt in het al dan niet ambulante karakter van de markten, straathandel en kiosken. Ambulante handel is het te koop aanbieden of venten van goederen via deur-aan-deurverkoop, aan willekeurige gegadigden op de weg of vanuit een kraam, verkoopwagen of grondplaats op een markt of een standplaats. Ambulante handel onderscheidt zich van de gevestigde 'sedentaire' detailhandel (de winkels) en horeca door het mobiel zijn van de verkooppunten.

Er komt meer ruimte om te ondernemen. Er komen nieuwe standplaatsen en er kunnen ook nieuwe markten komen. Het speelveld moet voor alle bestaande en nieuwe kiosk- en standplaatshouders, markthandelaren en venters duidelijk en gelijk zijn. Voor hen, maar ook voor andere gebruikers van de openbare ruimte moet helder zijn waar de grenzen liggen, wat wel kan en mag en wat niet. Ambulante handel vergroot daar de aantrekkelijkheid en de levendigheid van een gebied, voorziet in een behoefte, kan economisch gedijen en zet de leefbaarheid niet onder druk. Daardoor blijft de openbare ruimte echt

openbaar.

Er wordt dus een helder onderscheid gemaakt tussen standplaatsen en kiosken. Het verschil zit in het al dan niet ambulante/mobiele karakter van de voorziening.

Standplaatsen

Standplaatsen zijn in de openbare ruimte gelegen plaatsen (dus niet op een marktterrein) waar vanuit een mobiele verkoopinrichting, zoals een wagen, een foodtruck, een kraam of een tafel, goederen worden verkocht, ambachten worden uitgevoerd of eten en drinken wordt verstrekt. Er zijn drie soorten standplaatsen:

- Ambulante standplaatsen die door verschillende vergunninghouders voor een beperkte periode worden ingenomen, op vooraf bepaalde tijden (een of meer dagdelen per week). Deze standplaatsen moeten aan het eind van de verkoopdag worden ontruimd.
- Incidentele standplaatsen. Deze zijn steeds kortdurend en moeten aan het eind van de verkoopdag worden ontruimd.
- Seizoensplaatsen. Vergunninghouders kunnen op aan te wijzen vaste locaties handel drijven gedurende het verkoopseizoen van hun product. Denk bijvoorbeeld aan een oliebolle kraam.

Kiosk

Een kiosk is een op zichzelf staand gebouw geplaatst in de buitenruimte, dat wordt gebruikt voor consumptieve en/of detailhandelsdoelstellingen. Om de omvang van het gebouw enigszins te beperken wordt voor nieuwe kiosken in principe een maximale maat van 25m² toegestaan. Soms dient een kiosk als horeca-uitgiftepunt. Een kiosk is als permanent bouwobject in een bestemmingsplan opgenomen. Voor een kiosk moet een omgevingsvergunning voor het bouwen worden afgegeven. Een bijzondere vorm van een kiosk is het horecapaviljoen, zoals de bekende Haagse koffiehuisen. Een horecapaviljoen is doorgaans groter dan een voor detailhandel aangewezen kiosk (voor nieuwe initiatieven in principe maximaal 40 m²) en biedt zitgelegenheid binnen en vaak ook buiten (terras). Voor een horecapaviljoen is een horecavergunning vereist.

- In het verleden zijn situaties ontstaan waarin standplaatsen zijn uitgegroeid tot kiosken zonder aan de daarvoor geldende regels te voldoen. Dit wordt gecorrigeerd waar dat kan. Betreffende ondernemers krijgen (met uitzondering van enkele uitzonderlijke situaties) binnen een overgangsperiode de keuze om hun verkooppunt aan te passen tot een kiosk die voldoet aan de daarvoor gestelde regels of om weer ambulant te worden.
- Voor nieuwe kiosken wordt een terughoudend beleid gehanteerd. Voor nieuwe kiosken is alleen plaats als zij aantoonbaar bijdragen aan de ruimtelijke en economische versterking van een winkel- of toeristisch gebied. Er zal dan goed moeten kunnen worden beargumenteerd dat een kiosk meerwaarde heeft ten opzichte van ambulante handel vanaf een standplaats. Bij verzoeken voor nieuwe kiosken zal onder meer worden gekeken naar:
 1. maximale omvang: max. 25 m² (voor een horecapaviljoen max. 40 m²)
 2. geschiktheid van de locatie: alleen in of bij de hoofdwinkelstructuur of toeristische gebieden
 3. gevolgen voor het verkeer: de kiosk mag geen verkeershinder opleveren of ten koste gaan van parkeerruimte
 4. openings- en sluitingstijden: deze sluiten aan bij die van de winkels in het gebied.

In het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 wordt geen ambulante handel mogelijk gemaakt.

3.8.3 Horeca

3.8.3.1 Horecavisie

Den Haag wil met de kracht van horeca de aantrekkelijkheid van Den Haag vergroten, de ontwikkeling van gebieden met grote economische betekenis verder aanjagen en groei van werkgelegenheid in de horecasector stimuleren. De visie voor het gemeentelijk horecabeleid in de komende jaren wordt in de 'Horecavisie Den Haag' (RIS 288645) uiteengezet langs de belangrijkste thema's. Hiermee zet Den Haag in op het verder optimaliseren van de randvoorwaarden voor een bloeiend horecaklimaat in de stad.

In de horecavisie worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Ontwikkeling van de Haagse economie en groei van werkgelegenheid;
- Ruimte voor vernieuwing en innovatieve concepten;
- Een gelijk speelveld voor ondernemers;
- Een toegankelijk en veilig horecaklimaat;
- Meewegen van bewonersbelangen in beleidskeuzes.

De gemeente heeft als rol om afwegingen te maken tussen de belangen van ondernemers onderling en die tussen ondernemers en bewoners. Hierbij wordt uitgegaan van gebiedsprofielen voor de vestiging van horecazaken.

Het resultaat is dat de kracht van Haagse horecaondernemers optimaal bijdraagt aan de quality of life voor bewoners, de aantrekkingskracht op (zakelijke) toeristen, een concurrerend vestigingsklimaat voor bedrijven en aan de werkgelegenheid in het algemeen.

Horecavisie: uitwerkingsplan 2016-2019

Het Uitwerkingsplan 2016-2019 (RIS 288643) maakt de vertaling van de Horecavisie naar concrete acties. In het uitwerkingsplan zijn een aantal regels en locaties specifiek benoemd.

Horeca in winkelgebieden

Den Haag streeft naar een optimale verhouding tussen winkels en horeca die winkelgebieden versterken. Daghoreca kan bijdragen aan de aantrekkelijkheid van een winkelgebied. Op een aantal pleinen kan de levendigheid in de avonduren worden versterkt, waardoor de verblijfstijd van de bezoeker wordt verlengd. Gekozen wordt nu voor het uitgangspunt van maximaal 30% lichte horeca in winkelgebieden. Op sommige locaties is een concentratie tot maximaal 60% lichte en/of middelzware horeca wenselijk. Dat is in onderhavig plangebied echter niet aan de orde. Het percentage heeft betrekking op het totaal aantal panden (niet-woningpanden) in het betreffende winkelgebied.

Horeca 'categorie licht' in de winkelstraten (max. 30%)

Een goede balans tussen winkels/dienstverlening en horeca is nodig om een winkelgebied haar specifieke karakter en aantrekkingskracht te laten behouden. Concreet betekent dit: voldoende (dichtheid aan) winkels en daarnaast andere publiekgerichte functies zoals horeca, die overdag geopend zijn en de levendigheid en het winkelkarakter versterken. Om deze reden wordt een generiek uitgangspunt vastgesteld: maximaal 30% horeca in winkelgebieden binnen de hoofd-winkelstructuur. Om de dagfunctie van het gebied te versterken, en daarmee dichte puien overdag te voorkomen, is uitbreiding van het bestaande horeca-aanbod tot maximaal 30% van het aantal panden alleen mogelijk in de categorie 'licht'.

In het betreffende plangebied Kraayenstein 2018 is geen sprake van winkelgebieden dan wel winkelstraten. Binnen de bestemming Gemengd (op de hoek Kraayensteinlaan - Forellenlaan) is horeca middelzwaar toegestaan, overeenkomstig de bestemming uit het bestemmingsplan Kraayenstein 2008.

3.8.4 Kantoren

Op 18 februari 2010 heeft de gemeenteraad de 'Kantorenstrategie Den Haag 2010-2030, de gebruiker centraal' vastgesteld. Met de kantorenstrategie wil de gemeente regie voeren over de dynamische ontwikkelingen in de kantoormarkt en de positie van Den Haag Kantorenstad verder uitbouwen. Deze kantorenstrategie wordt elk jaar (op delen) middels het IpSO (Investeringsprogramma Stedelijke Ontwikkeling) herzien. In de kantorenstrategie staat aangegeven waar nieuwbouw van kantoren mogelijk is en welke kantoorgebieden voor toevoeging van voorzieningen in aanmerking komen. Deze voorzieningen zijn per gebied verschillend en afhankelijk van de aard en omvang van het gebied en de bestaande voorzieningsituatie. De kantorenprogrammering is per gebied voor de komende jaren gepresenteerd. Daarnaast is het stedelijke kantorenbeleid er ook opgericht om het overaanbod in Den Haag en de regio te verminderen. Daarom wordt transformatie van kantoren naar ander vastgoed gestimuleerd.

Volgens het provinciale beleid (AmvB Ruimte) is voor elke afwijking van het bestaande bestemmingsplan van meer dan 1000 m² bvo toevoeging aan kantoren een zgn. SER-laddertoets vereist. Deze toets vereist een aparte onderbouwing die het bouwplan ondersteunt en moet aan het bestemmingsplan c.q. bouwvergunning worden toegevoegd.

Plangebied

In het plangebied Kraayenstein 2018 zijn geen grootschalige kantoren aanwezig, worden kantoorontwikkelingen niet voorzien noch mogelijk gemaakt.

3.9 Onderwijs, Welzijn en Maatschappelijke Zorg

3.9.1 Onderwijs

Op 13 oktober 2005 is het 'Lokaal onderwijsplan 2006-2010. Haagse klasse(n)' door de gemeenteraad vastgesteld (RIS 132462). In dit beleidsdocument staat de autonomie van de schoolbesturen ten aanzien van het onderwijsleerproces, de kwaliteitszorg en alle overige 'schoolinterne zaken' centraal. De kernwoorden zijn autonomievergroting, professionalisering, privatisering, marktwerking en schaalvergroting. Uitgangspunt van het beleid van het ministerie van OCW is dat de professionals in de scholen meer ruimte moeten krijgen om het onderwijs in te richten naar hun eigen professionele inzichten. Is er voldoende goed onderwijs beschikbaar, dan wordt de stad tevens een prettige vestigingsplaats voor werknemers en werkgevers.

Voor de onderwijshuisvesting en spreiding van onderwijsvoorzieningen betekent dit dat er naar gestreefd wordt om scholen zo goed mogelijk te huisvesten en met inachtneming van de wettelijke mogelijkheden een zo evenwichtig mogelijke spreiding over de stad te bevorderen. Dit uit zich in de volgende doelstelling: 'Er is in Den Haag voldoende onderwijsaanbod beschikbaar, dat afgestemd is op de behoeften en capaciteiten van de leerling/ student, dat algemeen toegankelijk is en met de juiste spreiding over de stad.' Om deze doelstelling te behalen wordt ook aangesloten bij de nota 'Visie op Onderwijshuisvesting Den Haag 2000-2010' die de gemeenteraad in 2001 heeft vastgelegd (RIS 86719). In het licht van de uitvoering van deze nota heeft de raad bepaald dat nieuwbouw ter vervanging van schoolgebouwen die niet meer aan de eisen van deze tijd voldoen, prioriteit heeft en dat bij de realisering daarvan onder meer rekening wordt gehouden met bouwkundige eisen ten aanzien van moderne arbeidsomstandigheden en adaptief onderwijs. Daarnaast wordt een goede spreiding van de onderwijsvoorzieningen bevorderd. Het betreffende schoolgebouw dient gemoderniseerd te worden om zodoende goed afgestemd te zijn op de eisen van het huidige onderwijs en bijbehorende voorzieningen.

Voor het stadsdeel Loosduinen is in 2009 een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) vastgesteld. Het betreft een planmatige benadering van de onderwijshuisvesting in het stadsdeel Loosduinen en verschaft inzicht in de te verwachten wijzigingen in de onderwijshuisvesting.

De huisvesting van de scholen voor primair- en voortgezet onderwijs in het stadsdeel Loosduinen is zo integraal mogelijk benaderd:

- afstoten van onderwijsgebouwen vanwege slechte bouw- of stedenbouwkundige kwaliteit;
- waar nodig het realiseren van (vervangende) nieuwbouw of uitbreiding van schoolgebouwen;
- behoud van gebouwen van goede (steden)bouwkundige kwaliteit voor onderwijs of andere functies.

Het IHP biedt voorts inzicht in die situaties waarbij, in het bijzonder als gevolg van nieuwbouw of herontwikkeling, mogelijkheden bestaan in de planvorming een relatie te leggen tussen onderwijshuisvesting, peuterspeelzaalwerk en buitenschoolse opvang.

In het plangebied is één basisschool (openbaar basisonderwijs) aanwezig: De Kleine Keizer aan de Loosduinse uitleg 10. Aan de school is de bestemming Maatschappelijk-Onderwijs gegeven.

Peuterspeelzaalwerk

De gemeente Den Haag streeft in haar huisvestingsplannen naar de vestiging van voorscholen: een peuterspeelzaal en een (Gemeentelijk Onderwijs Achterstand of GOA-)basisschool die dezelfde voor- en voegschoolse educatieve programma's gebruiken. Voor deze samenwerking is het wenselijk dat de peuterspeelzaal in of nabij de samenwerkende basisschool is gehuisvest. Als een basisschool in de toekomst nieuwbouw pleegt of zich verplaatst, moet ook de huisvesting de samenwerkende peuterspeelzaal daarop worden afgestemd.

Kinderopvang

Op 19 april 2001 heeft de gemeenteraad de 'Nota ruimtelijke implementatie kindercentra in Den Haag' vastgesteld. Geschikte locaties voor kinderopvang zijn moeilijk te vinden. De meeste bestemmingsplannen zijn niet afgestemd op de grote groei van behoefte aan kinderopvangplaatsen. Met deze nota is een instrument gecreëerd om geobjectiveerd en gestructureerd te beslissen over de vestiging van kindercentra. De belangen van omwonenden verliest het college daarbij niet uit het oog. De in de nota opgenomen voorwaarden (ruimtelijke criteria) staan borg voor een zorgvuldige afweging van belangen. In de nota staan de (stedenbouwkundige) voorwaarden waaraan locaties voor nieuwe kindercentra (kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang en peuterspeelzalen) moeten voldoen om deze centra ruimtelijk in te kunnen passen in de stad:

- kindercentra moeten bij voorkeur in een woonbuurt liggen, in een gemengde wijk met een woonkarakter of in een gebied met concentraties van kantoren
- kindercentra in percelen met een school, welzijns- of zorgbestemming ontmoeten vanuit ruimtelijk oogpunt geen enkel bezwaar (amendement raadsvergadering 19 april 2001)
- kindercentra in vrijstaande of halfvrijstaande percelen zijn toelaatbaar (nadere eisen t.a.v. geluidsoverdracht naar aangrenzende panden is mogelijk)
- kindercentra bij voorkeur niet in een rijtjeshuis of tussen aansluitende woningen
- kindercentra moeten bij voorkeur liggen nabij (of aan) een ontsluitingsweg of in ieder geval aan een doorgaande weg en er moeten voldoende mogelijkheden zijn voor het veilig halen en brengen zonder dat de doorgang van het verkeer wordt belemmerd
- het moet mogelijk zijn om een geschikte en veilige buitenspeelruimte te realiseren.

Aanvullend op de bovenstaande beleidsnota heeft wethouder Dekker in brieven (november 2007 en februari 2009) aan de Commissie Jeugd en Burgerschap aangegeven welke acties van de gemeente bij de uitbreiding van buitenschoolse opvang worden ingezet. De verwachting is dat de wachtlijsten verder zullen groeien. De gemeente zal als regisseur fungeren bij het vinden van geschikte locaties om zo de groeiende wachtlijsten te verkorten. Een bestemmingsplan is een instrument dat een dergelijke faciliterende rol kan vervullen.

In het plangebied is in lijn met de bovenstaande criteria kinderopvang, al dan niet middels welzijnsvoorzieningen toegestaan in alle panden met een Maatschappelijke bestemming. Eventuele overige initiatieven tot vestiging van kindercentra in deze gebieden moeten van geval tot geval worden afgewogen.

3.9.2 Welzijn en zorg

De doelstellingen en uitgangspunten van het welzijnsbeleid zijn opgenomen in het meerjarenbeleidsplan maatschappelijke ondersteuning 'Zorg voor elkaar' 2011-2014 (Rv 66 - 2011; RIS 180162). Doel van het gemeentelijke welzijnsbeleid is dat Hagenaars actief deelnemen en voor elkaar klaarstaan, zich inzetten voor een ander, de buurt of een vereniging.

Het Meerjarenbeleidsplan heeft het karakter van een kadernota, waarin in grote lijnen de missie, hoofddoelen, centrale thema's en het financiële raamwerk worden geschetst. Het vormt daarmee de paraplu voor verschillende (nog op te stellen) uitvoeringsprogramma's, waarin de kaders per beleidsgebied worden vertaald in concrete doelen, activiteiten, tijdsfaseringen en financiële middelen.

De volgende hoofddoelen zijn geformuleerd:

1. Het bevorderen van de participatie van Hagenaars;
2. Het ondersteunen van de meest kwetsbare Hagenaars.

Bij participatie gaat het om het aanbieden van faciliteiten om deelname van Hagenaars in wijken & buurten én in stedelijke netwerken te bevorderen. Bij ondersteuning gaat het om het bieden van voorzieningen voor Hagenaars in kwetsbare posities, om zo zelfstandig mogelijk deel te kunnen nemen aan de samenleving.

3.9.3 Maatschappelijke voorzieningen

3.9.3.1 Publieke Gezondheidszorg

In het verlengde van de Wet Publieke Gezondheid (WPG) heeft de gemeente een taak in het realiseren van samenhang tussen diverse onderdelen van zorg- en dienstverlening, en moet zij zorgen voor voldoende toegankelijkheid van voorzieningen. Het is dus een taak van de gemeente om ervoor te zorgen dat in de stad voldoende aanbod van zorg aanwezig is en dat deze bereikbaar is voor bewoners. Het bestemmingsplan faciliteert de behoefte aan zorgvoorzieningen door in de ruimtelijke vormgeving van de wijk de 'fysieke kwaliteit' te bewaken en zo een gezonde leefomgeving voor burgers te bewerkstelligen.

Van gemeentewege wordt gestreefd naar multidisciplinaire samenwerking binnen de eerstelijnszorg. In iedere wijk is idealiter een kristallisatiepunt van zorg gesitueerd van waaruit naast zorg ook (zorg)informatie en (zorg)diensten kunnen worden geleverd.

Naast bovenstaande algemene (zorg)voorzieningen zijn er ook voorzieningen nodig voor burgers die minder bedeed zijn. Niet alleen in economische zin maar vooral mensen die vanwege verstandelijke of fysieke beperkingen moeite hebben zelfstandig te wonen. Het is belangrijk om ook voor deze mensen woningen ter beschikking te hebben waar ze al dan niet met begeleiding kunnen wonen. Daarnaast is er behoefte aan voorzieningen waar deze mensen gezamenlijk onderdak kunnen vinden in de vorm van een opvang.

Binnen de grenzen van bestemmingsplan Kraayenstein 2018 ligt WoonZorgPark Loosduinen (aan de Willem III straat 36). Aan het woonzorgpark is de bestemming Maatschappelijk - 1 gegeven. Deze locatie is gedeeltelijk vernieuwd en staat binnen de bestemming, ondergeschikt, overige voorzieningen toe die de maatschappelijke dienstverlening ondersteunen. Een deel van de locatie wordt onderzocht op kansen voor woningbouw ten behoeve van de wijk, zoals verwoord in Agenda Ruimte voor de stad. Dit deel van de bebouwing is verouderd.

3.9.3.2 Jeugdverblijven

De Wet op de jeugdverblijven (geldend vanaf 01-07-2016) zorgt voor wettelijk toezicht op volledig privaat gefinancierde internaten waar kinderen verblijven. Deze internaten – die naar aard verschillen van Turks-Nederlandse internaten tot huizen waar slachtoffers van loverboys worden opgevangen – krijgen onder andere een meldplicht jegens het college van burgemeester en wethouders van de desbetreffende gemeente, dienen een kwaliteitskader met voorgeschreven onderwerpen vast te stellen en dienen een onafhankelijke vertrouwenspersoon aan te stellen.

Verder dient de houder en alle bij het jeugdverblijf betrokkenen die met minderjarigen in aanraking komen te beschikken over een verklaring omtrent het gedrag. De wet beoogt de controleerbaarheid en

transparantie van de situatie in jeugdverblijven te vergroten om uiteindelijk de ongestoorde ontwikkeling en de veiligheid van kinderen die aldaar verblijven zo veel mogelijk te vergroten.

3.9.4 Levensovertuiging

Den Haag is een internationale stad. Dit komt ook tot uitdrukking in de vele religies en levensbeschouwingen die de stad rijk is. Een deel van de religieuze organisaties heeft huisvestingsproblemen. Tijdens de raadsvergadering op 16 december 2004 bij het tweeminuten debat over "Ruimte voor gebed" is in een motie aangenomen om een feitenonderzoek te doen naar de reële behoefte aan gebedsruimten en naar mogelijkheden van bestaande en nieuwe ruimtelijke bestemmingen van kerken. Het onderzoek Gebedsruimte in Den Haag (2005; RIS 132713), geeft voor een periode van 5 tot 10 jaar een behoefte aan van circa 20.000 m². De omschrijving van de bestemming Maatschappelijk - 2 is daarom zo omschreven dat ook gebedsruimten mogelijk zijn.

De abdijkerk heeft de bestemming Maatschappelijk - 2 gekregen.

3.10 Cultuur en ontspanning

3.10.1 Cultuur

De gemeente Den Haag zet zich in voor een gevarieerd en breed cultureel aanbod, het ondersteunen van kwetsbare vormen van kunst en cultuur en het professioneel beheer van gemeentelijke collecties. Periodiek staat de gemeente –evenals het rijk- uitgebreid stil bij de stand van zaken van de kunst en cultuur in Den Haag waarbij de verdeling van de financiële middelen voor de cultuursector integraal wordt afgewogen.

Den Haag beschikt over een gevarieerd aanbod aan culturele voorzieningen, zoals podia en gezelschappen, filmtheaters, musea, instellingen voor beeldende kunst, instellingen gericht op kunst als vrijetijdsbeoefening en cultuureducatie en culturele festivals. Deze voorzieningen zijn grotendeels (boven)stedelijk georiënteerd en in ruimtelijke zin vooral geconcentreerd in de stadsdelen Centrum en Scheveningen.

Voor het publiek minder zichtbaar maar voor het kunstklimaat niet minder belangrijk, wordt daarnaast op tal van plaatsen, in tijdelijke en permanente ateliers, broed- en werkplaatsen in relatieve luwte kunst geproduceerd en getoond. In de periferie van de binnenstad bevindt zich een concentratie van dergelijke plekken.

Met het programma Creatieve Stad Den Haag (Rv 32 - 2010; RIS 170136) stimuleert de gemeente de creatieve sector in de stad. Voor de creatieve industrie zijn gebieden met gemengde 'rommelige' milieus en voldoende betaalbare bedrijfsruimte in een binnenstedelijke omgeving favoriet als vestigingsplaats. In dit bestemmingsplangebied is een geschikt milieu voor de creatieve sector aanwezig. Dat moet gekoesterd worden.

De in dit plangebied aanwezige cultuurvoorzieningen, zoals het museum en de molen, zijn opgenomen binnen de bestemming Cultuur en ontspanning.

3.10.2 Leisure

Den Haag streeft met de Leisurenota Den Haag 2005-2010 (Cb - 2005; RIS 127846) naar een optimaal en onderscheidend voorzieningenpakket in het leisedomein (voorzieningen waarvoor betaald moet worden), zowel op stedelijk als nationaal en zelfs internationaal niveau.

Een goed aanbod van leisurevoorzieningen is van belang voor de economische ontwikkeling van de stad, doordat het aanbod zorgt voor bestedingen van bewoners en bezoekers. Bovendien is het van belang voor het woonklimaat. Belangrijkste leisurelocaties zijn Scheveningen en de binnenstad. Voor nieuwe initiatieven wordt concentratie binnen de leisurestructuur voorgestaan. Deze is beschreven in de leisenota. Door clustering van voorzieningen kunnen deze van elkaars nabijheid profiteren.

Het leisurebeleid van de gemeente Den Haag is gericht op actief accountmanagement richting het bestaande aanbod en richting initiatiefnemers met een vestigingsvraag, het actief benaderen van potentiële exploitanten, het zoeken van een locatie en het wegnemen van belemmeringen bij het tot uitvoering brengen van de ideeën. Dit vergt maatwerk per initiatief/voorziening en vindt plaats in

wisselwerking met de initiatiefnemer. Daarnaast vindt er uiteraard een beoordeling plaats op basis van de specifieke kenmerken van de initiatiefnemer, het plan, de exploitant en de locatie.

In het bestemmingsplangebied komen geen leisurevoorzieningen voor.

3.11 Sport en recreatie

3.11.1 Sport

De Haagse sport is aantrekkelijk, toegankelijk en bereikbaar voor alle Hagenaars. De Hagenaar moet een leven lang kunnen sporten. Om dat te bereiken is het van belang aan te sluiten op de wensen, behoeften en mogelijkheden van alle inwoners. Dit betekent dat drempels, die sommige groepen ervaren om te sporten, moeten worden weggenomen. En ook dat er aansluiting wordt gezocht met andere terreinen, organisaties en maatschappelijke doelen. Om dit mogelijk te maken beschrijft de sportnota, uit 2015 (RIS 283153), de te leveren inspanningen:

- Sport-inclusief denken: het besef dat sport en bewegen kan helpen bij tal van maatschappelijke vraagstukken dient breed omarmd te worden, zowel in de sport als in andere sectoren.
- Maatwerk en innovatie: de huidige samenleving - die zich kenmerkt door complexiteit, diversiteit en snelle veranderingen - vraagt om de inzet op slimme verbindingen en passende methoden die aansluiten bij de stad, bij specifieke organisaties en bij de wijk en zijn bewoners.
- Eigentijds sportvoorzieningenbeleid: de verwachte bevolkingstoename in Den Haag vraagt om efficiënt ruimtegebruik. Dat betekent nadrukkelijke inzet op multifunctionele, duurzame en laagdrempelige sportvoorzieningen, op medegebruik en op sportief gebruik van buitenruimte.
- Verenigingssport centraal: de sportverenigingen vormen het fundament van de Haagse sport en moeten worden gekoesterd en ondersteund, zonder daarbij andere sportverbanden (de zogeheten anders en niet georganiseerde sport) en sportbehoeften te veronachtzamen.

Het aantal inwoners van Den Haag stijgt de komende jaren verder en de gemeente wil dat de sportdeelname (aanzienlijk) toeneemt. Dit betekent dat de beschikbare sportruimte behouden moet blijven en voor zover mogelijk efficiënter worden gebruikt. Hiervoor zijn diverse maatregelen te treffen, zoals herontwikkelingen van bestaande terreinen, aanleg van kunstgras, realiseren van tijdelijke sportvoorzieningen e.d. Voor wat betreft de fysieke situatie dient er aandacht te worden besteed aan:

- Het optimaliseren van de toegankelijkheid van de sportaccommodaties voor Hagenaars met een beperking;
- efficiënt gebruik van sportaccommodaties bevorderen door het:
 - ontwikkelen van plannen voor uitbreiding van de capaciteit voor groeisporten door herinrichting van sportparken;
 - uitbreiden van het aantal kunstgrasvelden met als vuistregel minimaal één kunstgrasveld per sportpark;
 - onderzoeken noodzaak van en mogelijkheden voor extra binnensportcapaciteit door plaatsing van tijdelijke (blaas)hallen;
 - onderzoeken van de noodzaak en haalbaarheid van uitbreiding van de capaciteit aan (ondiep) zwemwater ten behoeve van school- en leeszwenmen in het centrumgebied;
- Verbetering kwaliteit (verenigings)accommodaties door:
 - Stimuleren van de aanpak van het onderhoud van verenigingsopstallen
 - Stimuleren voor het aanbrengen van energiebesparende maatregelen op/aan verenigingsaccommodaties
- Verbeteren van de toegankelijkheid van sportparken door het wegnemen van hekken. Hiervoor zal in samenwerking met andere beleidsafdelingen en de verenigingen een plan van aanpak worden opgesteld om een verbinding te leggen tussen de buitenruimten en de sportaccommodaties. Dit is gericht op het optimaliseren van de kwaliteit en capaciteit van sportvoorzieningen en de

buitenruimte;

- Starten van een pilot gericht op de ontwikkeling van een multifunctioneel 'Sport en Beweegpark voor de wijk;
- Voortzetten van de lijn om laagdrempelige sportieve mogelijkheden in de buitenruimte te realiseren, gericht op diverse doelgroepen; dit in nauwe samenwerking en afstemming met andere gemeentelijke afdelingen;
- Het (voortzetten) van de ondersteuning van de maatschappelijke wijkfunctie van sportverenigingen. De nadruk ligt op het versterken van de sportclubs die deze functie al vervullen door het equiperen en ondersteunen van sportorganisaties;

Binnen de grenzen van bestemmingsplan Kraayenstein 2018 liggen geen sportvelden en sport accommodaties.

3.11.2 Volkstuinen

De 'Nota Volkstuinen in Den Haag' (Rv 206 - 2008; RIS 156058) is opgesteld met als doel een beter beeld te krijgen van de huidige en toekomstige situatie van volkstuinen in de gehele stad en een advies op te stellen voor de (ruimtelijke) omgang met volkstuinen in Den Haag. Zo kan de Nota een handreiking bieden wanneer er sprake is van strijdige ruimteclaims. Naar verwachting zal de vraag naar volkstuinen op de middellange termijn eerder toe- dan afnemen. Handhaving van het huidige aanbod aan volkstuinen is dan ook het uitgangspunt van deze nota. Dit hoeft niet altijd handhaving van het aanbod op de huidige locaties te zijn. Volkstuincomplexen kunnen ook verplaatst worden, al dan niet met uitplaatsing van de bestaande verenigingen. Wanneer een volkstuincomplex bij ontwikkelingen wel op de huidige locatie kan blijven, maar niet volgens de huidige opzet, moet bekeken worden of het bestaande volkstuincomplex toch niet in te passen is. Dit kan bijvoorbeeld door het ruimtegebruik zo te optimaliseren dat er op een kleiner oppervlak nog net zo veel, dan niet meer, volkstuinen gerealiseerd kunnen worden. Indien individuele volkstuincomplex echt niet meer op de huidige locatie kunnen blijven en ook niet herplaatst kunnen worden, is er nog de mogelijkheid van opheffing. Dit kan vrijwillig of door onteigening.

Binnen het plangebied van Kraayenstein 2018 zijn geen volkstuinen aanwezig.

3.11.3 Spelen

De nota Spelen in de stad 2015 – 2018 (RIS 157604 en RIS 281389) heeft als ambitie om in de stad een goed aanbod te bieden aan speelplekken voor kinderen en jongeren van verschillende leeftijden. Dat betekent dat er voldoende speelplekken moeten zijn voor zowel de kinderen als de jongeren. Deze speelplekken moeten aansluiten bij de wensen die leven in de stad. Bij de aanleg van speelplekken wordt daarom de omgeving nauw betrokken. Gebruikers, ouders en bewoners willen zich bij speelplekken meer verantwoordelijk voelen (mede-eigenaarschap), als zij bij de aanleg van die speelplek nauw betrokken zijn.

Verder dient er rekening te worden gehouden met de actieradius verschillen per leeftijdsgroep, omdat oudere kinderen verder van huis spelen en meer ruimte nodig hebben dan jongere. Onderstaande tabel geeft voor Den Haag invulling aan de nieuwe richtlijn.

Onderstaande tabel geeft invulling aan de nieuwe richtlijn:

leeftijdscategorie	aantal kinderen per speelplek	actieradius	speeloppervlakte
0 tot 6 jaar	50 tot 75 kinderen	100 - 150 meter	200 m ²
7 tot 12 jaar	75 tot 100 kinderen	400 - 600 meter	500 m ²
13 tot 18 jaar	100 tot 125 kinderen	1.000 meter	> 750 m ²

In dit bestemmingsplan worden binnen de bestemmingen Groen en de verschillende verkeersbestemmingen bij recht speelplekken mogelijk gemaakt.

3.12 Duurzaamheids- en milieubeleid

3.12.1 Duurzaamheidsbeleid

Den Haag Duurzaam Agenda 2015 - 2020

In het coalitieakkoord wordt nadrukkelijk aandacht voor gevraagd voor duurzaamheid. Specifiek in het hoofdstuk duurzaam denken en doen. Maar ook bij andere onderwerpen als bereikbaarheid, wonen, wijkaanpak en stedelijke economie. Dit in vervolg op de ingezette koers met de Kadernota *Op weg naar een Duurzaam Den Haag* (2009), de *Integrale nota milieu en duurzaamheid* (2013) en de *Backcastingstudie* waarin wordt beschreven wat gedaan moet worden om in 2040 daadwerkelijk CO₂ neutraal te zijn. Duurzaamheid wordt zo steeds integraler onderdeel van het gemeentelijk werkveld waarbij enerzijds de basis op orde moet zijn en worden gehouden, maar anderzijds zijn er ook onderwerpen waarop komende periode extra inspanning nodig is. De *Den Haag Duurzaam Agenda 2015-2020* (RIS 283893) verbindt het coalitieakkoord met de breedte van de gemeentelijke werkzaamheden en brengt, met vier prioriteiten, focus aan voor nieuw beleid. Die vier prioriteiten zijn:

- verder verlagen van de CO₂ uitstoot;
- uitbreiden en verduurzamen van het warmtenet;
- klimaatbestendig maken van de stad;
- versterken van duurzame Haagse Kracht.

Den Haag maakt het duurzaam

De nota 'Den Haag maakt het duurzaam' (2013, RIS269129) biedt een populaire samenvatting van het integrale duurzaamheids- en milieubeleid. Het doel van de nota is mensen te inspireren en te verbinden met ideeën en daadkracht om zo een stap extra te zetten naar een duurzame samenleving. De nota bevat geen nieuw beleid, maar biedt een verkorte, integrale weergave van reeds vastgesteld beleid op het gebied van de thema's klimaat, lucht, geluid, bodem, externe veiligheid, water, afval, openbare ruimte, gezondheid, internationale stad, duurzame gemeentelijke organisatie, stedenbouw, mobiliteit, energie en economie. Jaarlijks publiceert de gemeente Den Haag ook een milieu- en

duurzaamheidsverslag over deze onderwerpen.

Den Haag kiest er voor om een leefbare, veilige en duurzame stad te zijn. Een stad waar in groen, de openbare ruimte en een goede bereikbaarheid wordt geïnvesteerd. In Den Haag wordt investeren in duurzaamheid als een kans voor de stad gezien. Duurzame ontwikkelingen in de stad zorgen voor een beter en schoner milieu voor de inwoners en passen op wereldwijd niveau in de ontwikkeling van klimaat neutrale steden. Werken aan duurzaamheid staat centraal bij de ontwikkeling van de stad.

Duurzaamheid is beleidsmatig verankerd in de Kadernota 'Op weg naar een duurzaam Den Haag', een Klimaatplan, een Energievisie en in een aantal uitvoeringsplannen op het gebied van energie, klimaat, duurzame stedenbouw en duurzaam bouwen.'

Kadernota Op weg naar een duurzaam Den Haag (2009)

De kadernota 'Op weg naar een duurzaam Den Haag' (Cb 2009; RIS 165334) vastgesteld door het college van Burgemeester en Wethouders. Dit document biedt een strategisch kader dat zorgt voor samenhang tussen bestaand beleid en lopende programma's. De kadernota bundelt het aspect 'duurzaamheid' rond de thema's Energie, Stedenbouw, Mobiliteit, Openbare Ruimte, Internationale stad en Duurzame gemeentelijke organisatie. Doel is een klimaat neutrale stad in 2040. Daarbij wordt uitgegaan van de People, Planet, Profit benadering: 'een ontwikkeling moet aansluiten op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen'. De belangrijkste duurzaamheidsplannen staan hieronder opgesomd.

- Het Klimaatplan Den Haag (RIS 180174) en de Energievisie Den Haag 2040 (Cb 2011; RIS 180173).
- Het Uitvoeringsplan 'Klimaatbestendig Den Haag' (Cb 2012; RIS 252427) beschrijft op hoofdlijnen welke effecten van klimaatverandering voor Den Haag relevant zijn, hoe de gemeente daar mee omgaat en welke acties de komende periode worden uitgevoerd.
- Het Uitvoeringsplan Duurzame Stedenbouw (Cb 2012; RIS 251776) beschrijft de belangrijkste principes van duurzame stedenbouw en gaat in op voor Den Haag relevante opgaven, zoals op het vlak van energieverbruik terugdringen, kust-klimaat-groen aanpassingen aan klimaatverandering, het stimuleren van lopen en fietsenbewegen en bouwen en hergebruik van gebouwen
- Het uitvoeringsplan "bestaande woningen, duurzame woningen!" (RIS 176840) is een plan dat concrete maatregelen bevat om de bestaande woningen in de stad duurzamer te maken.
- Duurzaam bouwen in Den Haag. Nieuwbouw in het plangebied dient minimaal te voldoen aan de beleidskaders voor duurzaam bouwen uit het Bouwbesluit en de daaraan gekoppelde energieprestatiecoëfficiënt (EPC). Tevens dient nieuwbouw aardgasloos ontwikkeld te worden.

Klimaatadaptatie

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

In de afgelopen jaren is steeds meer aandacht gekomen voor klimaatverandering. Naast de overheid kunnen ook particuliere initiatieven bijdragen aan het klimaatbestendiger inrichten van het terrein. Binnen de percelen in het plangebied bestaan mogelijkheden voor creatieve, simpele en efficiënte oplossingen om water of vasthoudmaatregelen aan te leggen of toe te passen.

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaatadaptatieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen -waarvoor (nog) een subsidieregeling bestaat in Den Haag- en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen.

Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden, het vrij houden van bebouwing langs beken of van lage plekken die natuurlijke waterbergingen vormen, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Ook in de toekomst zal in omgevingsplannen aandacht voor klimaatbestendigheid nodig zijn. Grotere weersextremen vergen maatregelen ter voorkoming van onnodige verharding (voor- en achtertuin), regentonnen, groene daken, ontkoppeld hemelwater e.d. kunnen een grote bijdrage leveren.

Het gebiedsgericht milieubeleid in de volgende paragraaf beschrijft de ambities van deze thema's voor het plangebied Kraayenstein 2018.

Klimaatplan en energievisie

De ambities op het gebied van klimaat en energie zijn verwoord in het Klimaatplan Den Haag (RIS 180174) en de Energievisie Den Haag 2040 (Cb 2011:RIS 180173). Ambitie van de gemeente Den Haag is om in 2040 als stad klimaatneutraal te zijn, met als tussenstap 30% minder CO₂-uitstoot in 2020 (ten opzichte van 1990). Een stad is klimaatneutraal wanneer schone en hernieuwbare energiebronnen de stad volledig voorzien in het directe energieverbruik. De kansen voor CO₂-reductie liggen vooral in de sectoren wonen en werken. Bij mobiliteit is het huidige beleid al gericht op CO₂-reductie doordat wordt ingezet op een modal shift van auto naar OV en fiets. De Energievisie schetst een beeld van de maatregelen die nodig zijn om de Haagse energiehuishouding te verduurzamen. De energievisie geeft een streefbeeld voor 2040. De verwachting is dat in 2040 ongeveer 40% van de energievraag binnen de eigen grenzen kan worden opgewekt.

Voor het plangebied betekent dit dat indien nieuwe ontwikkeling zich voordoen het duurzaamheids-en milieubeleid als kader dient voor de programmatische uitwerking van het initiatief.

Uitvoeringsplan Klimaatbestendig Den Haag

Het uitvoeringsplan 'Klimaatbestendig Den Haag' (Cb 2012;RIS 252427) beschrijft op hoofdlijnen welke effecten van klimaatverandering voor Den Haag relevant zijn, hoe de gemeente daar mee omgaat en welke acties de komende periode worden uitgevoerd. Een klimaatbestendige stad houdt in dat bij de inrichting en het bouwen in de stad rekening wordt gehouden met de (toekomstige) effecten van klimaatverandering. Kort samengevat krijgt Den Haag te maken met grotere extremen in neerslag (teveel en te weinig), zeespiegelstijging en meer hete zomerse dagen. Ontwikkelingen en ingrepen in de stad moeten waterneutraal worden gerealiseerd en mogen niet leiden tot een grotere kans op wateroverlast of droogte. Deze effecten zijn ook van invloed op de ontwikkeling in plangebied.

Uitvoeringsplan Duurzame Stedenbouw

Het Uitvoeringsplan Duurzame Stedenbouw (Cb 2012; RIS 251776) beschrijft de belangrijkste principes van duurzame stedenbouw en gaat in op voor Den Haag relevante opgaven, zoals op het vlak van energieverbruik terugdringen, kust-klimaat-groen aanpassingen aan klimaatverandering, het stimuleren van lopen en fietsenbewegen en bouwen en hergebruik van gebouwen. Duurzame stedelijke ontwikkeling betekent kiezen voor schone en gezonde systemen, rekening houdend met de eindgebruiker en met de mogelijkheid van geleidelijke vernieuwing. Stedenbouwkundige en planologische keuzes ten aanzien van de situering van functies, afstemming tussen functies en (ruimtelijke) inrichtingselementen, grondgebruik (dichtheden), structuren en maatvoering kunnen bijdragen aan een duurzame ontwikkeling. Het doel is een adaptieve stedelijke omgeving die met zorgvuldig gebruik van grondstoffen en zonder ingrijpende aanpassingen lang meegaat en mooi kan verouderen. Den Haag kiest voor stedelijkheid en efficiënt grondgebruik, met een lage milieubelasting, minder energieverbruik en een beperkte mobiliteitsbehoefte. Dit is een belangrijke opgave voor de stedenbouwkundige planvorming in plangebied. Een duurzaam ingerichte stedelijke omgeving betekent een aantrekkelijke stad waar mensen graag wonen en werken. Duurzaamheid is dus is een belangrijke vestigingsconditie voor bewoners, bedrijven en instellingen.

Uitvoeringsplan 'Bestaande woningen, duurzame woningen!'

Het uitvoeringsplan "bestaande woningen, duurzame woningen!" (RIS 176840) is een plan dat concrete maatregelen bevat om de bestaande woningen in de stad duurzamer te maken. Stadsbreed zijn er 110.500 woningen die tot 2020 moeten worden aangepakt. Het betreft woningen van voor 1985 die in het

bezit zijn van particuliere eigenaren en verhuurders. Ook in plangebied staan woningen die behoren tot deze groep. Per woning is gemiddeld een investering nodig van € 8.000 voor isolatiemaatregelen. Om dit te bereiken zet de gemeente in op het aanbieden van een revolverende fondsen ten behoeve van particuliere eigenaren om duurzaam investeren in de woning aantrekkelijker te maken. Daarnaast organiseert de gemeente voorlichting aan VvE's en bewonersorganisaties en gaat de gemeente actief de wijk in om bewoners over de drempel te halen om te investeren in hun woning.

Duurzaam bouwen in Den Haag

Nieuwbouw in het plangebied dient te voldoen aan de beleidskaders voor duurzaam bouwen uit het Bouwbesluit en de daaraan gekoppelde energieprestatiecoëfficiënt (EPC). Vanaf 2015 geldt dat voor woningbouw voldaan moet worden aan een EPC van 0,4. In 2020 wordt de EPC verder verlaagd tot het niveau van energieneutraal bouwen. Ook voor utiliteitsgebouwen geldt een vergelijkbare aanscherping. Bij nieuwbouwwontwikkelingen dient tijdig rekening te worden gehouden met deze bijstelling van de EPC. Ook worden met ingang van 1 januari 2015 scherpere eisen gesteld aan de thermische schil van een gebouw, de zogeheten R_c waarde. Verder is sinds 2015 voor alle vastgoed een energielabel verplicht.

GPR beleid: GPR staat voor Gemeentelijke Praktijkrichtlijn Duurzaam Bouwen. De Gemeente Den Haag voert als beleid dat minimaal voldaan moet worden aan een GPR-waarde van 7 voor woningbouw en 8 voor utiliteitsbouw. Voor nieuwe kantoren en andere utiliteitsgebouwen wordt minimaal een GPR van 8 gevraagd (Kantorenstrategie 2010-2030, RIS 170032).

Een GPR-waarde van minimaal 7 of hoger kan opgenomen worden in de gronduitgifte.

Volgens het gemeentelijk beleid mogen initiatiefnemers ook andere instrumenten gebruiken, mits minimaal een vergelijkbare ambitie wordt geleverd (bijvoorbeeld BREEAM, LEED).

EPC, R_c en GPR-waarden worden niet geborgd en zijn niet afdwingbaar via het bestemmingsplan. Wel is het van belang dat er bij de ontwikkelingen in het kader van dit bestemmingsplan in een vroegtijdig stadium rekening wordt gehouden met dit beleid, omdat dit kan leiden tot keuzen die van invloed zijn op de (steden)bouwkundige uitwerking en ruimtelijke invulling van de plannen.

3.12.2 Gebiedsgericht milieubeleid

Handleiding Gebiedsgericht Milieubeleid

Een belangrijk instrument bij samenwerking tussen ruimtelijke ordening en milieu is het Gebiedsgericht Milieubeleid (2005). Er is een indeling van Den Haag gemaakt met gebieden van eenzelfde functie. Gebieden met eenzelfde functie behoren tot hetzelfde gebiedstype. Per gebiedstype is de gewenste milieukwaliteit vastgesteld. De gebiedsspecifieke kenmerken en de mogelijkheden bepalen de toekenning van de ambitie per milieudoel: geluid, lucht, bodem, afval, water, ecologie en groen, energie, mobiliteit, externe veiligheid en binnenmilieu. Met het vaststellen van milieuambities per gebiedstype wordt richting gegeven aan de kwaliteit die de verschillende onderdelen van het milieu op een bepaald tijdstip dienen te hebben. Er zijn zes gebiedstypen gedefinieerd.

- Wonen;
- Werken;
- Gemengde gebieden met accent op wonen;
- Gemengde gebieden met accent op werken;
- Verkeersinfrastructuur
- Groene hoofdstructuur en water.

Het gebiedsgericht milieubeleid maakt onderscheid tussen drie verschillende ambitieniveaus:

- Milieu Basis: ambities die aansluiten bij de bestaande wet- en regelgeving en het bestaande gemeentelijk beleid.
- Milieu Extra: ambities die een stuk verder gaan dan het wettelijke minimum.
- Milieu Maximaal: de maximaal haalbare ambitie voor een thema.

De volgende ambities zijn voor het gebiedstype Wonen van belang. Bij toekomstige ruimtelijke

ontwikkelingen in het plangebied zijn de bovengenoemde milieuambities richtinggevend.

Thema	Ambitie Gebiedstype .
Bodem	Extra
Externe veiligheid	Maximaal
Geluid	Maximaal
Lucht	Maximaal
Mobiliteit	Extra
Schoon	Extra
Water	Ambities per poldereenheid
Natuur	Extra
Klimaat	Maximaal

De uitwerking van het gebiedsgericht milieubeleid voor Kraayenstein 2018 is opgenomen in hoofdstuk 5

3.13 Overig sectoraal beleid

In het plangebied zijn ook functies aanwezig waarvoor apart beleid is geformuleerd om nieuwe vestiging zo veel mogelijk te voorkomen. De bestaande vestigingen mogen worden voortgezet op grond van de beleidsstukken die hieronder worden behandeld.

3.13.1 Belwinkels

In bestemmingsplan Kraayenstein 2018 worden geen belwinkels mogelijk gemaakt.

Hoofdstuk 4 Wet en Regelgeving

4.1 Inleiding

De Wet milieubeheer schaart onder milieu het belang van de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen, van water, bodem en lucht en van landschappelijke, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden en van de beheersing van het klimaat. In de ruimtelijke context gaat het om het fysieke milieu, de fysieke ruimtelijke omgeving. Voor de inkadering van milieu gebruikt men dan vaak de begrippen:

- 'milieuhygiëne': gericht op het bestrijden van milieuhinder van geluid, lucht, geur, stank, bodemverontreiniging en veiligheidsrisico's;
- 'ecologische duurzaamheid': bestaat naast milieuhygiëne uit aspecten van aardkunde, hydrologie, cultuurhistorie, natuur en klimaat en energie, die bij aantasting niet of zeer moeilijk te herstellen zijn;

In dit hoofdstuk komen aan de orde: de milieueffectrapportage, externe veiligheid, geluid, lucht, natuurbescherming en bodem.

4.2 Milieueffectrapportage

Het instrument van de Milieueffectrapportage is geregeld in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer en in het Besluit m.e.r. De Wet milieubeheer is een kaderwet waarin de uitgangspunten van het milieubeleid staan beschreven. In het Besluit m.e.r. staat wanneer een m.e.r. moet worden toegepast. Het besluit bevat bijlagen waaronder de C- en D-lijst. Door middel van deze lijsten kan bij het opstellen van een ruimtelijk plan worden beoordeeld of het plan een ontwikkeling omvat die een m.e.r.-(beoordelings)plicht kent. Overigens moet daarnaast worden gezien of een ruimtelijke ontwikkeling aanzienlijke milieueffecten kan hebben, waarbij naast de drempelwaarden ook de omstandigheden ter plaatse worden betrokken. Dit in verband met het arrest van het Hof van Justitie van de EU van 15 oktober 2009 (C-225/08). Bij een m.e.r.-plicht dient een milieueffectrapportage gemaakt te worden en bij een m.e.r.-beoordelingsplicht dient een afweging te worden gemaakt door het bevoegd gezag of een m.e.r. opgestart zal worden.

Vormvrije - m.e.r.-beoordeling

Op 1 april 2011 is het gewijzigde Besluit in werking getreden. Essentie van de wijziging is dat voor de beoordeling of een activiteit m.e.r.-plichtig is (de activiteit komt voor in de D-lijst) niet kan worden volstaan met toetsing aan de drempelwaarde maar dat ook rekening moet worden gehouden met de criteria in bijlage III van de Europese m.e.r.-richtlijn. Als gevolg hiervan zijn in de D-lijst nu richtwaarden (in plaats van drempelwaarden) opgenomen en is in het nieuwe besluit bepaald dat voor gevallen die onder deze richtwaarden blijven, een eenvoudige m.e.r.-beoordeling kan worden uitgevoerd die volledig op gaat in de moederprocedure (bijv. bestemmingsplan). Het nieuwe besluit is daarmee in overeenstemming gebracht met de Europese m.e.r.-richtlijn.

Conclusie

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 betreft een overwegend conserverend bestemmingsplan waarin geen (grootschalige) ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. Er is geen aanleiding voor een separate vormvrije - m.e.r.- beoordeling.

4.3 Externe veiligheid

Toetsingskader

Externe veiligheid richt zich op het beheersen van activiteiten die een risico voor de omgeving kunnen opleveren, zoals milieurisico's, transportrisico's en risico's die kunnen optreden bij de productie, het vervoer en de opslag van gevaarlijke stoffen in inrichtingen. Bij de (her)inrichting van een gebied bepaalt de externe veiligheidssituatie mede de ruimtelijke (on)mogelijkheden.

In het kader van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) gelezen in samenhang met de regels omtrent externe veiligheid moet worden onderzocht of er sprake is van aanwezigheid van risicobronnen in de nabijheid van de locatie waarop het Wro besluit betrekking heeft en dienen het plaatsgebonden risico (PR) en het groepsrisico (GR), en de eventuele toename hiervan, berekend te worden.

In het externe veiligheidsbeleid wordt doorgaans onderscheid gemaakt tussen het plaatsgebonden risico (PR) en het groepsrisico (GR). Het PR is de kans per jaar dat een persoon op een bepaalde plaats overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen, indien hij onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven. Het PR wordt weergegeven met risicocontouren rondom een inrichting of langs een vervoersas. Het GR drukt de kans per jaar uit dat een groep mensen van minimaal een bepaalde omvang overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen.

Risicovolle inrichtingen

Op 27 oktober 2004 is het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) in werking getreden. Voor het PR geldt volgens het Bevi een grenswaarde voor kwetsbare objecten en een richtwaarde voor beperkt kwetsbare objecten op een niveau van 10^{-6} per jaar. Binnen de 10^{-6} -contour mogen dan ook geen nieuwe kwetsbare functies mogelijk worden gemaakt. Uitsluitend om gewichtige redenen mogen nieuwe beperkt kwetsbare objecten binnen de 10^{-6} -contour gerealiseerd worden. Daarnaast bevat het Bevi een verantwoordingsplicht ten aanzien van het GR rondom deze inrichtingen. Tot risicovolle inrichtingen behoren ook mijnbouwinstallaties en inrichtingen voor de opslag van explosieven.

Vervoer gevaarlijke stoffen

Op 1 april 2015 zijn de Wet basisnet en het Besluit externe veiligheid transport (Bevt) in werking getreden. De Circulaire risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen is daarmee komen te vervallen.

De wegen in beheer bij het Rijk zijn aangewezen als basisnetroute. Het bevoegd gezag neemt bij het vaststellen van een besluit dat betrekking heeft op gronden in de omgeving van een basisnetroute, ten aanzien van nieuw toe te laten kwetsbare objecten, de basisnetafstand in acht en houdt daarmee rekening ten aanzien van nieuw toe te laten beperkt kwetsbare objecten. De basisnetafstand volgt uit bijlage I van de Regeling basisnet. In de gemeente Den Haag zijn voor de A4, tussen Knooppunt Ypenburg en de gemeentegrens met Leidschendam-Voorburg, en de A13 basisnetafstanden vastgelegd.

Daarnaast worden voor daartoe aangewezen rijkswegen binnen een zone van 30 meter vanaf de rand van de rijksweg beperkingen opgelegd vanwege eventuele plasbranden (plasbrandaandachtsgebied). De aanwijzing volgt eveneens uit bijlage I van de Regeling basisnet. Het betreft dezelfde wegvakken als hierboven genoemd.

In een veiligheidszone of een plasbrandaandachtsgebied worden op bouwplanniveau op grond van de Regeling Bouwbesluit nadere eisen gesteld aan kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten.

Voor het gedeelte van het plan dat binnen 200 m van een weg ligt waarover vervoer van gevaarlijke stoffen plaatsvindt (transportroute), moet in de toelichting het groepsrisico worden verantwoord.

Ten aanzien van de verantwoording van het groepsrisico onderscheidt het Bevt situaties waarin een 'volledige' verantwoording van het groepsrisico noodzakelijk is en situaties waarin met een beperktere verantwoording kan worden volstaan. Met een beperkte verantwoording kan worden volstaan wanneer het groepsrisico minder dan 0,1 maal de oriëntatiewaarde (OW) bedraagt of het groepsrisico (uitgedrukt in relatie tot de OW) met minder dan 10% toeneemt en tevens onder de oriëntatiewaarde blijft.

Op 27 juni 2013 heeft de gemeenteraad een nieuw routeringsbesluit voor het vervoer van gevaarlijke stoffen vastgesteld (raadsvoorstel, RIS258608 en besluitenlijst, RIS260481 onder E.2). Het vervoer van routeplichtige stoffen (zoals LPG en propaan) is aan venstertijden gebonden, met het oog op de veiligheid. Tijdens kantooruren (tussen 8.00 uur en 18.00 uur gedurende werkdagen) is het vervoer van routeplichtige stoffen op de Utrechtsebaan en de Benoordenhoutseweg niet toegestaan. Deze beperking geldt niet gedurende het weekend. Tijdens de venstertijden worden tankwagens met routeplichtige stoffen gedwongen de rijksweg via bebording te verlaten (K14-borden met vermelding van venstertijden) en via een eveneens gemarkeerde keerlus in omgekeerde richting hun weg op de rijksweg te vervolgen.

(zogenaamde 'gesloten verklaring'). In voornoemd besluit zijn ook de Lozerlaan en de Ockenburghstraat aangewezen voor het vervoer van routeplichtige stoffen. Voor dit traject gelden geen venstertijden.

Buisleidingen

Op 1 januari 2011 is het Besluit externe veiligheid buisleidingen in werking (Bevb) getreden. Voor nieuwe situaties is de grenswaarde voor het PR ter plaatse van kwetsbare objecten 10^{-6} per jaar; voor beperkt kwetsbare objecten geldt dan een richtwaarde van 10^{-6} per jaar. Langs buisleidingen moeten belemmeringenstroken in acht worden genomen waarbinnen geen bebouwing (zowel boven- als ondergronds) of ondergrondse tanks zijn toegestaan. Daarnaast hanteert de Gasunie de *Algemene VELIN voorwaarden voor grondroer- en overige activiteiten*.

De noodzaak voor het verantwoorden van het groepsrisico wordt beoordeeld op grond van de inventarisatieafstanden zoals deze zijn vastgelegd in bijlage 6 van het *Handboek buisleiding in bestemmingsplannen - Handreiking voor opstellers van bestemmingsplannen* van maart 2010.

Ten aanzien van de verantwoording van het groepsrisico onderscheidt het Bevb situaties waarin een 'volledige' verantwoording van het groepsrisico noodzakelijk is en situaties waarin met een beperktere verantwoording kan worden volstaan. Er zijn twee situaties waarin volstaan, kan worden met een beperkte verantwoording:

1. Indien het bestemmingsplan betrekking heeft op het gebied tussen de 100% letaliteitszone en de 1% letaliteitszone van de buisleiding, of
2. Wanneer het groepsrisico minder dan 0,1 maal de oriëntatiewaarde (OW) bedraagt of het groepsrisico (uitgedrukt in relatie tot de OW) met minder dan 10% toeneemt en tevens onder de oriëntatiewaarde blijft.

Gemeentelijk beleid

De Nota externe veiligheid Den Haag is op 27 juni 2013 door de gemeenteraad vastgesteld (raadsvoorstel, RIS259485 en besluitenlijst, RIS260481, onder E.1). De belangrijkste uitgangspunten zijn hieronder vermeld:

3. De gemeente richt zich op het vasthouden en bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor de bestaande bedrijvigheid en het ontwikkelen van nieuwe bedrijvigheid.
4. Het externe veiligheidsbeleid richt zich op vier gebiedstypen: woongebieden, buitengebieden, gemengde gebieden, risicoarme bedrijventerreinen (inclusief buitengebieden) en bedrijventerreinen met risicovolle bedrijven/inrichtingen.
5. Bij nieuwe ontwikkelingen in woongebieden staat de veiligheid voorop. In woongebieden worden dan ook geen nieuwe risicobronnen van betekenis, zoals LPG-tankstations, toegelaten.
6. Op de bedrijventerreinen hanteert de gemeente een minder streng veiligheidsregime en is de komst van inrichtingen met enige risicobelasting (lichtere vorm van risicovolle bedrijven) onder voorwaarden mogelijk.
7. Bij externe veiligheidsknelpunten, besteedt de gemeente eerst aandacht aan bronmaatregelen om het risico te verkleinen. Pas daarna komen effectmaatregelen aan de orde.

In het kader van ruimtelijke ontwikkelingen worden in de nota 3 niveaus onderscheiden met elk hun eigen ambitieniveau:

- Structuurvisieniveau --> Veiligheidsgeïntegreerd ontwikkelen
- Bestemmingsplanniveau --> Veiligheidsgeïntegreerd ordenen
- Bouwplanniveau: --> Veiligheidsgeïntegreerd ontwerpen.

Wanneer beoogde ruimtelijke ontwikkelingen een overschrijding van het groepsrisico tot gevolg kunnen hebben, wordt het gemeentebestuur in een vroeg stadium actief bij het proces betrokken. Er is een expliciet collegebesluit ten aanzien van de verantwoording van het groepsrisico waarbij de kosteneffectiviteit van maatregelen in beschouwing wordt genomen.

Advies veiligheidsregio

De veiligheidsregio heeft in haar brief van 5 april 2018 aangegeven dat het plangebied in de nabijheid van transport van gevaarlijk stoffen ligt (de Lozerlaan en Nieuweweg, een hoge druk aardgastransportleiding en het LPG-tankstation Texaco Dekkershoekje).

Gevraagd wordt bij toekomstige ontwikkelingen het groepsrisico te beschouwen.

Onderzoek en conclusie

Uit de gegevens die beschikbaar zijn via de risicokaart blijkt dat binnen het plangebied en in de omgeving daarvan de volgende bedrijven/ risicobronnen zijn gelegen die vanuit het oogpunt van externe veiligheid relevant zijn:

- de hoge druk gastransportleiding (leiding A-617);
- transport van gevaarlijke stoffen over de Lozerlaan;
- het gasontvangstation aan De Werf 53;
- de ammoniakinstallatie bij de Uithof aan de Jaap Edenweg 10

In de nabijheid van het plangebied, langs de Lozerlaan ligt een hoge druk gastransportleiding (leiding A-617) met een uitwendige diameter van 12,76 inch en een druk van 79,90 Bar. De leiding ligt op meer dan 200 meter afstand van objecten met kwetsbare groepen en personen.

Voor een buisleiding met een diameter van 12,76 inch en een druk van 79,90 Bar geldt een inventarisatieafstand van 180 meter (bron: handboek buisleidingen in bestemmingsplannen, 2010, ministerie van Vrom). De aspecten plaatsgebonden risico (PR) en groepsrisico (GR) hoeven niet nader onderzocht te worden.

Het bestemmingsplan is conserverend van aard. Er worden met dit bestemmingsplan geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Daarnaast ligt de transportroute gevaarlijke stoffen op meer dan 200 meter afstand van objecten met kwetsbare groepen en personen. De aspecten plaatsgebonden risico (PR) en groepsrisico (GR) hoeven niet nader onderzocht te worden.

Het gasontvangstation aan De Werf ligt buiten het plangebied. Een gasontvangstation heeft afhankelijk van de doorzet een veiligheidsafstand die varieert tussen de 15 en 25 meter. De afstand tussen het gasontvangstation en objecten met kwetsbare groepen en personen bedraagt meer dan 900 meter. De aspecten plaatsgebonden risico (PR) en groepsrisico (GR) hoeven niet nader onderzocht te worden.

Voor de ammoniakinstallatie bij de Uithof aan de Jaap Edenweg 10 geldt een risicoafstand van 45 meter. De afstand tot objecten met kwetsbare groepen en personen bedraagt meer dan 1 km. De aspecten plaatsgebonden risico (PR) en groepsrisico (GR) hoeven niet nader onderzocht te worden.

Het plangebied ligt in de nabijheid van het transport van gevaarlijke stoffen over de Lozerlaan en de Nieuweweg (N211), een hoge druk aardgastransportleiding en het LPG-tankstation Texaco Dekkershoekje. Het ergst denkbare scenario voor deze risicobronnen is een BLEVE van een tankwagen met brandbaar gas op de Lozerlaan, het vrijkomen van giftige vloeistoffen uit een (tank)wagen op de Nieuweweg (N211), een BLEVE van een LPG-tankwagen bij het LPG-tankstation, of een fakkelbrand van de hoge druk aardgastransportleiding. Door de aanwezigheid van deze risicobronnen kunnen binnen het plangebied hitte-, druk- en/of giftige effecten optreden. De kans dat deze scenario's plaatsvinden is zeer klein. Het bestemmingsplan is conserverend van aard, hierdoor blijven de risico's gelijk. Het is belangrijk dat bij toekomstige ontwikkelingen zoals (vervangende)nieuwbouw rekening wordt gehouden met de risico's en dat de geadviseerde maatregelen worden toegepast. Aangezien de huidige bebouwing binnen het invloedsgebied van het transport van gevaarlijke stoffen, binnen het invloedsgebied van de hoge druk aardgastransportleiding ligt en binnen het invloedsgebied van het LPG-tankstation, dient het groepsrisico beschouwd te worden.

Beschouwing groepsrisico

De huidige bebouwing ligt binnen het invloedsgebied van het transport van gevaarlijke stoffen, binnen het invloedsgebied van de hoge druk aardgastransportleiding en binnen het invloedsgebied van een

LPG-tankstation. Het bestemmingsplan is conserverend van aard. Het bestemmingsplan maakt geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk. Hierdoor blijven de risico's gelijk. Een verantwoording van het groepsrisico is niet noodzakelijk.

Conclusie

Uit het oogpunt van externe veiligheid zijn er geen belemmeringen voor het vaststellen van het bestemmingsplan. Aangezien het plangebied niet binnen het invloedsgebied van enig risicobron ligt, is een nadere verantwoording van het groepsrisico niet vereist. Toetsing aan het gemeentelijk beleid kan daarom eveneens achterwege blijven.

4.4 Geluid

De Wet geluidhinder (Wgh) stelt eisen met betrekking tot de geluidsbelasting van geluidsgevoelige objecten. Als geluidsgevoelige gebouwen dan wel terreinen zijn aangewezen:

- woningen
- onderwijsgebouwen m.u.v. gymnastieklokalen;
- ziekenhuizen en verpleeghuizen;
- verzorgingstehuizen;
- psychiatrische inrichtingen;
- medisch centra;
- poliklinieken;
- medische kleuterdagverblijven;
- terreinen die behoren bij andere gezondheidszorggebouwen dan algemene, categorale en academische ziekenhuizen, alsmede verpleeghuizen, voor zover deze bestemd zijn of worden gebruikt voor de in die gebouwen verleende zorg;
- woonwagendplaatsen.

De Wgh onderscheidt drie verschillende geluidsbronnen: industrie, spoorwegverkeer en wegverkeer:

Wegverkeers- en spoorweglawaaï

Op grond van de Wet geluidhinder hebben wegen en spoorwegen een geluidszone, waarbinnen bepaalde normen gelden voor de geluidsbelasting op woningen en andere geluidsgevoelige bestemmingen, en waarbinnen bij het opstellen van een bestemmingsplan een akoestisch onderzoek moet worden uitgevoerd. Die verplichting geldt niet indien op het tijdstip van de vaststelling van een bestemmingsplan de (spoor)weg reeds aanwezig of in aanleg is, met betrekking tot de daarbij in het plan of in de zone van de betreffende weg opgenomen geluidsgevoelige gebouwen die op dat tijdstip reeds aanwezig of in aanbouw zijn. Daarnaast maakt de wet een uitzondering voor wegen waar de maximaal toegelaten snelheid 30 km/uur is. Deze wegen hoeven niet in het onderzoek te worden betrokken.

De Wet geluidhinder kent een voorkeursgrenswaarde van 48 dB voor wegverkeerslawaaï. Voor nieuwe situaties kunnen hogere waarden worden vastgesteld. Deze bedraagt voor wegverkeerslawaaï maximaal 63 dB. Een uitzondering wordt gemaakt als het gaat om vervangende nieuwbouw langs wegen. De gevelbelasting mag dan maximaal 68 dB bedragen.

De wet bepaalt hierbij dat de vervanging niet zal leiden tot:

- een ingrijpende wijziging van de bestaande stedenbouwkundige structuur of functie;
- een wezenlijke toename van het aantal geluidgehinderden bij toetsing op bouwplanniveau voor ten hoogste 100 woningen.

Met het voorliggend bestemmingsplan worden geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt, waardoor onderzoek naar weg- en spoorweglawaaï niet aan de orde is.

Industrielawaai

Met het voorliggend bestemmingsplan worden geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt, waardoor onderzoek naar industrielawaai niet aan de orde is.

4.5 Luchtkwaliteit

Op 15 november 2007 is de Wet tot wijziging van de Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen) in werking getreden. De luchtkwaliteitseisen zijn opgenomen in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer (Wm).

De luchtkwaliteit in een bepaald gebied wordt bepaald door de achtergrondconcentratie van fijn stof (PM₁₀, deeltjes <10 µm) en stikstofdioxide (NO₂) plus de bijdragen van lokale bronnen die bij de achtergrondconcentratie opgeteld worden.

Bij de besluitvorming over bouw- en bestemmingsplannen dient te worden onderzocht of een project 'in betekenende' mate van invloed is op de luchtkwaliteit: in artikel 5.16 van de Wet milieubeheer is aangegeven dat een bestuursorgaan bevoegdheden kan uitoefenen of wettelijke voorschriften kan toepassen indien aannemelijk kan worden gemaakt dat de uitoefening of toepassing niet 'in betekenende mate' bijdraagt aan de concentraties in de buitenlucht.

De definitie van 'in betekenende mate' is vastgelegd in een algemene maatregel van bestuur. Projecten die de concentratie NO₂ of fijn stof met meer dan 3% van de grenswaarde verhogen, dragen in betekenende mate bij aan het verslechteren van de luchtkwaliteit. In concentraties uitgedrukt betekent dit een verslechtering van 1,2 µg/m³ voor beide stoffen. De 3%-grens geldt sinds 1 augustus 2009, de datum waarop het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) van kracht werd. De 3%-grens is voor een aantal categorieën van projecten in een ministeriële regeling omgezet in getalsmatige grenzen. Zo gaat het bij woningbouw om de toevoeging van 1.500 woningen netto bij één ontsluitingsweg, of 3.000 woningen bij twee ontsluitingswegen.

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 maakt geen ontwikkelingen mogelijk.

De luchtkwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer (zie ook bijlage 2 van de Wet Milieubeheer) vormen **geen** beletsel voor de vaststelling van dit bestemmingsplan.

4.6 Natuurbescherming

Op 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. Deze wet vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998 (gebiedsbescherming), de Flora- en faunawet (soortenbescherming) en de Boswet (bescherming bossen). Voor zowel een vergunning Natura 2000 (voorheen Natuurbeschermingswet), ontheffing soortbescherming (voorheen Flora- en faunawet) als kapmelding (voorheen Boswet) zijn in de meeste gevallen GS van de provincie Zuid-Holland, waarin de activiteit in hoofdzaak wordt uitgevoerd, het bevoegd gezag. Omgevingsdienst Haaglanden is door de provincie Zuid-Holland gemandateerd voor zowel de vergunningverlening Natura 2000 als de ontheffing verlening soortbescherming.

4.6.1 Gebiedsbescherming

In de Wet Natuurbescherming is de gebiedsbescherming van bijzondere natuurgebieden, de zogenoemde Natura 2000-gebieden, overgenomen uit de Natuurbeschermingswet 1998. Hieraan voorafgaand is in januari 2006 de formele aanwijzingsprocedure van Natura 2000-gebieden gestart. Na deze aanwijzing is de gebiedsbescherming uit de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en sinds 1 januari 2017 in de Wet natuurbescherming. Daarmee vervalt de rechtstreekse werking van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn in Nederland.

In Den Haag dient rekening te worden gehouden met de Natura 2000-gebieden: Meijndel & Berkheide (incl. Harstenhoek, Oostduinen en Vlake van Waalsdorp), Westduinpark & Wapendal (incl. Bosjes van Poot) alsmede Solleveld & Kapittelduinen (incl. landgoed Ockenburgh, Hyacintenbos, van Leydenhof en Westduinen). Dit betreft Habitatrichtlijngebieden. Er zijn geen Vogelrichtlijngebieden in de gemeente Den Haag. Indien ontwikkelingen en activiteiten in het plangebied een significant negatief effect kunnen

hebben op een Natura 2000-gebied, dient een habitattoets uitgevoerd te worden.

Er worden met het bestemmingsplan geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt, zodat er geen sprake is van effecten op Natura 2000-gebieden. De afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen bedraagt 250 meter.

4.6.2 Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming heeft de bescherming van planten- en diersoorten uit de Flora- en faunawet overgenomen. De Wet natuurbescherming gaat ervan uit dat zonder uitdrukkelijke toestemming geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren of planten. Dit betekent dat het gaat om het effect van een handeling op beschermde soorten.

De wet kent een drie aparte beschermingsregimes voor:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn;
3. andere soorten' die vanuit nationaal oogpunt zijn beschermd.

Hierbij zijn enkele wijzigingen geweest in welke soorten beschermd zijn. De Wet natuurbescherming legt een zorgplicht op voor alle dieren en planten in Nederland, bijvoorbeeld door eisen te stellen aan de wijze en het tijdstip van uitvoering van bouwplannen waarbij men rekening houdt met het voortplantingsseizoen en met winterverblijfplaatsen en waardoor dieren niet onnodig worden verontrust. Ook legt de Wet natuurbescherming een beschermingsplicht op voor een groot aantal met name genoemde soorten. De wet bevat verbodsbepalingen voor het verwijderen van beschermde plantensoorten van hun groeiplaats, het beschadigen, vernielen, wegnemen of verstoren van voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde diersoorten en het opzettelijk verontrusten van een beschermde diersoort. Voor de algemene beschermde soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een algemene vrijstelling, voor andere soorten die strenger zijn beschermd (meermuizen, vogels, eekhoorns) kan onder voorwaarden een ontheffing worden aangevraagd.

Toetsing plangebied & resultaten onderzoek

Er worden met het bestemmingsplan geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt, zodat er geen sprake is van effecten op beschermde soorten.

4.6.3 Bescherming bossen

In 1998 zijn de Haagse grote groengebieden buiten de zogenaamde "bebouwde kom Boswet" (Rv 57 - 1998, RIS 021312) en daarmee onder de werking van de Boswet geplaatst. Deze gebieden vallen per 1 januari 2017 onder de werking van de Wet natuurbescherming. Dit betekent dat duurzame instandhouding van het bos is verzekerd en wat bos is ook bos moet blijven. Financiële tegemoetkomingen (subsidies) van Rijk en Provincie zijn mogelijk. Bescherming vindt plaats door middel van een meldings- en herplantingsplicht.

4.6.4 De Wet natuurbescherming: meld- en herplantingsplicht

Gezien het goed functionerende systeem onder de Boswet, is ook in de Wet natuurbescherming gekozen voor de meld- en herplantingsplicht voor het vellen van houtopstanden. Houtopstanden die onder de werking van de Wet natuurbescherming vallen, mogen alleen worden gekapt als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Allereerst moet de kap van te voren worden gemeld. Voor dunningen is de meldings- en herplantingsplicht niet van toepassing. Anders dan onder de Boswet moet de kap vanaf 1 januari 2017 worden gemeld bij Gedeputeerde Staten van de provincie. Provinciale staten kunnen bij verordening regels stellen over de melding en bepalen welke gegevens moeten worden verstrekt, de termijn en de wijze waarop moet worden gemeld en over de wijze waarop moet worden herbeplant. Na de (gemelde) kap dient de eigenaar van het bos ervoor te zorgen dat drie jaar na het kappen van het bos, hetzelfde areaal bos aanwezig is in de vorm van jonge beplanting. Het herbeplanten van het perceel kan plaatsvinden door aanplant, bezaaiing, natuurlijke verjonging of op andere wijze realiseren van een nieuwe houtopstand.

4.6.5 Houtopstanden

Ook voor de reikwijdte van te beschermen houtopstanden is in de Wet natuurbescherming grotendeels aangesloten op de Boswet. Wederom geldt de meld- en herplantingsplicht voor houtopstanden van 10 are en groter en een bomenrij van 20 bomen. De term 'houtopstand' is gedefinieerd als een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend. Niet voor alle houtopstanden die aan deze vereisten voldoen, geldt de meld- en herplantingsplicht. Net zoals onder de werking van de Boswet zijn bomen op erven en tuinen en een rij wilgen of populieren op of langs landbouwgronden uitgezonderd. Ook is in de Wet natuurbescherming gedacht aan de praktische problemen bij de productie van hout als biomassa. Populieren, wilgen, essen of elzen die zijn bedoeld voor de productie als houtige biomassa zijn uitgezonderd van de meld- en herplantingsplicht indien ten minste eens per tien jaar wordt geoogst, de beplanting na 1 januari 2013 is aangelegd en aan bepaalde beplantingseisen is voldaan. Italiaanse populieren, linden, paardenkastanjes en treurwilgen worden vanaf 1 januari 2017 (in tegenstelling tot voorheen onder de Boswet) wél beschermd.

4.6.6 Bebouwde kom

De Wet natuurbescherming beschermt geen houtopstanden binnen de bebouwde kom. De grens van de bebouwde kom ligt, wordt bepaald door de gemeenteraad. Anders dan de naam wellicht doet vermoeden, gaat het hier niet om de grens van de bebouwde kom op grond van de Wegenverkeerswet. Aangezien de gemeente op 1 januari 2017 nog geen (nieuwe) komgrens op grond van de Wet natuurbescherming heeft vastgesteld geldt volgens artikel 9.9 van de Wet natuurbescherming de komgrens zoals die is vastgesteld onder de Boswet (RIS 021312).

4.6.7 Betekenis natuurbescherming voor dit plangebied

In het plangebied zijn geen grote groengebieden aanwezig. Bescherming van houtopstanden en bosgebieden is niet aan de orde.

4.7 Bodem

4.7.1 Wettelijk kader

Een verontreinigde bodem kan zorgen voor gezondheidsproblemen en tast de kwaliteit van het natuurlijk leefmilieu aan. Daarom is het belangrijk om bij ruimtelijke plannen de bodemkwaliteit mee te nemen in de overwegingen. De Wet bodembescherming (Wbb), het Besluit bodemkwaliteit en de Woningwet stellen grenzen aan de aanvaardbaarheid van verontreinigingen. Indien bij planvorming blijkt dat (ernstige) verontreinigingen in het plangebied aanwezig zijn, wordt op basis van de aard en omvang van de verontreiniging én de aard van de ruimtelijke plannen beoordeeld welke gevolgen dit heeft.

4.7.2 Wet bodembescherming

De Wet bodembescherming (Wbb) regelt zaken rond bodembescherming en bodemsanering. Vertrekpunt van de Wbb is dat in het merendeel van de gevallen van bodemverontreiniging, de daadwerkelijke bodemsanering wordt meegenomen in de ontwikkeling dan wel herontwikkeling van plangebied of projectlocatie. De wettelijke doelstelling is functiegericht saneren. De wet houdt rekening met het gebruik van de bodem en de (im)mobiliteit van de verontreiniging. De volgende uitgangspunten overheersen:

- e. het geschikt maken van de bodem voor het voorgenomen gebruik;
- f. het beperken van blootstelling aan en de verspreiding van de verontreiniging;
- g. het wegnemen van actuele risico's.

Saneringsverplichtingen zijn gekoppeld aan ontoelaatbare risico's die samenhangen met het huidige en toekomstige gebruik van de bodem. Het is niet nodig de hele locatie aan te pakken. Er kan ook sprake zijn van deelsaneringen of een gefaseerde aanpak.

4.7.3 Situatie in het plangebied

Op en in de directe omgeving van het plangebied hebben enkele bedrijven met bodembedreigende activiteiten hun vestiging (gehad). Het gaat hierbij ter plaatse van het plangebied om drukkerijen, een tuindersbedrijf en een benzinestation. Daarnaast zijn enkele ondergrondse brandstoftanks bekend, deze zijn inmiddels verwijderd of onklaar gemaakt.

In en direct aangrenzend aan het plangebied zijn bodemonderzoeken uitgevoerd in verband met aangetroffen verontreinigingen, herinrichting en/of bouwplannen. Hierbij zijn geen gevallen van ernstige bodemverontreiniging aangetroffen. Hiervan is sprake bij een gemiddelde overschrijding van de interventiewaarde in meer dan 25 m³ vaste bodem en/of 100 m³ grondwater (bodenvolume), of bij de overschrijding van de norm voor asbest van 100 mg/kg.ds.

Niet alle verdachte deellocaties in het plangebied zijn voldoende onderzocht. Voor die delen van het plangebied waar herinrichting en/of nieuwbouw plaatsvindt en waar nog geen onderzoek en/of sanering heeft plaatsgevonden, moet bodemonderzoek worden uitgevoerd conform NEN-5740 en moet er eventueel gesaneerd worden.

Naast het feit dat nog niet overal binnen het plangebied bodemonderzoek heeft plaatsgevonden, zijn er ook locaties waar het uitgevoerde bodemonderzoek sterk verouderd is (ouder dan vijf jaar). Indien voor deze locatie bouwplannen/herinrichtingsplannen zijn zal er bodemonderzoek uitgevoerd worden conform NEN-5740. Indien er een vermoeden is van het voorkomen van asbest in de bodem dient deze eveneens op asbest te worden onderzocht conform NEN 5707.

Daarnaast dient bij beëindiging van bedrijfsactiviteiten van bestaande bedrijven, in het kader van de Wet Milieubeheer, een eindsituatieonderzoek te worden verricht. Wanneer uit dit onderzoek blijkt dat de bodem als gevolg van de bedrijfsactiviteiten is gewijzigd ten opzichte van de kwaliteit van de bodem bij de oprichting of de verandering van de inrichting, dan moet de bodemkwaliteit worden hersteld (herstelplicht).

Het plangebied is niet gelegen in een milieubeschermingsgebied voor grondwater.

Uit de bodemkwaliteitskaart van de gemeente Den Haag blijkt dat bovengrond (van 0,0 tot 0,5 m-maaiveld) van het plangebied is gelegen in zone B5. Hier is de bovengrond gemiddeld licht verontreinigd met kwik en matig met PCB. De ondergrond (van 0,5 tot 2,0 m-maaiveld) is geheel gelegen in zone O2 en is gemiddeld licht verontreinigd met PCB.

Met het bestemmingsplan worden geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt, waardoor het uitvoeren van bodemonderzoek niet aan de orde is.

Hoofdstuk 5 Planbeschrijving

5.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken zijn de bestaande situatie (hoofdstuk 2), het beleidskader (hoofdstuk 3) en de milieukwaliteitseisen (hoofdstuk 4) uiteengezet. Dit diende ertoe om de nodige kennis te vergaren omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen voor het bestemmingsplan. In paragraaf 5.2 wordt het plan beschreven en in paragraaf 5.3 worden de in het plan opgenomen ontwikkelingen aangegeven. Aan de hand hiervan wordt in paragraaf 5.5 een verantwoording van de in het plan gemaakte keuze van bestemmingen gemaakt. Met deze keuze kan de opzet van het bestemmingsplan in paragraaf 5.6 en de bestemmingen globaal beschreven worden.

5.2 Beschrijving van het plan

Bestemmingsplan Kraayenstein 2018 is een conserverend bestemmingsplan. De bestaande situatie wordt vastgelegd.

5.3 Ontwikkelingen

Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 maakt geen ontwikkelingen mogelijk. Het is een conserverend bestemmingsplan. Dit betekent niet dat er in Kraayenstein geen nieuwe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Er zijn verschillende instrumenten, zoals een postzegelbestemmingsplan of een (uitgebreide) afwijkingsprocedure waarmee ontwikkelingen alsnog mogelijk gemaakt kunnen worden.

5.3.1 onderzoek integrale gebiedsvisie

5.3.2 Projectenbesluiten en omgevingsvergunningen

Alle planologisch relevante vergunningen zijn in het bestemmingsplan verwerkt.

Specifiek worden hier de volgende vergunningen genoemd:

- Molenbrink 68A: het gedeeltelijk veranderen van het wijkcentrum Molenbrink 68A tot kinderdagverblijf;
- Loosduinse uitleg 10: het realiseren van een school en naschoolse opvang;
- Forellenlaan 306 - 312: het uitbreiden van een restaurant.

5.3.3 Herinrichting openbare ruimte

In het najaar van 2017 is een traject gestart met de buurt bestaand uit de Brasemdaal, Steurendaal en Karperdaal voor de herinrichting van de openbare buitenruimte. De inrichting wordt afgestemd op de huidige gebruiken en wensen van vandaag. Concreet betekend dit het herindelen van de buitenruimte als het gaat om grasvelden, struiken, bomen en parkeerplaatsen. De wijzigingen hebben geen invloed op de bestemming van de ruimte en daarmee geen invloed op het bestemmingsplan. In de Molenbrink, Abdijbrink, Zuiderbrink en Rietvoormdaal is de gemeente voornemens om in 2019 te starten aan een vergelijkbaar traject voor het ontwerpen van de buitenruimte.

5.3.4 Extra bouwlagen en uitbreidingen van de woningbouw

5.3.4.1 Dakopbouwen

Uitgangspunt is dat dakopbouwen in de hele stad zijn toegestaan, tenzij het stedenbouwkundig niet verantwoord is. Per bestemmingplangebied wordt een duidelijke stedenbouwkundige afweging gemaakt waar dakopbouwen wel en niet mogelijk worden gemaakt. Dit kader biedt zowel voor potentiële aanvragers als voor omwonenden duidelijkheid waarom er wel of geen dakopbouw wordt toegestaan. Bij deze stedenbouwkundige verantwoording spelen de volgende aspecten een rol:

- Straatprofielen: voldoende ruim om dakopbouwen aan één of twee kanten toe te voegen;

- Binnenterreinen: voldoende maat;
Hoogte stedelijke omgeving: (1) hoe hoog zijn de omliggende panden? Hoe verhoudt zich het toevoegen van een dakopbouw tot het omliggend stedelijk gebied? En (2), behoefte aan dakopbouwen speelt met name bij 2 of 3 bouwlagen in de bestaande situatie;
- Dakvormen: dakopbouwen liggen het meest voor de hand bij platte daken en zeer flauw hellende daken (Mieringen; geen stahoogte). Ook bij schuine daken worden dakopbouwen echter niet uitgesloten;
- Ensemblewaarde: hier wordt met name gekeken naar de stedenbouwkundige samenhang.
- Dit bestemmingsplan biedt de mogelijkheid tot het bouwen van een dakopbouw. Het is echter op voorhand niet te zeggen of, en zo ja, hoeveel en waar deze dakopbouwen daadwerkelijk gerealiseerd gaan worden.

In het plangebied van bestemmingsplan Kraayenstein 2018 zijn beperkte mogelijkheden voor uitbreiding van de woning in de vorm van het toevoegen van een extra bouwlaag mogelijk binnen de Wonen-3 bestemming.

5.3.4.2 Afweging

Er is geen aanleiding om de rechten te verruimen ten opzichte van de eerder mogelijk gemaakte uitbreidingen. De woonerven hebben een sterk ensemblewaarde waarbij uitbreidingen in de vorm van dakopbouwen het ensemble verstoren. Andere mogelijkheden voor uitbreiding van de woning, zoals dakkapellen, zijn reeds mogelijk gemaakt via het vergunningsvrij bouwen. Op enkele plekken heeft het beleid 5 bouwlagen extra bouwhoogte mogelijk gemaakt. Voor de woningen langs de Lozerlaan is de afweging gemaakt om deze bestaande rechten op te nemen in de vorm van een bouwvlak met vaste bouwhoogte in plaats van een dakopbouw. Deze woningen zijn onderdeel van het ensemble van gestapelde (hoog)bouw. Hierbij zorgt de extra bouwlaag voor een afbreuk van de ensemblewaarde.

Via een binnenplanse afwijkingsmogelijkheid zijn op deze woningen twee extra bouwlagen toegestaan. Wanneer er binnen de planperiode geen gebruik van de afwijkingsmogelijkheid gemaakt wordt, zal ze bij de volgende actualisatie van het bestemmingsplan komen te vervallen.

5.3.4.3 Bezonningsonderzoek

Voor het bestemmingsplan Kraayenstein in 2008 is bezonningsonderzoek uitgevoerd (zie ook Bijlage 4 bij deze toelichting). Het bestemmingsplan Kraayenstein 2018 maakt geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk die afwijken van de mogelijkheden geboden in 2008. Hierdoor voldoet de studie in 2008 als referentiekader voor Kraayenstein 2018.

5.3.4.4 Parkeersituatie

Het parkeerbeleid van Den Haag is opgenomen in het Parkeerkader Den Haag 2010-2020 (RIS 168473A). In juni 2015 heeft een update van dit parkeerbeleid plaatsgevonden door middel van de "Parkeerbrief 2015: aanpak parkeerdossier" (RIS 283326). In deze brief is een indeling gemaakt in drie typen woongebieden naar aanleiding van parkeerdrukmetingen, daarnaast is nog sprake van een restcategorie waarbij geen recente cijfers beschikbaar zijn.

In Kraayenstein is de parkeerdruk in sommige delen van het plangebied hoog. Op basis van parkeertellingen blijkt de parkeerdruk op maatgevende momenten nog wel lager te zijn dan 90%. Mede vanwege de ligging van Kraayenstein richting de rand van de stad is het autobezit relatief hoog. Parkeren is daarmee een aandachtspunt. Bij aanvragen voor een uitrit (alleen mogelijk bij erftoegangswegen) wordt beoordeeld of bij het toestaan van een uitrit de parkeercapaciteit op de openbare weg voldoende blijft voor het parkeren door bezoekers.

Voor nieuw- of verbouwplannen geldt de voorwaarde dat op eigen terrein parkeergelegenheid moet worden gecreeerd. Dit beleid en het bijbehorende toetsingskader zijn vastgelegd in de Nota Parkeernormen Den Haag (RIS 181571). De normen welke in bijlage 4 van de Nota Parkeernormen Den Haag zijn opgenomen, zijn als Bijlage 3 bij de regels van dit bestemmingsplan gevoegd.

Op 3 maart 2016 is een aanpassing van het parkeerbeleid vastgesteld door de raad. Deze aanpassing van het beleid houdt in dat er bij uitbreiding van het vloeroppervlak van bestaande woningen geen

parkeertoets meer hoeft plaats te vinden. Dit betekent dat het toevoegen van dakopbouwen niet leidt tot een hogere parkeerdruk of parkeereis en zijn deze bij recht mogelijk gemaakt.

5.3.4.5 Wijziging eigendomssituatie van gronden

In algemene zin is de laagbouw te omschrijven als een gebied met kleinschalige woonerfbuurt. Als gevolg hiervan is geen sprake van een traditioneel stratenpatroon. Waar in een traditioneel stratenpatroon de gevelbeelden in belangrijke mate bijdragen aan de beleving van de straatprofielen, gaat het bij woonerven met name om de atmosfeer en de beleving van het gebied: de schaal, de samenhang, de intimiteit en het groen. Op enkele plekken is ervoor gekozen om openbare gronden te verkopen of verhuren aan bewoners van het gebied. De achtergrond kan van aard verschillen. Een deel van de openbare ruimte kan versnipperd zijn zodat deze ruimtes lastig te onderhouden zijn, waardoor er vanuit beheeroverwegingen gekozen is de gronden te verhuren dan wel te verkopen. Er kan ook sprake zijn van een initiatief vanuit bewoners om de gronden te betrekken bij de woning. Voor beide gevallen is er vanuit de gemeente een weloverwogen beslissing genomen of het wenselijk is voor de ruimtelijke structuur.

Wanneer er sprake is van wijziging van de eigendomssituatie van gronden met een groenbestemming, blijven de gronden de groenbestemming behouden.

5.3.5 Onderzoek integrale gebiedsvisie

Voor het gebied rondom molen De Korennaar zal hoogstwaarschijnlijk gedurende de planperiode een integrale gebiedsvisie opgesteld worden. Dit onderzoek wordt uitgevoerd ten behoeve van een verbeterde inrichting van het gebied op de thema's groen, verkeer, wonen en duurzaamheid zoals beschreven in de Agenda Ruimte voor de Stad.

5.4 Duurzaamheid

5.4.1 Ladder voor duurzame verstedelijking

Volgens de Verordening Ruimte van de Provincie Zuid-Holland bevat een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een nieuwe ontwikkeling met wonen, bedrijven, zelfstandige kantoren, detailhandel en andere stedelijke voorzieningen een verantwoording van de locatiekeuze. Hiervoor is de 'ladder voor duurzame verstedelijking' uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte van het Rijk geïntroduceerd.

De 'ladder voor duurzame verstedelijking' is in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) geïntroduceerd en vastgelegd als procesvereiste in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Het Bro bepaalt dat voor bestemmingsplannen de treden van de ladder moet worden doorlopen. Doel van de ladder voor duurzame verstedelijking is een goede ruimtelijke ordening in de vorm van een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. Verantwoord dient te worden dat er behoefte is aan nieuwe ruimte voor woningen, werken, detailhandel en voorzieningen. Deze behoefte moet blijken uit een regionaal afgestemd programma. Als er (nog) geen regionaal programma is vastgesteld dan kan uit een positief advies van de regio blijken dat regionale afstemming heeft plaatsgevonden. Als de behoefte voldoende is gemotiveerd, wordt gekeken of aan deze behoefte kan worden voldaan door het benutten van locaties voor herstructurering, intensivering of transformatie binnen bestaand stads- en dorpsgebied.

Ook in de Verordening Ruimte van de Provincie Zuid-Holland is de ladder voor duurzame verstedelijking opgenomen. Gesteld wordt dat 'een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, voldoet aan de volgende eisen: :

- a. de stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele behoefte, die zo nodig regionaal is afgestemd;
- b. in die behoefte wordt binnen het bestaand stads- en dorpsgebied voorzien door benutting van beschikbare gronden door herstructurering, transformatie of anderszins.

Regionale behoefte

De eerste trede van de ladder betreft de behoefte aan het programma en de regionale afstemming van het programma.

Door de afdeling DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek (PSO) van de gemeente Den

Haag is onderzoek gedaan naar de regionale woningbehoefte. Basis voor dit onderzoek zijn de bevolkingsprognoses:

- Bevolkingsprognose 2013 (BP2013) van de provincie Zuid-Holland;
- Primos-prognose 2014 van ABF Research.

Beide prognoses berekenen vanuit de bevolkingsontwikkeling en de huishoudensontwikkeling hoeveel woningen nodig zijn. Hieruit volgt dat gedurende de planperiode (tot 2025) ca. 49.000 (Primos) tot 55.000 (provincie ZH) woningen nodig zijn binnen de regio.

Geconcludeerd kan worden dat zowel voor de korte als de lange termijn er onvoldoende harde plannen zijn om aan de gewenste groei van de regionale woningvoorraad (woningbehoefte) tegemoet te komen. Ook de zachte planvoorraad is (zeer waarschijnlijk) op de korte termijn en lange termijn onvoldoende om de gewenste groei van de woningvoorraad te accommoderen.

Naast deze kwantitatieve behoefte is er ook een kwalitatieve behoefte aan de woonmilieus dat wordt toegevoegd in het plangebied. De regio stelt in de Woonvisie woningmarktregio Haaglanden 2017-2021 dat er in de regio sprake is van een overaanbod van suburbane woonmilieus en een aanzienlijk tekort aan stedelijke en dorpse milieus.

Volgens de Grote Woontest Haaglanden is er op dit moment een tekort aan het woonmilieu 'woonwijk met vooral eengezinswoningen' binnen Den Haag.

In bestemmingsplan Kraayenstein 2018 vinden geen ontwikkelingen plaats. De ladder voor duurzame verstedelijking is niet van toepassing.

5.4.2 Duurzaamheidsbeleid

In het kader van duurzaamheid zijn er verschillende beleidsstukken van belang. In 2013 is het beleidsstuk 'Den Haag maakt duurzaam' (RIS269129) van kracht gegaan. In het beleid zijn 3 belangrijke speerpunten gedefinieerd

1. Participatie van bewoners en ondernemers
2. Stimuleren van zonnestroom en warmtenetten
3. Verbeteren van de lucht-, geluid- en bodemkwaliteit

Deze speerpunten helpen om prioriteiten te kiezen en resultaat te boeken als gemeente. In dit kader wordt een groot aantal beleidsmaatregelen en projecten gepland en uitgevoerd.

Naast het beleid Den Haag maakt duurzaam staan de stukken Klimaatplan Den Haag (RIS180174) en de Energievisie Den Haag (RIS180173) in het kader van duurzaamheid centraal. Bij eventueel toekomstige ontwikkelingen in de wijk dient er aan de hand van deze stukken en aanvullend beleid ontwikkeld te worden.

5.4.3 Gebiedsgericht milieubeleid

Handleiding Gebiedsgericht Milieubeleid

Een belangrijk instrument bij samenwerking tussen ruimtelijke ordening en milieu is het Gebiedsgericht Milieubeleid (2005). zie ook 3.12.2 Gebiedsgericht milieubeleid.

Het gebiedsgericht milieubeleid maakt onderscheid tussen drie verschillende ambitieniveaus:

- Milieu Basis: ambities die aansluiten bij de bestaande wet- en regelgeving en het bestaande gemeentelijk beleid.
- Milieu Extra: ambities die een stuk verder gaan dan het wettelijke minimum.
- Milieu Maximaal: de maximaal haalbare ambitie voor een thema.

Het plangebied Kraayenstein 2018 behoort tot het gebiedstype Wonen Bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied zijn de bovengenoemde milieuambities richtinggevend.

Thema	Welk ambitietype?	Kwalitatieve uitwerking
-------	-------------------	-------------------------

Bodem	Extra	Voor die delen van het plangebied waar herinrichting en/of nieuwbouw plaatsvindt en waar nog geen onderzoek en/of sanering heeft plaatsgevonden, zal bodemonderzoek moeten worden uitgevoerd en eventueel gesaneerd moeten worden
Externe veiligheid	Maximaal	Er vindt in en nabij het plangebied geen transport van gevaarlijke stoffen plaats. Het plangebied ligt niet binnen het invloedsgebied van een LPG-tankstation. Bedrijven met een extern veiligheidsrisico mogen niet worden gevestigd. De opslag en verkoop van vuurwerk is uitsluitend via een afwijking mogelijk gemaakt.
Geluid	Maximaal	Het plangebied ligt nabij de drukke doorgaande Lozerlaan. Er worden met voorliggend bestemmingsplan geen nieuwe geluidgevoelige bestemmingen mogelijk gemaakt. Indien er ontwikkelingen plaatsvinden moet middels akoestisch onderzoek aangetoond worden dat aan de Wet geluidhinder en indien van toepassing het Haags ontheffingenbeleid voldaan kan worden.
Lucht	Maximaal	Het bestemmingsplan maakt geen ontwikkelingen mogelijk die relevant zijn voor het aspect luchtkwaliteit.
Mobiliteit	Extra	Het bestemmingsplan maakt geen ontwikkelingen mogelijk. Indien er ontwikkelingen plaatsvinden moet er aangesloten worden op de parkeernormen uit de Nota parkeernormen.
Schoon	Extra	In de Kadernota Openbare Ruimte (2004) zijn richtinggevende kwaliteitsniveaus voor de kwaliteit en onderhoud van de openbare ruimte gegeven: Residentiekwaliteit geldt voor de inrichting en onderhoud van de openbare ruimte van alle woon- en werkgebieden. Op basis hiervan heeft het gemeentebestuur bepaald dat de wijk Kraayenstein 2018 wordt schoongemaakt en schoongehouden op Residentiekwaliteit.
Water	Ambities per poldereenheid	Binnen het thema water zijn de volgende onderwerpen voor het plangebied van belang: waterkwantiteit, waterkwaliteit en ecologie, veiligheid en waterkering en afvalwater en riolering (zie paragraaf 3.5) Het plan heeft geen nadelige effecten op de waterkwaliteit.
Natuur	Extra	In of op korte afstand van het plangebied is geen Natura-2000 gebied gelegen. Het meest nabij gelegen Natura-2000 gebied ligt op 250 meter afstand. De stedelijke ecologische verbindingzones zijn beschermd met een gebiedsbestemming.
Klimaat	Maximaal	De rijksoverheid en de bouwpartijen in Nederland hebben Sept 2012 (Nationaal Plan) afgesproken uiterlijk in 2020 alle nieuwbouw CO2-neutraal te bouwen, met een tussenstap van 50% CO2-reductie in 2015. Nieuwe ontwikkelingen moeten hier aan voldoen. Gasloosbouwen is ingevoerd in Den Haag (RIS299300). Sinds 1-7-2018 wordt nieuwbouw niet standaard aangesloten op aardgas.

5.5 Keuze en verantwoording van bestemmingen

5.5.1 Het digitale bestemmingsplan

Een belangrijk onderdeel van Wet ruimtelijke ordening (Wro) vormt de digitaliseringsverplichting. De Wro bepaalt dat een bestemmingsplan digitaal raadpleegbaar en uitwisselbaar moet zijn. Dit heeft onder meer geleid tot de introductie van twee nieuwe begrippen: 'digitale verbeelding' en de 'analoge verbeelding'.

Het bestemmingsplan bestaat uit een digitale verbeelding (plankaart), regels en een toelichting en is digitaal raadpleegbaar. De eerste twee onderdelen zijn juridisch bindend, de toelichting is juridisch niet bindend maar helpt bij de interpretatie van de kaart en de regels.

De analoge verbeelding wordt, gelet op de aard en omvang van het plangebied, afgedrukt op een topografische ondergrond met een schaal van 1: 2000.

De 'digitale verbeelding' is een interactieve raadpleegomgeving via het internet (www.ruimtelijkeplannen.nl) die de gehele inhoud van het bestemmingsplan ontsluit overeenkomstig de SVBP2012: Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen 2012 'van de Regeling standaarden ruimtelijke ordening 2012'. Door een muisklik op een bepaalde plek verschijnen de bijbehorende regels voor die plek in beeld. Onder de term digitale verbeelding wordt dan ook niet alleen het ruimtelijk beeld, maar ook de daarbij behorende juridische informatie (regels) verstaan. Indien de digitale en de analoge verbeelding tot interpretatieverschillen leiden, is de digitale verbeelding beslissend.

Onder analoge verbeelding wordt verstaan: alle te verbeelden informatie van een ruimtelijk plan op papier. De term analoge verbeelding is dus een synoniem voor de tot nu toe altijd gebruikte term plankaart.

Op de bij het onderhavige bestemmingsplan behorende verbeelding zijn alle noodzakelijke en op grond van het Besluit ruimtelijke ordening vereiste gegevens ingetekend. Er is daarbij onderscheid gemaakt in bestemmingen en aanduidingen op de verbeelding. De bestemmingen zijn de belangrijkste elementen. Elk stuk grond van het plangebied heeft een bestemming. Deze wordt zichtbaar gemaakt door middel van een kleur, op de digitale verbeelding wordt de informatie in een aparte deel van het scherm zichtbaar, op de analoge verbeelding al dan niet in combinatie met een letter, ter aanduiding van de bestemming en een getal dat de maximale toegestane (goot- en nok)hoogte en/of bebouwingspercentage aangeeft. Op deze wijze is het mogelijk om te zien welke bestemmingen zijn gegeven aan de gronden en opstellen binnen het plangebied. Elke op de verbeelding aangegeven bestemming is gekoppeld aan een bestemmingsartikel in de regels. De regels laten vervolgens bij elke bestemming zien op welke wijze gronden binnen de desbetreffende bestemming gebruikt mogen worden. Daarbij wordt onder meer verwezen naar aanduidingen op de plankaart. Aanduidingen geven dientengevolge, in samenhang met de regels, duidelijkheid over wat binnen een bestemmingsvlak al dan niet is toegestaan.

Op de digitale en analoge verbeelding van de plankaart zijn bouwhoogten aangegeven. Gekoppeld aan bouwvlakken is een maatvoering voor (goot- en nok)hoogte, afgerond in meters en conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen 2012, opgenomen. De waarde op de plankaart geeft de maximaal toegelaten (goot- en nok)hoogte van een gebouw aan. Daarnaast wordt ook in de bouwregels van het bestemmingsplan een en ander bepaald over bouwhoogten.

Bij het bepalen van de daadwerkelijke hoogte van gebouwen is gebruik gemaakt van stereokartering met behulp van luchtfoto's. De maximaal toegelaten bouwhoogte kan afwijken van de daadwerkelijke hoogte van een gebouw: aan het vaststellen van een maximale bouwhoogte liggen stedenbouwkundige overwegingen ten grondslag.

Voorts wordt de opzet van het bestemmingsplan ingegeven door de relevante beleidskaders en omgevingsfactoren. In onderstaande tabellen (beslissingstabel) is aangegeven op welke onderdelen de in dit bestemmingsplan beschreven beleidskaders en omgevingsfactoren hun vertaling hebben gevonden in het juridisch bindende gedeelte van het bestemmingsplan. Deze paragraaf vormt dan ook als het ware de schakel tussen de toelichting van het bestemmingsplan en de daarbij behorende regels en plankaart.

5.5.2 Keuze en verantwoording van de bestemmingen

Beleidskader	Vertaling in het bestemmingsplan
Ruimtelijk beleid	
In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte wordt de ladder voor duurzame verstedelijking geïntroduceerd. De ladder voor duurzame verstedelijking is kaderstellend voor alle juridisch verbindende ruimtelijke plannen van de decentrale overheden.	Met dit bestemmingsplan worden geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt. De ladder voor duurzame verstedelijking is niet aan de orde.
De Provinciale Structuurvisie "Visie op Zuid-Holland" en de provinciale "Verordening Ruimte" zet in op een samenhangend stedelijk en landschappelijk netwerk, goede bereikbaarheid, een divers aanbod van woon- en werkmilieus in een aantrekkelijk landschap met ruimte voor water, landbouw en natuur.	Het bestemmingsplan is conserverend van aard. De bestaande situatie is bestemd. Waar nodig is aangesloten op de bepalingen uit de structuurvisie en de provinciale verordening.
De Verordening Ruimte laat uitbreiding van detailhandel slechts toe op plekken die gelegen zijn binnen bestaande winkelconcentraties en kantoren binnen de bestaande haltes van het Zuidvleugelnet.	Er is geen sprake van uitbreiding van detailhandel. Het bestaande winkelgebied heeft conform het vigerende plan de bestemming Gemengde (GD) gekregen.
De Structuurvisie / Haagse Verdichting / Agenda Ruimte voor de Stad houdt voor Kraayenstein 2018 in dat invulling wordt gegeven aan:	
Verruiming van mogelijkheden voor bouwen van aan- en bijgebouwen;	Bijgebouwen in het voorerf zijn toegestaan, wanneer niet groter dan 4m ² . Voor het bouwen van bijgebouwen in het achtererf wordt aangesloten op de regeling voor vergunningsvrij bouwen uit het Besluit omgevingsrecht. In het bestemmingsplan zelf zijn hiervoor geen regels opgenomen.
Groen	
Inzet is de Stedelijke Groen Hoofdstructuur (paragraaf Natuurbescherming) duurzaam in stand te houden en waar mogelijk te versterken.	De in het plangebied aanwezige groenstructuren hebben de bestemming Groen gekregen.
Verkeer en parkeren	
Naast de hoofdwegen voor het doorgaande verkeer zijn er de wegen van een lagere orde die het verkeer tussen wijken en het buurtgebonden verkeer moeten afwikkelen: buurtontsluitingswegen (straten) en erfontsluitingswegen (verblijfs- en woonstraten). Verblijfsgebied ten slotte is openbare ruimte waar geen autoverkeer is toegestaan en waar de verkeersfunctie ondergeschikt is aan de verblijfsfunctie	De bestemming Verkeer - Hoofdverkeersweg is gericht op de hoofdverkeerswegen. Onder de bestemming Verkeer - Straat vallen wegen van een lagere orde. Alle overige wegen in het plangebied die niet als hoofdverkeersweg of straat kunnen worden geclassificeerd en bereikbaar door auto's vallen onder de bestemming Verkeer - Verblijfsstraat. De fiets- en wandelpaden in het groene zijn in bestemming Groen mogelijk gemaakt.
De nota "Parkeerkader Den Haag 2010-2020" gaat mede in op het faciliteren van de parkeerbehoefte en het benutten van schaarse ruimte	In het plangebied wordt uitgegaan van parkeren op eigen terrein met een parkeerbehoefte volgens de nota parkeerkader
Economie	

Bedrijven	De bestaande drukkerij, in de plint van het woongebouw aan de Forellenlaan is met een functieaanduiding bedrijf in de woonbestemming opgenomen. Een bedrijf en beroep aan huis is bij recht binnen de woonbestemming mogelijk gemaakt.
Detailhandel en Dienstverlening	Binnen de centrumbestemming is detailhandel en dienstverlening mogelijk gemaakt.
Horeca	Horeca categorie 2 uit de Staat van Horecaactiviteiten is mogelijk gemaakt binnen de bestemming centrumbestemming.
Milieuzonering zorgt ervoor dat nieuwe bedrijven een passende locatie in de nabijheid van woningen krijgen en dat nieuwe woningen op een verantwoorde afstand van bedrijven worden gesitueerd.	Bedrijfsvestigingen zijn binnen de bestemmingen Gemengd alleen in categorie A en binnen Wonen - 2 alleen ter plaatse van een aanduiding.
Onderwijs, Welzijn en Maatschappelijke Zorg	
Onderwijs, Welzijn en Religie	In dit bestemmingsplan zijn onderwijsfuncties, religieuze instellingen en Welzijnsvoorzieningen apart bestemd. Binnen de bestemming Maatschappelijk wordt voor deze functies een onderscheid gemaakt.

Erfgoed	
Typering te beschermen culturele waarden en archeologie	Vertaling in het bestemmingsplan
De Erfgoedwet legt de verplichting op om in nieuwe bestemmingsplannen en bij wijziging van bestaande bestemmingsplannen met de archeologische waarden rekening te houden (zie paragraaf 3.3.2 Archeologie) Bestemmingsplannen moeten een juridische regeling bevatten die voldoende bescherming biedt tegen werkzaamheden die tot een versterking van het bodemarchief zouden kunnen leiden.	De archeologisch waardevolle gebieden zijn geïnventariseerd (zie paragraaf 2.3.2.2 Archeologische potenties en waarden). De archeologische waarden worden in dit bestemmingsplan beschermd: de dubbelbestemming Waarde - Archeologie is gericht op behoud en bescherming van deze waarden. Voor bouwwerkzaamheden die de grond roeren zijn aanvullende bouwregels gesteld; voor werkzaamheden geen bouwwerken zijnde, die de grond roeren is een omgevingsvergunning voor het uitvoeren een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, verplicht gesteld.

5.6 Toelichting op de regels

De regels zijn als volgt ingedeeld:

1. Inleidende regels. De inleidende regels (Begrippen en Wijze van meten) lichten de begrippen toe die in de regels voorkomen en ook de wijze van meten (hoogte, diepte et cetera) die moet worden gehanteerd.
2. Bestemmingsregels. De bestemmingsregels (artikel 4 tot en met 20) bevatten voor elke bestemming een omschrijving van de bestemming en bouwregels. Als specifiek voor een bestemming een afwijkingsbevoegdheid geldt, is deze in het betreffende artikel opgenomen.
3. Algemene regels. De algemene regels (artikel 21 tot en met 25) bevatten voor alle bestemmingen geldende regels: algemene bouwregels, algemene gebruiksregels en algemene afwijkingsregels.
4. Overgangs- en slotregels. Het overgangsrecht is opgenomen in artikel 26 en de slotregel in artikel 27.

5.6.1 Inleidende regels

In Artikel 1 Begrippen worden belangrijke begrippen die in het plan veel voorkomen, nader gedefinieerd. Aandacht verdienen de begrippen aan-huis-gebonden bedrijf, en aan-huis-gebonden beroep. Wanneer in de bestemmingsregels wonen is toegestaan, is impliciet ook het uitoefenen van een aan-huis-gebonden bedrijf en/of beroep toegestaan.

Op basis van jurisprudentie mogen deze activiteiten:

- geen hinder voor de woonsituatie opleveren;
- naar de aard en visueel geen afbreuk doen aan het karakter van de woning;
- geen detailhandel en/of horeca betreffen;
- geen nadelige invloed hebben op de normale afwikkeling van het verkeer en geen parkeerproblemen in de omgeving veroorzaken.

In Artikel 2 Wijze van meten is aangegeven hoe afstanden en maten die in de regels worden voorgeschreven, moeten worden gemeten. Het definiëren van begrippen en de aanwijzingen voor het meten, vergroten de duidelijkheid en de rechtszekerheid. De regeling voor bestaand gebruik dat afwijkt van de bestemming is onderdeel van de algemene gebruiksregels.

5.6.2 Bestemmingsregels

De bestemmingen van de gronden binnen het plan worden bepaald door artikel 4 tot en met 25. Het bestemmingsplan kent de volgende enkel- en dubbelbestemmingen:

De molen en het museum krijgen de bestemming Cultuur en ontspanning.

De bestemming Gemengd is toegekend aan het bestaande winkelcentrum op de hoek Kraayensteinlaan - Forellenlaan. De gronden op de begane grondlaag zijn bestemd voor bedrijven, detailhandel, dienstverlening, horeca in de categorie middelzwaar, kantoor. De verdiepingen zijn bestemd voor wonen.

De bestemming Maatschappelijk - 1 is toegekend aan het verzorgingscluster aan de Willem III straat. De gronden zijn bestemd voor dienstverlening en maatschappelijk voorzieningen.

De bestemming Groen is toegekend aan de belangrijkste groenstructuren en plantsoenen in de wijk. De gronden zijn bestemd voor groenvoorzieningen, speelvoorzieningen, fiets-, wandel en ruiterspaden en bruggen ten behoeve van langzaam verkeer.

De bestemming Maatschappelijk - 3 is toegekend aan het wijkcentrum. De gronden zijn bestemd voor dienstverlening, jeugd-, kinder- en buitenschoolse opvang en verenigingsleven. Wonen en religie zijn binnen deze bestemming niet toegestaan.

De bestemming Maatschappelijk - 2 is toegekend aan de kerk. De gronden zijn bestemd voor religie, jeugd-, kinder- en buitenschoolse opvang en verenigingsleven. Wonen en onderwijs zijn binnen deze bestemming niet toegestaan.

De bestemming Maatschappelijk - 1 is toegekend aan het zorgcentrum. De gronden zijn bestemd voor wonen, onderwijs en kinderopvang (ter plaatse van de aanduiding onderwijs) welzijnsvoorzieningen en verenigingsleven. Religie is binnen deze bestemming niet toegestaan.

De Margaretha van Hennebergweg heeft de bestemming Verkeer - Hoofdverkeersweg.

Deze bestemming is toegekend aan wegen met een ontsluitingsfunctie voor de wijk en stad. Binnen de bestemming zijn onder andere tramsporen, openbaar vervoerstroken en ongebouwde parkeervoorzieningen toegestaan.

De openbaarvervoerstrook met keerlus ter hoogte van de Kraayensteinlaan heeft de bestemming Verkeer - Openbaar vervoer gekregen. Binnen deze bestemming zijn tramsporen toegestaan.

De wegen die geen ontsluitingsfunctie hebben zijn bestemd als Verkeer - Straat. Naast wegen zijn binnen deze bestemming ongebouwde parkeervoorzieningen en voet- en fietspaden toegestaan.

De buurtontsluitingswegen zijn bestemd als Verkeer - Verblijfsgebied. Binnen deze bestemming zijn voet- en fietspaden en ongebouwde parkeervoorzieningen toegestaan.

De voor Water aangewezen gronden zijn bestemd voor watergangen, waterberging, oevers en bruggen voor langzaam verkeer. Bruggen voor gemotiveerd verkeer zijn alleen toegestaan ter plaatse van een aanduiding.

De eengezinswoningen hebben de bestemming Wonen - 1 gekregen. Binnen deze bestemming is het uitoefenen van een beroep of bedrijf aan huis toegestaan.

De meergezinswoningen hebben de bestemming Wonen - 2 gekregen. Bedrijfsactiviteiten zijn alleen toegestaan op de begane grond en daar waar dit staat aangegeven met een aanduiding (bedrijf en/of centrum). Een verblijfsgebied boven op het parkeerdek is aangeduid met een aanduiding 'specifieke vorm van wonen - verblijfsgebied'.

De eengezinswoningen waar via een binnenplanse vrijstelling een extra bouwlaag mogelijk zijn hebben de bestemming Wonen - 3 gekregen.

De hoofdwaterleiding langs de Lozerlaan heeft de bestemming Leiding - Water.

In het plan is het archeologisch waardevol gebied beschermd middels de dubbelbestemming Waarde - Archeologie. Daarnaast zijn er bouwregels gesteld, die in het kader van het bouwen van bouwwerken met grondroering van toepassing zijn.

De bestemming Waterstaat - Waterkering is opgenomen ter bescherming van de waterkering.

5.6.3 Algemene Regels

Artikel 21 Anti-dubbeltelregel: Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 22 Algemene bouwregels: De algemene bouwregels gelden voor alle bestemmingen. In de eerste plaats wordt hierin nu ook algemeen gesteld dat bouwwerken niet buiten bestemmings- en bebouwingsgrenzen mogen worden gebouwd. Kleine overschrijdingen van deze grenzen voor stoepen, kozijnen en dergelijke zijn wel toegestaan. Grote overschrijdingen van deze grenzen voor overstekende daken en soortgelijke delen van gebouwen zijn tot een bepaalde omvang ook toegestaan. Verder is algemeen voorgeschreven dat bouwwerken beneden peil uitsluitend zijn toegestaan binnen een bouwvlak, dat deze ondergrondse bebouwing uit niet meer dan één bouwlaag mag bestaan en is de bouw van installaties voor mobiele telecommunicatie in principe toegestaan op alle gebouwen met uitzondering van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten of gebouwen in een rijksbeschermd stadsgezicht. Afwijken van deze algemene bouwregels wordt geregeld in de algemene afwijkingsregels, in Artikel 25.

Artikel 23 Algemene gebruiksregels: In dit artikel is een algemeen gebruiksverbod opgenomen: het is verboden de in het plan begrepen gronden en de zich daarop bevindende opstallen te gebruiken op een wijze of tot een doel, strijdig met de bestemming of met de regels van het plan. Er is expliciet aangegeven dat onder zulk gebruik ook wordt begrepen het gebruik als opslagplaats voor voorwerpen, stoffen en materialen die niet meer bruikbaar zijn of niet meer worden gebruikt waarvoor ze zijn bedoeld en het gebruik als sekswinkel, seksinrichting, paddoshop, belwinkel of garagebedrijf: functies die voorheen in de Leefmilieuverordening werden verboden of althans gereguleerd.

Als in de bestemmingsregels wonen is toegestaan, is impliciet ook het uitoefenen van een aan huis verbonden bedrijf en/of beroep toegestaan. In de algemene gebruiksregels is ook een regeling vervat voor het uitoefenen van een aan huis verbonden bedrijf en/of beroep:

- De activiteiten mogen geen hinder voor de woonsituatie opleveren en mogen niet op grond van de milieuwetgeving vergunning- dan wel meldingsplichtig zijn.

Op grond van de Wet milieubeheer vergunning- of zelfs meldingsplichtige activiteiten passen uiteraard niet in de woonomgeving. Maar ook indien een activiteit niet vergunning- of meldingsplichtig is, bestaat er kans op ongewenste overlast voor de omgeving, bijvoorbeeld geluid- of geurhinder. Dit kan met name het geval zijn bij de meer ambachtelijke beroepen. Van geval tot geval dient de (kans op) hinder voor de woonsituatie te worden nagegaan. Uitgangspunt bij de beoordeling is dat de hinder in principe niet onevenredig veel groter mag zijn dan in redelijkheid bij 'normale' bewoning (zonder beroepsuitoefening) het geval zou zijn.

- De activiteiten mogen naar de aard en visueel geen afbreuk doen aan het karakter van de woning. Van belang is dat het karakter van de woning duidelijk herkenbaar blijft en dat de nadruk niet komt te liggen op de beroepsuitoefening. Ter illustratie: reclame-uitingen, anders dan een bescheiden 'bordje naast de deur' of de uitstalling van goederen op het bijbehorende erf betekenen reeds dat aan het karakter van de woning afbreuk wordt gedaan.
- De activiteiten mogen geen detailhandel en/of horeca betreffen. Detailhandel en horeca leveren in de regel een zodanig ongewenste verkeersaantrekkende werking op, dat het toelaten ervan in woongebied niet zonder meer passend wordt geacht.
- De activiteiten mogen geen nadelige invloed hebben op de normale afwikkeling van het verkeer en geen parkeerproblemen in de omgeving veroorzaken. Dit betekent dat wanneer de beroepsuitoefening een te grote verkeersaantrekkende werking heeft, deze niet is toegestaan. Wanneer dit het geval is, is niet op voorhand aan te geven. Dit hangt mede af van de stedenbouwkundige en verkeerskundige situatie ter plaatse. Ter illustratie: wanneer in de praktijk dagelijks gedurende langere tijd meer dan twee parkeerplaatsen benodigd zijn in verband met de uitoefening van een beroep aan huis, kan reeds sprake zijn van parkeerproblemen. Uiteraard is dit mede afhankelijk van de bestaande parkeerdruk in de omgeving. In voorkomende gevallen zal in overleg met gemeente en omwonenden naar een passende oplossing moeten worden gezocht.
- De activiteiten mogen aan de woonfunctie geen afbreuk doen en dienen daaraan ondergeschikt te zijn, in die zin, dat de woonfunctie de belangrijkste functie dient te blijven en de praktijkruimte maar een deel van de bebouwde oppervlakte mag bedragen. Ook deze (direct meetbare) voorwaarde draagt eraan bij dat de eventuele hinder voor de omgeving wordt beperkt. Wanneer bijvoorbeeld de woning (vrijwel) geheel zou worden aangewend voor de beroepsuitoefening, is de kans op een ongewenste uitstraling naar de omgeving relatief groot. Afwijken van de algemene gebruiksregels, ook het afwijken voor het meest doelmatige gebruik, wordt geregeld in de algemene afwijkingsregels, in Artikel 25. Het bevoegd gezag kan in geringe mate afwijken van de maatvoering die in de bouwregels is bepaald en ook voor geringe afwijkingen in de begrenzing van bestemmings- en/of bebouwingsgrenzen. Verder is afwijken mogelijk voor de bouw van kleine nutsvoorzieningen, geluidwerende voorzieningen en containers voor huishoudelijk afval. Ten slotte is afwijken mogelijk voor het bouwen beneden peil, buiten het bouwvlak. Een belangrijk element van dit artikel is de afwijking van het algemene gebruiksverbod: het bevoegd gezag kan afwijken van het algemeen gebruiksverbod, indien strikte toepassing van het algemene gebruiksverbod leidt tot een beperking van het meest doelmatige gebruik, die niet door dringende redenen wordt gerechtvaardigd. Wel moet dit andere gebruik aansluiten bij het gebruik conform de bestemming en mag toepassing van de afwijking niet leiden tot een bestemmingswijziging.

Overgangs- en slotregels

Artikel 26 Overgangsrecht

De overgangsregels hebben als doel tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan de rechtstoestand vast te leggen van bouwwerken die op het tijdstip van de inwerking treding van het plan zijn gebouwd of nog gebouwd kunnen worden - dat wil zeggen waarvoor vergunning is verleend of nog te verlenen is - en die afwijken van de bouwregels in dit plan. Het tweede lid van dit artikel heeft betrekking op het gebruik van gronden en bouwwerken, voor zover dit gebruik op het tijdstip van inwerking treden van dit bestemmingsplan afwijkt van dit plan.

Artikel 27 Slotregel

Dit artikel geeft aan onder welke naam de regels van het bestemmingsplan moeten worden aangehaald: 'Regels bestemmingsplan Kraayenstein 2018'

Hoofdstuk 6 Economische uitvoerbaarheid

Dit bestemmingsplan Kraayenstein 2018 vormt in hoofdzaak een nieuw juridisch-planologisch kader voor een bestaande situatie. De regeling gaat uit van consolidatie van de bestaande situatie. Het bestemmingsplan is daarmee economisch uitvoerbaar.

In het plan zijn geen bouwplannen als bedoeld in artikel 6.12, eerste lid, van de Wro, opgenomen. In dat geval bestaat geen verplichting tot kostenverhaal omdat ontwikkelingsmogelijkheden binnen het bestemmingsplan niet worden aangemerkt als bouwplan als omschreven in art. 6.2.1 van het Besluit ruimtelijke ordening.

Uit voorgaande overwegingen volgt, dat afdeling 6.4 van de Wro niet aan de orde is en dat de economische uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan in principe is verzekerd. Ten behoeve van dit bestemmingsplan zal derhalve geen exploitatieplan worden vastgesteld.

Hoofdstuk 7 Overleg en inspraak

7.1 Artikel 3.1.1 Bro-overleg

7.1.1 Algemeen

Het concept ontwerp bestemmingsplan is op 13 maart toezonden aan de vooroverlegpartners en gemeentelijke afdelingen.

Van de volgende vooroverlegpartners is een reactie ontvangen:

1. HTM
2. Hoogheemraadschap Delfland
3. Wijkberaad Loosduinen

De reacties worden in de volgende paragraaf samengevat weergegeven en voorzien van een antwoord.

7.1.2 Beantwoording

7.1.2.1 HTM

De HTM vraagt in haar e-mail van 3 april 2018 om de wachtvoorziening voor het trampersoneel op de verbeelding en in de regels op te nemen. De wachtvoorziening is nu niet opgenomen.

Antwoord:

Het bestemmingsplan is aangepast. De wachtvoorziening ligt binnen de bestemming Verkeer-Openbaar vervoer, artikel 10. In de bouwregels is nu opgenomen dat geen gebouwen mogen worden gebouwd. De bouwregels (artikel 10.2.1 a) zijn aangepast, waardoor de wachtvoorzieningen alsnog toegestaan zijn.

7.1.2.2 Hoogheemraadschap Delfland

Er ligt een rioolpersleiding aan de rand van het plangebied. Indien ze binnen het plangebied liggen graag in de toelichting benoemen en de diameter van de buis opnemen. Ook graag in de regels borgen dat de beschermingszone (5 m aan weerszijde van de buitenzijde van de buis) vrij blijft van objecten en deze zone op de verbeelding weergeven. Daarnaast geeft het Hoogheemraadschap nog enkele tekstuele opmerkingen.

Antwoord:

De rioolpersleiding, evenals de beschermingszone staat op de verbeelding aangegeven. De tekstuele opmerkingen zijn verwerkt.

7.1.2.3 Wijkberaad Loosduinen

Het wijkberaad vraagt in haar (telefonische) reactie de tekst uit paragraaf 5.2 en 5.3 aan te passen. Er staat dat er in de wijk geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt worden, terwijl er veel in de wijk gebeurt. Verder vraagt het wijkberaad welke mogelijkheden het bestemmingsplan biedt voor de ontwikkeling van een horecapaviljoen in de wijk.

Antwoord:

Met dit bestemmingsplan wordt een actuele juridische regeling voor de wijk opgesteld. Het is geen ontwikkelplan (een bestemmingsplan waarmee nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt). Dit betekent niet dat er in Kraayenstein geen nieuwe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Er zijn verschillende instrumenten, zoals een postzegelbestemmingsplan of een (uitgebreide) afwijkingsprocedure waarmee ontwikkelingen alsnog mogelijk gemaakt kunnen worden.

De tekst uit paragraaf 5.2 en 5.3 is aangepast.

Wanneer de ontwikkeling van het horecapaviljoen op het moment van aanlevering van de bestuurlijke stukken aan de raad ten behoeve van vaststelling voldoende concreet is (er is een door de gemeente goedgekeurde ruimtelijke onderbouwing) kan deze ontwikkeling nog worden meegenomen in het bestemmingsplan. Het is aan het wijkberaad om hier voor te zorgen. Mocht dit niet lukken, dan is het mogelijk om via een buitenplanse procedure de ontwikkeling van het horecapaviljoen te realiseren.

7.2 Inspraak- en participatieverordening

PM

Bijlagen bij toelichting

Bijlage 1 Monumentale bomen (lijst)

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

					Officieel	
					aantal bomen	Stam- omtrek
Volgnummer	Stadsdeel	Locatie van de boom	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam		
Particuliere bomen						
P2101	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, bij ingang, 1	witte esdoorn	Acer saccharinum	1	367
P2102	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, laan naar hoofdgebouw, 2	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	15	173/305
P2103	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, naast vijver, 3	kleinbladige linde	Tilia cordata	1	371
P2104	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, bij vijver, 4	plataan	Platanus x Hispanica	1	367
P2105	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, in gazon, 5	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	270
P2106	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, links hoofdgebouw, 6	beuk	Fagus sylvatica	1	320
P2107	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, links hoofdgebouw, 7	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	336
P2108	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, links hoofdgebouw, 8	vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	1	484
P2109	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, rechts hoofdgebouw, 9	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	330
P2110	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, rechts hoofdgebouw, 10	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	333
P2112	Loosduinen	Psych. inricht. Rozenburg, groep gazon, 12	taxus, meerstammig	Taxus baccata	2	div
P4101	Loosduinen	Hyacinthenbos	beuk	Fagus sylvatica	1	345
P5101	Loosduinen	Loosduinse Hoofdstraat 101	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	400-430
P2201	Escamp	Tomatenlaan / Noordweg naast 125	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	283
P4201	Escamp	Raaltestraat/Olststraat	gewone vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	3	320 - 335
P2301	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, links aula, 1	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	393
P2302	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, links aula, 2	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	6	251/327
P2303	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, links aula, 3	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	408
P2304	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, links aula, 4	plataan	Platanus x Hispanica	1	254
P2305	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, links aula, 5	plataan	Platanus x Hispanica	1	292
P2306	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, links aula, 6	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	289
P2308	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, achter aula 8	prieeliepen	Ulmus glabra 'Camperdownii'	4	100/129
P2309	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, achter aula 9	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	10	210/260
P2310	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, achter aula 10	hemelboom	Ailanthus altissima	1	273
P2311	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, achter aula 11	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	14	229/292
P2312	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 12	beuk	Fagus sylvatica	1	327
P2313	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 13	beuk	Fagus sylvatica	1	355
P2314	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 14	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	8	283/352
P2315	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 15	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	10	135/342
P2316	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 16	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	13	182/298
P2317	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 17	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	261
P2319	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 19	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	339
P2320	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 20	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	214
P2321	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 21	amberboom	Liquidamber styraciflua	1	182
P2322	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 22	vleugelnoten	Pterocarya fraxinifolia	10	200/290
P2323	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 23	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	276
P2324	Segbroek	Begraafpl. Oud Eik en Duinen, rechts aula, 24	hemelboom	Ailanthus altissima	1	333
P2325	Segbroek	Gallileistraat 142/146	tamme kastanje	Castanea sativa	1	182

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

					Officieel	
P401	Scheveningen	Badhuisweg 177, achtertuin	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	377
P402	Scheveningen	Carnegielaan 1, voortuin	beuk	Fagus sylvatica	1	393
P2401	Scheveningen	R.J. Schimmelpennincklaan 3, hoek A. Gogelweg	beuk	Fagus sylvatica	1	336
P2404	Scheveningen	Park Zorgvliet, sterrebos, 1	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	273
P2406	Scheveningen	Park Zorgvliet, bij Haagse beek, 2	beuk	Fagus sylvatica	1	308
P2407	Scheveningen	Park Zorgvliet, bij Haagse beek, 3	beuk	Fagus sylvatica	1	449
P2415 was O2415	Scheveningen	Badhuisweg, naast 241	Hollandse iep	Ulmus x hollandica 'Belgica'	1	339
P2426	Scheveningen	Ypersestraat 9	Oostenrijkse den	Pinus nigra	1	245
P3401	Scheveningen	Tolweg 1	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	223
P3402	Scheveningen	Tapijtweg 6, boom 1	Hollandse iep	Ulmus x hollandica	1	353
P3403	Scheveningen	Tapijtweg 6, boom 2	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	283
P3405	Scheveningen	Jacob Catslaan 2, boom 1	beuk	Fagus sylvatica	1	361
P3407	Scheveningen	Jacob Catslaan 2, boom 3	zomereik	Quercus robur	1	261
P3408	Scheveningen	Tobias Asserlaan 2, boom 1	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	358
P3409	Scheveningen	Tobias Asserlaan 2, boom 2	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	314
P5401	Scheveningen	Prins Mauritsplein 9	iep	Ulmus minor	1	340
P503	Centrum	Bankaplein 3, zijtuin	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	355
P504	Centrum	Celebesstraat 98, boomnr. 1	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	304
P505	Centrum	Celebesstraat 98, boomnr. 2	plataan	Platanus x Hispanica	1	311
P507	Centrum	Celebesstraat 98, boomnr. 4	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	289
P508	Centrum	Celebesstraat 98, boomnr. 5	beuk	Fagus sylvatica	1	330
P509	Centrum	Parkstraat 105, achterzijde	moerascypres	Taxodium distichum	1	264
P510	Centrum	Nassaulaan 25, Stichting Promotie, voortuin	plataan	Platanus x Hispanica	1	487
P512	Centrum	Plein 1813 nr. 2, Min. A/Z achtertuin, boomnr. 1	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	399
P514	Centrum	Plein 1813 nr. 2, Min. A/Z voortuin, boomnr. 3	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	389
P515	Centrum	Fluwelen Burgwal 1 E, voortuin	moerascypres	Taxodium distichum	1	270
P516	Centrum	Carnegieplein 5, voortuin	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	355
P517	Centrum	Ln van Meerdervoort 7 F, museum, voortuin boomnr. 1	zomereik	Quercus robur	1	301
P518	Centrum	Ln van Meerdervoort 7 F, museum, voortuin boomnr. 2	zomereik	Quercus robur	1	270
P519	Centrum	Ln van Meerdervoort 7 F, museum, achtertuin boomnr 3	beuk	Fagus sylvatica	1	352
P520	Centrum	Van Diemenstraat 202, schoolplein	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	273
P2503	Centrum	Kerkhoflaan R.K. Begraafplaats, 2	vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	1	245
P2510	Centrum	Lange Beestenmarkt 49 Hofje van Wouw	gewone walnoot	Juglans regia	1	201
P2518	Centrum	Willemstraat 112, achtertuin	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	283
P2519	Centrum	Noordeinde 164	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	477
P2520	Centrum	Zeestraat 95 / 257, vml. Min. Soc. Zaken	plataan	Platanus x Hispanica	1	433
P2527	Centrum	Javastraat 1C	beuk	Fagus sylvatica	1	537
P2528	Centrum	Laan van Roos en Doorn 21 c, 23b poort	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	411
P2529	Centrum	Westeinde, bij ziekenhuis, parkeerterrein	plataan	Platanus x Hispanica	1	405
P2530	Centrum	Javastraat 1, achtertuin, 1	vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	1	383
P2531	Centrum	Javastraat 1, achtertuin, 2	plataan	Platanus x Hispanica	1	496
P2533	Centrum	Laan van Meerdervoort 29	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	361
P2534	Centrum	Laan van Meerdervoort 45	beuk	Fagus sylvatica	1	320
P2535	Centrum	Plein 1813 nr. 4, Alg. Zaken, 1	tamme kastanje	Castanea sativa	1	339

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

						Officieel	
P2536	Centrum	Plein 1813 nr. 4, Alg. Zaken, 2	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	314	
P2544	Centrum	Jan Evertstraat 7, Synagoge	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	248	
P2547	Centrum	Sophialaan 4	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	427	
P2548 was P2412	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 1	zomereik	Quercus robur	1	342	
P2549 was P2413	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 2	zomereik	Quercus robur	1	342	
P2550 was P2414	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 3	zomereik	Quercus robur	1	446	
P2551 was P2415	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 4	zomereik	Quercus robur	1	502	
P2552 was P2416	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 5	zomereik	Quercus robur	1	342	
P2553 was P2417	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 6	zomereik	Quercus robur	1	257	
P2554 was P2418	Centrum	Scheveningseweg, Joodse begraafplaats, 7	zomereik	Quercus robur	1	358	
P3501	Centrum	Sophialaan 12, boom 1	Hollandse linde, tweest.	Tilia x europaea	1	213/226	
P3502	Centrum	Sophialaan 12, boom 2	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	361	
P3503	Centrum	Sophialaan 12, boom 3	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	349	
P3504	Centrum	Plein 1813 1, boom 1	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	327	
P3505	Centrum	Plein 1813 1, boom 2	witte esdoorn	Acer sacharinum 'Pyramidale'	1	348	
P3506	Centrum	Plein 1813 1, boom 3	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	345	
P3507	Centrum	Plein 1813 1, boom 4	zomereik	Quercus robur	1	304	
P3510	Centrum	Plein 1813 3, boom 1	gewone esdoorn	Acer pseudoplatanus	1	355	
P3511	Centrum	Plein 1813 3, boom 2	treurbeuk	Fagus sylvatica Pendula	1	308	
P3512	Centrum	Plein 1813 3, boom 3	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	342	
P3513	Centrum	Plein 1813 3, boom 4	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	399	
P3514	Centrum	Plein 1813 3, boom 5	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	336	
P3515	Centrum	Plein 1813 3, boom 6	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	458	
P3516	Centrum	Plein 1813 3, boom 7	zomereik	Quercus robur	1	286	
P5501	Centrum	Koninginnegracht 34	gewone taxus	Taxus baccata	1	146	
P5502	Centrum	Laan 257-259	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	289	
P5503	Centrum	Laan 257-259	gewone plataan	Platanus x acerifolia	1	428	
P5504	Centrum	Laan 257-259	witte paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	331	
P5505	Centrum	Laan 19-245	treurbeuk	Fagus sylvatica 'Pendula'	1	177	
P5506	Centrum	Nieuwe Schoolstraat	gewone plataan	Platanus x acerifolia	1	440	
P5507	Centrum	Speijckstraat, van 50	gewone plataan	Platanus x acerifolia	1	485	
P5508	Centrum	Westeinde 22	moerbeï zwart	Morus (alba of nigra?)	1	49 -58	
P5509	Centrum	Heilige Geesthofje	juttepeer	Pyrus communis 'Juttepeer'	1	280	
P5601	Laak	Binckhorstlaan 249	Spaanse aak	Acer campestre	1	189	
P701	Haagse Hout	Hofzicht/Bezuidenhoutsewg vml. locatie boerderij	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	270	
P702	Haagse Hout	Koningskade 40, zijtuin	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 2-stammig	1	270/220	
P703	Haagse Hout	Bezuidenhoutseweg 40, school	treurbeuk	Fagus sylvatica 'Pendula'	1	335	
P705	Haagse Hout	Zijdelaan 20, boomnr. 2	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	225	
P706	Haagse Hout	Zijdelaan 20, boomnr. 3	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	235	
P707	Haagse Hout	Zijdelaan 20, boomnr. 4	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	220	
P708	Haagse Hout	Zijdelaan 20, boomnr. 5	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	350	
P709	Haagse Hout	Hoogwerflaan 12, voortuin	berk, meerstammig op 2,5m	Betula pendula	1	179	
P2701	Haagse Hout	Weissenbruchstraat 190, links ingang school	wintergroene eik, 6-stammig	Quercus turneri 'Pseudoturneri'	1	173	

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

					Officieel	
P2706	Haagse Hout	Wassenaarseweg 76	taxus, 4 boomgroepen	Taxus baccata	18	130/156
P2715	Haagse Hout	Van Maudricstraat 10, Huize Waalsdorp	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	349
P2718	Haagse Hout	Van Montfoortlaan 15	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	270
P2721	Haagse Hout	Koekamp, hertenkamp, 1	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	289
P2722	Haagse Hout	Koekamp, hertenkamp, 2	zomereik	Quercus robur	1	411
P2724 was O2708	Haagse Hout	Oostduin, oprijlaan v.a. ingang Wassenaarseweg, 1	beuken	Fagus sylvatica	42	35 / 289
P2725 was O2710	Haagse Hout	Oostduin, in gazon, t.o. heidetuin, 2	gewone esdoorn - bontbladig	Acer Ps. Leopoldii	1	289
P2726 was O2711	Haagse Hout	Oostduin, in gazon, 3	gewone esdoorn	Acer pseudoplatanus	1	273
P2727 was O2712	Haagse Hout	Oostduin, lgs vijver, 4	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	402
P2728 was O2715	Haagse Hout	Oostduin, bij doorgang brug Arendsdorp, 5	zomereiken	Quercus robur	5	214/405
P2729 was O2716	Haagse Hout	Oostduin, 6	zomereik, tweestammig	Quercus robur	1	393
P2730 was O2717A	Haagse Hout	Oostduin, 7	zomereik	Quercus robur	1	314
P4701	Haagse Hout	van Nijenrodestraat	Oostenrijkse den	Pinus nigra 'Nigra'	1	254
P5701	Haagse Hout	Hogenhoucklaan 40 - 50 'eiland'	Oostenrijkse Den	Pinus nigra nigra/austriaca	1	208
P5702	Haagse Hout	Voorschotenlaan, van 12	hemelboom	Ailanthus altissima	1	264
P5703	Haagse Hout	Diamanthorst 185	gewone plataan	Platanus x acerifolia	1	313
P704	Haagse Hout	Zijdelaan	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	242
P5801	Leidschenveen-Ypenburg	Westvlietweg 148 - Zeerust	Oosterse plataan	Platanus orientalis	1	377
P5802	Leidschenveen-Ypenburg	Westvlietweg 148 - Zeerust	Hollandse linde	Tilia x europaea	2	305
P5803	Leidschenveen-Ypenburg	Westvlietweg 148 - Zeerust	gewone es	Fraxinus excelsior	1	347

292

Openbare bomen

O2104	Loosduinen	Ockenburgh, voor Theeschenkerij, 1	beuk	Fagus sylvatica	1	377
O2106	Loosduinen	Ockenburgh, pad t.o. Crematorium, 2	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	484
O2108	Loosduinen	Ockenburgh, t.o. brug weiland, 3	beuk, meerstammig	Fagus sylvatica	1	399
O2110	Loosduinen	M. van Hennebergweg 2/4, links van pad	Hollandse iep, meerstammig	Ulmus x hollandica	1	286
O2115	Loosduinen	Bosjes van Pex, bij kantine Berg en Dal	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	242
O2118	Loosduinen	Oude Haagweg t.o. 417, zijde water Houtwijk	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	283
O2119	Loosduinen	Begraafplaats Westduin, 1	Oostenrijkse dennen	Pinus nigra	41	100/201
O2121	Loosduinen	Begraafplaats Westduin, 2	zomereikenstoof	Quercus robur	1	267
O4101	Loosduinen	Landgoed Ockenburg, n-rand weide	zomereik	Quercus robur	1	311
O4102 was O4304	Loosduinen	Notenplein	Hongaarse eik	Quercus frainetto	1	254
O4103 was O4305	Loosduinen	Notenplein	zelkova	Zelkova carpinifolia	1	188
O4104 was O4306	Loosduinen	Notenplein	hopbeuk	Ostrya carpinifolia	1	170
O4105 was O4307	Loosduinen	Notenplein	walnoot	Juglans regia	1	204
O201	Escamp	Volendamlaan, vml. buitenplaats, oprijlaan	Hollandse linde	Tilia x europaea	11	190/230
O202	Escamp	Volendamlaan, vml. buitenplaats, boomnr. 1	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	320
O2212	Escamp	Zuiderpark, ringweg, 3	moerascypres	Taxodium distichum	29	72/276
O2213	Escamp	Zuiderpark, J. Naberweg, 4	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	14	280/330
O2216	Escamp	Zuiderpark, Openluchttheater, 5	Amerikaanse eik	Quercus rubra	1	298
O2218	Escamp	Zuiderpark, Manege De Eendenkooi, 6	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	311
O2219	Escamp	Zuiderpark, grote speelweide, 7	Canadese populier	Populus x canadensis 'Robusta'	1	471

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

					Officieel	
O2220	Escamp	Zuiderpark, grote speelweide, 8	Canadese populier	Populus x canadensis 'Robusta'	1	440
O2222	Escamp	Zuiderpark, grote speelweide, 9	Canadese populier	Populus x canadensis 'Robusta'	1	449
O4201	Escamp	Zuidlarenstraat, Mondriaancollege	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	4	217/267
O4202	Escamp	Zuidlarenstraat, Mondriaancollege	oosterse plataan	Platanus orientalis	1	232
O4204	Escamp	Drakesteinweg	zelkova	Zelkova serrata	11	167/239
O5201	Escamp	Effenstraat, van	gewone vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	9	309 - 401
O5202	Escamp	Maartensdijklaan, glooiing, A, B en C	grootbladige els	Alnus x spaethii 'Spaeth'	3	255 - 260 -280
O5203	Escamp	Maartensdijklaan, glooiing, D	Kaukasische els	Alnus subcordata	1	261
O5204	Escamp	Zweeloostraat	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	3	255 - 260 - 277
O301	Segbroek	Klimopstraat hoek Klaproosstraat	vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	1	275
O302	Segbroek	Nachtegaallaan	monumentaaliep	Ulmus carpinifolia 'Sarniensis'	16	210
O2301	Segbroek	Morelstraat	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	264
O4301	Segbroek	Fahrenheit-/Cypresstraat	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	185
O4302	Segbroek	Fahrenheit-/Cypresstraat	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	2	270/292
O4303	Segbroek	Ln. van.Eik en Duinen/Vlierboomstraat	iep	Ulmus pumila	8	119/295
O5301	Segbroek	Houtrustweg Sluis Verversingskanaal	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	3	251 - 305
O5301	Segbroek	Houtrustweg Sluis Verversingskanaal	witte paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	218
O5302	Segbroek	Gaslaan, voorm St Groenestein	witte paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	165
O5303	Segbroek	Hyacinthweg	Japanse sierkers	Prunus serrulata	1	289
O5304	Segbroek	Sijzenlaan - kerk - Sprietplein	hemelboom	Ailanthus altissima	3	198 - 212 - 245
O401	Scheveningen	Joh.v.Oldeb. ln/Eisenhowerln., groep, boomnr. 1	Hollandse iep	Ulmus x hollandica	1	368
O402	Scheveningen	Joh.v.Oldeb. ln/Eisenhowerln., groep, boomnr. 2	Hollandse iep	Ulmus x hollandica	1	280
O403	Scheveningen	Joh.v.Oldeb. ln/Eisenhowerln., groep, boomnr. 3	Hollandse iep	Ulmus x hollandica	1	305
O405	Scheveningen	Cornelis de Wittlaan t.o. 91	zelkova	Zelkova serrata	1	270
O406	Scheveningen	Frederik Hendrikplein t.o. nr. 22, boomnr. 1	gewone esdoorn	Acer pseudoplatanus	1	303
O407	Scheveningen	Frederik Hendrikplein t.o. nr. 20, boomnr. 2	gewone esdoorn	Acer pseudoplatanus	1	350
O409	Scheveningen	Frederik Hendrikplein, t.o. nr. 8, gazon	Japanse notenboom	Ginkgo biloba	1	220
O410	Scheveningen	Frederik Hendrikplein, t.o. nr. 34, gazon	prieeliep	Ulmus glabra 'Camperdownii'	1	214
O411	Scheveningen	Duinweg, bij uitzichtpunt, achter lichtmast 38	zomereik	Quercus robur, stoof, 9 stammig	1	190
O412	Scheveningen	Wagenaarweg	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	31	174/279
O413 was P403	Scheveningen	Gemeentemuseum, achterzijde Museon	zachte bitternoot	Carya tomentosa	1	229
O2402	Scheveningen	Andries Bickerweg, nabij vijver	els	Alnus spaethii	1	301
O2410	Scheveningen	Stadhouderslaan, 2	Hollandse iep	Ulmus x hollandica 'Belgica'	1	289
O4401	Scheveningen	Nieuwe Parklaan	hemelboom	Ailanthus altissima	2	198/232
O4402	Scheveningen	Nieuwe Parklaan	iep	Ulmus x hollandica	1	320
O4403	Scheveningen	van Boetzelaerlaan	iep	Ulmus x hollandica	9	239/323
O4404 was O4503	Scheveningen	Tasmanstraat	tamme kastanje	Castanea sativa	1	185
O5401	Scheveningen	Statenplein	abeel	Populus alba	1	389
O502	Centrum	Paleistuin, speelweide t.o. vijver	moerascypres	Taxodium distichum	1	358
O503	Centrum	Delistraat, t.o. Batjanstraat	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	377
O504	Centrum	Huygenspark t.o. 39, boomnr 1	plataan	Platanus x Hispanica	1	427
O505	Centrum	Huygenspark t.o. 39, boomnr 2	plataan	Platanus x Hispanica	1	449

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

						Officieel	
O506	Centrum	Huygenspark t.o. 39, boomnr 3	plataan	Platanus x Hispanica	1	386	
O507	Centrum	Huygenspark t.o. Huygensstraat 14 A	Hongaarse eik	Quercus frainetto	1	349	
O508	Centrum	Paleisstraat t.o. 4, achter monument	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	352	
O509	Centrum	Paleisstraat t.o. paleis, De Postzegelboom	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	1	327	
O510	Centrum	Prinsevinkenspark t.o. 12	gewone esdoorn	Acer pseudoplatanus 'Leopoldii'	1	289	
O512	Centrum	Rond de Grote Kerk, boomnr. 2	plataan	Platanus x Hispanica	1	305	
O513	Centrum	Rond de Grote Kerk, boomnr. 3	plataan	Platanus x Hispanica	1	358	
O514	Centrum	Zeestraat t.o. 82/84	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	345	
O516	Centrum	Bezemstraat/St. Jacobstraat, boomnr. 1	plataan	Platanus x Hispanica	1	305	
O517	Centrum	Bezemstraat/St. Jacobstraat, boomnr. 2	plataan	Platanus x Hispanica	1	308	
O518	Centrum	Bezemstraat/St. Jacobstraat, boomnr. 3	plataan	Platanus x Hispanica	1	251	
O519	Centrum	Bezemstraat/St. Jacobstraat, boomnr. 4	plataan	Platanus x Hispanica	1	242	
O520	Centrum	Javastraat, Javabosje boomnr. 1	Hollandse iep	Ulmus x hollandica	1	327	
O521	Centrum	Javastraat, Javabosje boomnr. 2	Hollandse iep	Ulmus x hollandica	1	374	
O526	Centrum	Carnegieplein bij monument, boomnr. 1	paardenkastanje	Aesc. hippocastanum, tweestammig	1	276	
O527	Centrum	Carnegieplein bij monument, boomnr. 2	gewone esdoorn	Acer pseudoplatanus	1	276	
O529	Centrum	Nassaulaan	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	32	gemid. 230	
O530	Centrum	Sophialaan	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	29	280/353	
O531	Centrum	Plein 1813	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	32	129/327	
O532	Centrum	Lange Voorhout, laan, 337 stuks	Hollandse linde	Tilia x europaea	325	div	
		ensemble	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	6	div	
			Hollandse iep	Ulmus x holl. 'Vegeta'	6	div	
O533	Centrum	Lange Vijverberg, laan, 106 stuks	rode paardekastanje	Aesculus x carnea	18	div	
		ensemble	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	8	div	
			Hollandse linde	Tilia x europaea	75	div	
			nog aan te planten		5		
O534	Centrum	Korte Vijverberg	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	4	185/207	
O2505	Centrum	Koninginnegracht, ts Riouwstraat/Dr Kuiperstr. lgs water	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	25	220/280	
O2506	Centrum	Kaapstraat + gedeelte Kaapseplein	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	19	223/283	
O2508	Centrum	Oranjeplein, tussen nrs. 52 - 69	wilgen	Salix babylonica	3	323/411	
O2509	Centrum	Oranjeplein, rondom	vleugelnoten	Pterocarya fraxinifolia	23	100/342	
O2517	Centrum	Algemene Begraafplaats Kerkhoflaan, 5	moseik	Quercus cerris	1	242	
O2523	Centrum	Huygenspark bij Stationsweg, cirkel vml peperbus	pluimiepen	Ulmus glabra 'Exoniensis'	5	151/182	
O2526 was P2525	Centrum	Viljoenstraat 97, schoolplein, 1	plataan	Platanus x Hispanica	1	320	
O2527 was P2526	Centrum	Viljoenstraat 97, schoolplein, 2	plataan	Platanus x Hispanica	1	317	
O4501	Centrum	Schelpkade	beuk	Fagus sylvatica 'Rotundifolia'	1	179	
O4502	Centrum	Huygenspark	plataan	Platanus x Hispanica	1	298	
O4504	Centrum	Hogewal	moerascypres	Taxodium distichum	1	232	
O5501	Centrum	Carnegieplein	hemelboom	Ailanthus altissima	1	303	
O5502	Centrum	Vailantplein/Delftselaan	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	232	
O5503	Centrum	Vermeerstraat - Fabritiusstraat	gewone plataan	Platanus x acerifolia	1	330	
O5504	Centrum	Vermeerstraat - v.d. Lissestraat	gewone plataan	Platanus x acerifolia	1	341	
O5505	Centrum	Vermeerstraat schoolplein langs Fabritiusstraat	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	3	211 - 273	
O5506	Centrum	Vermeerstraat schoolplein v.d. Lissestraat	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	3	211 - 273	
O5507	Centrum	Grevelingenveld (Reggestraat)	Hollandse linde	Tilia europaea	1	243	

TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

					Officieel	
O5508	Centrum	Noordwal 117	dubbelbloemige paardenkastanje	Aesculus hippocastanum 'Baumannii'	1	312
O4601	Laak	Vliegwielsestraat	gewone vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	5	245/355
O701	Haagse Hout	't Hoenstraat t.o. 23	beuk	Fagus oriëntalis	1	528
O702	Haagse Hout	't Hoenstraat t.o. 9	Japanse notenboom	Ginkgo biloba	1	246
O707	Haagse Hout	Le Grandbos langs pad, boomnr 1	zomereik	Quercus robur	1	422
O708	Haagse Hout	Clingendael pad naar Theeschenkerij boomnr 1 (Wassenaar)	westerse levensboom	Thuja occidentalis, 16-stammig	1	190
O709	Haagse Hout	Clingendael pad naar Theeschenkerij boomnr 2 (Wassenaar)	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	440
O710	Haagse Hout	Clingendael pad naar Theeschenkerij boomnr 3 (Wassenaar)	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	273
O712	Haagse Hout	Marlot, open plek t.o. kwekerij Ketel	beuk	Fagus sylvatica	1	505
O713	Haagse Hout	Marlot, open plek t.o. kwekerij Ketel	tamme kastanje	Castanea sativa	1	416
O714	Haagse Hout	Marlot, villa oprijlaan links v.a. Leidsestraatweg	plataan	Platanus x Hispanica	1	517
O716	Haagse Hout	Marlot voor de villa, boomnr. 1	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	264
O717	Haagse Hout	Marlot voor de villa, boomnr. 2	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	307
O718	Haagse Hout	Marlot voor de villa, boomnr. 3	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	302
O719	Haagse Hout	Marlot, ingang Hoogwerfln., boomnr. 1	zomerlinde	Tilia platyphyllos	1	285
O720	Haagse Hout	Marlot, ingang Hoogwerfln., boomnr. 2	zomerlinde	Tilia platyphyllos	1	285
O721	Haagse Hout	Marlot, ingang Hoogwerfln., boomnr. 3	zomerlinde	Tilia platyphyllos	1	323
O722	Haagse Hout	Marlot, langs pad kopzijde weiland boomnr. 1	zomereik	Quercus robur	1	420
O723	Haagse Hout	Marlot, langs pad kopzijde weiland boomnr. 2	zomereik	Quercus robur	1	345
O724	Haagse Hout	Marlot, langs pad kopzijde weiland boomnr. 3	zomereik	Quercus robur	1	305
O727	Haagse Hout	Ridderlaan t.o. 22, boomnr. 1	zomereik	Quercus robur	1	311
O728	Haagse Hout	Ridderlaan t.o. 18, boomnr. 2	zomereik	Quercus robur	1	314
O729	Haagse Hout	Ridderlaan t.o. 16, boomnr. 3	zomereik	Quercus robur	1	265
O730	Haagse Hout	Ridderlaan t.o. Teddingerbrouckstraat	gewone wilg	Salix alba 'Vitalina'	1	656
O731	Haagse Hout	Van Alkemadelaan hoek van Ouwenlaan	groenblijvende eik	Quercus turneri 'Pseudoturneri'	1	213
O732	Haagse Hout	Burnierstraat	Hollandse linde	Tilia x europaea	18	222/274
O733	Haagse Hout	Schenkkade t.o. 280 langs Schenk	treurwilg	Salix sepulcralis 'Tristis'	1	330
O734	Haagse Hout	Corn. v.d. Lijnstr./v.Lansbergenstr., groep, boomnr. 1	beuk	Fagus sylvatica 'Rotundifolia'	1	315
O735	Haagse Hout	Corn. v.d. Lijnstr./v.Lansbergenstr., groep, boomnr. 2	beuk	Fagus sylvatica 'Rotundifolia'	1	215
O736	Haagse Hout	Corn. v.d. Lijnstr./v.Lansbergenstr., groep, boomnr. 3	beuk	Fagus sylvatica 'Rotundifolia'	1	315
O737	Haagse Hout	Oostduinlaan t.o. 135, boomnr. 1	amberboom	Liquidamber styracyflua	1	175
O738	Haagse Hout	Oostduinlaan t.o. 135, boomnr. 2	amberboom	Liquidamber styracyflua	1	247
O739	Haagse Hout	Hoogwerflaan t.o. nr. 1	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	300
O740	Haagse Hout	Van Hoeylaan, herdenkingsboom	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	170
O741	Haagse Hout	Koekamp, Koningskade boomnr 1, t.o. lm 4	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	345
O742	Haagse Hout	Koekamp, t.o. poffertjeskraam/lp 4, boomnr 2	paardenkastanje	Aesculus hippocastanum	1	421
O2701	Haagse Hout	Neuhuyskade hoek Weissenbruchstraat	zilverlinde	Tilia tomentosa	1	246
O2702	Haagse Hout	Neuhuyskade t.o. 57	moerascypres	Taxodium distichum	1	308
O2722	Haagse Hout	Ridderlaan, plantsoen t.o. Ruychrocklaan 38	rondbladige beuk	Fagus syl. Rotundifolia	1	216
O2723	Haagse Hout	Ruychrocklaan t.o. 148	zilveresdoorn	Acer sacharinum 'Pyramidale'	1	320
O2726	Haagse Hout	Wassenaarseweg, t.o. 156, hoek Van Hogenhoucklaan	Amerikaanse eik	Quercus rubra	1	340
O2727	Haagse Hout	Wassenaarseweg, 3 zijden, ts Fl. Grijpstraat/v Hoytemastr.	vleugelnoten	Pterocarya fraxinifolia	22	125/393
O2728	Haagse Hout	Wassenaarseweg, t.o. 28-30	hemelboom	Ailanthus altissima	1	293

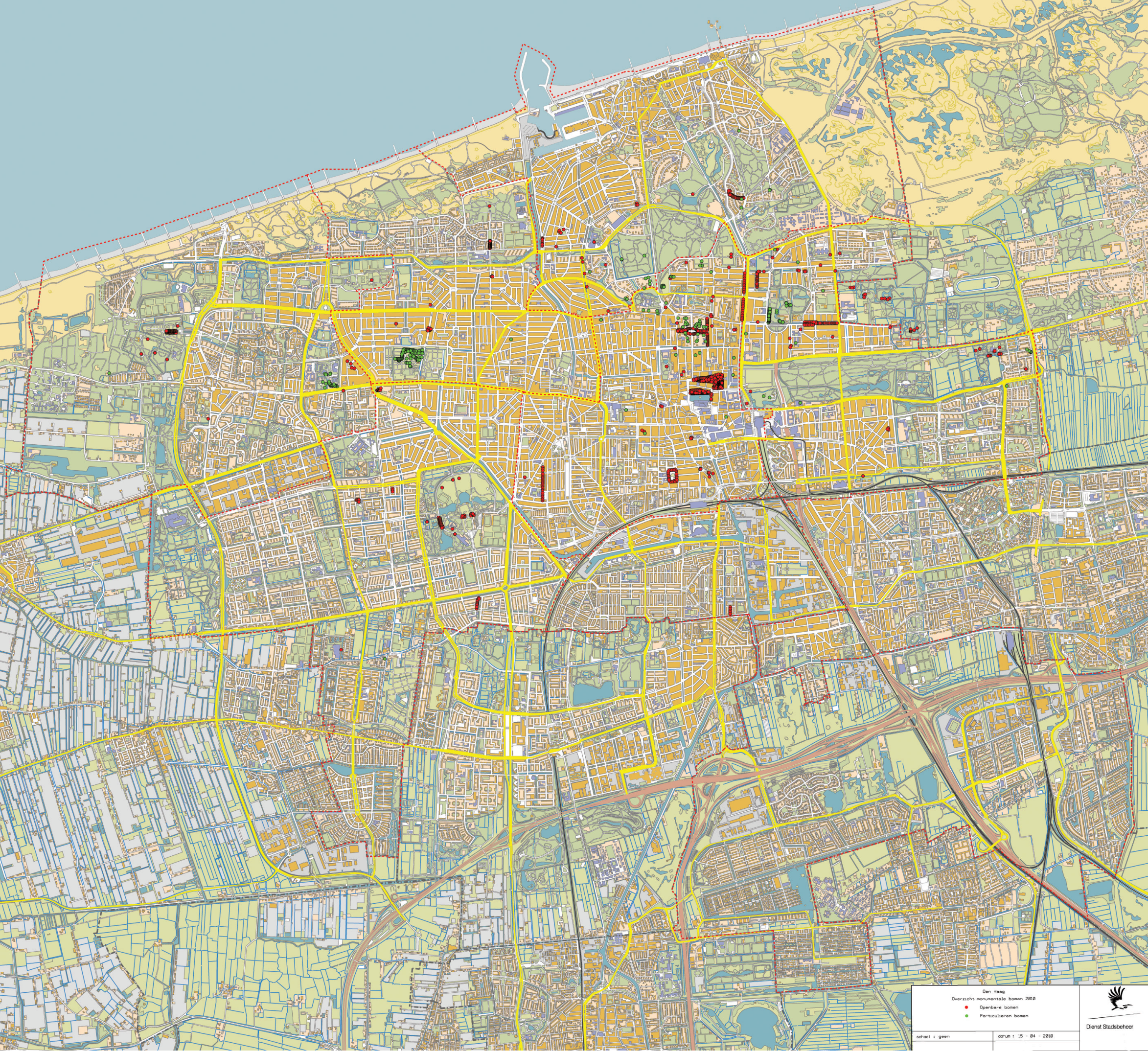
TOTAALLIJST VIJFDE TRANCHE MONUMENTALE BOMEN IN DEN HAAG 2013

					Officieel	
O2729	Haagse Hout	Therese Schwarzestraat links ingang Juliana Kazerne	bruine beuk	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	1	334
O2730	Haagse Hout	Oosterbeek, langs groot gazon, 1	beuken	Fagus sylvatica	5	283/436
O2731	Haagse Hout	Oosterbeek, op groot gazon, 2	treurbeuk	Fagus sylvatica 'Pendula'	1	330
O2732	Haagse Hout	Oosterbeek, op groot gazon, 3	zomereik	Quercus robur	1	302
O2737	Haagse Hout	Clingendael, Slangenmuur, 1	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	367
O2738	Haagse Hout	Clingendael, Slangenmuur, 2	beuk	Fagus sylvatica	1	345
O2739	Haagse Hout	Clingendael, Slangenmuur, 3	beuk	Fagus sylvatica	1	467
O2740	Haagse Hout	Clingendael, Slangenmuur, 4	zomereik	Quercus robur	1	330
O2744	Haagse Hout	Paschalispad	Zweedse meelbes	Sorbus intermedia	1	227
O2745	Haagse Hout	Breitnerlaan, pleintje bij 112-128	honingboom	Sophora japonica	1	230
O4701	Haagse Hout	van Soutelandelaan bij Alkemadeln.	beuk	Fagus sylvatica	1	389
O4704	Haagse Hout	Clingendael t.o. Rosarium	amberboom	Liquidambar styraciflua	1	232
O4705	Haagse Hout	Clingendael pad naar theehuis	Hollandse linde	Tilia x europaea	1	323
O4706	Haagse Hout	Ridderlaan	sierappel	Malus cv.	1	232
O4707	Haagse Hout	Neuhuyskade	moerascypres	Taxodium distichum	1	276
O5701	Haagse Hout	Wassenaarseweg to 149	gewone beuk - rondbladig	Fagus sylvatica 'Rotundifolia'	1	326
O5702	Haagse Hout	Alkemadelaan, van - brug ingang Clingendael	ruwe berk	Betula verrucosa	1	228
O5703	Haagse Hout	Hofzichtlaan, bij ingang Marlot Hoogwerflaan	mispeleik	Quercus petraea 'Mespilifolia'	1	239
O5704	Haagse Hout	Clingendael, Landgoed - schapenwei	Hollandse linde	Tilia europaea	1	417
					1000	

Totaal aantal1292

Particuliere bomen =	292
Openbare bomen =	1000
Totaal aantal =	1292

Bijlage 2 Monumentale bomen (kaart)

Bijlage 3 Moleninventarisatie Zuid Holland 2010

Molenbiotoop- inventarisatie Zuid-Holland 2010

Laméris-Huis Adviseurs

provincie **HOLLAND**
ZUID

Molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland 2010

Voorwoord

De provincie Zuid-Holland voert al decennia lang een actief beleid voor het behoud en herstel van de molens. De traditionele windmolen en de bijbehorende molenbiotoop hebben een grote cultuurhistorische waarde. Deze waarde is onderkend en beschreven in de cultuurhistorische kaart (ook wel aangeduid als Cultuurhistorische Hoofdstructuur - CHS). De cultuurhistorische kaart is een belangrijke onderlegger voor ruimtelijke planvorming. Hiermee wil de provincie stimuleren dat cultuurhistorie behouden of ingepast wordt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Ook in de onlangs vastgestelde provinciale structuurvisie is bepaald dat de Cultuurhistorische Hoofdstructuur moet worden behouden. Het behoud van de cultuurhistorische hoofdstructuur is van provinciaal belang. Het beschermen of versterken van de molenbiotoop is daarbij een deelbelang. In de verordening Ruimte is, voortbouwend op de Nota Regels voor Ruimte, voor de omgeving van traditionele windmolens regelgeving opgenomen. Het gaat in dit kader om het garanderen van de vrije windvang en het zicht op de molen. Dit betekent dat beperkingen moeten worden gesteld aan de hoogte van bebouwing en beplanting. De molenbiotoop heeft een omvang van 400 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen. In de verordening is bepaald waaraan ruimtelijke plannen moeten voldoen voor wat betreft de maximale hoogte van nieuwe bebouwing en beplanting.

In 2004 heeft Vereniging De Hollandsche Molen in opdracht van de provincie Zuid-Holland de molenbiotopen van alle molens in de provincie geïnventariseerd en beoordeeld. De resultaten zijn gekoppeld aan de CHS, maar sindsdien zijn er diverse ontwikkelingen geweest in de molenomgevingen. Deze inventarisatie is een aanvulling en actualisering van de eerdere inventarisatie uit 2004. In opdracht van de Provincie Zuid-Holland is een hernieuwde inventarisatie gemaakt van alle Zuid-Hollandse molenbiotopen. Dit is gebeurd met behulp van een technische methodiek, waar dit voorheen "handmatig" en "op het oog" gebeurde. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van hoogtegegevens die met behulp van laser-altimetrie landsdekkend zijn ingewonnen door Rijkswaterstaat, de provincies en de waterschappen. Door op de hoogtegegevens analyses uit te voeren is er een inventarisatie gemaakt van de molenbiotoop. Hoge objecten, zoals bomen en bebouwing, die windhinder veroorzaken zijn in de hoogtegegevens te onderscheiden, en hiervan is het effect op de windvang van de molen te bepalen. Via de nieuwe methodiek is eenduidig inzicht te krijgen in alle molenbiotopen. Naast deze methodiek zijn er ter aanvulling foto's van de omgeving van de molen genomen door vrijwilligers.

Met deze inventarisatie is er voor de komende jaren een bruikbaar instrument voor alle partijen die te maken hebben met de molenbiotoop. Molenaars, moleneigenaren en molenverenigingen hebben hiermee beter zicht op de windhinderobjecten in de omgeving van de molens. Een ander onderdeel van dit onderzoek is een beoordeling van de molenbiotoop van slecht tot goed. De individuele molenbiotoopinventarisaties kunnen gebruikt worden om bestaande goede molenbiotopen te behouden, en slechte molenbiotopen te verbeteren. Dit rapport is ook van belang voor bijvoorbeeld beleidsontwikkelaars bij de provincie en gemeenten. Beleidsmakers kunnen de molenbiotoopinventarisatie van de Zuid-Hollandse molens gebruiken als ondersteuning bij het cultuurhistorisch, landschaps- en ruimtelijke orderingsbeleid. Daarnaast krijgen zij met de inventarisatie en de bijbehorende kaarten van alle molens in Zuid-Holland snel een eerste indicatie van de windhinder, potentiële verbeterpunten en mogelijke bedreigingen van de betreffende molen. De molenbiotoopinventarisatie en de bijbehorende kaarten zijn ook goed bruikbaar in de communicatie rond projecten met andere belanghebbenden en belangstellenden, zoals mensen die in de buurt van molens wonen, dan wel daar ontwikkelingsplannen hebben.

Niet in de laatste plaats willen wij iedereen bedanken voor de getoonde inzet. Dit geldt met name voor de vrijwilligers die de omgevingsfoto's hebben gemaakt en het veldwerk voor hun rekening hebben genomen: J.C. Menge, T. van Hoof, M. Dwarswaard, J. Ottevanger, J.A.M. Spruit, D.L. van Popering, A.G.M. van Holsteijn, R.M. Belder, J.N.M. de Groot, A. van der Graaf, P.P. Klapwijk, Th. de Rooij, J.C. Mulder, W. Haazebroek, L.M. Endedijk en M. Ravesloot. Wij willen de medewerkers van het bureau Datamanagement van de provincie Zuid-Holland danken voor hun medewerking bij het uitzoeken en leveren van het digitale kaartmateriaal.

De Hollandsche Molen

Laméris-Huis adviseurs

Mark Ravesloot

Evert-Jan Laméris

Molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland

Wat verstaat men onder de Molenbiotoop?

De molenbiotoop is de omgeving van een molen, voor zover die van invloed is op het functioneren van de molen als maalwerktuig én als monument. De omgeving van een molen wordt ook wel aangeduid als molenbiotoop, omdat een molen gezien kan worden als een werkend “levend” monument. Vrije windvang is één van de belangrijkste voorwaarden voor een goed functionerende molen. Gebouwen en andere bouwwerken kunnen de molenbiotoop aantasten. Daarnaast veroorzaken bomen en boomgroepen een extra nadeel voor de windvang. De omgeving van een molen werd vroeger vrijgehouden van obstakels die windhinder zouden veroorzaken. Sinds de molens economisch van minder betekenis zijn (in de waterhuishouding en voedselvoorziening) is er aanvankelijk voor de bescherming van de molenbiotoop weinig meer geregeld. Toch kunnen een aantal (polder)molens hun functie nog steeds oppakken in geval van calamiteiten of extreme weersomstandigheden. Mede hierdoor wordt er nog het nodige geld geïnvesteerd in onderhoud en restauratie van de molens. Als gevolg van oprukkend groen en de alsmaar uitbreidende bebouwing kunnen molens, door de afname van de wind, niet meer goed draaien. Hierdoor komen ze stil te staan. En “stilstand is achteruitgang”, waardoor het molenbehoud in gevaar komt. De molenbiotoop is voor iedere molen verschillend en zal voortdurend blijven veranderen door uitbreidende bebouwing en groeiende bomen. De molenbiotoop is dan ook voor de molenwereld een blijvende bron van zorg. Naast windvang is belevingswaarde ook een aspect van de molenbiotoop. Een goed zichtbare molen doet meer recht aan de cultuurhistorische rol die de molen heeft in het Zuid-Hollandse landschap.

Wat is de molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland?

De molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland geeft informatie over de molenbiotopen van alle molens in de provincie Zuid-Holland. De inventarisatie bestaat uit een overzichtskaart van Zuid-Holland en gegevens over de afzonderlijke molens en incomplete molens. Per molen is er een biotooprapport met bijbehorende kaarten opgesteld. Hierin is de windhinder rondom een molen weergegeven met een kleurcodering en een beoordeling van de totale molenbiotoop. Ook zijn er foto's van de omgeving van de molen en een beschrijving van de biotoop opgenomen. Voor een aantal incomplete molens bestaan plannen voor restauratie of herbouw. Er is dan voor de toekomst meteen een duidelijk beeld van de biotoop waarin de molen wordt herbouwd of gerestaureerd. Uiteindelijk zijn 228 molenbiotopen geïnventariseerd. Het betreft 221 windmolens, 1 Amerikaanse windmotor en 7 incomplete molens waarvan er op 1 augustus 2010 twee daadwerkelijk in herstel zijn. Voorts staan er in Zuid-Holland nog enkele molens die geen deel uitmaken van het provinciale molenbeleid. Het gaat om de Molen van de Zemelpolder in Lisse, de Onverwacht / Schelvenaer in Krimpen aan den IJssel, De Nolet in Schiedam en de in aanbouw zijnde Kameel in Schiedam. De biotooprapporten van deze molens zijn in een aparte bijlage toegevoegd aan deze rapportage.

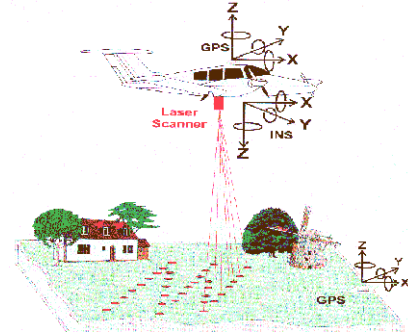
Wat is het doel van de molenbiotoopinventarisatie?

De molenbiotoopinventarisatie is bedoeld voor beleidsontwikkelaars bij de provincie, gemeenten en waterschappen. De inventarisaties zijn ook bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is en te maken heeft met molens en de molenbiotoop. Het gaat hier om molenaars, moleneigenaren, molenverenigingen en andere belanghebbenden en belangstellenden. De molenbiotoopinventarisatie kan ondersteunend zijn bij het maken van plannen in de omgeving van windmolens. Het maakt in een oogopslag duidelijk waar zich molens bevinden met een slechte of goede molenbiotoop. De inventarisatie geeft enerzijds aan waar mogelijk de omgeving verbeterd kan worden en laat anderzijds zien welke molenbiotopen behouden moeten blijven en beschermd moeten worden. Daarnaast kunnen beleidsmakers zich eenvoudig oriënteren op locaties die in de molenbiotoopcirkel liggen en waarvan zij de eventuele toekomstige inpassingsmogelijkheden van nieuwe ontwikkelingen inzichtelijk willen hebben. Ook in communicatie over windhinder in de molenbiotoop tussen molenaars, beleidsmakers en andere belanghebbenden (bijvoorbeeld omwonenden) kan deze inventarisatie met de biotooprapporten een belangrijke rol spelen. Daarnaast kunnen de resultaten aanleiding geven om de molenbiotopen als molenbeschermingszone in bestemmingsplannen of in de provinciale structuurvisie of verordening op te nemen.

Hoe is de molenbiotoopinventarisatie tot stand gekomen?

De molenbiotoopinventarisatie is gebaseerd op een analyse van windhinderobjecten, zoals bomen en bebouwing, in de omgeving van de molen. De windhinderobjecten zijn bepaald via hoogtemetingen, die zijn gemaakt met behulp van een vliegtuig (laser-altimetrie), zie figuur 1.

Van heel Nederland zijn op deze wijze gedetailleerde hoogtemetingen gedaan die uiteindelijk in het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) zijn opgenomen. Mogelijke windhinderobjecten voor molens, zoals bomen of bebouwing, zijn dus ook opgenomen in deze hoogtemetingen. De hoogtemetingen die op de windhinderobjecten zijn gemeten zijn verwerkt in de analyse en de daarop volgende beoordeling. De hoogtemetingen, die blijken de analyse de biotoopnorm overschrijden, zijn met een kleurcodering op de kaarten in de afzonderlijke biotooprapporten van de Zuid-Hollandse molens weergegeven.

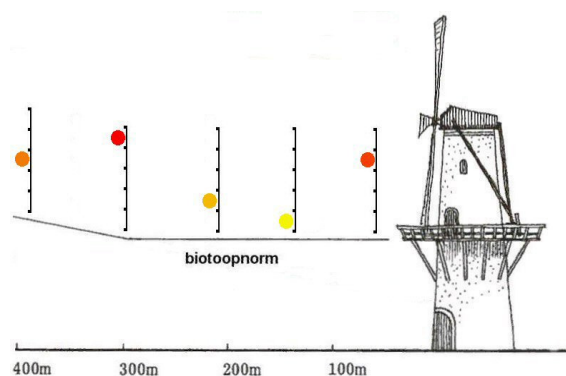

Figuur 1

De verwerking van de hoogtegegevens uit het AHN is in de volgende stappen uit te leggen:

1. Allereerst zijn de exacte locaties van de Zuid-Hollandse molens bepaald inclusief de hoogte ten opzichte van NAP (Normaal Amsterdams Peil). Dit is gedaan met behulp van Google Maps, de locaties van windmolens uit de digitale topografische gegevens 1 :10.000 en met de hoogtegegevens uit het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland).
2. Vanuit de molenlocaties zijn de hoogtegegevens in een cirkel met een straal van 400 meter rond de betreffende molen geselecteerd.
3. De hoogtegegevens in de molenbiotopen zijn met de biotoopformule op basis van de kenmerken van de molens (wiek lengte, en eventueel stellinghoogte) geanalyseerd. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit het Nederlands Molenbestand van Eric Zwijnenberg, het molenbestand op www.molens.nl, www.molendatabase.nl en het Zuid-Hollands Molenboek. Dit resulteert in een kaart met hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden, zie figuur 3 (links). Waar molengegevens niet beschikbaar of niet meer te achterhalen waren is uitgegaan van schattingen in overleg met de provincie Zuid-Holland.

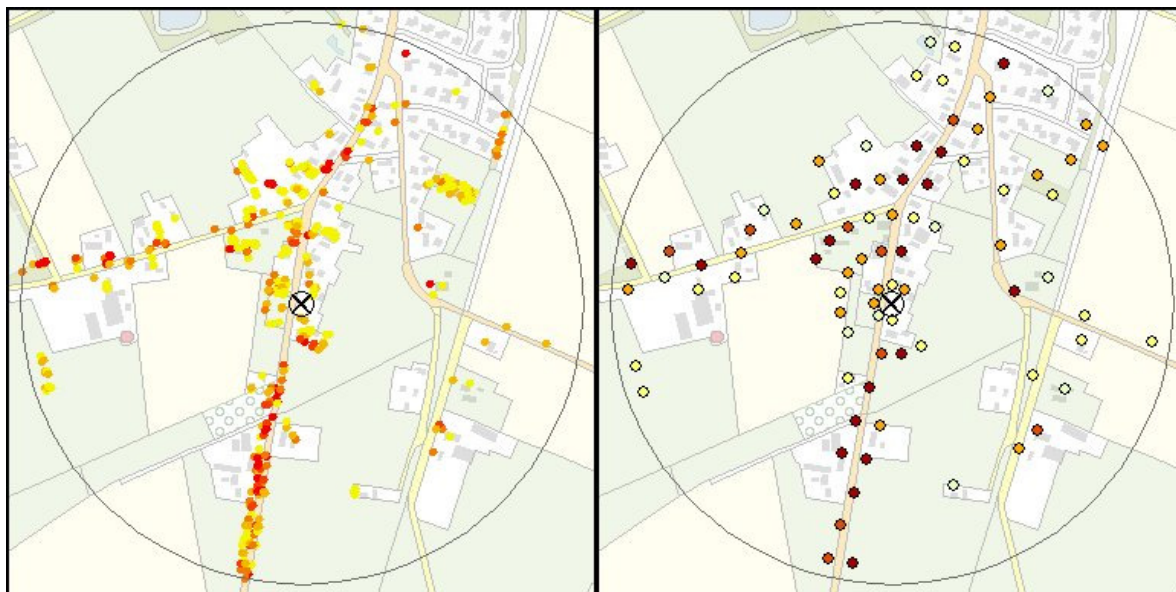
De biotoopnorm is bepaald met behulp van de algemeen erkende en gehanteerde biotoopformule van de vereniging de Hollandsche Molen. In figuur 2 is schematisch aangegeven met stippen waar

Figuur 2

hoogtemetingen de biotoopnorm overschrijden. De biotoopnorm is in Zuid-Holland in de verordening Ruimte opgenomen middels de 1 op 30 regel binnen de bebouwingscontour en de 1 op 100 regel buiten de bebouwingscontour. De mate van overschrijding is ernstiger als een gemeten obstakel verder boven de biotoopnorm uitsteekt. Door middel van verschillende kleuren van geel tot donkerrood is de ernst van de overschrijding aangegeven. De kleuren komen overeen met de kleuren in de kaarten, zie figuur 3 (links).

4. Door middel van een bewerking zijn de ongeordende hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden gestandaardiseerd in sectoren, zie figuur 3 (rechts). Hiermee zijn de ruwe gegevens verwerkt, zodat ze voor iedere molen te vergelijken zijn. In een gebied van circa 50 x 50 meter is het hoogste obstakel als referentie obstakel genomen. Dit houdt in dat het hoogste gebouw of de hoogste boom maatgevend is voor een sector. In een molenbiotoop zijn zo 288 sectoren onderscheiden.

Figuur 3

5. Voor de acht hoofdwindrichtingen is een score te bepalen. Dit is gedaan door de afzonderlijke scores van de sectoren toe te kennen aan één van de acht hoofdwindrichtingen en dan bij elkaar op te tellen.

6. Hierna zijn de scores van de afzonderlijke hoofdwindrichtingen opgeteld tot een totaalscore voor de molenbiotoop, die vervolgens weer wordt uitgedrukt in een beoordeling op de schaal goed, redelijk, matig en slecht¹.

Totaalscore	Biotoopbeoordeling
0 – 75	Goed
76-225	Redelijk
226-450	Matig
> 450	Slecht

7. Als laatste stap zijn er in de acht hoofdwindrichtingen, gezien vanaf de molen, foto's van de omgeving gemaakt.

Alle gegevens, inclusief de kaarten en foto's, zijn uiteindelijk per molen weergegeven in deze molenbiotoopinventarisatie.

¹ In de door de Hollandsche Molen gehanteerde biotoopbeoordeling wordt uitgegaan van vijf klassen: goed, aanvaardbaar, matig, bedenkelijk en slecht. De in deze inventarisatie gehanteerde vierdeling kan worden getransformeerd door molens in de klassen redelijk en matig te verdelen over de drie klassen aanvaardbaar, matig en bedenkelijk. De goede en slechte molens blijven gelijk. De klasse aanvaardbaar heeft totaalscores van 76 tot en met 150, de klasse matig reikt van 151 tot en met 300 en de klasse bedenkelijk van 301 tot en met 450.

Hoe werkt de Molenbiotoopinventarisatie?

De inventarisatie is eenvoudig van opzet. Allereerst is er een korte beschrijving van de resultaten van de molenbiotoopinventarisatie. Vervolgens is er een overzichtkaart van alle molens in Zuid-Holland. Daarnaast zijn er nog gebiedskaarten voor vijf regio's. Ook zijn de beoordelingen van de afzonderlijke molens opgenomen in een lijst. Als laatste is er nog per molen een eigen biotooprapport met daarin de bijbehorende kaarten en foto's. De index geeft aan op welke pagina de molenbiotoopinventarisatie van een betreffende molen te vinden is. Voor de nummering is uitgegaan van het inventarisatienummer zoals dat in het provinciale molenboek is gehanteerd. In het rapport is met behulp van kaarten aangegeven waar zich windhinderobjecten bevinden in de omgeving van de molen. De hoogtemetingen die op deze windhinderobjecten zijn gemeten zijn met een kleurcodering weergegeven, gerelateerd aan de hoogte en wieklengte van de molen. Naast de totaalbeoordeling is er tevens een biotoopscore per windrichting bepaald. Verder zijn er foto's vanaf de molen naar de acht hoofdwindrichtingen gemaakt.

De molenbiotoopinventarisatie is ook digitaal beschikbaar op <http://www.molenbiotoop.nl/zuid-holland>. Hier kunnen de biotooprapporten opgevraagd worden. Met behulp van deze website kan iedereen overal naar de molenbiotooprapporten kijken en deze naar wens afdrukken voor eigen gebruik.

Molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland - Resultaten

Biotoopbeoordeling

Uit de beoordeling van de 228 molenbiotopen in Zuid-Holland komt dat er 58 biotopen goed en 29 slecht. De overige liggen daartussen, waarbij het merendeel nog redelijk is. In tabel 1 is een onderscheid gemaakt tussen de complete windmolens en de incomplete molens (al dan niet in herstel).

Tabel 1 Beoordeling Zuid-Hollandse molenbiotopen

	Alle windmolens	Complete windmolens	Incomplete windmolens
Goed	58	57	1
Redelijk	92	88	4
Matig	49	49	-
Slecht	29	27	2

Specificatie

De beste molenbiotoop in Zuid-Holland is die van de Hondijkse Molen in Koudekerk aan den Rijn. De molen no 4. in Aarlanderveen en de Lakermolen te Warmond complementeren de top 3 en kunnen als voorbeeld biotoop dienen. De slechtste molenbiotopen van draaiende molens zijn die van de poldermolens die door verstedelijking zijn ingebouwd geraakt in Den Haag, Voorburg en Leiden.

De slechtste molenbiotoop is van de incomplete Babbersmolen die op dit moment in herstel is. Om de molen daadwerkelijk te kunnen laten functioneren, zal ook de molenbiotoop grondig moeten worden aangepakt. De biotoop van de andere incomplete molen die maalvaardig wordt gerestaureerd, de Boezemmolen no. 6 te Haastrecht, is redelijk. De overige incomplete molens hebben een goede, 2x een redelijke en een slechte biotoop.

Geografische spreiding

Goede molenbiotopen zijn over het algemeen te vinden in het Rijnland, de Albasserwaard en Vijfheerenlanden. Ook de molens in de Krimpenerwaard en in Schieland rond de Rotte hebben relatief goede molenbiotopen. De relatieve open veenweidegebieden in het Groene Hart zullen bijdragen aan die betere molenbiotopen.

In veel grote steden waaronder Den Haag, Rotterdam, Leiden en Gouda komen veel slechte en matige molenbiotopen. Stedelijke ontwikkelingen zijn waarschijnlijk de oorzaak van de relatief slechte molenbiotopen. De zeer hoge Schiedamse stellingmolens vormen hierop een uitzondering en hebben redelijke molenbiotopen. Daarnaast is de oorspronkelijke windvang van molens die binnen de invloedssfeer van al dan niet sterk gegroeide kleinere steden en dorpen beïnvloed. In de drukbevolkte Randstad is dit soms ook onvermijdelijk. Ook de aanwezigheid van de benodigde infrastructuur met de bijbehorende zandlichamen, geluidswerende voorzieningen en beplanting (zoals de twee polder molens bij Gorinchem) zorgen er nogal eens voor dat een molenbiotoop verre van optimaal is.

Op de Zuid-Hollandse Eilanden ontbreken echt goede molenbiotopen maar komen ook geen slechte molenbiotopen voor. Ze zijn voornamelijk redelijk en matig. Het typische zeeklei landschap, met een structuur van veelal beplante dijken, met op diezelfde dijken de oorspronkelijke bebouwing waarop de veel grondzeiler korenmolens vaak staan zorgt hiervoor. In de westelijke kuststrook van Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten komen matige molenbiotopen voor wat veroorzaakt kan worden door het bosrijkere duingebied.

Molentype en –functie

Tabel 2 Indeling naar molentype

Molentype	Type detail	Goed	Redelijk	Matig	Slecht	Totaal
Grondzeiler	Grondzeiler	38	45	18	8	109
	Standerdmolen (gesloten)				1	1
	Standerdmolen (open)			1		1
	Wipmolen	18	26	4	7	55
Totaal Grondzeiler		56	71	23	16	166
Stellingmolen	Stellingmolen	2	19	25	13	59
	Wipstellingmolen		1	1		2
Totaal Stellingmolen		2	20	26	13	61
Amerikaanse Windmotor			1			1
Totaal		58	92	49	29	228

Ongeveer driekwart van de Zuid-Hollandse molens zijn grondzeilers, waarvan tweederde bovenkruiers zijn en circa een derde Wipmolens. Stellingmolens maken 25% uit van de totale Zuid-Hollandse molenpopulatie. Tegen de verwachting in dat hogere molens van nature een betere biotoop hebben, blijkt dat het type molens waarbij de wieken over het maaiveld gaan relatief betere biotopen hebben. Stellingmolens staan voornamelijk als korenmolens in een stedelijk context. De noodzaak om de molen op een verhoging te bouwen kwam mede door de aanwezige bebouwing en rond de plek waar men graag een molen wilde hebben. Deze bebouwing is in de loop der jaren allen maar toegenomen en hoger geworden. De twee Zuid-Hollandse Standerdmolens (behorende tot de grondzeilers) scoren een matige en slechte molenbiotoop als gevolg van hun stedelijk context. Ook het wegvallen van de vroegere bescherming tegen oprukkend groen, in de vorm van windrecht, heeft ertoe geleid dat molens in stedelijke gebieden het steeds moeilijker kregen om hun vrije windvang te behouden. Grondzeilers werden van oudsher natuurlijk alleen op locaties gebouwd waar molens vrij wind konden vangen. In de weidse polders werden ook altijd grondzeiler poldermolens gebouwd. Veel locaties zijn ook nu nog vrij van obstakels. De slechtere molenbiotopen zijn van grondzeiler korenmolens (voornamelijk Hoeksche Waard) en poldermolens die door stedelijke uitbreiding binnen of nabij de bebouwing zijn komen te liggen. De enige Amerikaanse windmotor in Zuid-Holland nabij Berkenwoude heeft een redelijke molenbiotoop.

Tabel 3 Indeling naar functie

Functie	Goed	Redelijk	Matig	Slecht	Totaal
Poldermolen	56	58	17	15	146
Korenmolen	2	33	29	12	76
Zaagmolen		1	3		4
Industriemolen				2	2
Totaal	58	92	49	29	228

Poldermolens zijn de meest voorkomende molens in Zuid-Holland. Circa een derde van de molens zijn korenmolens, die op 2 molens na geen goede molenbiotoop hebben. De molenbiotopen van de poldermolens zijn veelal goed en redelijk. Er zijn echter ook een aantal poldermolens met een matige en slechte molenbiotoop. Veel zijn dit poldermolens die in een stedelijk omgeving zijn komen te staan. De korenmolens hebben voornamelijk een redelijke en matige molenbiotoop. Dit komt overeen met het globale onderscheid tussen de grondzeilers en stellingmolens. De twee Snuifmolens aan de Kralingense plas en bij het Kralingense bos hebben beide een slechte molenbiotoop. De achtkante houtzaagmolens in Leiden en Leidschendam hebben een matige molenbiotoop. De kleine wipstellinghoutzager die inmiddels op een schuur van molenmaker Verbij in Hoogmade staat heeft een redelijke molenbiotoop.

Het veldwerk

Omdat de molenbiotopen nog niet eerder zijn beoordeeld aan de hand van de Methode Laméris, kon alleen het veldwerk uitsluitend geven in hoeverre de molenbiotopen van de Zuid-Hollandse molens vooruit of achteruit zijn gegaan. De actuele situatie is vergeleken met de beschrijvingen die voor de inventarisatie in 2004 zijn gemaakt. Ook is nagegaan wat er in tussentijd is veranderd binnen een

cirkel van 400 meter rondom iedere molen en wat de belangrijkste bedreigingen zijn binnen de molenbiotoop. Er is steeds onderscheid gemaakt tussen de aard van de windbelemmerende obstakels: gaat het om gebouwen of om beplantingen. Voorts is bij iedere molen bekeken of er elementen in de directe omgeving van de molen voorkomen die direct te maken hebben met de aanwezigheid van de molen. Het gaat dan om molenaarswoningen, schuren, gemalen, sluizen, stookhutten, pakhuizen, graanmaalterijen etc. Daarnaast is een uitspraak gedaan over hoe de molen in het landschap ligt. Ten slotte is nagegaan of een groenbeheerplan de molenbiotoop structureel kan verbeteren. In die gevallen kan het weghalen van groen en hiervoor beter passende beplantingssoorten terugplaatsen heel veel goed doen.

Bij het vergelijken van de molenbiotopen in 2004 en 2010 is uitgegaan van de volgende mogelijkheden: de molenbiotoop is niet verslechterd, de molenbiotoop is beperkt verbeterd of verslechterd, of de molenbiotoop is sterk verbeterd of verslechterd. In vrijwel alle gevallen is de beplanting rondom de molens ten opzichte van 2004 hoger gegroeid. Als hiervan sprake is, maar er geen andere ontwikkelingen hebben voorgedaan binnen de molenbiotoop, dan is de molenbiotoop beoordeeld als zijnde niet verslechterd. Als de beplantingen erg zijn verdicht of zoveel zijn gegroeid dat uit bepaalde hoeken de windvang sterk is verminderd, dan is sprake van een beperkte verslechtering. Dit is ook het geval als de windvang structureel is afgenomen over maximaal 45 graden. Bij een sterke verslechtering is sprake van een structurele afname van de windvang over meer dan 45 graden. Bij een beperkte verbetering van de molenbiotoop is sprake van een structurele verbetering van de windvang over maximaal 45 graden, bij een sterke verbetering van de molenbiotoop is de windvang over minimaal 45 graden structureel verbeterd. De resultaten voor de 228 beoordeelde Zuid-Hollandse molenbiotopen zijn als volgt:

Tabel 4 Vergelijking molenbiotopen in 2004 en in 2010

	Aantal molens	In procenten
Sterke verbetering (++)	3	1,3%
Beperkte verbetering (+)	11	4,8%
Geen verslechtering of verbetering (0)	183	80,4%
Beperkte verslechtering (-)	22	9,6%
Sterke verslechtering (--)	9	3,9%

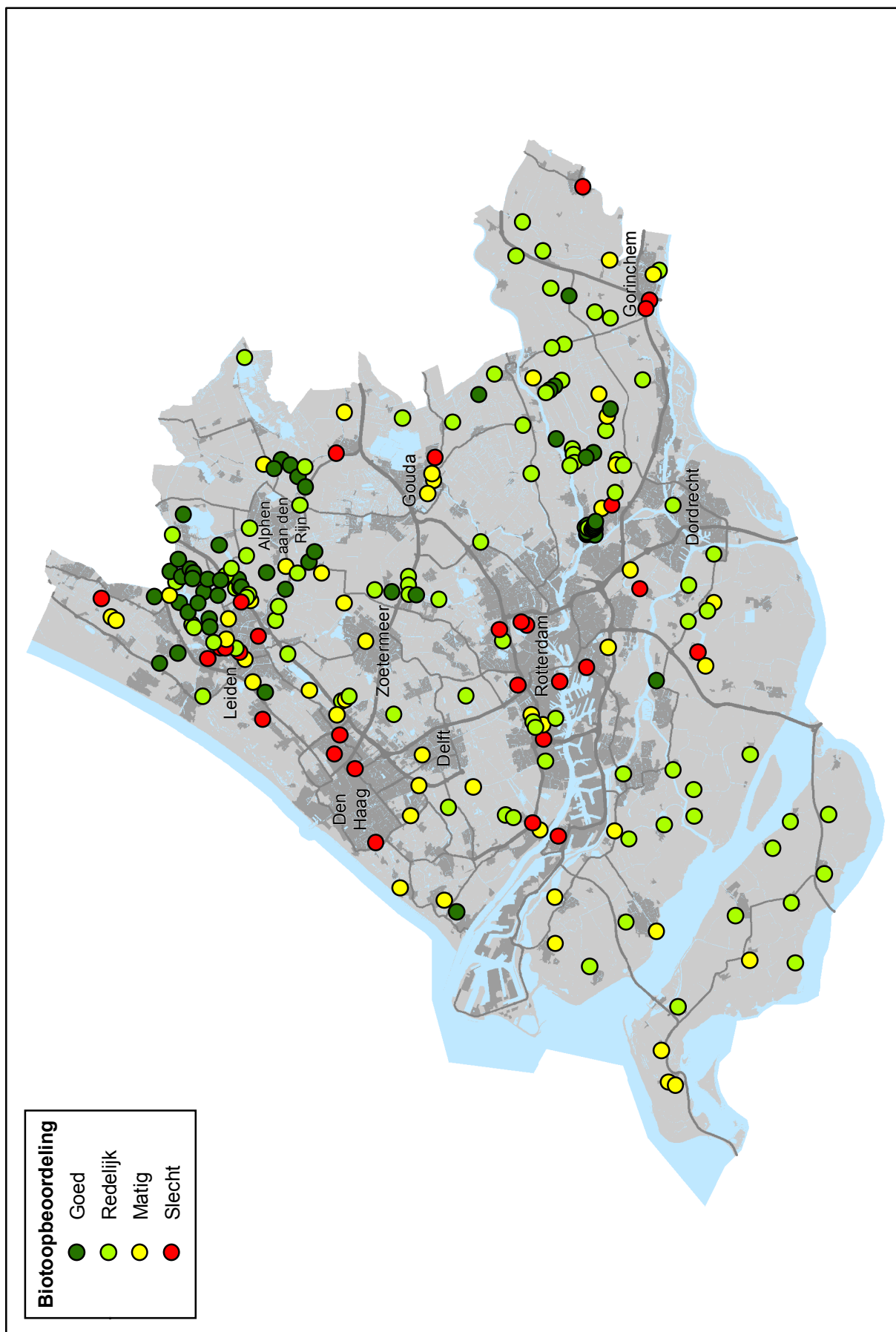
Er zijn drie molens die een sterk verbeterde molenbiotoop hebben. Het gaat om de Kalkmolen in Hoogmade, molen Nooitgedacht in Spijkenisse en De Hoop in Hellevoetsluis. De eerste molen is naar een nieuwe locatie verplaatst en de tweede is met 7 meter verhoogd. Alleen bij de laatste molen is sprake van een verbetering van de omgeving zelf. In Hellevoetsluis zijn de bolwerken opnieuw ingericht en opgeschoond. Bij elf molens is de molenbiotoop beperkt verbeterd. Meestal is dit het gevolg van het kappen, snoeien of rooien van beplantingen. In totaal zijn 14 molenbiotopen verbeterd, hetgeen gelijk staat aan 6,1%

Negen molens hebben te kampen met een sterk verslechterde molenbiotoop en nog eens tweeëntwintig met een beperkt verslechterde molenbiotoop. In totaal 31 molens, hetgeen gelijk staat aan 13,5%. In een aantal gevallen is het realiseren van nieuwbouw op korte afstand van de molen de oorzaak van de achteruitgang van de molenbiotoop, veel vaker gaat het om nieuwe aanplant of hoger groeiende beplantingen die de windvang van de molens doen verminderen.

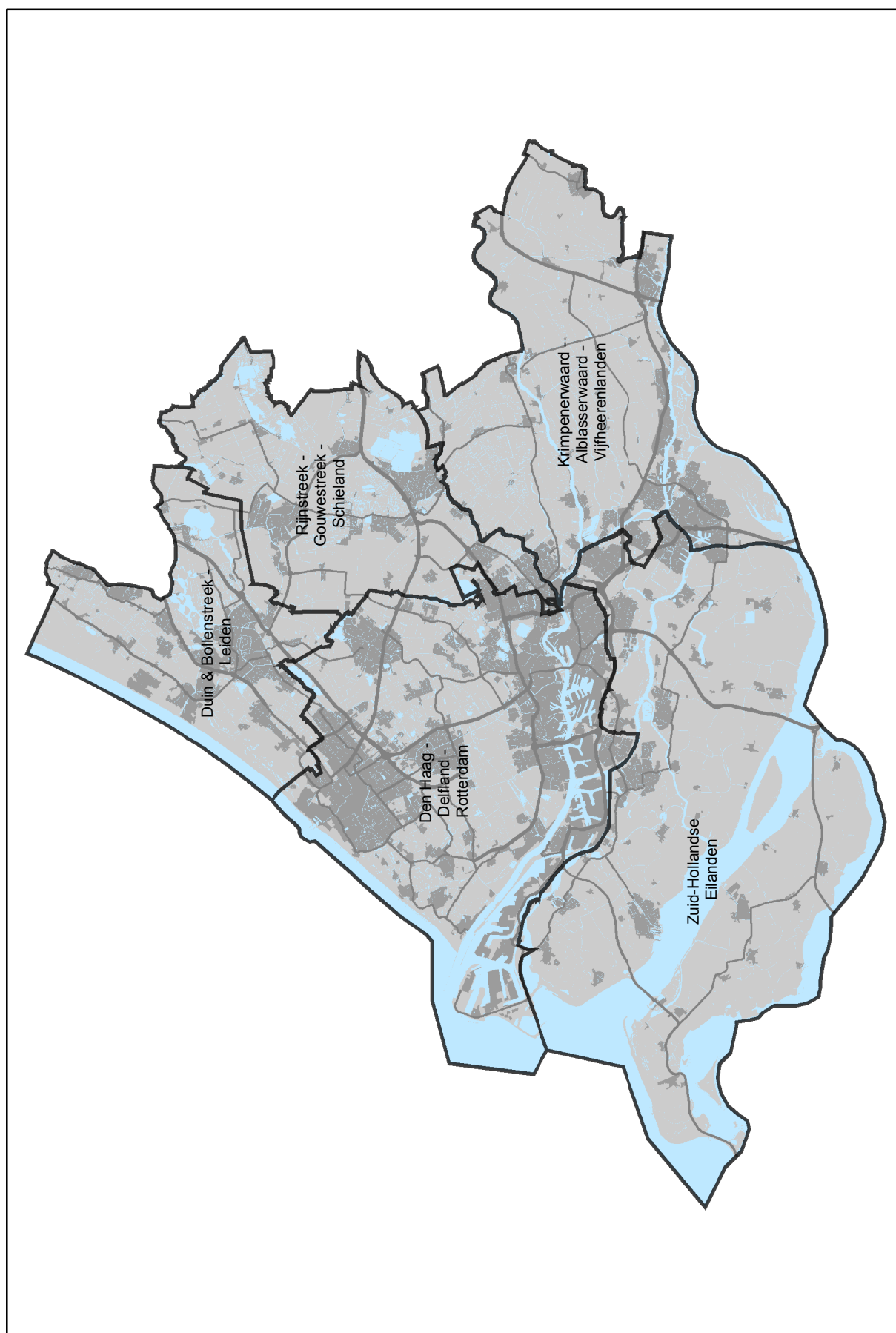
Maar liefst 62 molens (27,2%) hebben baat bij het opstellen van een groenbeheerplan binnen de molenbiotoop. Dit moet erin voorzien dat beplantingen in de directe omgeving van de molen regelmatig worden gesnoeid of dat hier gekozen wordt voor groen dat een beperkte hoogte kent in volwassen staat. In die 62 gevallen kan de molenbiotoop structureel verbeterd worden als er beplantingen weggehaald of gesnoeid worden en er beleid wordt ontwikkeld om niet over een aantal jaren met dezelfde problemen te kampen.

Wat verder uit het veldwerk blijkt is dat met name in Leiden, Gorinchem en Rotterdam een flink aantal molens last heeft van groen in de directe omgeving, terwijl het meer voor de hand zou liggen dat bebouwing hier de molens parten speelt. Ook opvallend is de achteruitgang van de molenbiotoop van de molens op Goeree-Overflakkee. De twaalf dorpskorenmolens hebben hier bijna allemaal te maken met een dichtgroeiende molenbiotoop.

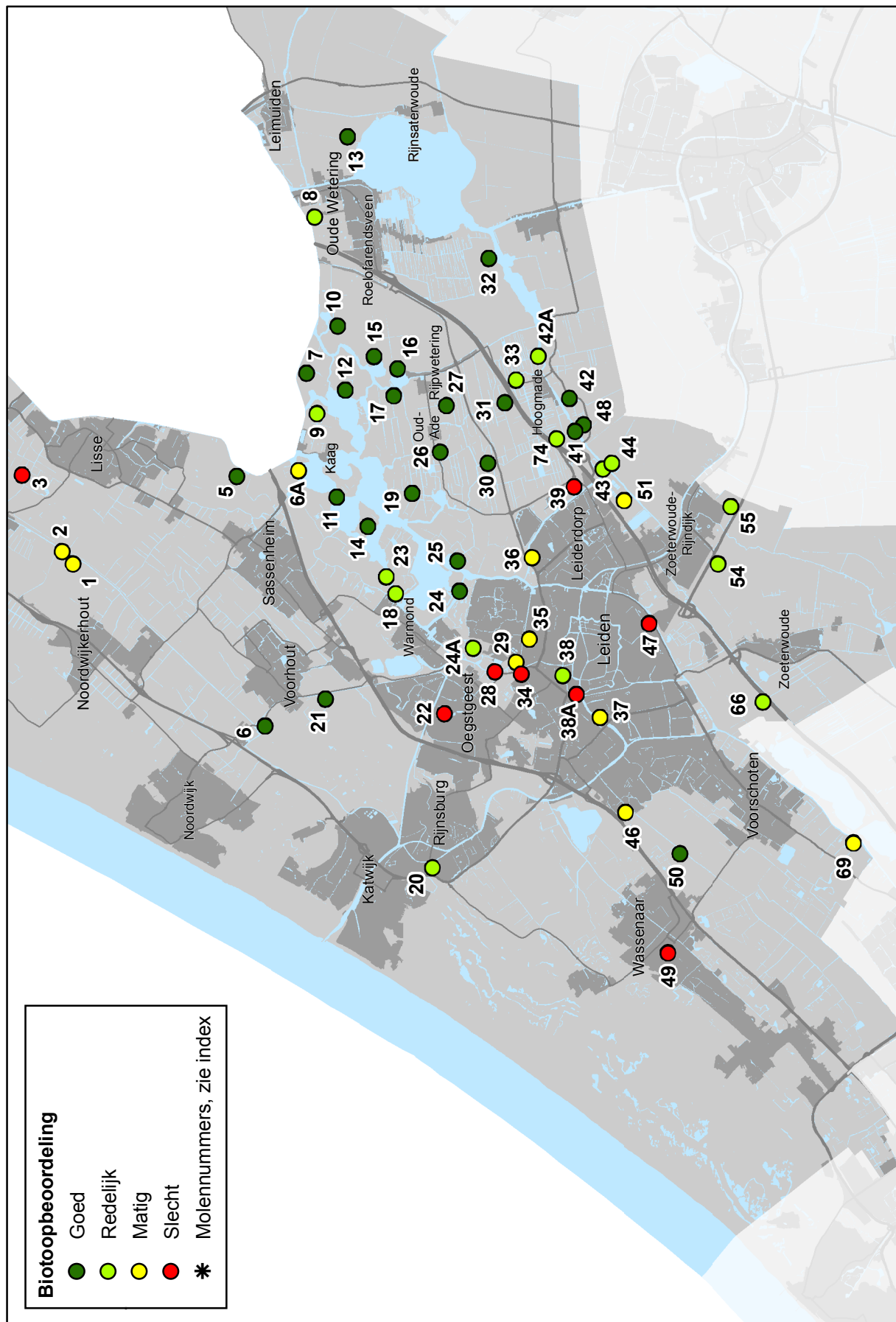
Molenbiotoopbeoordeling - Overzichtskaart Zuid-Holland

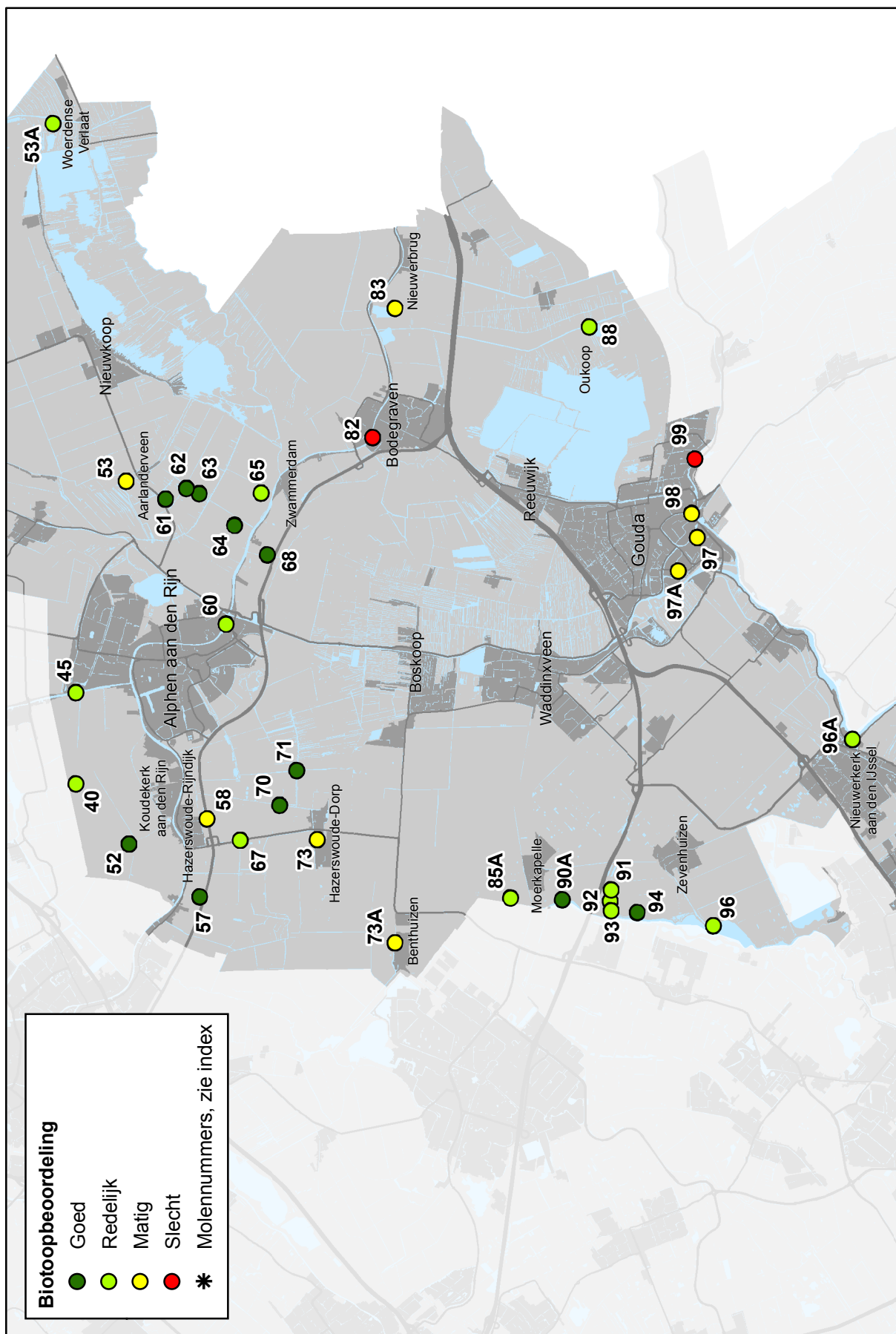
Molenbiotoopbeoordeling - Regiokaarten

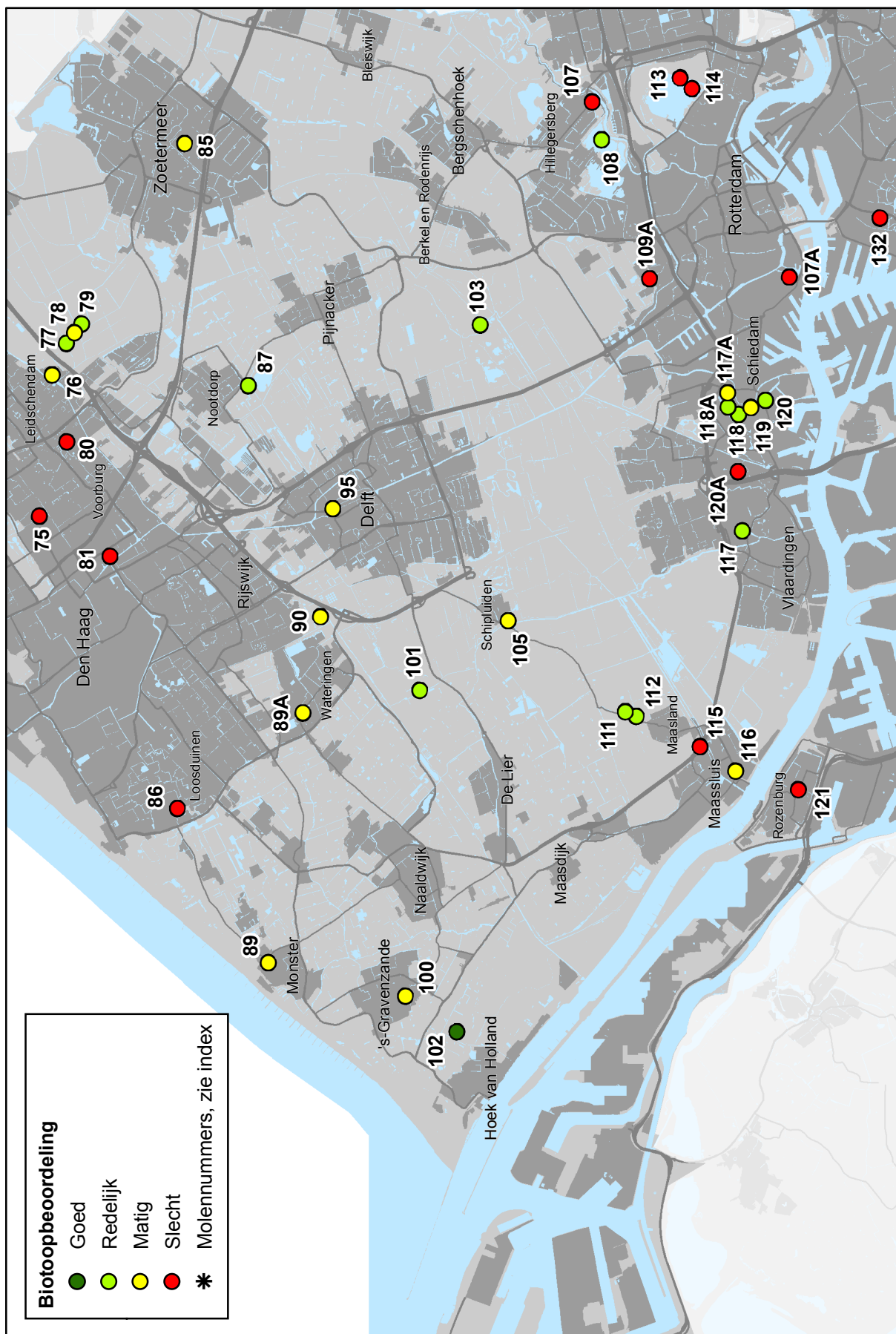
1. Duin & Bollenstreek - Leiden

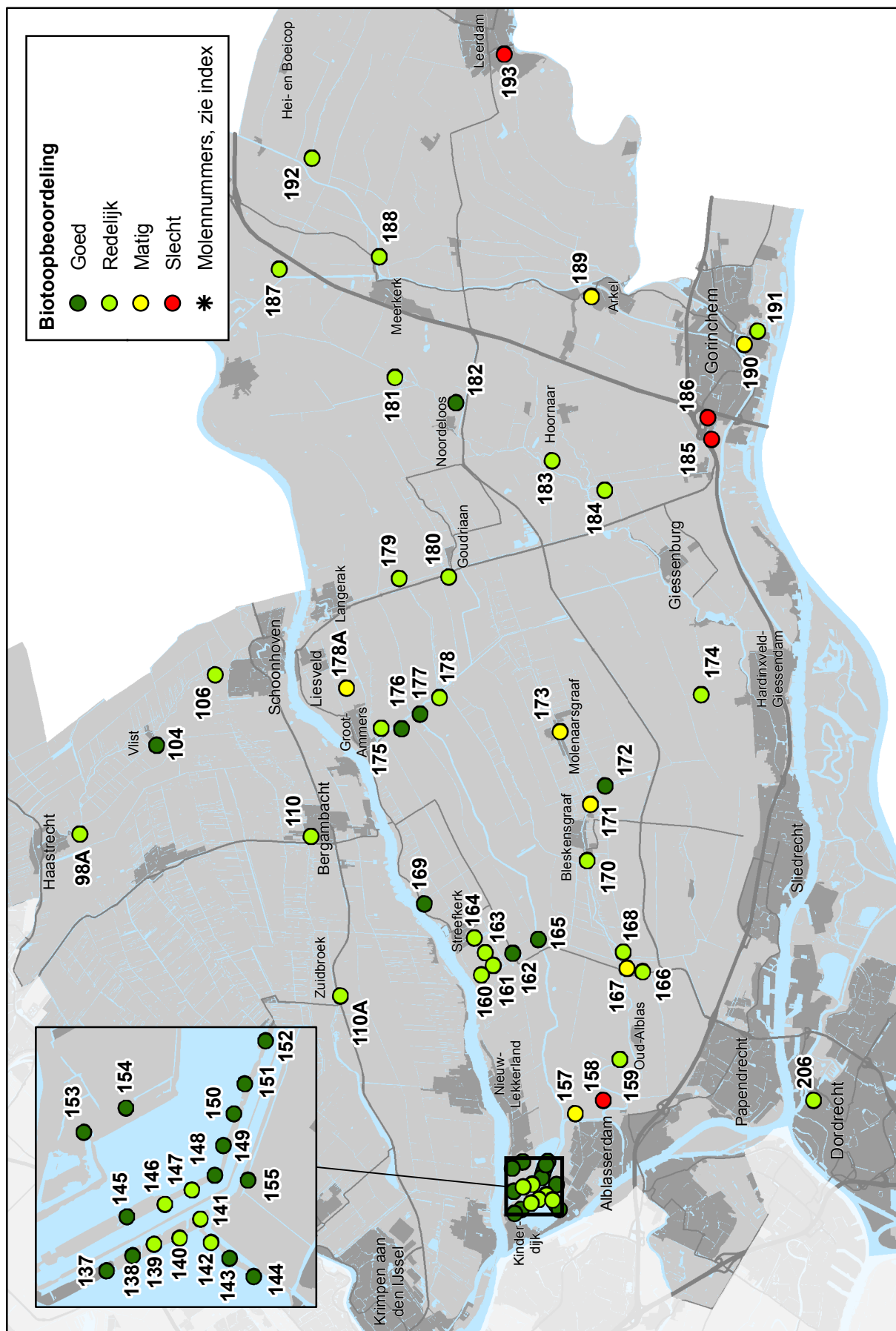
2. Rijnstreek - Gouwestreek - Schieland

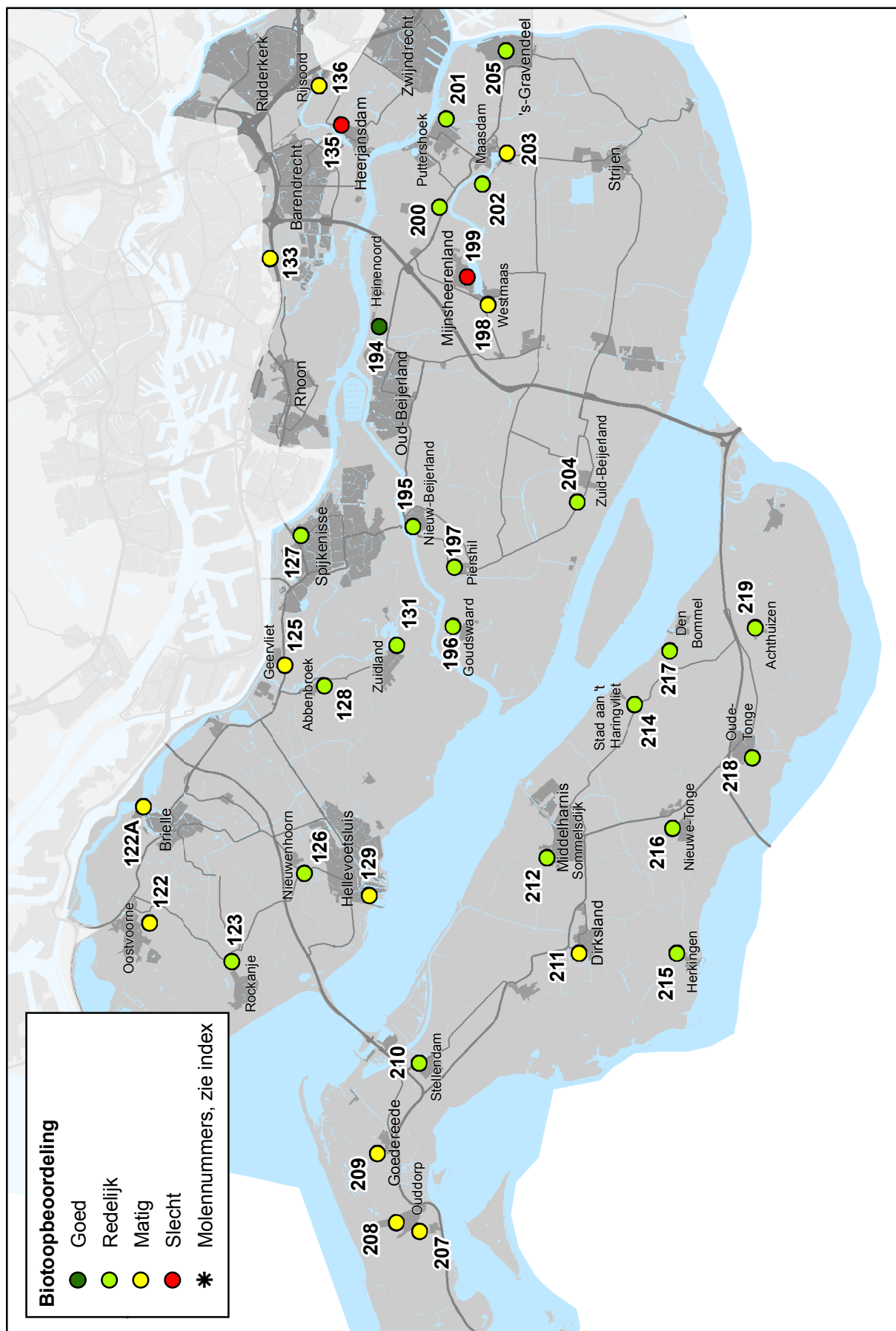
3. Den Haag - Delfland - Rotterdam

4. Krimpenerwaard - Alblasserwaard - Vijfheerenlanden

5. Zuid-Hollandse eilanden

Molenbiotoopbeoordeling - Overzichtlijst

Nummer	Naam	Plaats	Beoordeling	Score
52	Hondsdijkse Molen	Koudekerk aan den Rijn	Goed	8
61	Molen no.4	Aarlanderveen	Goed	11
14	Lakermolen	Warmond	Goed	13
11	De Kok	Warmond	Goed	13
62	Molen no.1	Aarlanderveen	Goed	15
165	Broekmolen	Streefkerk	Goed	15
63	Molen no.2	Aarlanderveen	Goed	15
27	Akkerslootmolen	Rijpwetering	Goed	16
162	Oude Weteringmolen	Streefkerk	Goed	16
12	Buurtermolen	Rijpwetering	Goed	17
19	Zweilandermolen	Warmond	Goed	20
30	Rode Molen	Oud Ade	Goed	21
68	Steektermolen	Alphen aan den Rijn	Goed	21
64	Molen no.3	Aarlanderveen	Goed	22
5	Lisserpoelmolen	Lisse	Goed	25
25	Boterhuismolen	Warmond	Goed	25
15	Lijkermolen no. 1	Rijpwetering	Goed	26
42	Grosmolen	Hoogmade	Goed	30
182	Boterslootse Molen	Noordeloos	Goed	31
16	Lijkermolen no. 2	Rijpwetering	Goed	31
31	Blauwe Molen	Rijpwetering	Goed	33
70	Blauwe Wip / Geremolen	Hazerswoude	Goed	35
26	De Vrouw Venner	Oud Ade	Goed	36
32	Veendermolen	Roelofarendsveen	Goed	37
104	De Bachtenaar	Bergambacht	Goed	37
177	De Achtkante Molen	Groot-Ammers	Goed	38
152	Overwaard Molen no. 8	Kinderdijk	Goed	41
151	Overwaard Molen no. 7	Kinderdijk	Goed	41
24	Broekdijkmolen	Warmond	Goed	43
194	Goidschalxoort	Heinenoord	Goed	43
176	De Graaflandse Molen	Groot-Ammers	Goed	43
169	De Liefde	Streefkerk	Goed	45
13	De Geestmolen	Rijnsaterwoude	Goed	47
172	De Middelmolen	Molenaarsgraaf	Goed	49
154	Kleine of Lage Molen	Kinderdijk	Goed	49
6	Hoogewegse Molen	Noordwijk	Goed	50
145	Overwaard Molen no. 1	Kinderdijk	Goed	54
21	De Hoop Doet Leven	Voorhout	Goed	55
10	Moppemolen	Rijpwetering	Goed	55
57	Groenendijkse Molen	Hazerswoude	Goed	55
150	Overwaard Molen no. 6	Kinderdijk	Goed	56
153	De Hoge Molen	Kinderdijk	Goed	56
149	Overwaard Molen no. 5	Kinderdijk	Goed	58
137	Nederwaard Molen no. 1	Kinderdijk	Goed	59
90A	A nr. 1	Bleiswijk	Goed	59
41	Doesmolen	Hoogmade	Goed	60
143	Nederwaard Molen no. 7	Kinderdijk	Goed	64
94	Tweemanspolder nr. 4	Zevenhuizen	Goed	65
48	Kalkmolen	Hoogmade	Goed	66

102	De Nieuwlandse Molen	Hoek van Holland	Goed	67
17	Waterloosmolen	Rijpwetering	Goed	67
148	Overwaard Molen no. 4	Kinderdijk	Goed	68
71	Rietveldse Molen	Hazerswoude	Goed	68
138	Nederwaard Molen no. 2	Kinderdijk	Goed	68
50	Zuidwijksemolen	Wassenaar	Goed	70
144	Nederwaard Molen no. 8	Kinderdijk	Goed	73
7	Adermolen	Rijpwetering	Goed	74
155	De Blokker	Kinderdijk	Goed	75
93	Tweemanspolder nr. 3	Zevenhuizen	Redelijk	76
164	Kleine Molen	Streefkerk	Redelijk	76
23	De Nieuwe Hofmolen	Warmond	Redelijk	77
44	Achthovense Molen	Leiderdorp	Redelijk	77
147	Overwaard Molen no. 3	Kinderdijk	Redelijk	77
175	Gelkenes Molen	Groot-Ammers	Redelijk	78
163	Achtkante molen	Streefkerk	Redelijk	80
178	Achterlandse Molen	Groot-Ammers	Redelijk	80
67	Rooie Wip	Hazerswoude	Redelijk	81
18	Zwanburgermolen	Warmond	Redelijk	82
146	Overwaard Molen no. 2	Kinderdijk	Redelijk	82
92	Tweemanspolder nr. 2	Zevenhuizen	Redelijk	82
179	Westermolen	Langerak	Redelijk	82
139	Nederwaard Molen no. 3	Kinderdijk	Redelijk	83
187	Vlietmolen	Lexmond	Redelijk	83
166	De Peilmolen	Oud-Alblas	Redelijk	87
127	Nooitgedacht	Spijkernisse	Redelijk	88
140	Nederwaard Molen no. 4	Kinderdijk	Redelijk	91
160	Sluismolen	Streefkerk	Redelijk	93
110A	Zuidbroeksemolen	Bergambacht	Redelijk	94
85A	Molen nr. 6	Moerkapelle	Redelijk	95
161	Hoge Tiendwegmolen	Streefkerk	Redelijk	95
55	Barremolen	Zoeterwoude- Rijndijk	Redelijk	95
8	Googermolen	Oude Wetering	Redelijk	98
204	Landzigt	Zuid-Bijerland	Redelijk	99
42A	Vlietmolen	Hoogmade	Redelijk	100
142	Nederwaard Molen no. 6	Kinderdijk	Redelijk	100
123	Rockanje	Rockanje	Redelijk	101
40	Lagenwaardse Molen / (Bosmolen)	Koudekerk aan den Rijn	Redelijk	102
188	Bonkmolen	Meerkerk	Redelijk	104
66	Zelden van Passe	Zoeterwoude	Redelijk	104
45	Vrouwgeestmolen	Alphen aan den Rijn	Redelijk	106
88	Oukoopse Molen	Oukoop	Redelijk	108
141	Nederwaard Molen no. 5	Kinderdijk	Redelijk	109
205	't Vliegend Hert	's-Gravendeel	Redelijk	109
101	Groeneveldse Molen	Schipluiden	Redelijk	111
54	Grote Molen	Zoeterwoude	Redelijk	111
183	Oudendijkse Molen	Hoornaar	Redelijk	112
33	Hoogmadesche Molen	Hoogmade	Redelijk	114
106	Bonrepasmolen	Vlist	Redelijk	115
206	Kyck over den Dyck	Dordrecht	Redelijk	118
184	Scheiwijkse Molen	Hoornaar	Redelijk	122

202	Polderse Molen	Maasdam	Redelijk	122
98A	Boezemmolen nr. 6	Haastrecht	Redelijk	125
174	De Tiendwegse Molen	Hardinxveld-Giessendam	Redelijk	130
159	Kooijwijkse Molen	Oud-Alblas	Redelijk	131
103	De Valk	Berkel en Rodenrijs	Redelijk	132
96A	Windlust	Nieuwerkerk aan den IJssel	Redelijk	136
126	Zeezicht	Nieuwenhoorn	Redelijk	138
24A	't Poeltje	Warmond	Redelijk	140
195	De Swaen	Nieuw-Beijerland	Redelijk	140
218	De Korenbloem	Oude-Tonge	Redelijk	141
180	Goudriaanse Molen	Goudriaan	Redelijk	141
9	De Kaager	Kaag	Redelijk	142
117	Aeolus	Vlaardingen	Redelijk	145
170	De Vriendschap	Bleskensgraaf	Redelijk	148
197	Simonia	Piershil	Redelijk	148
120	De Walvisch	Schiedam	Redelijk	154
111	De Drie Lelies	Maasland	Redelijk	155
65	De Dikke Molen	Zwammerdam	Redelijk	155
60	De Eendracht	Alphen aan den Rijn	Redelijk	157
215	De Dankbaarheid	Herkingen	Redelijk	157
131	De Arend	Zuidland	Redelijk	158
168	Wingerdse Molen	Bleskensgraaf	Redelijk	161
38	De Valk	Leiden	Redelijk	162
216	d' Oranjeboom	Nieuwe-Tonge	Redelijk	162
118A	De Noord	Schiedam	Redelijk	164
74	Dekkermolen	Hoogmade	Redelijk	165
214	De Korenaar	Stad aan 't Haringvliet	Redelijk	166
192	Hoekmolen	Hei- en Boeicop	Redelijk	167
112	Dijkmolen	Maasland	Redelijk	171
87	Windlust	Nootdorp	Redelijk	171
210	Korenlust	Stellendam	Redelijk	173
196	Windlust	Goudswaard	Redelijk	174
212	De Korenbloem	Sommelsdijk	Redelijk	179
53A	Westveense Molen	Woerdense Verlaat	Redelijk	182
191	De Hoop	Gorinchem	Redelijk	182
110	Den Arend	Bergambacht	Redelijk	186
118	De Vrijheid	Schiedam	Redelijk	187
181	Stijve Molen	Noordeloos	Redelijk	188
128	De Hoop	Abbenbroek	Redelijk	188
200	Oostmolen	Mijnsheerenland	Redelijk	190
20	De Gerechtigheid	Katwijk aan den Rijn	Redelijk	198
79	Ondermolen	Leidschendam	Redelijk	200
96	Eendrachtsmolen	Zevenhuizen	Redelijk	201
108	De Prinsenmolen	Rotterdam-Hillegersberg	Redelijk	203
219	Windlust	Achthuizen	Redelijk	211
43	Doeshofmolen	Leiderdorp	Redelijk	212
77	Bovenmolen	Leidschendam	Redelijk	217
217	De Bommelaer	Den Bommel	Redelijk	223
91	Tweemanspolder nr. 1	Zevenhuizen	Redelijk	224

201	De Lelie	Puttershoek	Redelijk	224
51	Meerburgermolen	Leiderdorp	Matig	227
1	Hogeveensemolen	Noordwijkerhout	Matig	232
209	Windvang	Goedereede	Matig	235
69	Knipmolen	Voorschoten	Matig	236
178A	De Jonge Sophia	Groot-Ammers	Matig	237
133	Pendrechtse Molen	Barendrecht	Matig	239
171	Hofwegensemolen	Bleskensgraaf	Matig	243
29	De Herder	Leiden	Matig	244
83	Weijpoortsche Molen	Nieuwerbrug	Matig	244
78	Middelmolen	Leidschendam	Matig	248
100	korenmolen	's-Gravenzande	Matig	250
198	Windlust	Westmaas	Matig	250
203	De Hoop	Maasdam	Matig	254
167	De Hoop	Oud-Alblas	Matig	256
89A	Windlust	Wateringen	Matig	257
211	De Eendracht	Dirksland	Matig	263
36	Zijllaanmolen	Leiderdorp	Matig	265
190	Nooit Volmaakt	Gorinchem	Matig	269
105	De Korpershoek	Schipluiden	Matig	273
117A	De Nieuwe Palmboom	Schiedam	Matig	278
98	't Slot	Gouda	Matig	279
119	De Drie Koornbloemen	Schiedam	Matig	282
122	korenmolen	Oostvoorne	Matig	285
189	Jan van Arkel	Arkel	Matig	290
35	Stadsmolen	Leiden	Matig	300
73A	De Haas	Benthuizen	Matig	306
125	Bernisse Molen	Geervliet	Matig	308
85	De Hoop	Zoetermeer	Matig	310
122A	't Vliegend Hert	Brielle	Matig	316
58	Rijnenburgermolen	Hazerswoude	Matig	319
6A	Faljerilmolen	Warmond	Matig	327
37	d' Heesterboom	Leiden	Matig	332
135	De Kersenboom	Rijsoord	Matig	339
53	De Morgenster	Aarlanderveen	Matig	343
157	Kortlandse Molen	Alblasserdam	Matig	347
207	De Zwaan	Ouddorp	Matig	350
97A	Mallemolen	Gouda	Matig	355
208	De Hoop	Ouddorp	Matig	361
90	De Schaapweimolen	Rijswijk	Matig	363
2	Lageveensemolen	Lisse	Matig	365
173	De Kerkmolen	Molenaarsgraaf	Matig	375
129	De Hoop	Hellevoetsluis	Matig	376
46	Stevenshofjesmolen	Leiden	Matig	379
73	Nieuw Leven	Hazerswoude	Matig	387
116	De Hoop	Maassluis	Matig	393
76	De Salamander	Leidschendam	Matig	397
89	De Vier Winden	Monster	Matig	403
97	De Roode Leeuw	Gouda	Matig	418
95	De Roos	Delft	Matig	442
158	Souburgse Molen	Alblasserdam	Slecht	456
39	Munnikkenmolen	Leiderdorp	Slecht	480

49	Windlust	Wassenaar	Slecht	526
99	Haastrechtse Molen	Gouda	Slecht	529
107A	De Distilleerketel	Rotterdam	Slecht	544
199	De Goede Hoop	Mijnsheerenland	Slecht	548
28	Kikkermolen	Leiden	Slecht	551
82	De Arkduif	Bodegraven	Slecht	577
3	Keukenhofmolen	Lisse	Slecht	597
107	De Vier Winden	Rotterdam- Terbregge	Slecht	603
136	Landzicht	Heerjansdam	Slecht	605
38A	De Put	Leiden	Slecht	620
34	Marendijkmolen	Leiden	Slecht	668
193	Ter Leede	Leerdam	Slecht	684
113	De Lelie	Rotterdam- Kralingen	Slecht	713
186	Oostmolen	Gorinchem	Slecht	716
185	Westmolen	Gorinchem	Slecht	726
109A	De Speelman	Rotterdam	Slecht	742
114	De Ster	Rotterdam- Kralingen	Slecht	754
121	De Hoop	Rozenbrug	Slecht	776
132	De Zandweg	Rotterdam	Slecht	829
86	De Korenaer / Prins Maurits	Den Haag	Slecht	840
22	Oudenhofmolen	Oegstgeest	Slecht	876
115	De Wippersmolen	Maassluis	Slecht	890
75	De Nieuwe Veenmolen	Den Haag	Slecht	893
47	Rodenbrugermolen	Leiden	Slecht	931
80	De Vlieger	Voorburg	Slecht	933
81	Laakmolen	Den Haag	Slecht	974
120A	Babbersmolen	Schiedam	Slecht	1032

Molenbiotooprapporten - index

Nummer	Naam	Plaats	Bijzonderheden
1	Hogeveensemolen	Noordwijkerhout	
2	Lageveensemolen	Lisse	
3	Keukenhofmolen	Lisse	
5	Lisserpoelmolen	Lisse	
6	Hoogewegse Molen	Noordwijk	
6A	Faljerilmolen	Warmond	
7	Adermolen	Rijpwetering	
8	Googermolen	Oude Wetering	
9	De Kaager	Kaag	
10	Moppemolen	Rijpwetering	
11	De Kok	Warmond	
12	Buurtermolen	Rijpwetering	
13	De Geestmolen	Rijnsaterwoude	
14	Lakermolen	Warmond	
15	Lijkermolen no. 1	Rijpwetering	
16	Lijkermolen no. 2	Rijpwetering	
17	Waterloosmolen	Rijpwetering	
18	Zwanburgermolen	Warmond	
19	Zweilandermolen	Warmond	
20	De Gerechtigheid	Katwijk aan den Rijn	
21	De Hoop Doet Leven	Voorhout	
22	Oudenhofmolen	Oegstgeest	
23	De Nieuwe Hofmolen	Warmond	
24	Broekdijkmolen	Warmond	
24A	't Poeltje	Warmond	
25	Boterhuismolen	Warmond	
26	De Vrouw Venner	Oud Ade	
27	Akkerslootmolen	Rijpwetering	
28	Kikkermolen	Leiden	
29	De Herder	Leiden	
30	Rode Molen	Oud Ade	
31	Blauwe Molen	Rijpwetering	
32	Veendermolen	Roelofarendsveen	
33	Hoogmadesche Molen	Hoogmade	
34	Marendijkmolen	Leiden	
35	Stadsmolen	Leiden	
36	Zijllaanmolen	Leiderdorp	
37	d' Heesterboom	Leiden	
38	De Valk	Leiden	
38A	De Put	Leiden	
39	Munnikkenmolen	Leiderdorp	
40	Lagenwaardse Molen / (Bosmolen)	Koudekerk aan den Rijn	
41	Doesmolen	Hoogmade	
42	Grosmolen	Hoogmade	
42A	Vlietmolen	Hoogmade	
43	Doeshofmolen	Leiderdorp	
44	Achthovense Molen	Leiderdorp	
45	Vrouwgeestmolen	Alphen aan den Rijn	
46	Stevenshofjesmolen	Leiden	
47	Rodenbrugermolen	Leiden	
48	Kalkmolen	Hoogmade	
49	Windlust	Wassenaar	
50	Zuidwijksemolen	Wassenaar	
51	Meerburgermolen	Leiderdorp	nieuwe locatie
52	Hondsdijsse Molen	Koudekerk aan den Rijn	
53	De Morgenster	Aarlanderveen	

53A	Westveense Molen	Woerdense Verlaat	
54	Grote Molen	Zoeterwoude	
55	Barremolen	Zoeterwoude-Rijndijk	
57	Groenendijkse Molen	Hazerswoude	
58	Rijnenburgermolen	Hazerswoude	
60	De Eendracht	Alphen aan den Rijn	
61	Molen no.4	Aarlanderveen	
62	Molen no.1	Aarlanderveen	
63	Molen no.2	Aarlanderveen	
64	Molen no.3	Aarlanderveen	
65	De Dikke Molen	Zwammerdam	
66	Zelden van Passe	Zoeterwoude	
67	Rooie Wip	Hazerswoude	
68	Steektermolen	Alphen aan den Rijn	
69	Knipmolen	Voorschoten	
70	Blauwe Wip / Geremolen	Hazerswoude	
71	Rietveldse Molen	Hazerswoude	
73	Nieuw Leven	Hazerswoude	
73A	De Haas	Benthuizen	
74	Dekkermolen	Hoogmade	
75	De Nieuwe Veenmolen	Den Haag	
76	De Salamander	Leidschendam	
77	Bovenmolen	Leidschendam	
78	Middelmolen	Leidschendam	
79	Ondermolen	Leidschendam	
80	De Vlieger	Voorburg	
81	Laakmolen	Den Haag	
82	De Arkduif	Bodegraven	
83	Weijpoortsche Molen	Nieuwerbrug	
85	De Hoop	Zoetermeer	
85A	Molen nr. 6	Moerkapelle	incompleet
86	De Korenaer / Prins Maurits	Den Haag	
87	Windlust	Nootdorp	
88	Oukoopse Molen	Oukoop	
89	De Vier Winden	Monster	
89A	Windlust	Wateringen	
90	De Schaapweimolen	Rijswijk	
90A	A nr. 1	Bleiswijk	incompleet
91	Tweemanspolder nr. 1	Zevenhuizen	
92	Tweemanspolder nr. 2	Zevenhuizen	
93	Tweemanspolder nr. 3	Zevenhuizen	
94	Tweemanspolder nr. 4	Zevenhuizen	
95	De Roos	Delft	
96	Eendrachtsmolen	Zevenhuizen	
96A	Windlust	Nieuwerkerk aan den IJssel	
97	De Roode Leeuw	Gouda	
97A	Mallemlen	Gouda	
98	't Slot	Gouda	
98A	Boezemmolen nr 6	Haastrecht	incompleet in herstel
99	Haastrechtse Molen	Gouda	
100	korenmolen	's-Gravenzande	
101	Groeneveldse Molen	Schipluiden	
102	De Nieuwlandse Molen	Hoek van Holland	
103	De Valk	Berkel en Rodenrijs	
104	De Bachtenaar	Bergambacht	
105	De Korpershoek	Schipluiden	
106	Bonrepasmolen	Vlist	
107	De Vier Winden	Rotterdam-Terbregge	

107A	De Distilleerketel	Rotterdam	
108	De Prinsenmolen	Rotterdam-Hillegersberg	
109A	De Speelman	Rotterdam	
110	Den Arend	Bergambacht	
110A	Zuidbroeksemolen	Bergambacht	windmotor
111	De Drie Lelies	Maasland	
112	Dijkmolen	Maasland	
113	De Lelie	Rotterdam-Kralingen	
114	De Ster	Rotterdam-Kralingen	
115	De Wippersmolen	Maassluis	
116	De Hoop	Maassluis	
117	Aeolus	Vlaardingen	
117A	De Nieuwe Palmboom	Schiedam	
118	De Vrijheid	Schiedam	
118A	De Noord	Schiedam	
119	De Drie Koornbloemen	Schiedam	
120	De Walvisch	Schiedam	
120A	Babbersmolen	Schiedam	incompleet in herstel
121	De Hoop	Rozenbrug	
122	korenmolen	Oostvoorne	
122A	't Vliegend Hert	Brielle	
123	Rockanje	Rockanje	
125	Bernisse Molen	Geervliet	
126	Zeezicht	Nieuwenhoorn	
127	Nooitgedacht	Spijkernisse	
128	De Hoop	Abbenbroek	
129	De Hoop	Hellevoetsluis	
131	De Arend	Zuidland	
132	De Zandweg	Rotterdam	
133	Pendrechtse Molen	Barendrecht	
135	De Kersenboom	Rijsoord	
136	Landzicht	Heerjansdam	
137	Nederwaard Molen no. 1	Kinderdijk	
138	Nederwaard Molen no. 2	Kinderdijk	
139	Nederwaard Molen no. 3	Kinderdijk	
140	Nederwaard Molen no. 4	Kinderdijk	
141	Nederwaard Molen no. 5	Kinderdijk	
142	Nederwaard Molen no. 6	Kinderdijk	
143	Nederwaard Molen no. 7	Kinderdijk	
144	Nederwaard Molen no. 8	Kinderdijk	
145	Overwaard Molen no. 1	Kinderdijk	
146	Overwaard Molen no. 2	Kinderdijk	
147	Overwaard Molen no. 3	Kinderdijk	
148	Overwaard Molen no. 4	Kinderdijk	
149	Overwaard Molen no. 5	Kinderdijk	
150	Overwaard Molen no. 6	Kinderdijk	
151	Overwaard Molen no. 7	Kinderdijk	
152	Overwaard Molen no. 8	Kinderdijk	
153	De Hoge Molen	Kinderdijk	
154	Kleine of Lage Molen	Kinderdijk	
155	De Blokker	Kinderdijk	
157	Kortlandse Molen	Alblasserdam	
158	Souburgse Molen	Alblasserdam	incompleet
159	Kooijwijkse Molen	Oud-Alblas	
160	Sluismolen	Streefkerk	incompleet
161	Hoge Tiendwegmolen	Streefkerk	incompleet
162	Oude Weteringmolen	Streefkerk	
163	Achtkante molen	Streefkerk	
164	Kleine Molen	Streefkerk	
165	Broekmolen	Streefkerk	

166	De Peilmolen	Oud-Alblas	
167	De Hoop	Oud-Alblas	
168	Wingerdse Molen	Bleskensgraaf	
169	De Liefde	Streefkerk	
170	De Vriendschap	Bleskensgraaf	
171	Hofwegensemolen	Bleskensgraaf	
172	De Middelmolen	Molenaarsgraaf	
173	De Kerkmolen	Molenaarsgraaf	
174	De Tiendwegse Molen	Hardinxveld-Giessendam	
175	Gelkenes Molen	Groot-Ammers	
176	De Graaflandse Molen	Groot-Ammers	
177	De Achtkante Molen	Groot-Ammers	
178	Achterlandse Molen	Groot-Ammers	
178A	De Jonge Sophia	Groot-Ammers	
179	Westermolen	Langerak	
180	Goudriaanse Molen	Goudriaan	
181	Stijve Molen	Noordeloos	
182	Boterslootse Molen	Noordeloos	
183	Oudendijkse Molen	Hoornaar	
184	Scheiwijkse Molen	Hoornaar	
185	Westmolen	Gorinchem	
186	Oostmolen	Gorinchem	
187	Vlietmolen	Lexmond	
188	Bonkmolen	Meerkerk	
189	Jan van Arkel	Arkel	
190	Nooit Volmaakt	Gorinchem	
191	De Hoop	Gorinchem	
192	Hoekmolen	Hei- en Boeicop	
193	Ter Leede	Leerdam	
194	Goidschalxoort	Heinenoord	
195	De Swaen	Nieuw-Beijerland	
196	Windlust	Goudswaard	
197	Simonia	Piershil	
198	Windlust	Westmaas	
199	De Goede Hoop	Mijnsheerenland	
200	Oostmolen	Mijnsheerenland	
201	De Lelie	Puttershoek	
202	Polderse Molen	Maasdam	
203	De Hoop	Maasdam	
204	Landzigt	Zuid-Bijerland	
205	't Vliegend Hert	's-Gravendeel	
206	Kyck over den Dyck	Dordrecht	
207	De Zwaan	Ouddorp	
208	De Hoop	Ouddorp	
209	Windvang	Goedereede	
210	Korenlust	Stellendam	
211	De Eendracht	Dirksland	
212	De Korenbloem	Sommelsdijk	
214	De Korenaar	Stad aan 't Haringvliet	
215	De Dankbaarheid	Herkingen	
216	d' Oranjeboom	Nieuwe-Tonge	
217	De Bommelaer	Den Bommel	
218	De Korenbloem	Oude-Tonge	
219	Windlust	Achthuizen	
Bijlage Molens buiten het provinciale molenbeleid			
4	Molen van de Zemelpolder	Lisse	
114A	Onverwacht / Schelvenaer	Krimpen aan den IJssel	
119A	Nolet	Schiedam	windturbine
120B	De Kameel	Schiedam	in aanbouw

(Legenda) Biotooprapport: <<nummer van de molen>>

Algemene informatie

Naam: <<naam van de molen>>
Plaats: <<plaats van de molen>>

Adres:
<<adres van de molen>>

foto van de molen

Parameters voor de berekening

Maaiveldhoogte: <<hoogte>> meter t.o.v. NAP
Evt. Stellinghoogte: <<hoogte>> meter
Lengte van het gevlucht: <<lengte>> meter

Aantal hoogtemetingen binnen 400 meter: <<aantal>>
Aantal hoogtemetingen die de biotoopnorm
overschrijden: <<aantal>>

Resultaten - kaarten

Hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden

Gestandaardiseerde sectorscores

Topografische Ondergrond © Topografische Dienst Kadaster

categorie	1	2	3	4	5
kleur	geel	oranje	rood	rood	rood

legenda

sectorscore	1	2	3	4	5	rest
kleur	geel	oranje	rood	rood	rood	rood
percentage	(inclusief percentages)				5%	80%

legenda

Resultaten - hoofdwindrichtingen

Noord: 39
Noordwest: 65
West: 41
Zuidwest: 4

Noordoost: 0

per hoofdwindrichting zijn de sectorscores
bij elkaar opgeteld en hier weergegeven

Resultaten - totaal

Totaalscore: <<totaalscore voor de molenbiotoop>> = <<biotoopbeoordeling>>

Beschrijving veldwerk

Tijdens het veldwerk is een beschrijving van de molenbiotoop gemaakt. Deze is hier terug te vinden.

z.o.z.: Op de achterzijde van het biotooprapport is de omgeving van de molen in 8 foto's vastgelegd. Vanaf de molen zijn in alle 8 hoofdwindrichtingen foto's gemaakt.

Colofon

De Molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland 2010 is gemaakt door De Hollandsche Molen in samenwerking met Laméris-Huis Adviseurs, in opdracht van de Provincie Zuid-Holland.

Laméris-Huis Adviseurs

Amsterdam / Vlist, september 2010

Meer informatie?

Naast deze gedrukte versie is de molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland uitgebracht in digitale vorm. Op de website, <http://www.molenbiotoop.nl/zuid-holland>, kan van iedere molen het gewenste biotooprapport opgevraagd worden, waarmee de biotoopsituatie van elke molen in de provincie Zuid-Holland voor iedereen beschikbaar is.

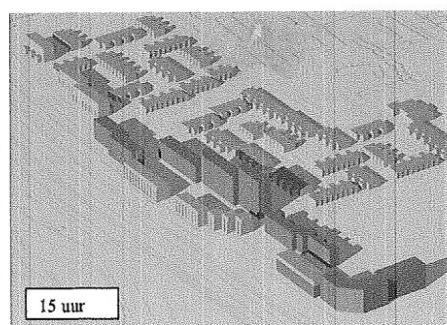
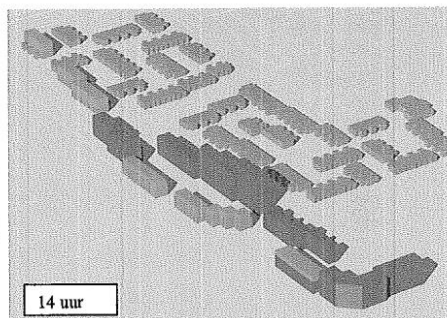
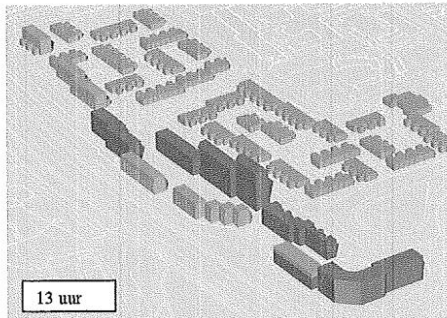
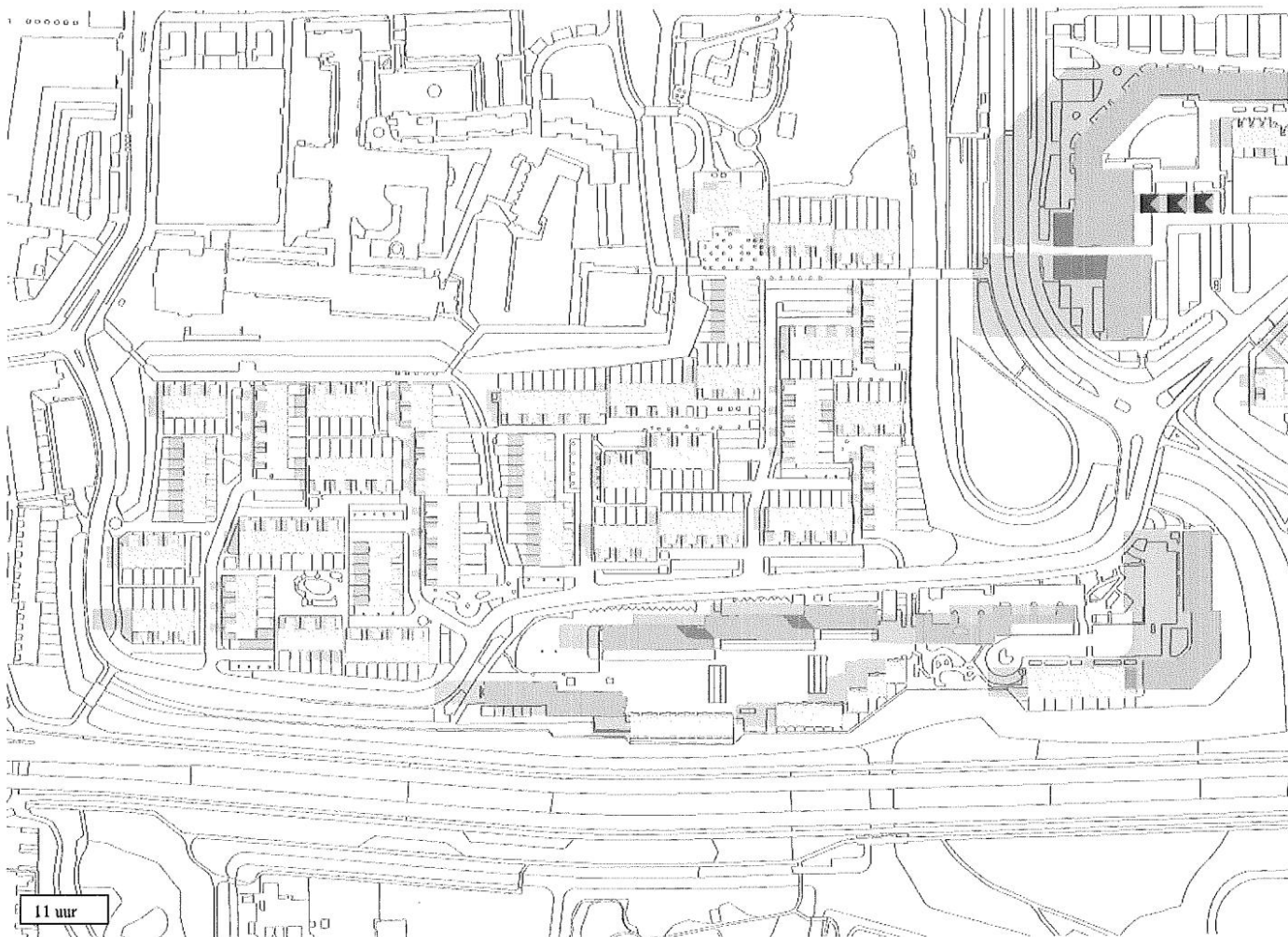
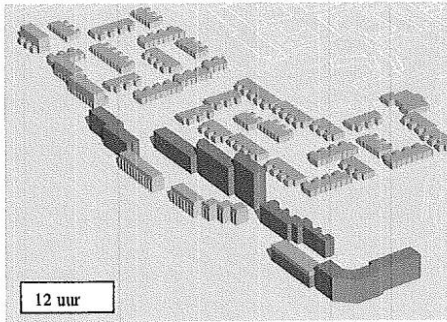
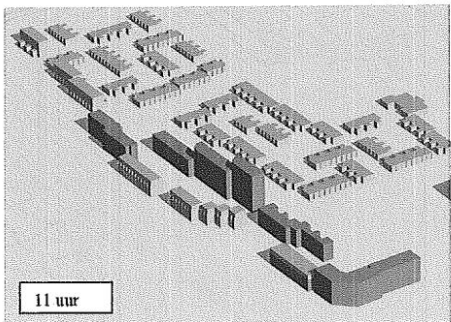
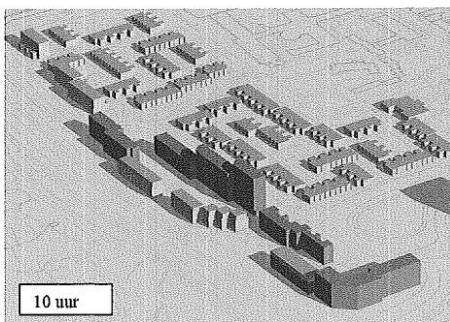
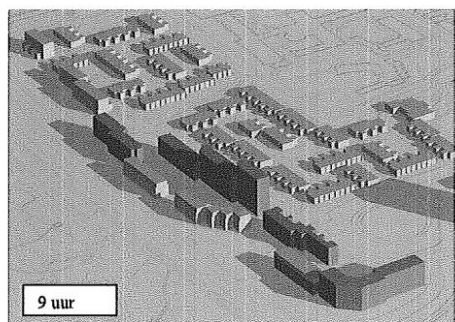
Disclaimer

Aan de Molenbiotoopinventarisatie Zuid-Holland kan de gebruiker geen rechten ontleen. Vereniging De Hollandsche Molen of Laméris-Huis Adviseurs is niet aansprakelijk voor enige directe, indirecte, bijkomstige of gevolgschade ontstaan door of bij het gebruik van de informatie of gegevens uit de Molenbiotoopinventarisatie.

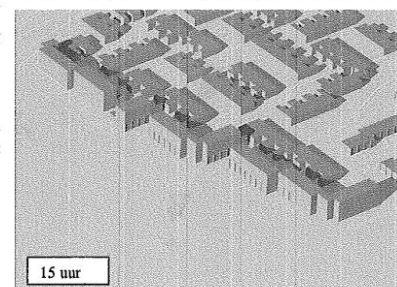
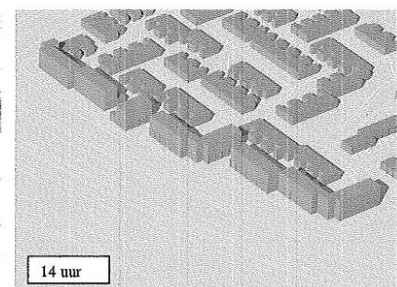
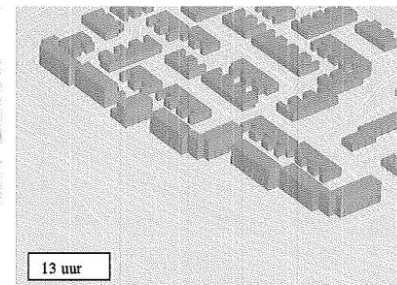
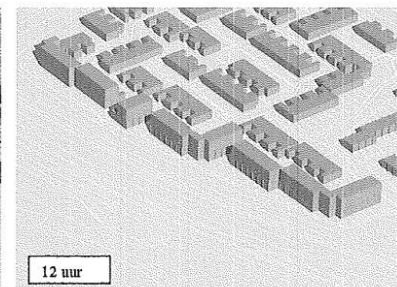
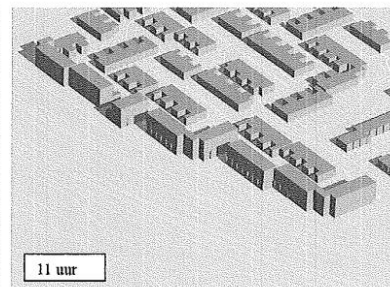
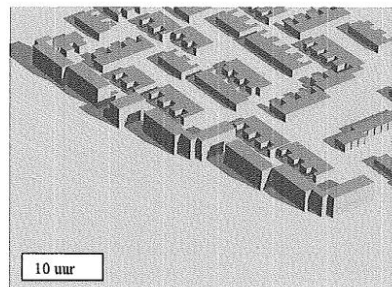
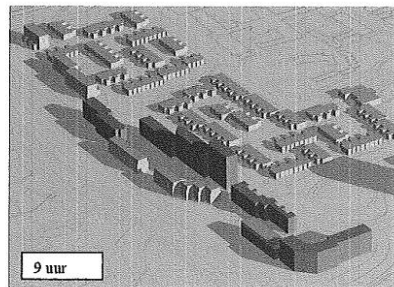
Ondergrond overzichtskaarten: www.openstreetmap.org; plaatsnamen: www.geonames.org
Topografische ondergrond biotooprapporten: © Topografische Dienst Kadaster, Emmen 2010.

Bijlage 4 Bezonningsonderzoek

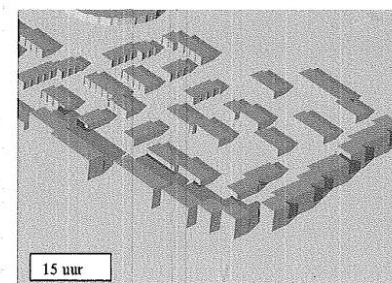
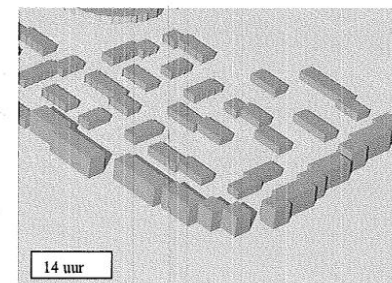
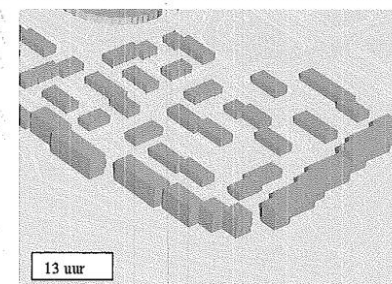
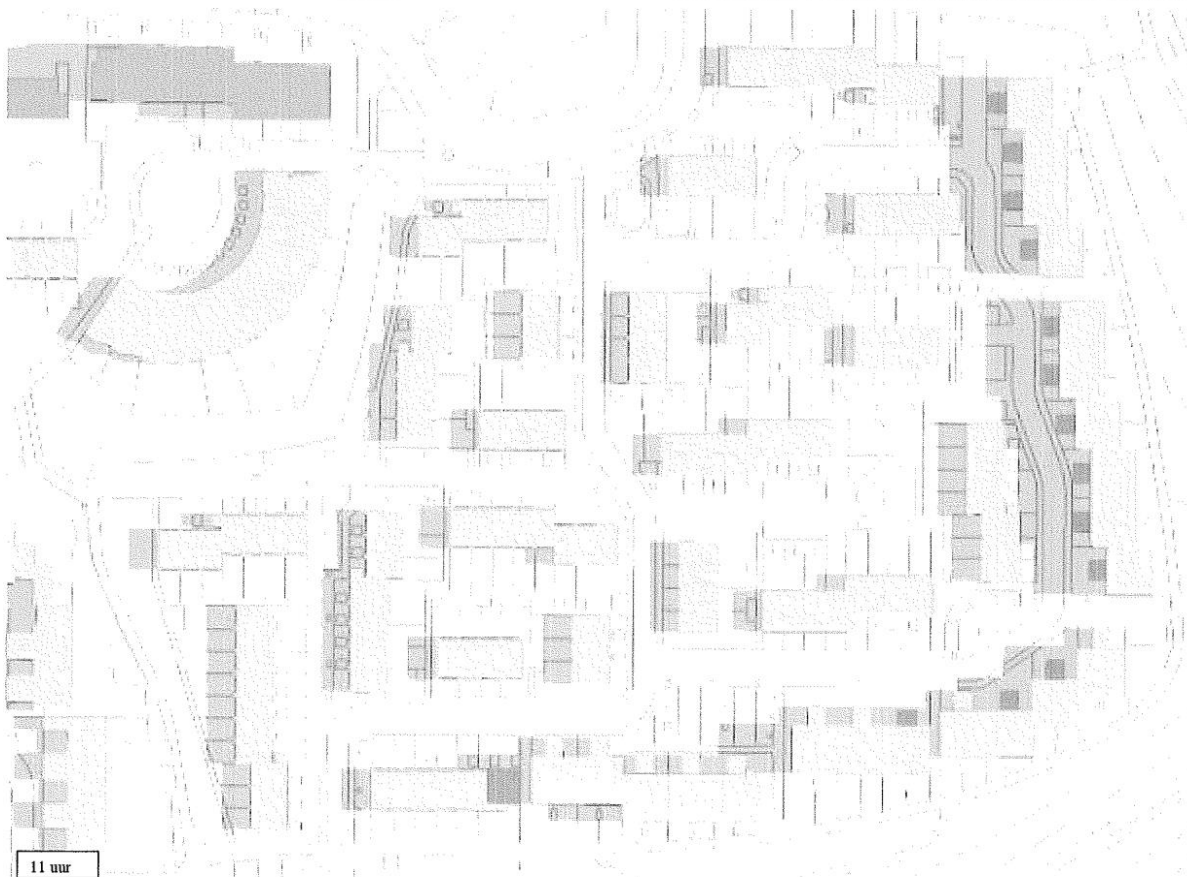
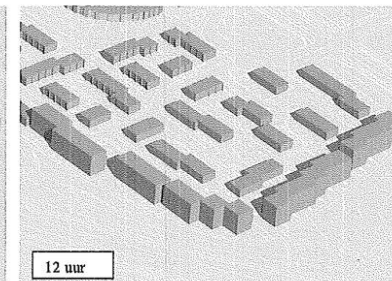
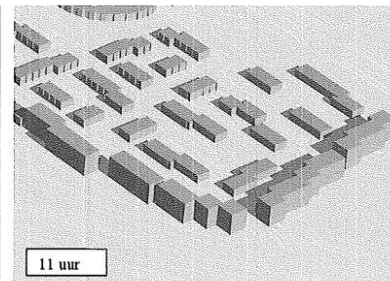
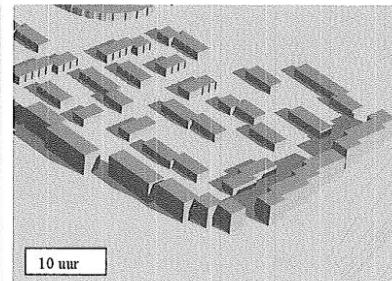
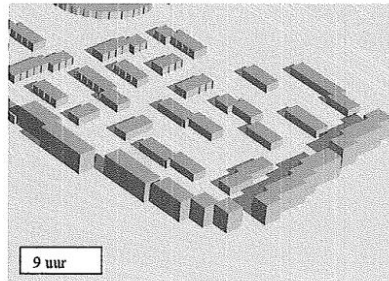
1. Bezonningsstudie noordelijk deel Kraayenstein

2. Bezonningsstudie zuidelijk deel Kraayenstein

3. Bezonningsstudie zuidoostelijk deel Kraayenstein

Bijlage 5 Fietsparkeernormen

Fietsparkeren

De gemeente Den Haag wil het fietsgebruik in de stad stimuleren en zet daarbij in op een groter aandeel fiets. De aanwezigheid van goede parkeervoorzieningen is hiervoor een belangrijke randvoorwaarde. Daarnaast komt de kwaliteit van de openbare ruimte steeds vaker in het gedrang door de grote hoeveelheden geparkeerde fietsers. Om die reden stelt de gemeente bij de nieuwbouw van woningen de initiatiefnemer verantwoordelijk voor de realisatie van voldoende fietsparkeerplaatsen. Dit is vastgelegd in het bouwbesluit (art. 4.31). Voor het gebied Spuikwartier is het ook van belang dat bij met name bedrijven en voorzieningen in voldoende mate fietsparkeerplaatsen aanwezig zijn voor de bezoekers en werknemers op de fiets. In onderstaande tabel zijn fietsparkeernormen opgenomen die gebruikt dienen te worden bij de berekening van de parkeerbehoefte voor het realiseren van fietsvoorzieningen bij nieuwbouw.

Fietsparkeernormen Kantoren, Bedrijven en Voorzieningen

functie	eenheid	Fietsparkeer- plaatsen	aandeel bezoekers
winkelen			
groothandel	100 m ² bvo	0,06	80%
showroom	100 m ² bvo	0,8	95%
supermarkt standaard	100 m ² bvo	3,2	93%
winkel	100 m ² bvo	4,2	80%
werken			
bedrijf	100 m ² bvo	0,26	5%
kantoren zonder baliefunctie (medewerkers)	100 m ² bvo	1,5	5%
extra baliefunctie bij kantoor (alleen bezoekers)	per balie	4,5	100%
magazijn	100 m ² bvo	0,0	5%
horeca			
café/bar, strandtent	100 m ² bvo	14,0	90%
cafetaria/lunchroom	100 m ² bvo	11,0	90%
restaurant	100 m ² bvo	14,0	80%
hotel	per kamer	0,1	77%
cultuur			
museum	100 m ² bvo	1,0	95%
bibliotheek	100 m ² bvo	3,3	97%
religiegebouw	100 m ² bvo	5,0	100%
bioscoop/theater/schouwburg	100 m ² bvo	4,7	94%
sociaal cultureel centrum/wijkverenigingsgebouw	100 m ² bvo	7,4	100%
sportvoorzieningen			
sportschool	100 m ² bvo	3,4	87%
sporthal	100 m ² bvo	2,7	95%
sportveld	100 m ² terrein	1,3	95%
zorgvoorzieningen			
ziekenhuis/medisch centrum	100 m ² bvo	1,0	29%
verpleeg-/verzorgingshuis	100 m ² bvo	0,2	60%
arts/maatschap	100 m ² bvo	1,9	55%
onderwijs			
primair onderwijs	100 m ² bvo	6,9	95%
primair onderwijs (halen&brenge)	100 m ² bvo	1,0	100%
kinderdagverblijf	100 m ² bvo	2,2	0%
kinderdagverblijf (halen en brengen)	100 m ² bvo	1,9	100%
middelbaar onderwijs	100 m ² bvo	10,9	95%
HBO/ROC	100 m ² bvo	9,9	72%
avondonderwijs	100 m ² bvo	7,4	95%
overig			
begraafplaats/crematorium	per locatie	22,0	99%

Bijlage 6 Parkeernormen

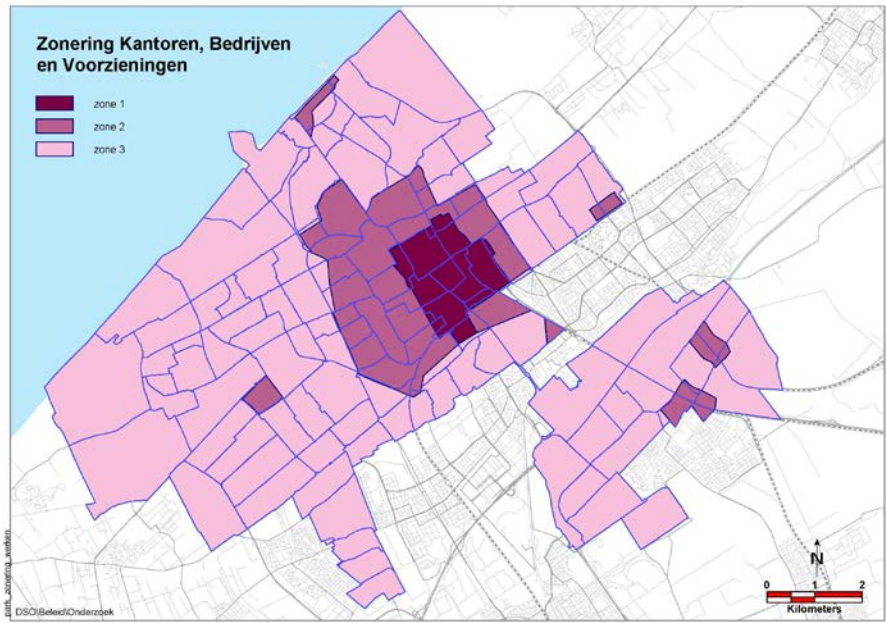
Normen voor Kantoren, Bedrijven en Voorzieningen (KBV)

Functie	Eenheid	Zone 1	Zone 2	Zone 3	Aandeel bezoek	Opmerkingen
Winkelen						
Groothandel	100 m ² bvo	0,15	0,25	0,55	85%	
Showroom	100 m ² bvo	0,30	0,65	1,30	85%	
Supermarkt	100 m ² bvo	2,50	2,50	2,50	85%	
Winkel	100 m ² bvo	1,55	1,75	2,30	85%	
Werken						
Bedrijf	100 m ² bvo	0,45	0,70	1,45	15%	
Kantoren zonder baliefunctie	100 m ² bvo	0,60	1,00	2,20	5%	
Kantoren met baliefunctie*	100 m ² bvo	1,50	2,00	2,50	20%	
Magazijn	100 m ² bvo	0,25	0,25	0,25	5%	
Horeca						
Café/bar, strandtent	100 m ² bvo	4,00	4,00	5,00	90%	
Cafeteria/lunchroom	100 m ² bvo	1,90	3,85	7,90	85%	
Restaurant	100 m ² bvo	1,20	2,40	5,00	80%	
Hotel/werknemers	100 m ² bvo	0,10	0,20	0,50	0%	
Hotel	Kamer	0,25	0,50	0,50	100%	
Cultuur						
Museum	100 m ² bvo	0,30	0,50	0,90	90%	
Bibliotheek	100 m ² bvo	0,30	0,50	0,90	90%	
Religiegebouw	100 m ² bvo	3,35	3,40	3,50	99%	
Bioscoop/theater/schouwburg/congres	100 m ² bvo	2,10	2,20	4,50	90%	
Sociaal cultureel centrum / Wijkverenigingsgebouw	100 m ² bvo	1,00	1,00	1,00	90%	
Sportvoorzieningen						
Sportschool	100 m ² bvo	2,00	2,00	2,70	80%	
Sporthal	100 m ² bvo	1,15	1,15	2,30	95%	Excl. toeschouwers
Sportveld	100 m ² terrein	0,15	0,15	0,15	95%	Excl. toeschouwers
Toeschouwersplaatsen (indien van toepassing)	Aantal toeschouwersplaatsen	0,10	0,10	0,10	100%	
Zorgvoorzieningen						
Ziekenhuis/medisch centrum	100 m ² bvo	3,15	3,45	4,30	65%	
Verpleeghuis	100 m ² bvo	0,55	0,65	1,40	65%	
Arts/maatschap	100 m ² bvo	2,85	2,85	2,85	65%	
Onderwijs						
Primair onderwijs	100 m ² bvo	0,05	0,10	0,25	0%	Excl. K+R**
Kinderdagverblijf	100 m ² bvo	0,50	0,50	1,00	0%	Excl. K+R**
Middelbaar onderwijs	100 m ² bvo	0,10	0,15	0,40	0%	
HBO/ROC	100 m ² bvo	0,50	1,05	2,50	0%	
Avondonderwijs	Student	0,50	0,50	0,50	0%	
Overig						
Begraafplaats/crematorium	Begrafenis/crematie	15,00	15,00	15,00	98%	

* Norm wordt alleen over het betreffende deel van het bvo toegepast waar balie functie gevestigd is.

** K+R voorziening Conform CROW publicatie 317

Gebiedsindeling parkeernormen Kantoren, Bedrijven en Voorzieningen

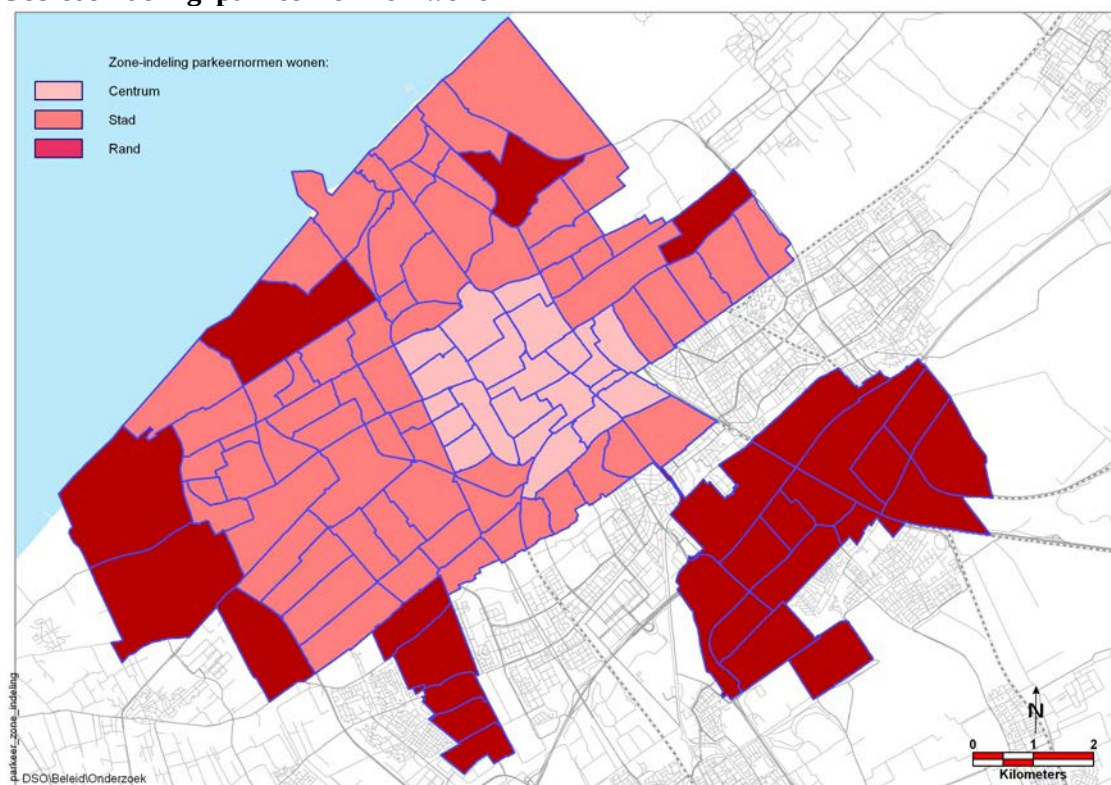

Inlegvel Parkeernormen Woningen en Parkeernormen Kantoren, Bedrijven en Voorzieningen

Parkeernormen “wonen”

Soort woning	Centrum	Stad	Rand	Toevoegen tbv bezoek
Eengezinswoningen				
<70m ²	0,4	0,6	0,8	0,3
71-100m ²	0,6	0,9	1,0	0,3
101-160m ²	0,9	1,1	1,3	0,3
>161m ²	1,1	1,3	1,5	0,3
Appartementen				
<70m ²	0,2	0,4	0,6	0,3
71-100m ²	0,4	0,7	0,8	0,3
101-160m ²	0,7	0,9	1,1	0,3
>161m ²	0,9	1,1	1,3	0,3
Overig				
Zorg- en aanleunwoningen	0,3	0,3	0,3	-
Studenten eenheden	0,1	0,1	0,1	-

Gebiedsindeling parkeernormen wonen

Gebiedsgrenzen lopen over buurtgrenzen

Dit inlegvel behoort bij de folder “Bouwen en Parkeren in Den Haag”, druk februari 2012, laatstelijk gewijzigd bij besluit van 3 maart 2016 (RIS 291425)

Voor meer informatie: Dienst Stedelijke Ontwikkeling, afdeling Verkeer, telefoon 070-353 60 10

